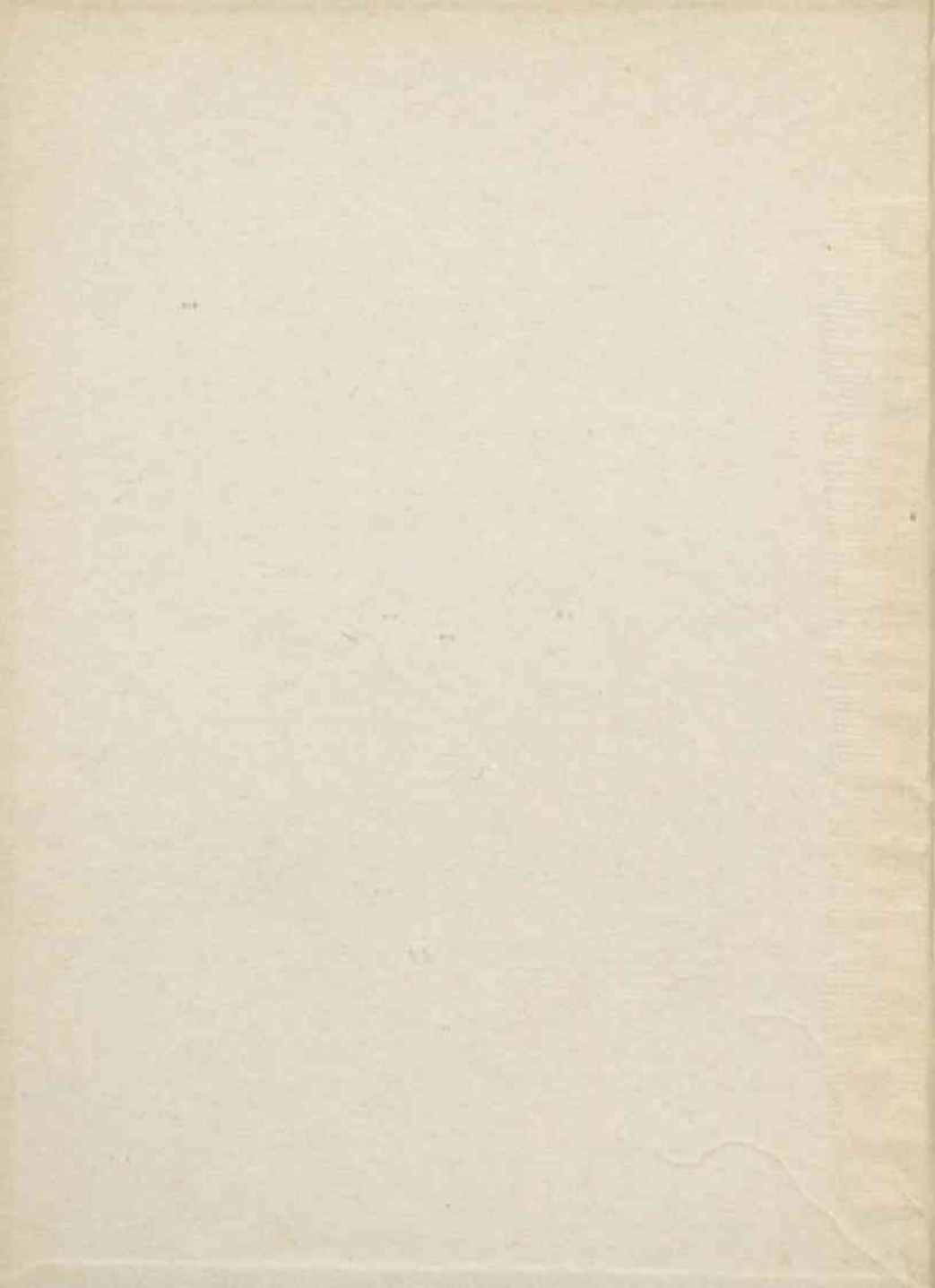

PETŐFI
ÖSSZES MŰVEI

I.

AKADÉMIAI KIADÓ

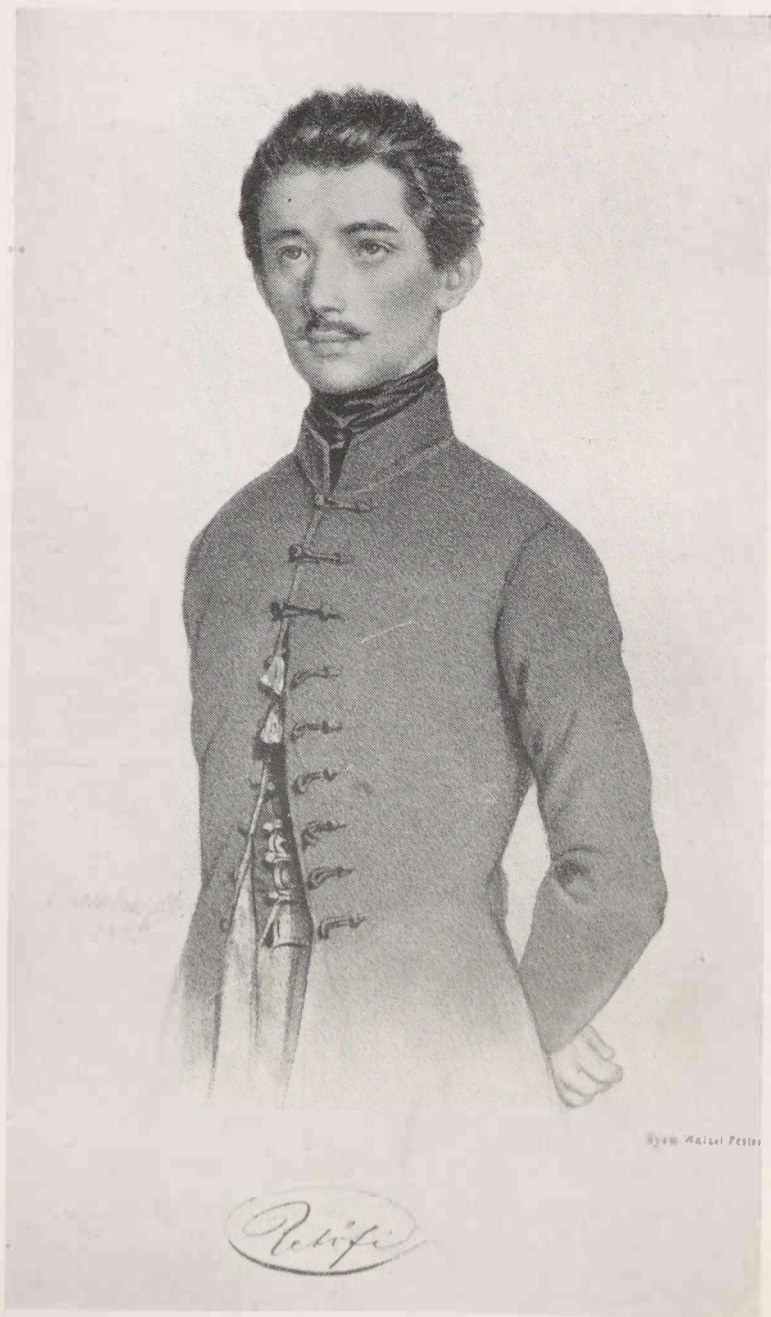

500.600

=

Petőfi Sándor legkorábbi arcképe.
Barabás Miklós rajza 1845-ből.

Byron Walter Petty

Petite

PETŐFI ÖSSZES MŰVEL. I.

PETŐFI SÁNDOR

ÖSSZES MŰVEI

I.

AKADÉMIAI KIADÓ

BUDAPEST, 1951

44223

PETŐFI SÁNDOR KÖLTEMÉNYEI

ELSŐ KÖTET

1842—1845

AKADÉMIAI KIADÓ

BUDAPEST, 1951

500600

~~114595~~

Akadémtai Kladó (Budapest, VI., Sztálin-út 31.) Felelős: Mestván János.
Budapesti Szikra Nyomda, V., Honvéd-utca 10. Felelős vezető: Radnóti Károly.

1842

„A borozó” Petőfi első nyomtatásban megjelent verse.
Hasonmás az Athenaeum című folyóirat 1842. évfolyamából.

A' b o r o c s k a.

Gondüző borocska mellett
Vigan illan életem;
Gondüző borocska mellett,
Sors, hatalmad' nevetem.

És mit ámultok, ha mondom,
Hogy csak a' bor' istene
A' kit én imádok, a' ki
E' kebelnek mindene?

És a' bor' vidám hevében
Fütttyentek rád, zord világ,
Szivemet hol annyi kinnak
Fúriái szaggaták.

Bor tanita húrjaimra
Csalni nyájas éneket;
Bor tanita elfeledni,
Csalfa lányok, titeket.

Egykor majd borocska mellől
A' halál ha üzni jő,
Még egy korty — 's nevetve dölök
Jégöledbe, temető!

Petrovics Sándor.

A BOROZÓ

Gondüző borocska mellett
Vigan illan életem;
Gondüző borocska mellett,
Sors, hatalmad nevetem.

5 És mit ámultok? ha mondom,
Hogy csak a bor istene,
Akit én imádok, aki
E kebelnek mindene.

És a bor vidám hevében
10 Fütttyentek rád, zord világ!
Szívemet hol annyi kinnak
Skorpiói szaggaták.

Bor taníta húrjaimra
Csalni nyájas éneket;
15 Bor taníta elfeledni,
Csalfa lányok, titeket.

Egykor majd borocska mellől
A halál ha úzni jó:
Még egy korty — s nevetve dülök
20 Jégöledbe, temető!

(Pápa, 1842. április.)

KÉT VÁNDOR

Honán kül a fiú,
Honában a patak
Magas hegyek között
Együtt vándorlanak.

5 De míg az ifju megy
Csüggedt lépésivel,
Sziklákon a patak
Gyorsan sikamlík el;

S az ifju ajkain
10 Míg néma csend honol,
Az illanó vizár
Vig hangokat danol.

A hegysor elmarad;
Az ifju s a patak
15 Sík róna térein
Tovább vándorlanak.

De, ifju és patak!
Oly gyorsan szerepet
A róna térein
20 Miért cseréltetek?

Hallgatnak a habok,
S ballagva lejtene,
Míg gyors szökés között
Az ifju dalt zeneg.

25 Az elnémult patak
Honát vesztette el;
A dalra kelt fiú
Ismét honára lel.

(Pápa, 1842. április.)

MI HASZNA, HOGY A CSOROSZLYA...

Mi haszna, hogy a csoroszlya
Az ugart fölhasogatja?
Hogyha magot nem vetsz bele,
Csak kóróval leszen tele.

5 Hej kisleány, pillantatod
Mélyen a szívembe hatott;
Mint a földet a csoroszlya,
Azt keresztülhasogatta.

De hiába hasogatta,
10 Azért csak bú terem rajta!
Ültesd bele szerelmedet,
Úgy nő rózsza tövis helyett.

(Pápa, 1842. nyarán.)

A DUNÁN

Folyam, kebled hányszor repeszi meg
Hajó futása s dülő fergeteg!

S a seb mi hosszú és a seb mi mély!
Minőt a szíven nem vág szenvedély.

5 Mégis, ha elmegy fergeteg s hajó:
A seb begyógyul, s minden újra jó.

S az emberszív ha egyszer megreped:
Nincs balzsam, mely hegessze a sebet.

(Komárom, 1842. augusztus végén.)

JÁRNAK, KELNEK SOKAN ZÖLD ERDŐBEN...

Járnak, kelnek sokan zöld erdőben;
Vagyon a nap épen lemenőben.
Rózsákat fest utósó sugára
Dombtetőre, lombok sudarára.

5 De veszik ők mindezt csekélyebbnek,
Semhogy rajta megörvendezzenek;
Párosult két vadgalamb bűgása —
Ebben fakad örömök forrása.

Járok, kelek én is zöld erdőben.
10 Nap lementén van gyönyörűségem,
Nap lementén, nap piros sugarán,
Amint játszik a lombok sudarán.

Csak ne volna galambok bűgása —
Ebben fakad bánatom forrása;
15 Mert ha látom szép páros voltokat,
Megsiratnom kell árva magamat.

(Mezőberény, 1842. szeptember—október.)

K.... VILMOS BARÁTOMHOZ

Katonának számüzött balvégzetem,
S kétszer élt a szép tavasz a ligeten,
A ligeten, oh de nem e szív fölött,
Míg sorsomnak rabbilincse megtörött.

5 Mégis — bár a léleksujtó vész miatt,
Mely emésztő hatalommal rám szakadt,
Késervesen megsiratni van okom
E két tavaszt megsiratni nem fogom.

Hű bajtárs, e két diszetlen kikelet
10 Tőn enyémmé mindörökre tégedet;
S nem két évet, volna kettő életem:
Érted adnám mind a kettőt szívesen.

Én tudom, mit érsz te nékem, jóbarát!
Jó, minőt az isten többé sosem ad;
15 Te valál, ki vélem híven felezéd
A nyomornak végső falatkenyerét.

E falattal nékem adtad lelkedet,
E falattal lelkünk összeköttetett;
És nincsen hely, nincs erőszak, nincs idő,
20 Szent frigyünk szép kötelét eltéphető.

S amint nincs hely, sem erőszak, sem idő,
Szent frigyünk szép kötelét eltéphető:
Nincs is ember, aki oly két szívre lel,
Mely egyezzen, mint egyez e két kebel.

25 Minket egy sors fondor kénye hányt-vetett,
Minket egy csillagnak fénye vezetett,
Még szerelmet is egy lélynék áldozánk —
Néked éltünk, érted égtünk, jó hazánk!

Oh, midőn a két közember homlokát
30 Néma bánat mély redői ráncolák:
Aki látta, nem gondolta, jól tudom,
Hogy keservünk téged gyászol, drága hon!

És ha néha jobb időkben a pohár
Bútemetni köztünk kézzől-kézre járt:
35 Ott is a hon éltetését zengte szánk,
Ott is a hon megvetőit átkozánk.

Messze vagy most, messze tőlem, jóbarát!
De ne nyomd el a reménynek szép szavát,
Mely hitetve súgja, hogy megjő a kor,
40 Hol szívünk hév ölelés közt összeforr.

S él az isten, s tudni fogja, hogyha él:
Mit szenvedtem, s te bajtárs, mit szenvedél;
Él az isten, aki annyi bánatért
Tán megadja akkor a várt pályabért.

(Mezőberény, 1842. szeptember—október.)

HORTOBÁGYI KOCSMÁROSNÉ...

Hortobágyi kocsmárosné, angyalom!
Tegyen ide egy üveg bort, hadd iszom;
Debrecentől Nagy-Hortobágy messze van,
Debrecentől Hortobágyig szomjaztam.

5 Szilaj nótát füttyörésznek a szelek,
Lelkem, testem majd megveszi a hideg;
Tekintsen rám, kocsmárosné violám!
Fölmelegszem kökényszeme sugarán.

Kocsmárosné, hej hol termett a bora?
10 Savanyú, mint az éretlen vadalma.
Csókolja meg az ajkamat szaporán,
Édes a csók, megédesül tőle szám.

Szép menyecske... savanyú bor... édes csók...
Az én lábam idestova tántorog;
15 Öleljen meg, kocsmárosné édesem!
Ne várja, míg itt hosszában elesem.

Ej galambom, milyen puha a keble!
Hadd nyugodjam csak egy kicsit fölötte;
Úgyis kemény ágyam lesz az éjszaka,
20 Messze lakom, nem érek még ma haza.

(Hortobágy, 1842. október.)

HAZÁMBAN

Arany kalásszal ékes rónaság,
Melynek fölötte lenge délibáb
Enyelgve űz tündér játékokat,
Ismersz-e még? oh ismerd meg fiad!

5 Rég volt, igaz, midőn e jegenyék
Árnyékain utószor pihenék,
Fejem fölött míg őszi légen át
Vándor darúid V betűje szállt;

Midőn az ősi háznak küszöbén
10 A búcsu tördelt hangját rebegém;
S a jó anyának áldó végszavát
A szellők már régen széthordozák.

Azóta hosszú évsor született,
És hosszú évsor veszte életet,
15 S a változó szerencse szekerén
A nagy világot összejártam én.

A nagy világ az életiskola;
Verítékemből ott sok elfolya,
Mert oly göröngyös, oly kemény az ut,
20 Az ember annyi sivatagra jut.

Ezt én tudom — mikép nem tudja más —
Kit örömével a tapasztalás
Sötét pohárból annyszor kínált,
Hogy ittam volna inkább a halált!

25 De most a bút, a hosszú kínokat,
Melyektől szívem oly gyakran dagadt,
És minden szenvedés emléketét
Egy szent öröm könyűje mossa szét;

Mert ahol enyhe bölcsőm lágy ölen
30 Az anyatejnek mézét ízlelém:
Vidám napod mosolyg ismét reám,
Hű gyermekedre, édes szép hazám!

(Dunavecse, 1842. október.)

A BUJDOSÓ

Mit nekem hab! mit nekem vész!
Én nem félem haragát,
Keblemnek pusztaságit
Száz vihar rohanja át.

5 Rajta! gyorsan evezőhöz,
Talpra, reszkető legény!
Bár toronnyá nő a hullám,
A túlpartra szállok én.

Éj borong ott, sűrű ködnek
10 Kétségbarna éjjele;
Lyány! temetve mindörökre
Legyen emléked bele,

Ki ez égő szerelemmel
Enyelegve játszhatál,
15 Ki hűséget esküvél, és
Oh! ki mégis megcsalál.

Messze tűnnek már a partok,
Messze tűn a gyászvidék,
Hol szivemnek béke, csönde
20 Romhalomba dönteték:

Tűnjön is nagy messze tőlem,
Hogy ne légyen semmi jel,
Mely a multat, érzeményim
Háborítani, költse fel.

25 Hah! mi kép leng a kódjében?
Bájoló mint a tavasz...
Szőke fürttel... kék szemekkel...
Hűtelen lyány, képed az!

Nincs tehát a nagyvilágon,
30 Nincs hely, csalfa szép alak!
Hol sebemre ír csepegyen,
Hol feledni tudjalak?

(Dunavecse, 1842. október.)

FURCSA TÖRTÉNET

„Öcsémuram, vigyázzon magára,
Vagy inkább az oldalbordájára;
Fiatal is, szép is a menyecske —
Ugy segéljen, kutya van a kertbe.”

5 „Bátyámuram, mit nem kell hallanom?
Szomorú az eset, ha úgy vagyon;
No de míg másnak fúja kását,
Meg ne égesse a maga száját.”

„Öcsémuram! mit gondol, az égre?
10 Az én öregem ezt már túllépte...”
„Hja, a söt vén kecske is megnyalja.
Hanem ez csak úgy van mondva, tudja.”

Igy az agg szomszéd jó indulatja
Öccseurát gyakran látogatja;
15 S sosem hiányzik ilyenkor lecke:
Fiatal is, szép is a menyecske.

Történik, hogy a jó szomszéd bátya
Öccs'urától elmarad sokára.
Megtudni, hogy mi ennek az oka,
20 Öccseura hozzája ballaga.

S akközben, hogy ballagott hozzája,
Már készült is erősen reája,
Mit feleljen? ha majd szól a lecke:
Fiatal is, szép is a menyecske.

25 De most ez egyszer a szomszéd bátya
Jó tanácsával elő nem áll;
Hanem, ülven a kemence mellett,
Nagy szomorún ilyen szókat ejtett:

„Öcsémuramnak igaza vala,
30 Mikoriban azt mondotta, hogy a...”
S felsikolt f e l e s é g e magzatja,
S a jó öreg — mit tegyen? — ringatja.

(Dunavecse, 1842. október.)

FELKÖSZÖNTÉS

Miljom átok! bort a billikomba,
Részegítő, lánghullámu bort!
Mely keservet és bút martalékul
A felejtés örvényébe hord.

5 Bort öblébe váltig a kehelynek,
Bort élembe szakadatlanul!
Idenézzen a puszták homokja,
És ha nem tud inni, megtanul.

Kedvben ég e csont velője máris,
10 És eremben a kéj habja forr;
Üdv neked, te mámorok homálya!
Üdv neked, te mámor anyja, bor!

Hah, e kancsó a mesés világnak
Feneketlen hordaja talán?
15 Bort belé! mert nem szivelhetem, ha
Pusztá szájjal ásítóz reám;

Bort belé! hogy felköszöntsön ajkam —
Éljen a nemeskeblű barát,
Ki, midőn a vész harangja zúgott,
20 Szent hűséggel nyújtá jobbkarát;

Éljen a világ dicső folyása...
És az élet... és a szép világ...
S az igazság védpalástja, mely az
Üldözöttnek menedéket ad;

25 Éljen a szív biztató vezére,
A varázsdalt pengető remény;
Éljen a menny, a pokol és minden,
Minden éljen... oh csak vesszek én!

(Pápa, 1842. november 1.)

VADONBAN

Éj leng alá a mély vadonra,
S az út majd jobb-, majd balra tér;
Lépteim bolyongva tévedeznek —
Ki lesz előttem hű vezér?

5 A menny ivén ugyan fölöttem
Ragyognak égő csillagok,
De vajh talál-e célra pályám,
Ha lángjaiknak hinni fog?

Az égi fények ezredénél
10 A lyányszem tündöklőbb vala,
S mégis, ki hittem sugarának,
Haj engem mégis megcsala!

(Veszprém, 1842. november.)

ELSŐ SZEREPEM

Szinésszé lettem. Megkapám
Az első szerepet,
S a színpadon először is
Nevetnem kellett.

5 Én a szerepben jóízűn
S szivemből neveték;
Pályámon, oh ugyis tudom,
Leend ok sírni még.

(Székesfejérvár, 1842. november.)

DISZNÓTORBAN

Nyelvek és fülek... csend,
Figyelem!
Szóm fontos beszédre
Emelem.

5 Halljátok, mit ajkim
Zengenek;
Egyszersmind az ég is
Hallja meg.

Hosszan nyúljon, mint e
10 Hurkaszál,
Életünk rokkáján
A fonál.

Valamint e sültre
A mi szánk:
15 Mosolyogjon a sors
Szája ránk;

S pályánk áldásával
Öntse le,
Mint e kását a zsír
20 Özöne.

S életünk fölé ha
A halál
Romboló torát meg-
Úlni száll:

25 Egy gömböc legyen a
Magas ég,
És mi a gömböcben
Töltelék!

(Székesfejérvár, 1842. november 18.)

1843

PÁLNAPKOR

Itt van a tél, a hideg tél
Közepe,
Zúgolódik az idő kinn
Ízibe.

5 Zúgolódjék! egyéb dolga
Nincs neki;
Úgy akarja, hagyjuk kedvét
Tölteni.

Hisz nekünk ez úgysem árthat,
10 Igaz-e?
Meg nem fázunk — jó meleg van
Idebe.

A kandallón pattog a fa,
Ég a tűz,
15 S a kulacsnak kotyogása
Fagyot úz.

Hát a csók piros menyecskék
Ajakán?
Az hevíti ám az embert
20 Igazán.

Háborogj hát, istenadta
Ideje!
Föl sem vesszük . . . víg barátim,
Igaz-e?

(Kecskemét, 1843. január 25.)

DÍNOMDÁNOM

Hegedűszó, furulyaszó, cimbalom...
Van-e még, kit a búbánat terhe nyom?
Akinél van, igazítsa el a bút,
Nehogy ne ki mutassuk meg, hol az út.

5 A búbánat gonosz vendég, rossz madár,
A kebelbe életet, vért lopni jár.
A búbánat szívet rágó ürgefi;
Borral lehet, borral kell kiönteni.

A bor éleszt, a bor éget, mint a csók —
10 Csókot, lányka, hosszút, édest, lángolót!
Csókod lángja, mint a napfény, mennyei,
Mely az élőfán a lombot neveli.

Lombon fakad, lombon fejlőd a virág,
Lomb ne'kül, virág ne'kül mit ér az ág?
15 Hogyha pusztán s szárazon a törzsök áll,
Hamar éri a sodró vész, a halál...

Hah halál, te nagy kérdésjel, melyre még
Nem felele sem idő, sem bölcsesség,
Mivel áldasz, mivel versz a sír után?
20 Van-e ott is élet és bor és leány?

Mit törődöm, mit tünődöm még sokat!
Élek most, és ölelem, mi élvet ad;
S mi ad élvet, hogyha nem bor és leány?
Éljen a lány, éljen a bor... húzd, cigány!

(Kecskemét, 1843. január.)

ÜRESEN ÁLL MÁR A KANCSÓ...

Üresen áll már a kancsó, bort bele!
Ide hamar a javából, be vele!
Boncindáig folyjon a bor mint tenger,
Ki megállhat még a lábán, nem ember.

3 Jer ölembe kincsem, rózsám, itt a bor!
Ha megittad, csókra kerül majd a sor:
Igyál tehát, ürítsd ki, mert szomjazom;
De csókodat, hú csókodat, galambom!

(Kecskemét, 1843. január.)

FARKASKALAND

„Pajtás, te ettél, véres a fogad;
S mi szenvedünk éhségi kínokat.

Mogorva a tél, puszta a határ,
Rajt a vihar légparipája jár;

5 Csak ember és állatnak nincs nyoma ...
De most beszélj, hol volt a lakoma?”

Igy kérdi társát a farkassereg,
Kit érkezéskor üdvezeltének.

A jóllakott nem késik szólani,
10 És tőle ily beszédet hallani:

„Ott a vityilló pusztaközepen,
Él a juhász és felesége benn.

A ház mögött pedig terül az ól,
Honnan juhoknak bégetése szól.

15 E lakhoz éjszakának idején
Két utazó suhant. Egy úrfi s én.

A pásztornéra titkon foga fájt
Az úrfinak, s én éhezém a nyájt.

Ott sompolygott ő a kunyhó előtt.
20 Juhot nem kaptam én ... megettem őt.”

(Kecskemét, 1843. január.)

KÖNYEIM

I.

Áldás reátok, ligetemben
Odább iramló csermelyek!
Utaitokon a szép tavasznak
Himes virági termenek.

5 Ez arc fölött is két patak foly,
Folytok, szerencsétlen könyek!
De halvány pályátok körében
Virágok ah nem zsenenek.

II.

Forró sugárokat
10 Lövel a nyári nap;
Sugári lánghevén
Patak, folyó apad.

O forró nyári nap,
O lángoló sugár,
15 Könyűmnek árjait
Apasztanád ki bár!

III.

Eljött az ősz; a part virága
Hervadva hull a csermelyár habjába.

Eljött a bú; az élet kéje
20 Kihalva fúl a könyek özönébe.

IV.

O télnék dermesztő hidegje!
Mely a folyókat lebilincseléd;
O télnék dermesztő hidegje,
Bilincseld le szememnek csepkönyét!

V.

²⁵ Fuss, oh patakcsa,
Fuss csüggedetlen;
Megnyúgoszol majd
A tengerekben.

Hullasz könyüm, hullj;
³⁰ O a halálban
Számodra is tán
Megnyúgovás van.

(Kecskemét, 1843. február.)

HALÁLVÁGY

Sírt nekem, sírt és koporsót,
Mélyen fekvőt föld alatt!
Hol nem élnek érzemények,
Hol nincs többé gondolat.

⁵ Oh fej, oh kebel, te kettős
Átok életem felett!
Mért kinezni lángcsapásu
Ostorokkal engemet?

Mért a vágy e lázas agyban,
¹⁰ Szállni csillagok fölé?
Hogyha őt a sors haragja
Földön csúszni rendelé.

Vagy ha száll e vágyak szárnya,
Mért nincs rajta égi toll?
¹⁵ Mely vigyen, hol a magasban
Halhatatlanság honol;

És ha pusztá nékem üdvben
E világ, mért a kebel,
Megteremtve, hogy lakóul
²⁰ Örömet fogadjon el?

Vagy ha van szív, mely a kézben
Föllobogva érzene,
Mért reám e jégtekintet?
Boldogságnak istene!

- 25 Sírt nekem, sírt és koporsót,
Mélyen fekvőt föld alatt,
Hol nem élnek érzemények,
Hol nincs többé gondolat . . .

(Kecskemét, 1843. február.)

AZ ELSŐ DAL

Kit a dal istene
Szent csókjával füröszt,
Első vagyok, hazám,
Színházad népe közt.

- 5 Zengjen tehát a lant!
S legelső énekem,
Pályámnak társai,
Tinéktek szentelem.

- Az érzet kútfeje
10 A dagadó kebel;
Dalomnak hangjai
Onnan szakadtak el.

- S mint szívnek gyermeki
A szívbe vágnak ők;
15 Engedjétek nekik
Honokba menniök. — —

- Ki a művészet e
Szent templomába lép,
Az, illő, hogy legyen
20 Főben, kebelben ép;

Az elme éjjele
S a megromlott kebel
E fának ágain
Gyümölcsöt nem nevel.

²⁵ Két csillag sugara
Derengje át egünk:
Hon és erény legyen
E két csillag nekünk.

Nem kell a színpadot
³⁰ Tekinteni csak úgy,
Mint hol mindennapi
Kenyérhez nyílik út;

A színpad célja nagy,
A színpad célja szent:
³³ Ez a szív parlagán
Erkölcstől fejt, teremt.

Azért érzelmeink
Gyulassza tiszta tűz,
Mely minden szennyet a
⁴⁰ Kebelből számkiűz;

Mert várni lehet-e,
Hogy romlott föld alatt
A mag termő legyen
Gazdag kalászkodat?

⁴⁵ Föl hát! és míg a szem
Csak egy sugárt lövel,
Előle a magas,
Szent cél ne vesszen el.

S ha ez lesz életünk:
⁵⁰ Édes jutalmat ad
A hon áldó szava
S a nyűgödt öntudat.

(Kecskemét, 1843. március 5-e előtt.)

JÖVENDÖLÉS

„Mondád, anyám, hogy álmainkat
Éjente festi égi kéz;
Az álom ablak, melyen által
Lelkünk szeme jövőbe néz.

5 Anyám, álmodtam én is egyet,
Nem fejtenéd meg, mit jelent?
Szárnyim növének, s átröpültem
A levegőt, a végtelent.”

„Fiacskám, lelkem drága napja,
10 Napomnak fénye! örvendezz;
Hosszúra nyújtja élted isten,
Álmodnak boldog titka ez.” —

És nőtt a gyermek, lánggra lobbant
Meleg keblén az ifjukor,
15 S a dal malasztos enyh a szívnek,
Midőn hullámozó vére forr.

Lantot ragadt az ifju karja,
Lantjának adta érzetét,
S dalszárnyon a lángérzemények
20 Madárként szálltak szerteszét.

Égig röpült a bűvös ének,
Lehozta a hír csillagát,
És a költőnek, sугarából
Font homlokára koronát.

25 De méreg a dal édes méze;
S mit a költő a lantnak ad,
Szívének mindenik virága,
Éltéből egy-egy drága nap.

Pokollá lett az érzelemláng,
30 És ő a lángban martalék;
A földön őt az életfának
Csak egy kis ága tartja még.

Ott fekszik ő halálos ágyon,
Sok szenvedésnek gyermeke,
35 S hallá, mit a szülő bus ajka
Kínjának hangján rebege:

Ar álom.

Románca.

"Mondád, anyám, hogy álmainkat
Ejente fejté egi kőr;

Ar álom ablak, mettem által
Lelküml' skeme jövőbe mér.

Anyám, álmodtam én is egyet,
Nem fejtetted meg, mit jelent?
Szárnyam növenek, s átröpültem
A levegőt, a végtelent."

"Szacsdám, lettem drága napja,
Napomnak fejtje, örömdere!
Hosszúra nyújtja élted isten;
Álmodnak boldog léte és."

És nőtt a gyermek, lángra gyújtá
Forró leblét az ifjúkor,
S a dal málafestés is a szívem,
Mudon hullámsí vére forr?

Lantos ragadt az ifjú érzés,
Lantjának adta érzését,
S dalokármyon a lángérmények
Madarlént skálkár ster sefűt.

Egig röpiült a bűvös ének,
Lehotta a hír csillagát,
És a költőnek, sugarától
Font homlokára koronát.

De méreg a dal edes méze!
S mit a költő? lantnak ad,
Szívénél mindenik virága,
Éltéből egy-egy drága nap.

Att' féljék ő halálát agyon,
Sőt stenvedésnek gyermekét;
S hallo', mit a szülő bus ajka
Körjének hangján rebege.

"Halál, ne vidd el őt éaromból,
Ne vidd korán el a fiút;
Sola' igérte őt életre
Ar egy... vagy, álmodt is harud..."

"Anyám, ar álmod nem harudnak,
Salarjon bár a skemfövel:
Düvő neve költő-fiadnak
Sola'... sola'... öröklön el!"

„Az álom” (később „Jövendölés”) című vers hasonmása Petőfinck
Szeberényi Lajoshoz 1843. március 5-én írt leveléből.

„Halál, ne vidd el őt karomból,
Ne vidd korán el a fiut;
Soká ígérte őt éltetni
40 Az ég... vagy álmunk is hazud?...“

„Anyám, az álmok nem hazudnak;
Takarjon bár a szemfödél:
Dicső neve költő-fiadnak,
Anyám, soká, örökkön él.”

(Kecskemét, 1843. március 5-e előtt.)

JÖN AZ ŐSZ...

Jön az ősz, megy a gólya már,
Hideg neki ez a határ;
Röpül, röpül más országba,
Hol jobban süt a nap rája.

5 Hej van oka a gólyának,
Hogy más hazát néz magának;
De, galambom, hogy elhagytál,
Nem t'om, mi okot találtál.

Hív voltam én hozzád mindig,
10 Elejétől utójáig,
Nem volt szívemben ősz, tavasz,
Érted, mint a nyár, égett az.

S vajjon akihez röpültél,
Nem lesz-e annak szíven tél?
15 Megeshetik, szép galambom,
Noha neked nem kívánom.

Mert a gólya ha visszaszáll,
Virító szép tavaszt talál;
Hej de mire te visszaszállsz,
20 Csak pusztá sírhalmot találsz.

(Kecskemét, 1843. március 14-e előtt.)

KAKASSZÓRA HAJNAL ÉBRED...

Kakasszóra hajnal ébred,
Én lányokkal nem beszélek,
Mert ha' szólok őhozzájok,
Hajnal lesz a két orcájok.

5 Igy valaki azt gondolná,
Én is kakas vagyok talán;
S hej a kakas hamis madár,
Untalan más fészekhez jár.

Pedig én kakas nem vagyok,
10 Hanem filemile vagyok,
Egy a fészkem, egy a párom,
Egyért élek a világon.

(Kecskemét, 1843. március 14-e előtt.)

LOPOTT LÓ

Mint a porszem szélvész
Fuvatán,
Röpül a legény gyors
Paripán.

5 „Honnan, atyafi, oly
Hevenyén?”
„Pusztáról csikóval
Jövök én.

A nyerítő ménes
10 Ott legel;
Pej csikómat onnan
Loptam el.

Túri vásár nincsen
Messze már;
15 Szegénylegény oda
Lovon jár.”

„Ej, nem úgy, jó földi,
Nem úgy ám!
Adja kend csak vissza
20 Paripám.

Enyim a ménes, mely
Ott legel.
A csikót kend tőlem
Lopta el. —

25 De szavára nem hajt
A betyár;
Őkegyelme már jó
Tovajár.

Mégis a gazdának .
30 Vigaszul,
Hátrafordulván, így
Válaszol:

„Föl se vegye kárát,
Gazduram;
35 Hiszen úgyis elég
Lova van.

Hej, csak egy szívet bírt
E kebel —
Azt is a kend lyánya
40 Lopta el.”

(Kecskemét, 1843. március.)

EMLÉNY

A színész utain virág s tövis terem,
A színész élete öröm és gyötrelem,
Bűvös szellemkezek vezérlik lépteit,
Leplezve gondosan az élet terheit,
5 Szép álmot álmodik: öröklő hirnevet,
Szellembe bejárja a földet és eget,
Bú- s kéjnek egyaránt feltárja kebelét,
Részvétellel osztja meg a szenvedő könyét,
S bár megvetett, szegény, de nem boldogtalan,
10 Amig szíve dobog s míg pártfogója van,
Mert pártfogója az, mi neki üdvöt ad,
Szeretni lángolón ohajtott pályáját.

S még a hír nevéről
Szép dolgokat beszél,
15 Sirhalma pázsitán
Zokogva sir a szél.

(Kecskemét, 1843. március 23—30. között.)

VÍZ ÉS BOR

Le a tenger fenekére
Merül a halász,
Lent a tenger fenekében
Gyöngyöket halász.
5 Nékem a boros pohárnak
Öble tengerem,
S gyöngy ha van tán dalaimban,
Az csak ott terem.

Bűnnek éje ült a földön.
10 Jött a vízőzön,
A víz által a bűn éje
Elseperve lön.
Bűnnek éje ül szivemben;
A bú éjjelét
15 — Bennem a víz tehetetlen! —
Csak bor mossza szét.

Nyári hévben a virágszál
Sanyarogva nő;
A virágot új életre
20 Kelti langy eső.
Csüggedésben, tikkadásban
Langy esőm a bor;
Permetegje enyhe csöppjén
Vérem ujra forr.

25 Tettetés-e, vagy belösztön,
Vagy akármilyen más?
Csakhogy a halottra könyet
Ejteni szokás;
Engemet víz ott se érjen,
30 S már ha sirni kell,
Sírja hát hideg poromra
Könyét borkehely.

(Kecskemét, 1843. március.)

ÉN

A világ az isten kertje;
 Gyom s virág vagytok ti benne,
 Emberek!
 Én a kertnek egy kis magja,
 5 De az úr ha pártom fogja:
 Benne gyom tán nem leszek.

Tiszta e kebelnek mélye;
 Égi kéz lövelt beléje
 Lángokat.
 10 És a lángok szűzen égnek
 Szent oltárúl az erénynek
 El nem romlott szív alatt.

Nem építék sors kegyére,
 Tűrök, mit fejemre mére,
 15 Jót, roszt;
 Mit ma ád, elvészi holnap;
 Majd megadja, amit elkap;
 Jellemképe: változat.

Mint a róna, hol születtem,
 20 Lelkem útja tetteimben
 Egyenes!
 Szavaimmal egy az érzet,
 Célra jutni álbeszédet
 Tétovázva nem keres.

25 És az ég szivem földébe,
 Drága fadat ülteté be,
 Szerelem!
 Koszorúba fűzöm ágit,
 Koszorúm szerény virágit
 30 A hazának szentelem.

(Kecskemét, 1843. március.)

AZ UTÓSÓ ALAMIZSNA

A költő és a sorsharag
Egy anyaméhből született;
Ikertestvérek voltak ők,
Együtt bolygák az életet.

5 Fa, mint most, akkor is virúlt,
Árnyában sok megnyúgodott;
De használt a költőnek is:
Ágáról tört koldúsbotot.

S ezek valának társai:
10 Koldúsbot és a sorsharag;
Elhagyja minden hűtlenül,
Csak e kettő, mi hű marad.

És lantja! lantja hova lőn?
Hisz a költőnek lantja van...
15 Igen bizony, volt lantja is,
Mely zenge bűvösbájosan.

Megpenditette húrjait
Mennydörgő éjben egykoron,
S a mennydörgésnek ágyuja
20 Elszenderült e hangokon.

S az ég, a barna, haragos,
Midőn danáját hallaná:
Feledni kezdé a boszút,
S csillagmosollyal néze rá.

25 És a költő megéhezett,
És emberek közé mene.
Tudá: az emberszív kemény;
De vélte: lágyit a zene.

S mely a vihart elaltatá,
30 És földeríté az eget,
Elandalító húrjain
Az ének újra zenegett.

De melyet ég, vihar megért,
A dalt ember nem érti meg...
35 És ím a lant elszégyenül,
S fájdalmában kettéreped. —

Ez volt a lant története.
A költőbül tovább mi lett?
Soká nyögé — nem tudni, hol? —
40 Az inségterhes életet.

Egy újabb nemzedék előtt
Évek multán megjelenék.
Nem őszült ő meg... fürteit
A gond, a bú kitepte rég.

45 „Egy-két garast, egy-két garast!”
Halk hangja így esedeze;
S mint szélringatta száraz ág,
Remegve nyúlt ki két keze.

A részvét megkérdezte őt:
50 „Ki vagy, nyomornak embere!
Kit sujtoló istenharag
Ily könnyöretlen megvere?”

S nevét elmondja, s újra esd:
„Egy-két garast...” — „Megállj, jövel,
55 Örök dicsőség gyermeke!
A bőség szarva fődjön el.

Neved ragyog, miként az ég
Csillagsugáros éjfelen;
Mely egykor árván hangozék,
60 Bámulja lantod a jelen.

Jövel tehát! jövel, cserélj
Bársonyt e koldusrongy helyett;
Borostyán koronázza főd,
Dús asztalnál legyen helyed!”

65 „O szép beszéd... o köszönet!
De én semmit sem éhezem,
És nincsen is szükség reá,
Hogy elcseréljem rongymezen.

És a borostyán... oh mi szép,
70 Mi jó lehet lángifjunak;
De száraz törzsön a galyok
Többé meg nem fogamszanak.

Hanem ha dobsz egy-két garast:
Fogaddsza hálaszózatom;
75 Mert pénzre vár az asztalos . . .
Koporsómat csináltatom.”

(Pest, 1843. április 10-e előtt.)

SZEGET SZEGGEL

Jaj, a hátam, jaj, a hátam
Odavan!
Szomszéd bácsi kiporozta
Csúfosan.
5 Átkozott a görcsös fűtykös
Somnye!e!
Mellyel engem oly pogányúl
Csépele.

Mért is tart hát kertet s benne
10 Körtefát?
És az isten rá gyümölcsöt
Minek ád?
Csábitólag kandikált a
Körte rám;
15 Csábjaít ki már sehogysem
Állhatám.

Átugortam a palánkon —
Átesém!
Hogy megingott bele májam
20 És vesém.
S nem elég ez; szomszéd bácsi
Rajtakap,
S akkor jött még a valódi
Haddelhadd.

25 Én teremtőm! mért is értem
E napot?
Megrakott, hogy minden csontom
Ropogott.
Nesze, monda, nesze másik,
30 Harmadik!
És a mindentudó tudja,
Hányadik.

Jelen volt a holdvilág a
Lakzinál;
35 Búsan nézte: szomszéd bácsi
Mit csinál.
Fellegekből vett magára
Gyászmezet,
És megosztva szenvedésem
40 Könnyezett.

Ó, csak ő nem könyörüle
Egyedül;
Három a tánc! monda, s egyre
Hegedült, —
45 Hegedült a bottal hátam
Közepén,
Keservesen, siralmasan
Jártam én.

... De'szen jól van! kiheverem
50 Én e bajt,
S visszakapja még a kölcsönt,
Vissza majd.
Tudjuk, hányat vert az óra,
Tudjuk ám!
55 Ön is rak a tűzre rossz fát,
Bácsikám.

Ablakunkhoz estenként mért
Sompolyog?
Vettem észre, hányadán van
60 A dolog.
Más szemében ő a szálkát
Megléli,
S az övében a gerendát
Feledi.

65 A deákné vászonánál
Ő se' jobb:
Engem dönget a lopásért
S szinte lop;
Lopni jár ő, csókot lopni
70 Nénihez,
Míg anyánk a bibliában
Levelez.

Tegye lábát ablakunkhoz
 Ezután:
 75 Fogadom, nem nézek által
 A szitán.
 Megugratni vagy anyánkat
 Hívom át,
 Vagy leöntöm dézsa vízzel
 80 A nyakát!

(Pusztá-Palota, 1843. április.)

BARÁTIMHOZ

Nos, fiúk, nem szólt a szarka
 Házfödélteken?
 Vagy ki álmodá meg, hogy ma
 Vendégtek leszen?

5 De mi a kő! mért e hosszú
 Méla bámulás?
 H'sz én vagyok, ha nem csalódom,
 Én és senki más.

Vagy feledve már talán a
 10 Régi jóbarát?
 Nem hihetem, hogy reátok
 Illenék e vád.

A szövetség, melynek szála
 Minket összefont,
 15 Áll, amig csak vért bir a szív
 És velőt a csont.

No de kissé meglepett tán
 Jöttöm úgyebár?
 Hja, öcsém, velem a sors
 20 Furcsa táncot jár.

Köztem s közte folyton-folyva
 Tart a háború,
 S majd lenyom, majd, mint a pelyhet,
 Végtelenbe fú.

25 De azért nem csüggedünk ám,
 Aki lelke van!
 Szembeszállok ökelmével
 Bátran, szilajan.

S tán ha látja sors komám, hogy
30 Csüggedés nem ért:
Egykor annál bőkezűbben
Nyújtja majd a bért...

Eh, de mit most okoskodni!
Csapjatok kezet;
35 Jóbarát markába csapni
Kedves élvezet.

S mely bennünket ily váratlan
Együvé hozott,
Áldomással ünnepeljük
40 A pompás napot!

(Pápa, 1843. április.)

AZ ÉN MÁTKÁM

Istenem, be várva-várom
Azt az órát, amidőn,
Kit nekem rendelt a végzet,
A leány ölembe jön.

5 És ugyan ki és minő lesz
Majd az én szerelmesem?
Ugy sovárgok tudni, mint még
Nem sovárgá senki sem.

Szőke, barna lesz-e fürte?
10 Szeme kék vagy fekete?
Felnyuló-e, mint a cédrus,
Gömbölyű-e termete?

Szép a szőke, szép a barna,
Mind a kettő szép, ha szép;
15 Hátha még a bájjal aztán
A jóság is frigybe lép!

Isten, ilyet adjsa nékem,
S nem bánom — csak ilyet adj —
Akár szőke, akár barna,
20 Akár kicsiny, akár nagy!

(Pozson, 1843. május.)

TÁVOLBÓL

Kis lak áll a nagy Duna mentében;
Oh mi drága e lakocska nékem!
Könnyben úszik két szemem pillája,
Valahányszor emlékszem reája.

5 Bár maradtam volna benne végig!
De az embert vágyai vezérlik;
Vágyaimnak sólyomszárnya támadt,
S odahagytam őslakom s anyámat.

Kínok égtek a szülőkebelben,
10 Hogy bucsúmnak csókját ráleheltem;
S kínja lángi el nem aluvának
Jéggyöngyétől szeme harmatának.

Mint ölelt át reszkető karával!
Mint marasztott esdeklő szavával!
15 Oh, ha akkor látok a világba:
Nem marasztott volna tán hiába.

Szép reményink hajnalcsillagánál
A jövőndő tündéerkert gyanánt áll;
S csak midőn a tömkelegbe lépünk,
20 Venni észre gyászos tévedésünk.

Engem is hogy csillogó reményem
Biztatott csak, minek elbeszélnem?
S hogy mióta járom a világot,
Bolygó lábam száz tövisre hágott.

25 ... Szép hazámba ismerősök mennek;
Jó anyámnak tőlök mit izenjek?
Szóljatok be, földiek, ha léssen
Útazástok háza közelében.

Mondjátok, hogy könnyeit ne öntse,
30 Mert fiának kedvez a szerencse — —
Ah, ha tudná, mily nyomorban élek,
Megrepedne a szíve szegénynek!

(Pozson, 1843. május.)

KI VAGYOK ÉN? NEM MONDOM MEG ...

Ki vagyok én? nem mondom meg;
Ha megmondom: rám ismernek.
Pedig ha rám ismernének,
Legalább is felkötnének.

5 Nincs a fokos a kezemben,
Hogyha kéne verekednem;
Nyerges lovam messze legel,
Nem t'ok futni, ha futni kell.

Hogy is tudnék futni mostan?
10 Mikor a fejem tele van;
Nem csak fejem, de szívem is —
A bor meg a leány hamis.

Ha elhagyom galambomat,
Kialuszom mámoromat,
15 S rajtam ütnek a hadnagyok:
Majd megmondom, hogy ki vagyok!

(Pozson, 1843. május.)

LÁNGGAL ÉGŐ TEREMTETTE ...

Lánggal égő teremtettem!
Nagy a harag a szívembe';
Úgy háborgok, úgy hánykodom,
Mintha volnék a Balaton.

5 Viszontagság az életem,
Ezer bajba keveredem,
Hogyha leányszemem volna,
Egy pár kendőt telesírna.

Eh, a sírás nem kenyerem!
10 Kinek tetszik, pityeregjen.
Én egy nagyot káromkodom,
Úgy csillapul a haragom.

(Pozson, 1843. május.)

SZEMREHÁNYÁS

Már ezt föl nem tettem rólad,
Szív barátom!
Te ugyan derék legény vagy,
Amint látom.

5 Oh te szív, te szív, te csalfa,
Háladatlan!
Szólj: ki véde annyi baj közt
Szakadatlan?

Sorscsapási buzogányok
10 Súlyá ellen,
Mondd, ki őrze? mondd, ki óva?
Nemde mellem?

Lám, e mellnek bizton voltál
Rejtekében,
15 Bekeríte csontfalával
Bástyaképen.

S ím, hogy fordult most a kocka,
S a szerencse
Kis szeszélye víg ajakkal
20 Rád köszönte:

Mostan — ahha, háladatlan! —
Örömedben
Háborogva, zajgva tombolsz
Öröd ellen.

25 Égsz, dagadsz . . . alighogy bírom
E keresztet! . . .
Mellemet majd meggyujtod, majd
Megrepszted.

(Pest, 1843. július—augusztus.)

ÉRIK A GABONA...

Érik a gabona,
Melegek a napok,
Hétfőn virradóra
Aratásba kapok.
5 Érik szerelmem is,
Mert forró a szívem;
Légy te aratója,
Édes egyetlenem!

(Pest, 1843. július—augusztus.)

BEFORDÚLTAM A KONYHÁRA...

Befordúltam a konyhára,
Rágyujtottam a pipára...
Azaz rágyujtottam volna,
Hogyha már nem égett volna.

5 A pipám javában égett,
Nem is mentem én a végett!
Azért mentem, mert megláttam,
Hogy odabenn szép leány van.

Tüzet rakott eszemadta,
10 Lobogott is, amint rakta;
Jaj de hát még szeme párja,
Annak volt ám nagy a lángja!

Én beléptem, ő rám nézett,
Aligha meg nem ígezett!
15 Égő pipám kialudott,
Álvó szívem meggyűladott.

(Pest, 1843. július—augusztus.)

HEJ NEKEM HÁT VIGASZTALÁST MI SEM AD...

Hej nekem hát vigasztalást mi sem ad?
Bánatomban le kell innom magamat.
Az irgalmát, ide avval a borral!
A bú vagy én, de egyikünk belehal.

5 Úgysem tetszik ez a világ énnekem;
Sok már, amit életemben szenvedtem,
Nagyon is sok e parányi életre!
Annyi baj közt kinek volna még kedve?

Nem vagyok én gyökeres fa, virágzó,
10 Hanem vagyok letörött ág, fonnyadó;
Nem vagyok én az örömnök rózsája,
De vagyok a szomorúság gyászfája.

Én előttem ilyen élet nem élet,
Hol az ember de semmit sem remélhet.
15 Volna bár e pohár borbán halálom,
Hogy lehetne bajaimtól megválnom!

(Pest, 1843. július—augusztus.)

L.....NÉ

Én alkotóm! mindenható vagy:
Hozd vissza a pillantatot,
Midőn e hölgy a szerelemnek
Első tüzére gyúladott;
5 Midőn ajkán a vallomásnak
Első, szent hangja reszkete,
S ott én legyek, kit csókra hí föl
Édes kedves tekintete!

S mit adjak érte? ... E husz éves
10 Életnek vedd el tavaszát,
A szép remények tündérföldét,
Mit lelkem a jövőben lát;
S ha nyílik út embernek égbe,
És üdvességet osztasz ott:
15 E túlvilági üdvességből
Végy el egy drága századot!

(Pest, 1843. július—augusztus.)

KÖRDAL

Bús az ember, ha nincs kedve;
Borba van a kedvmag vetve.
Hát azért iszunk mi mindig,
Meg sem állunk tíz-husz pintig.

5 Van minékünk pincénk, házunk,
Mindazáltal itt tanyázunk,
Itt tanyázunk naphosszában,
Itt tanyázunk a kocsmában.

Itt tanyázunk, mert van nekünk,
10 Mert van nekünk feleségünk.
Nyelves, szájas mind az asszony;
Rá az ember hogy hallgasson?

Van minékünk egy kis pénzünk,
De a pénzre mi nem nézünk;
15 Úgyis holtig él az ember,
Költeni ha mer, ha nem mer.

Hát azért csak iddogálunk,
Míg fel nem kötik az állunk,
Iddogálunk naphosszában,
20 Iddogálunk a kocsmában.

(Pest, 1843. július—augusztus.)

MERENGÉS

Jó Petőfi, te sem félhetsz,
Hogy két vállad valahogy
A szerencse áldásának
Nagy terhétől összerogy.

3 Adománya mindössze is
E lantocska és a dal,
Mit belőle búsán, vígan
Érzelmid játéka csal.

Hátha így találna szólni
10 Egy tündérvilági hang:
„Nos, fiam, mi kell? jókedvem
Íme mindent megadand.”

Mondaná, hogy: „Rád ruházom
A bűbájat, a varázst,
15 Daljaid, mivé kívánod,
Azzá testesülni lásd.

Hogyha kell hír: minden hangod
Egy borostyángally legyen,
Míg Petrarca koszorúja
20 Nem vet árnyat fűrtiden.

— Hisz Petrarca és Petőfi
Félig-meddig már rokon;
Annál inkább osztozhatnak
A borostyánlombokon. —

25 Hogyha kincs kell: mind megannyi
Gyönggyé válik éneked,
Míg nem gyönggyel rakhatod ki
Gombod, sarkantyúszeged.”

Mit felelnél mindezekre,
30 Mit felelnél, jó fiú?
Tudom én szived bibéjét,
Tudom, a szél honnan fú.

Te bizony csak ezt felelnéd:
Szép a hír és jó a kincs;
35 És hogy őket ne kívánnám,
Abból ugyan semmi sincs.

De ha már ezermesterré
Engeded, hogy válhatom:
— Van a hírnél, van a kincsnél
40 Egy ígézőbb hatalom;

Mint csillagfüggés az égen
Változatlan, végtelen,
Úgy függ rajta és csak rajta
Vágyban égő kebelem! —

45 Hadd legyen hát egy lép vessző,
Egy kalitka énekem,
S a legszebb madárt . . . egy lányka
Szívét fogja meg nekem.

(Gödöllő, 1843. augusztus végén.)

TEMETŐBEN

Fölhangolom olykor a lant idegeit,
 Megzengeni téged, o kellemes élet!
 — Mert kellemes az, noha sok sebet ejt,
 És rengetegekbe nem egy uta téved.

- 5 De bármi magasra törekszik a dal,
 Bármint csalogassam az életi mézzel:
 Mélázva örömtelen hangjaival
 Mindenkor a sírban, a sírban enyész el.

- Kivánatos a tavasz éke nekem,
 10 Indúlok is olykor örülni virághoz;
 S míg kertbe röpti sugárit a szem,
 Lábam temetői kereszték alá hoz.

- Itt élek a szív komoly álmainak
 A halk temető morajatlan ölében;
 15 Akácai lombja rezegve inog,
 Hintázza az est fuvalomja szelíden.

- A szobrok a domboru hant elején
 Mindannyi betűi egy isteni lapnak;
 Nagy gondolatit mikor olvasom én:
 20 A sírba, a sírbul az égbe ragadnak.

Bús tompa harang konog a faluban.
 Új gödröt amott komor emberek ásna.
 Gyászhangra kíséri ahítatosan
 A holtat honához a hamvadozásnak.

- 25 Sejtése szívemnek aligha csaland:
 Nem messze lehet keze már az időnek,
 Mely engem is ágyba tesz itten alatt,
 S szememre halál örök álmai jönnek.

- Isten neki! üssön, ha ütnie kell,
 30 Mely pályafutásom elállja, az óra;
 Létem fonalai, szakadozzatok el,
 Társim, bucsucsókot a hervadozóra.

- S mit sorsom elérni nem engede, nem!
 Bár vágyaimon koszorúba szövődék:
 35 Isten veled, égi virág... szerelem!
 S föld hajnali csillaga, napja... dicsőség!

(Gödöllő, 1842. szeptember.)

KIS FURULYÁM SZOMORÚFÜZ ÁGA...

Kis furulyám szomorúfűz ága,
Temetőben szomorkodik fája;
Ott metszettem azt egy sírhalomról,
Nem csoda, hogy oly siralmasan szól.

5 Ott hunytál le, kedves szép csillagom!
Ragyogásod többé nem láthatom.
Hogyne volna hát sötét világom!
Hogy volna hát élni kívánságom!

Hazaballag nyájam estefelé,
10 Én ballagok a temető felé,
Kél a holdnak halovány orcája,
Kél furulyám epedő nótája.

Addig epeszt a bánat engemet,
Addig-addig nyögöm keservemet:
15 Míg egyszer a hanggal egyetemben
Lelkem is a másvilágba reppen.

(*Diószeg, 1843. október 15—31-e között.*)

A SZERELEM, A SZERELEM...

A szerelem, a szerelem,
A szerelem sötét verem;
Beleestem, benne vagyok,
Nem láthatok, nem hallhatok.

5 Őrizem az apám nyáját,
De nem hallom a kolompját;
Rá-rámegy a zöld vetésre,
Hej csak későn veszem észre.

Telerakta édesanyám
10 Eleséggel a tarisznyám;
Elvesztettem szerencsésen,
Lesz módom a bőjtölésben.

Édesapám, édesanyám,
Ne bizzatok most semmit rám,
15 Nézzétek el, ha hibázok —
Tudom is én, mit csinálók!

(*Székelyhíd, 1843. november 4—24-e között.*)

MATILDHOZ

Mért vagy hozzám olyan idegen?
Mért tekintesz rám oly hidegen?
Hidegen, mint téli napsugár,
Melynek mosolya is faggal jár.

5 Be sokat szeretnék mondani,
S alig merlek megszólítani;
Alig merlek nézni, hej pedig
Elnéznék világ végeig!

Emelj föl magadhoz engemet,
10 Fogadd el neked szánt lelkemet,
Annyibul ha megérdemli tán,
Hogy szeretni képes igazán.

Oh, szerelmem forró szerelem,
Forróbb, mint a dél nyárközepen;
15 Ha a nap ily tűzzel sütné ránk,
Rég elégett volna a világ.

(Debrecen, 1843. december.)

MEGÜNT RABSÁG

Mindent elkövettem,
Amit lehetett,
Jó remény fejében,
Hogy majd megszeret.

5 Féktelen, szilaj volt
Lelkem, mint a tűz,
Melyet a szél meggyúlt
Háztetőkön úz;

És lettem szelíd láng,
10 Min melegszenek
Őszi estén békés
Pásztoresberek.

Voltam mélybe omló
Bérci zuhatag,
15 Hajjaim robajjal
Szakadoztanak;

S lettem méla csermely,
Halk, morajtalan,
Kedvemet lelő a
20 Part virágiban.

Voltam sziklahomlok,
Zordon és magas,
Hol lakott mennydörgő
Villám s büszke sas;

25 S lettem völgy ölébe
Rejtezett berek,
Melyben csalogányok
Búja kesereg.

Voltam . . . mi nem voltam!
30 Mivé nem levék!
És a lányka most is
Csak a régi még.

Nem, tovább nem űzöm!
Mert ez drága bér;
35 Tán ily áldozattal
A díj föl sem ér.

Szerelem, lerázom
Fölvett láncodat,
Kedves lánc, igaz, de
40 Mégis lánc marad.

Most hát lelkem, repdess
Régi szárnyadon,
Merre a szabadság
Végtelenje von!

(Debrecen, 1843. december.)

ÉLŐ HALOTT

Egem ki nem derül,
Ha jő a kikelet;
Egem be nem borúl,
Ha látom a telet.

5 Mint őszi alkonyon
A félhomályu köd,
Fásult egykedvűség
Mereng szívem fölött.

Ellenség, jóbarát,
10 Végeztem veletek;
Senkit nem gyűlölök,
Senkit nem szeretek.

Nincs semmi örömem,
Nincs semmi bánatom;
15 Érzelmim, vágyaim
Mind, mind elaltatom.

Ohajtásim közül
Ébren csak egy marad:
Aludjam én... minél
20 Előbb... a föld alatt.

(Debrecen, 1843. december.)

A VIRÁGNAK MEGTILTANI NEM LEHET...

A virágnak megtiltani nem lehet,
Hogy ne nyíljék, ha jön a szép kikelet;
Kikelet a lány, virág a szerelem,
Kikeletre virítani kénytelen.

3 Kedves babám, meglátalak, szeretlek!
Szeretője lettem én szép lelkednek —
Szép lelkednek, mely mosolyog szelíden
Szemeidnek bűvös bájos tükrében.

Titkos kérdés keletkezik szívemben:

- 10 Mást szeretsz-e, gyöngyvirágom, vagy engem?
Egymást űzi bennem e két gondolat,
Mint ősszel a felhő a napsugarat.

Jaj ha tudnám, hogy másnak vár csókjára
Tündér orcád tejben úszó rózsája:

- 15 Bujdosója lennék a nagy világnak,
Vagy od'adnám magamat a halálnak.

Ragyogj reám, boldogságom csillaga!

Hogy ne legyen életem bús éjszaka;

Szeress engem, szívem gyöngye, ha lehet,

- 20 Hogy az isten áldja meg a lelkedet.

(Debrecen, 1843. december.)

NEM MEGYEK ÉN INNEN SEHOVA...

Nem megyek én innen sehova,

Noha sorsom itten mostoha;

Hát ha volna még mostohább is,

Nem maradnék-e itt tovább is?

- 5 Nagyon kedves nekem ez a hely;

Elmegy majd a tavasz, menjen el,

Elmehet a nap, a csillagok...

De én nem mék, én itt maradok.

Fa vagyok én, lelkem a gyökér,

- 10 Gyökér nélkül a fa meg nem él;

S hogy téphetném azt ki földéből,

Idevaló mátkám szivéből?

Azért nem mék innen sehova,

Noha sorsom igen mostoha;

- 15 De ha volna még mostohább is,

Megmaradnék itten tovább is.

(Debrecen, 1843. december.)

SÍKOS A HÓ, SZALAD A SZÁN...

Síkos a hó, szalad a szán,
Esketőre viszik babám,
Esketőre viszik szegényt
Mások kívánsága szerént.

5 Hej, ha mostan hó lehetnék:
A szán alatt beroskadték;
Fölfordulna, s kedves babám
Még egyszer átkarolhatnám —

Átkarolnám, ajakára
10 Csókot nyomnék utójára,
S melegétől hű szívének
Elolvadnék... úgy hálnék meg!

(Debrecen, 1843. december.)

TEMETÉSRE SZÓL AZ ÉNEK...

Temetésre szól az ének,
Temetőbe kit kísérnek?
Akárki! már nem földi rab,
Nálam százszorta boldogabb.

5 Itt viszik az ablak alatt;
Be sok ember sírva fakadt!
Mért nem visznek engemet ki,
Legalább nem sírna senki.

(Debrecen, 1843. december.)

1844

HONFIDAL

Tied vagyok, tied, hazám!
E szív, e lélek;
Kit szeretnék, ha tégedet
Nem szeretnék?

5 Szentegyház keblem belseje,
Oltára képed.
Te állj, s ha kell: a templomot
Eldöntöm érted;

S az összeroskadó kebel
10 Végső imája:
Áldás a honra, istenem
Áldása rája! —

De én nem mondom senkinek,
Ki nem kiáltom:
13 Legkedvesebbem hogy te vagy
A nagy világon.

Titkon kísérem lépteid,
S mindegyre híven;
Nem, mint az árny az utazót,
20 Csak jó időben.

De mint az árnyék nő, midőn
Az est közelget:
Nő bűm, ha sötétedni kezd,
Hazám, fölötted.

23 És elmegyek, hol híveid
Pohárt emelve
A sorstól új fényt esdenek
Szent életedre;

S kihajtom egy cseppig borát
30 A telt üvegnek,
Bár keserű... mert könnyeim
Beléperegnek!

(Debrecen, 1844. január—február.)

ELMONDANÁM...

Elmondanám: „Megállj, leányka,
Megállj, virágom, csillagom!
Egy istenadta szívet bírok;
Nesze, ha kell, neked adom.”

5 Elmondanám, hogy: „Szívem tenger,
Uralkodjál e tengeren!
Jól jársz vele, mert a legszebb gyöngy,
A hűség gyöngye itt terem.”

Elmondanám, hogy: „Tiszta fényét
10 E gyöngy örökre tartja meg.”
Elmondanám ezt, s többet ennél;
De nem mondom, mert nincs kinek.

(Debrecen, 1844. január—február.)

A DAL

Bölcsőben sír az éber csecsemő;
Bölcső előtt
A dajka zeng — el szokják a dalok
Altatni őt.

5 Sok szenvedésem síró gyermeke
A fájdalom;
Dalt dalra költök — dalaimmal őt
Elaltatom.

(Debrecen, 1844. január—február.)

FÜTTY

Adta finnyás közönsége!
Csúnyaság, amit mivel:
Minden este megköszönti
Társaságunk, fütttyivel.

5 És aztán a fütttyök mellett
Milyen a jövedelem?
A színész elébb-utóbb is
Csak megszökni kénytelen.

Ej, egy rókát kétszer nyúzni,
10 Ez, urak, mégsem megyen;
Már ha füttty van, legalább hát
Tele színházban legyen!

(Debrecen, 1844. január—február.)

VÉGSZÓ ***HOZ

Isten veled, te elpártolt barát,
Veszett ebként ki szívem megmarád,
Isten veled;
Fogadd a vett sebért emlékül,
5 Mely fölszívárog belsejébül,
Lelkemnek vérét, könnyemet.

Nem a legelső rajtam már e seb,
De egyik sem volt fájóbb, mérgesebb
A sok között,
10 Melyet vétkes könnyelműséggel
A hűtelenség fegyverével
Bennem baráti kéz ütött.

Dúsgazdag bánya a tapasztalás,
Melyből sok ember életkincset ás —
15 Nem én, nem én!
Gyönyörszomjas szívem . . . remélve . . .
Az annyszor megnyílt örvénybe
Hanyatthomlok rohan, szegény.

Remény, remény, mért vagy te szép virág?
20 Téged nekünk az ég miért is ad?
Azért-e csak?
Hogy hervadandó kelyhed légyen,
Hová csalódás éjjelében
Szemünk harmatjai hulljanak . . .

25 De nem panaszklok, bár keblem teli,
S az elfojtás még inkább neveli
Búm tengerét;
Ugyis ki tudja? hogyha hallnád
Lelkem kiáradó fájdalmát:
30 Talán már meg sem értenéd.

Nem is kívánom megtéréseidet,
Akár ohajtod, akár megvted
Uj frígyemet.
Az istenség is tehetetlen
35 Eggyé bűvölni e kebelben
A szertezúzott láncszemet . . .

Nem láncszem az, nem! egy világ vala,
Melynek napjául a hit lángola,
A drága hit!
40 Rájött a végítélet napja,
S már semmi föl nem támaszthatja
Ledúlt világom romjait.

Isten veled hát, elpártolt barát,
Ki ábrándim kódét elzavarád,
45 Isten veled!
Fogadd a múltakért emlékül
Megcsalt barátság gyötrelmétül
Utószor omlott könnyemet.

(Debrecen, 1844. január—február.)

A NEMES

Deresre huzzák a gazembert,
Bűnét botokkal róni le;
Lopott, rabolt, és tudj' az ördög,
Még mit nem mívele.

5 De ő kiált ellenszegülve:
„Hozzám ne nyúljatok!
Nemes vagyok . . . nincs nemesembert
Botozni jogotok.”

Hallottad e szót, meggyalázott
10 Ősének szelleme?
Most már őt húzni nem deresre:
Akasztófára kellene!

(Debrecen, 1844. január—február.)

HALVÁNY KATONA

Volt a honvédő legénység
Harcra készülőben;
Volt egy ifju a sereg közt,
Halovány színében.

5 „Hát kendnek tán az inába
Szállt a bátorsága?”
Kérdi egy tiszt gúnyolón, „hogya
Képe olyan sárga.”

10 „Tiszt uram,“ felelt az ifju,
„Már az az én gondom:
Mérthogy olyan sárga képem?
És azt meg se’ mondom.

Még ma úgyis kipiroslik,
Hogyha nem egyébtől:
15 A kardomról rája feccsent
Ellenség vérétől.”

(Debrecen, 1844. január—február.)

SZOMJAS EMBER TÜNŐDÉSE

Ejnye, mi az istennyila!
Üres már a ládafia?
Üres ám —
Jaj pedig be ihatnám!

5 Száraz kút a gégém csapja,
Süti a szomjuság napja;
Még meggyul,
Ha rá boreső nem hull.

Hm, biz a nem tréfa volna,
10 A felhőből hogyha folyna
Boreső —
Volna! itt a bökkenő.

Volt a szőlőben határom,
De eladtam tavaly nyáron,
15 S az ára
Garatomon lejára.

A kocsmából meg már régen
Kikopott az emberségem;
„Addsa — ne!”
20 Ilyen szépen főznek le.

...Valami jutott eszembe!
Zálogul majd azt teszem be.
Előre,
Hitvesem fejkötője!

25 Jaj de hisz már sírba zártam
Szerelmetes hitestársam,
S ott véle
Nyúgoszik fejkötője.

Oh miért is emlékezem
30 Halálodra, én kedvesem?
Könny gördül
Azonnal két szememből.

Hátha könnyeimnek árja,
Uram bocsá'! borrá válna:
35 Akkor még —
Hej, akkor többet sírnék!

(Debrecen, 1844. január—február.)

IVÁS KÖZBEN

Hányadik már a pohár?... csak
Ötödik?
Teremt' ugyse! becsülettel
Működik.
5 Máskor megfe-felelek kétannyinak:
S lábaim most már öttől is inganak.

Ing a lábam, a nyelvem meg
Elakad —
Torkom a therpomyléi
10 Szorulat,
Ledionas a bor, mely lecsepege,
Gondolatim Sex... Rex... Xerxes serege.

Schogysem t'om kifejezni
Magamat —
15 Azt hiszitek, hogy talán a
Bor miatt?
Ne higgyétek, édes atyámfiai,
Nekem a bor nem szokott megártani.

Nekem a bor hogymikép is
20 Ártana?
Hát hiába voltam volna
Katona?
Úgy biz, aki fölmarkolta, katona —
Mégpedig bakancsos voltam valaha.

25 Zöldhajtókás, sárgapitykés
Közlegény...
Egész a közlegénységig
Fölvivém!
Jó: bakancsom hogy hamar lerúghatám;
30 Még idővel degradáltak volna tán.

Tyhű, látjátok, ott az könnyen
Megesik,
Mert a katonai pálya
Fenc sik;
35 Legkivált az olyfélének, mint magam,
Kinck kissé akaratos feje van.

Ütmutatást nekem ne is
Adjatok,
Szent Dávid hárfájára sem
40 Hallgatok!
Orrnál fogva senki engem nem cibál, —
Azt cselekszem, ami tetszik... tudja Pál,
Mit kaszál.

...Eh, de én itt egyre-másra,
45 Mint malom,
Csak darálok, csak darálok,
S szomjazom.
Adjatok bort! a malom jól nem megyen:
Hogyha nincs nedv, ami hajtsa, bővíben.

50 Hadd igyam hát! hogy forogjon
Kerekem —
Meg sem állok, csak a kancsó-
Fenekén.
Bárha mindjárt — amint Falstaff szólana —
55 Bárha, mondom, egy mérföldig tartana.

Hol is hagytam?... tudja gólya...
Úgy igaz!
A malom volt az utósó...
Vagy nem az?
60 Mit is mondtam a malomról... én bizon
Hogyha présbe csavarítanak sem tudom.

Annyi szent: a szemem héja
Oly nehez,
Mint malomkő... tán az álom
65 Környekez.
Elég is ma a tivornya, ágyba hát!
Álmadozzuk folytatását... jó 'jszakát!

(Debrecen, 1844. január—február.)

BOLDOGTALAN VOLTAM...

Boldogtalan voltam
Teljes életemben;
Csak az vigasztal, hogy
Meg nem érdemeltem.

⁵ Boldogtalan leszek
Koporsóm zártáig;
Csak az vigasztal, hogy
Nincs messze odáig.

Hiába biztattok,
¹⁰ Hiába beszéltek —
Tudom azt az egyet,
Hogy nem soká élek.

(Debrecen, 1844. január—február.)

NEM VER MEG ENGEM AZ ISTEN

Nem ver meg engem az isten,
Hogy szeretőt mást kerestem.
Te hagytál el, nem én téged;
Délbáb volt a hűséged.

⁵ Iskolába nem járatlak,
Olvasni nem tanítottak,
De szemedből kiolvasom,
Hogy szivedben bánat vagyon.

Mért búsulsz? tán megbántad már,
¹⁰ Hogy engemet megbántottál?
Sose búsulj! úgyis késő;
Ami elmúlt, vissza nem jő.

Találtam már mást magamnak,
Találj te is mást magadnak;
¹⁵ Éljed világodat vele,
Áldjon meg az isten vele.

(Debrecen, 1844. január—február.)

HÍRÖS VÁROS AZ AAFÖDÖN KECSKEMÉT...

(Tisza-Duna közti tájbeszéd szerint.)

Hírös város az aafödön Kecskemét,
Ott születtem, annak öszöm könyerét.
A búzáját magyar embör vetötte,
Kakastéjjee szép mönyecske sütötte.

5 Nincs énnéköm mestörségöm, nem is kő,
Van azé jó keresetöm, jobb se kő,
Vót is, van is, lösz is, hiszöm istenöm,
Míg utast lát a pusztába két szömöm.

Ómáspej a nyergös lovam, nem vöttem,
10 Szögénylegény szép szörivee szöröztem.
Csillagos a feje, kese a lába —
Mögeresztöm, a szél sem ér nyomába.

Ezön járok, mint kiskiráj, kényösen,
Borjúsájas ingöm lobog szélösen,
15 Süvegöm a jobb szömömön viselöm,
Mindön embör előtt mög se emelöm.

Be-benézök a bugaci csárdába,
Öszöm, iszom kedvem szörént rovásra;
Ölégségös hitelöm van ott néköm,
20 Mögfizetök, böcsületöm nem sértöm.

A vármögye emböreit pej lovam
Csak ojan jól mögösmeri, mint magam.
Ha érköznek, nagyot nyerít — rátermök;
S ha rajt vagyok, gyühetnek má ökeemök!

(Debrecen, 1844. január—február.)

TÉL VÉGÉN

Örültök úgy a kies tavasznak?
Maholnap eljő, s annyi élvezet ad!
A réteken majd méhek táboroznak,
Megostromolni a virágokat.

5 S amíg elszántan ütközetre mégyen
A szűz bimbók mézéhes ellene:
Csicserg a szomszéd lombosát hűsében
Madárajakról lelkes harczene. —

10 Elzárkoztában a kihalt kebelnek
Engem virág, dal, méh nem érdekel...
Ohajtásim mégis mivégre kelnek?
Hogy menjen a tél, menjen gyorsan el.

Én a tavaszt csak annyiból kívánom,
Mert melegebbek lesznek a napok,
15 S mint mostan, akkor hűlt rideg tanyámon
Kopott ruhámban fázni nem fogok.

(Debrecen, 1844. február.)

DE MÁR NEM TUDOM, MIT CSINÁLJAK...

De már nem tudom, mit csináljak?
Meginnám borát az országnak.
S mentül több az, amit megiszom,
Annál iszonyúbban szomjazom.

5 Mért nem tesz az isten most csodát?
Változtatná borrá a Tiszát,
Hadd lehetnék én meg a Duna:
Hogy a Tisza belém omlana!

(Tokaj, 1844. február.)

KERESZTÚTON ÁLLOK...

Keresztúton állok,
Merre tartsak?
Ez kelet felé visz,
Az nyugatnak.

5 Akármerre megyek,
Mindegy nekem,
Mindenütt szomorú
Az életem.

Mért nem tudom, hol vár
10 A halál rám?
Hogy egyenesen azt
Választhatnám!

(Miskolc, 1844. február.)

EGER MELLETT

Hol jó bort érezek, betérek;
Ne térnék hát Egerbe?
Ha ezt a várost elkerülném,
Az isten is megverne.

5 Egyúttal azt is megtekintem,
Hol vitt Dobó nagy lelke;
És felköszöntöm, aki őt oly
Dicsőn megénekelte.

S ha majd, amint hiszem, a bortól
10 Hatalmas kedvem leszen:
Még verset is csinállok — Pesten
Eladhatom jó pénzen.

Áll a határzat, áll erősen,
Be kell Egerbe mennem!
15 Mert ennyi édes vonzerőnek
Szívem nem állhat ellen.

(Andornak, 1844. február.)

EGRI HANGOK

Földön hó, felhő az égen —
Hát hiszen csak hadd legyen!
Rajta nincsen mit csodálni,
Télen ez már így megyen.
5 Én ugyan nem is tudnám, hogy
Tél vagyon,
Ha ki nem pillantanék az
Ablakon.

Itt benn ülök a melegben,
10 Környékez sok jóbarát,
Töltögetve poharamba
Egri bércek jó borát.
Jóbarátok, jó borocska —
Kell-e más?
15 Kebleinkben a kedv egy-egy
Óriás.

Kedvemnek ha magja volna:
Elvetném a hó felett,
S ha kikelne: rózsaeerdő
20 Koszorúzná a telet.
S hogyha földobnám az égre
Szívemet,
Melegítné a világot —
Nap helyett! —

25 Idelátszik a hegy is, hol
Dobó a hír könyvíbe
Nagy neve örök betűit
Török vérrel irta be.
Hej, az volt ám még az ember,
30 Biz az ám!
Mig olyan lesz, sok viz elfoly
A Dunán.

Elvirúlt már a magyarnak
Tettvirágos tavasza!
35 Hosszu gyáva tespedésben
Pang, sínlődik e haza.
Megjövend-e még az elszállt
Kikelet?
Lesz virány e régtől pusztá
40 Hon felett? . . .

Eh de hagyjuk, hagyjuk ezt most!
Úgyis ritkán vígadok;
E napot ne háborítsák
Legalább a bánatok.
45 S a sopánkodásnak ugunsincs
Sikere,
S mit tehet mást a lant gyöngé
Embere?

El tehát a hon bajával,
50 Most ez egyszer el vele!
A kitört bút minden ember
Új pohárral öntse le.
Új pohár bort hát, barátim,
Új pohárt!
55 S ismét újat, az előbbi
Ha lejárt.

Igy! . . . de im, mit veszek észre?
Egy század minden pohár;
A jelen hátam mögött van,
60 Lelkem a jövőben jár.
A jövőben vígan éltek,
Boldogon!
Mert nem árva már az egykor
Árva hon.

(Eger, 1844. február.)

JAVULÁSI SZÁNDÉK

Mikor térsz már az eszedre, te Sándor?
Tivornya éjjeled és napod;
Az istenért! hisz az ördög elvisz,
Ha még soká így folytatod.

3 Szeretetreméltó barátom,
Nézd meg csak a tükörben magadat;
Hát ember az, akit ott látsz? mennykő!
Tükröd kísértetet mutat.

Fiú, légy hát okosabb valahára,
10 Szedd rendbe rendtelen életedet;
Hidd el, kedves pajtásom, az ember
Korhelység nélkül is ellehet.

Naponként egy messzely borocska,
Én úgy hiszem, ennyi untig elég.
15 S mi a szerelmet illeti: jobb lesz
Talán szeretők helyett feleség.

De mit beszélek? mit beszéltem!
Messzely borocska és feleség?
Én és feleség, én és messzely bor?
20 No hisz csupán az kellene még!

O nem, nem! engem a rendes élet
Időnek előtte megölne, tudom;
Költő vagyok, költőileg kell
Végigrohannom az életuton!

(Pest, 1844. március—április.)

GYÖNGE VAGYOK...

Gyöngé vagyok, lelkem testem

Fáradt.

Vessétek meg nekem azt az

Ágyat.

5 Vesd meg, rózsám, hadd feküdjem

Bele,

Hadd pihenjem ki magamat

Benne.

Istenem! mi van ezen az

10 Ágyon?

Mindenütt nyom, mindenfelől

Fázom.

Nem vetette rózsám meleg

Keze;

15 Vetette a halál hideg

Keze.

(Pest, 1844. március—április.)

VIRÍT A KIKIRICS...

Virít a kikirics —

Csak viríts, csak viríts...

Én ugys hervadok,

Hervadok, száradok,

5 Csak viríts, kikirics!

Süt a nap sugára

Halovány orcámra;

Sütni fog maholnap

Alacsony siromnak

10 Kis keresztfájára.

Anyám, édes lelkem!

Mért zokogsz mellettem?

Ki annyit szenvedett,

Mint szegény gyermeked,

15 Jobb annak odalenn.

(Pest, 1844. március—április.)

MI NAGYOBB A NAGY SZENTGELLÉRTHEGYNÉL ...

Mi nagyobb a nagy Szentgellérthegynél?
Mi mélyebb a mély Duna vizénél?
Dunaviznél mélyebb mély szerelmem,
Szentgellértnél nagyobb nagy keservem.

5 Dunaparton fűbe heveredtem,
Halásztak a halászok mellettem,
Kihalásztak sok apró kis halat,
Hálójokban alighogy megakadt.

Ha azt tudnám, hogy az én hálómba
10 Valami nagyon nagy hal akadna,
Akkora, hogy berántana engem:
Nekem is volna halászni kedvem.

(Pest, 1844. március—április.)

BETEGSÉGEMBEN

Megmondtam úgye?: térj eszedre!
S te nem fogadtad szavamat;
Tovább üzed eszeveszetten
Az ostobáskodásokat.

3 Most szépen vagy, szépen ... de úgy kell
Az ilyen szeleverdinek!
Hanem mit prédikálok? késő
Eső után a köpönyeg.

Amint van, úgy van; most a dolgon
10 Már változtatni nem lehet,
És legjobb, amit tehetek, ha
Előveszem türelmemet.

Ah, türelem! reád lelkemnek
Valóban nagy szüksége van;
13 Itten heverni a kórágyn,
Kínok között, magányosan!

Lám, irtózám a házasságtól,
Mondám, hogy nem kell feleség;
Pedig egy szép, egy hű menyecském
20 Ha volna most, mi jól esnék!

Hozzám hajolna, édes ajka
Elcsókolná fájdalmamat,
És ölése enyhet adna,
Minőt az orvosság nem ad. —

25 S tán eddig is azért ejték csak
Nő elleni beszédeket,
Mivelhogy senki, senki nem volt,
Nem volt, ki engem szeretett.

S ha lenne . . . oh, ha lenne! érzem:
30 Szeretni tudnék végtelen! —
Megérem-e, hogy nekem is lesz
Szép csendes házi életem?

(*Pest, 1844. március---április.*)

VÁNDORÉLET

(*Barabás rajzához.*)

Szent Kleófás!
Milyen karaván . . .
Nem lehet más,
Mint oláh cigány;
5 Avvagy e szép utazási rend
S póre purdék serge mit jelent?

Ott huzódik a diszes csapat
Hosszu sorban zöld erdő alatt;
A családfő vén, kehes lovon,
10 Kit kötőfékszárnál fogva von
Üggyel-bajjal egy izmos legény . . .
No hisz izzad még az is szegény!
Mert bizony már régen lehe-
te, Hogy gabancuk a csikófogat
15 Elhullatta . . . s most mi élete?
Koplálásban tölt gyásznapokat.
Ily esetben aztán ép erő
Nem tudom, hogy volna nyerhető.

S ami több, ki rája nehezül,
 20 Nemcsak a jó dáde egyedül:
 Oldalain egy-egy tarisznya lóg,
 S mindenikben rajkók láthatók;
 Ki-kidugván borzas fejüket,
 Pityeregnek szörnyü éneket,
 25 Mert helyök nem legkényelmesebb;
 A gyaloglás? még keservesebb!
 Ugy sipognak, mint az orgona,
 S tudja isten, meddig tartana?
 De nagyapjok hátra-hátrárúg,
 30 S meglapulnak szépen a fiúk.

Megy megettök férj, menyecske, lyány
 Egymás mellett és egymás után.
 Ki bagóz, ki füstöt ereget,
 Képezőleg terhes felleget,
 35 Mely szemet rág, s fejtja a tüdőt.
 Tán dohányuk paprikában főtt.

Leghátul kócmadzagon pedig
 Egy lopott malac hetvenkedik.
 Boldogulni nem lehet vele!
 40 Sejtí tán, hogy napja alkonyúl,
 Azért viseli magát rosztul.
 De segít a meszelő nyele,
 Mellyel a derék családanya
 Nagy vitézül nekirohana.

45 Így intéznek bátor lépteket
 Faluvégtől falu végeig.
 Ily hős népet mi sem rettegtet...
 Csak a szél! ezt megsüvegelik.
 S okosan! mert e kaján elem
 50 Mértéken túl emberségtelen.
 Néha rájok amidőn akad:
 Sűg fülökbe olyan dolgokat,
 Hogy lábszárok is remeg bele,
 Mintha volna nyárfá levele.

55 De ha szél úr könnyű szekeren
 Gyors lovakkal más vidékre hajt:
 Régi kedvök ismét ott terem,
 S farba rúgnak minden földi bajt.

(Pest, 1844. április.)

SZERELEM- ÉS PIPADAL

Szeretlek én téged, pipám!
És a dohányt, mely benned ég;
Hogy is ne? füstöd fellege,
Miként galambom szeme, kék.

5 Szeretem én galambomat,
Miként szeretem a dohányt;
Hogy is ne? pipa és leány
Érettem égnek egyaránt.

S miként a lyányszem s mint a füst,
10 Nem kék-e a menny födele?
S miként ezek, a mennyfödél
— Csillagtüzben — nem lángol-e?

Hasonmásául alkotá
Az ég e kettőt énnekem,
15 Hogy látva őket lássam azt,
Kitől boldogságom nyerem.

(Pest, 1844. április.)

FÜSTBEMENT TERV

Egész uton — hazafelé —
Azon gondolkodám:
Miként fogom szólítani
Rég nem látott anyám?

5 Mit mondok majd először is
Kedvest, szépet neki?
Midőn, mely bölcsőm ringatá,
A kart terjeszti ki.

S jutott eszembe számtalan
10 Szebbnél-szebb gondolat,
Mig állni látszék az idő,
Bár a szekér szaladt.

S a kis szobába toppanék...
Röpült felém anyám...
15 S én csüggtem ajkán... szótlanul...
Mint a gyümölcs a fán.

(Dunavecse, 1844. április.)

EGY ESTÉM OTTHON

Borozgatánk apámmal;
Ivott a jó öreg,
S a kedvemért ez egyszer —
Az isten áldja meg!

5 Soká nem voltam otthon,
Oly rég nem láta már,
Úgy megvénült azóta —
Hja, az idő lejár.

Beszéltünk erről, arról,
10 Amint nyelvünkre jött;
Még a színészetről is
Sok más egyéb között.

Szemében „mesterségem”
Most is nagy szálla még;
15 Előítéletét az
Évek nem szüntették.

„No csak hitvány egy élet
Az a komédia!”
Fülemnek ily dicsérést
20 Kellett hallgatnia.

„Tudom, sokat koplaltál,
Mutatja is szined.
Szeretném látni egyszer,
Mint hánysz bukfenceket.”

25 Én műértő beszédit
Mosolygva hallgatom;
De ő makacs fej! föl nem
Világosíthatám.

Továbbá elszavaltam
30 Egy bordalom neki;
S nagyon, nagyon örültem,
Hogy megnevetteti.

De ő nem tartja nagyra,
Hogy költő-fia van;
35 Előtte minden ilyes
Dolog haszontalan.

Nem is lehet csodálni!
Csak húsvághoz ért;
Nem sok hajszála hullt ki
40 A tudományokért.

Utóbb, midőn a bornak
Edénye kiürült,
Én írogatni kezdtem,
Ő meg nyugonni dült.

45 De ekkor száz kérdéssel
Állott elő anyám;
Felelnem kelle — hát az
Írást abban hagyám.

És vége-hossza nem lett
50 Kérdezgetésinek;
De nekem e kérdések
Olyan jól estenek,

Mert mindenik tükör volt,
Ahonnan láthatám:
55 Hogy a földön nekem van
Legszeretőbb anyám!

(Dunavecse, 1844. április.)

IRTÓZTATÓ CSALÓDÁS

*Elvégezém az én szívemben,
hogy magamat adnám borítatra.*

Biblia.

A lelkem is sir!... — És miért?
O mert roppant bubánat ért!

Fogalmatok sincs róla, mi
Gyászos, költőnek hallani:
5 Hogy verse hitvány, verse rozsz,
S egy kukk dicsőséget se' hoz...
És én hallottam ezeket,
És szívem ketté nem repedt!

Mi több: mely verseim felett
10 Mondának ily ítéletet?
Szép bordalok, jó bordalok!

Tirólatok, tirólatok
 Hallottam ezt... pedig hívém,
 Hogy a hir kakasüllején
 15 Anakreon, Vitéz Mihály
 S Béranger már alattam áll,
 Alattam áll általatok,
 Szép bordalok, jó bordalok!

S im szép hitem tündérhona
 20 A magasból lepottyana.

Amen hát! amint van, legyen;
 Meghajtom a sorsnak fejem,
 És tűrök türedelmesen —
 Nem zengem többé sohasem,
 25 Nem zengem én a bort... csupán
 Torkomba öntöm ezután.

(Pest, 1844. április.)

FÜRDIK A HOLDVILÁG AZ ÉG TENGERÉBEN...

Fürdik a holdvilág az ég tengerében,
 Méláz a haramja erdő közepében:
 Sűrű a fűvön az éj harmatozása,
 De sűrűbb két szeme könnyének hullása.

5 Baltája nyelére támaszkodva mondja:
 „Mért vetettem fejem tilalmas dolgokra!
 Édesanyám, mindig javamat akartad;
 Édesanyám, miért nem fogadtam szavadat?

Elhagytam házaдат, földönfutó lettem,
 10 Rablók, fosztogatók közé keveredtem;
 Most is köztük élek magam szegyenére,
 Ártatlan útasok nagy veszedelmére.

Elmennék én haza, itt hagynám ezeket,
 Örömet itt hagynám! de most már nem lehet:
 15 Édesanyám meghalt... kis házunk azóta
 Régen összeroskadt... s áll az akasztófa.”

(Pest, 1844. április.)

A CSAPLÁRNÉ A BETYÁRT SZERETTE...

A csaplárné a betyárt szerette,
De a betyár őtet nem szerette.
Csaplárnénak örökbevett lyánya
Volt a betyár egész boldogsága.

5 A csaplárné ezt megirigyelte,
Irígységből a leányt elverte,
Elverte a háztól a világba;
Pedig ott kinn tél, fagy volt javába'.

A szegény lány ment egy kis darabot,
10 Aztán leült, últében megfagyott.
Esett ez a betyárnak tudtára,
S csaplárnénak lett kínos halála.

Betyár ezért hóhérkézre került,
De nem bánta ő, még inkább örült;
15 Mert mióta a lányt elvesztette:
Pipa dohányt sem ért az élete.

(Pest, 1844. április.)

MAGÁNY

Messze, messze a világ zajától
E kis faluban,
Itt kívánok élni én ezentul
Csendben, boldogan.

5 Boldogan! mert haj a nagy világban
Boldog nem valék;
Üldözött az utcán és szobámban
A föld és az ég.

Nem volt biztos sem napom, sem éjem;
10 Vad hiúz-szemek
Támadásra, elfogásra készen
Egyre lestenek.

Összeszedtem végre sátorfámat,
S szépen megszökém,
15 S itt vagyok, hol a nap újra támad
Éltem bús egén.

Szent magány! hegyláncaid tetőin
Át, nem látnak ők,
Szívtelen, rémarcu üldözöm
20 . . . A hitelezők.

(*Dunavecse, 1844. április.*)

EBÉD UTÁN

Ugy jóllaktam, hogy még!...
Egyet nyújtózom, és
Aztán tied vagyok,
Imádott heverés!

5 Oh kedves pamlagom,
Be áldott puha vagy!
Ki téged fölhalált,
Az volt ám még az agy. —

Kölyök, pipát ide...
10 Siess, a nagyapád!
Nincs rátabb valami,
Mint az a lomhaság.

Add errébb hát, ökör!
Én nyuljak érte tán?
15 Nem elég tőlem, hogy
Föltátom rá a szám? —

Istentelen legye!
Ingerkedik velem...
Kergesd el... a kutya
20 Ott ül a fülemen.

Az ember élete
Méreggel van tele;
Csodák csodája, hogy
Meg nem pukkan bele.

25 Húzd a függönyt odább
Azon az ablakon;
Hadd lám, az építés
Ott kinn meddig vagyon?

A, szépecskén halad,
30 Munkálnak mindenütt...
De tedd b' az ablakot,
A nap szemembe süt.

Disznó forró idő!...
No semmi; legalább
35 Ki ott kinn dolgozik,
Nem hűti meg magát.

(Dunavecse, 1844. április—május.)

ALMODOM-E?

Almodom-e?
Vagy látok igazán?
S akit látok,
Tündér-e vagy leány?

5 Akár leány,
Akár tündér lenne,
Mit bánnám én,
Csak belém szeretne!

(Dunavecse, 1844. április—május.)

ZSUZSIKÁHOZ

Ne hozd, ne hozd azt a bort, kisleány!
Hisz már a nélkül is részeg vagyok —
Megrészegett kellemed,
Fölfordította eszemet,
5 Nem ihatom... nem kell... sok, ami sok.

Vagy a borban szerelmet hozsz talán?
Azt, angyalom?... szerelmedet?... nekem?...
Úgy addsa azt a poharat,
Iszom, míg egy csepp sem marad,
10 Legyen bár méreg, addsa, lenyelem!

(Dunavecse, 1844. április—május.)

GAZDÁLKODÁSI NÉZETEIM

Jertek, barátim, van egy-két forintom,
Hágjunk nyakára, a rézangyalát!
Mit a jövőd! arra semmi gondom;
A jóisten majd eztán is csak ad.
5 Azért szerezzem a pénzt, hogy legyen?
Azért szerzem, hogy eligyam s egyem.

Mert oh barátim, a terített asztal
Dicsőbb, mint Ádám-Éva édene;
Ez ami búban engemet vigasztal,
10 Ennél virít a lét kietlene.
Szerzem tehát a pénzt, nem hogy legyen,
Hanem azért, hogy eligyam s egyem.

Emberségemre! nincs szánandóbb pára,
Mint kit fukarság nyavalyája bánt;
15 Halmozva kincset kincse halmazára,
Küzd, fárad, izzad, s él koldús gyanánt.
Nekem nem kell pénz csak hogy legyen;
Megszerzem én, hogy eligyam s egyem.

Azt mondják e rend érdemes vitézi:
20 Ki nem zsugorgat, míg nyújt a jelen,
A múltat könnyen búslakodva nézi
Öreg korának szűk időiben.
S én mégsem szerzem a pénzt, hogy legyen —
Csupán azért, hogy eligyam s egyem.

25 Megnyugtát egykor, tán ha semmim sem lesz,
Hogy ameddig volt, jól éltem vele;
De most ha mennék éhen őseimhez,
Nem lenne sirom nyugalom helye.
Ebből indulva, nem hogy meglegyen,
30 De szerzek pénzt, hogy eligyam s egyem.

Menjünk tehát, és e néhány forinton
Élvezzük a jót, mennyiben lehet;
Meg sem jövőnk, szent Jóllakásra mondom,
Mig egy rossz pótra nyomja zsebemet —
35 Mert nem szerzem én e pénzt, hogy legyen:
Azért szerzem, hogy eligyam s egyem.

(Dunavecse, 1844. április—május.)

HATTYUDALFÉLE

Bizony, bizony csehül vagyunk!
Mellem szorúl, majd megfulok,
S szívem táján valami rág...
Belőled én, árnyékvilág,
5 Aligha el nem patkolok.

Hányszor kívántam a halált!
És most midőn már közeleg,
Midőn félig rám lehele:
Olyanformán vagyok vele,
10 Mint a mesében az öreg.

Hiába! bármi a halál,
Az élet nála többet ér.
Van ottan béke — semmi más;
Van itten bú — de vígadás
15 Kéjében is pezsg ám a vér.

S én már maholnap elhagyok
Örömeket, fájdalmakat.
Most gomblyukamban a virág,
S ha újra zöldül a világ:
20 Talán sirom halmán fakad.

S ti majd, ti jó fiúk, kiket
Hozzám barátság láncá köt,
Kikkel most annyi éjszakát
Fölségesen virasztok át:
25 Gyászoltok a halott fölött.

De én azt mondom, társaim,
Hogy engem ne gyászoljatok;
Természetüktől az elűt —
Mert tudjátok, velem együtt,
30 Ti mind víg fickók voltatok.

Jertek ki hozzám legfölebb,
S ha állotok sirom körül:
Vigan hangoztassátok itt
Holt cimborátok dalait
35 A múlt idők emlékeül!

(Dunavécse, 1844. április—május.)

SÍROM

Hogyha én majd meghalok,
Nem leszen kő síromon;
Egy kis fejfa lesz a jel,
Ahová teszik porom.

3 De ha megkövül a kín,
Mely most elhat lelkemig:
Alacsony sírom fölött
Piramíd emelkedik.

(Dunavecse, 1844. április—május.)

ÉJJEL

Kinézek én, benéz a hold
Szobámnak ablakán;
Sugárait szerelmesen
Mosolygva hinti rám.

3 Szegény bohó! mit kandikálsz
Olyan szerelmesen?
Avvagy talán azt gondolod,
Hogy képedet lesem?

10 Eszem ágába' sincs biz a,
Hogy téged nézzelck.
Isten hírével elmehetsz —
Mit gondolok veled!

Ott általellenben lakik
Az én kedves babám;
15 Azt várom én, ha valahogy
Még megpillantanám.

(Dunavecse, 1844. április—május.)

ZSUZSIKÁHOZ

Kicsinke szőke kis leányka,
Az én szerelmem nagy!
És tárgya e nagy szerelemnek
Kis szőke lány, te vagy.

5 Mit mondasz erre szőke kislány?...
De ez csak fele még.
Azon volnék én, hogy te lennél
Énnékem feleség!

Eljössz-e hozzám? el?... szépséges
10 Szép fejkötőt veszek,
S csak azt mondom: kimondhatatlan
Hűséges férj leszek.

Őrzöm szemem fényét, de téged
Még jobban őrzelek,
15 Hogy drága egészségednek ne
Ártson hideg, meleg.

Ott fenn lakunk Pest városában,
Az élet ott vig ám!
De az atyushoz is járunk
20 Kivált pénzfogyatán.

Hogy sottogják majd, ha az utcán
Végigmegyek veled:
Petőfi felesége!... Erről
Csinál szép verseket.

25 Csinálok ám teringettét is,
Hogy bámulnak bele!
Maholnap egész Magyarország
Nevemmel lesz tele.

Ugy estenként csak nekiülök,
30 Te meg majd azalatt
Lefekszel szépen s melegíted
Előre ágyamat.

S ha elkészül egy-egy dicső vers,
Én is levetkezem,
35 Hozzád simúlok és azt mondom:
Menj beljebb, gyermekem!

Igy éldegélnénk... hát csak ennyit
Akartam mondani.
Mit szölsz rá szőke kislány, lesz-e
40 Belőle valami?

(Dunavecse, 1844. április—május.)

VIZEN

Beszélgetnek sajkámmal
A fecsegő habok;
Feszítem a lapátot,
Hogy szinte izzadok.

5 Anyám, ha mostan látnál,
Tudom, hogy mondanád:
„Az istenért!... ha feldőlsz...
Nem féled a halált?”

Apám, ha mostan látnál,
10 Tudom, hogy mondanád:
„Az ördög hurcol arra,
Szaggatni a ruhád.”

(Dunavecse, 1844. április—május.)

A FALUBAN UTCAHOSSZAT . . .

A faluban utcahosszat
Muzsikáltatom magamat;
Tele palack a kezembe,
Táncolok, mint veszett fene.

5 Huzd rá, cigány, siralmasan,
Hogy magamat kisírhassam.
De majd ott az ablak alatt
Húzzatok valami vigat.

Ott lakik az én csillagom,
10 Az én bujdosó csillagom,
Aki tőlem elbujdosott,
S világát mással éli most.

Hej cigányok, itt az ablak:
Most a leges-legvigabbat!
15 Ne lássa az a csalfa lány,
Hogy búsulok csalfaságán.

(*Dunavecse, 1844. április—május.*)

POHARAMHOZ

Különben én becsüllek, oh pohár!
Csak egy van benned, amit restelek;
Azt restelem csak benned, oh pohár!
Hogy olyan könnyen kihörpentelek.

3 Ha én tenéked volnék, oh pohár!
Ki nem fogynék a borból sohasem;
Aztán, ha nékem volnál, oh pohár!
Innál belőlem véges-végtelen.

(*Dunavecse, 1844. április—május.*)

DEÁKPÁLYÁM

Diligenter frequentáltam
Iskoláim egykoron,
Secundába ponált mégis
Sok számár professorom.

3 A pocsisból is ebbe
Estem inter alia;
Absurdum pedig, de nagy, hogy
Ennek kelljen állnia.

El sem obliviscálnak, mert
10 Ha occasióm akadt:
Kutyáliter infestáltam
E jó dominusokat.

Egynek plane . . . no de minthogy
Szerelemhistória,
15 Talán jobb lesz in aeternum
Sub rosa maradnia.

Csak denique mi közöttünk
Sine fine folyt a per,
S consilium abeundi
20 Lett a vége breviter.

Ergo mentem, és vagáltam
A hazában szanaszét;
Verte tandem a bal combom
Kard . . . azaz hogy panganét.

(Dunavecse, 1844. április—május.)

AZ ÉN TORKOM ÁLLÓ MALOM . . .

Az én torkom álló malom;
gy öröl, ha meglocsolom.
Árva szívem a molnárja,
Bánatot hord garatjára.

5 Az én feleségem torka
Valóságos pergő rokka;
Hej az én jó feleségem
Pörpatvart fon azon nékem.

Zúg, ha öröl, zúg a malom . . .
10 Csak hadd zúgjon, locsolgatom;
Zúgjon, zúgjon — ne halljam meg,
Hogy kincsem rokkája pereg.

(Dunavecse, 1844. április—május.)

TE SZIVEMNEK SZÉP GYÖNYÖRŰSÉGE...

Te szivemnek szép gyönyörűsége,
Mért van szivednek kőkeményisége?
Csakugyan meg akarsz,
Meg akarsz ölni hát?
5 Vagy mért nem enyhíted
Szeretőd fájdalmát?

Szeretőd vagyok én, hű szeretőd,
Elmondhatom isten, ember előtt;
De azt is mondhatom,
10 Hogy ez a világ nagy,
S a világon te a
Legkegyetlenebb vagy.

(Dunavecse, 1844. április—május.)

MEREDEK A PINCEGÁDOR...

Meredek a pincegádor,
Nehéz teher az a mámor.
Hazafelé mendégéltem,
Terhe alatt összedőltem —
5 Összedőltem!

Elnyúltam a föld színére,
Megeredt az orrom vére.
Ha ott téгла nem lett volna:
Orrom vére nem folyt volna —
10 Nem folyt volna!

Nem járnék én a pincébe
Jó időbe', rossz időbe'...
De tehetek is én arról,
Hogy oly igen jó az a bor —
15 Jó az a bor!

(Dunavecse, 1844. április—május.)

KATONA BARÁTOMHOZ

Ha előttem a multat kitárja
Képzeményim hú panorámája:
Katona barátom!
Tévelygő szememnek
5 Elfáradt sugára
Képeden pihen meg.

Oh ez a mult! pusztaság vidéke,
Mely felett hő, tikkasztó nap ége.
Te a pusztaságban
10 Árnyékos fa voltál,
Új erőt szereztem
Enyhe sátorodnál.

Kedvezett a jószerencse nékem:
Túljövék e szomorú vidéken.
15 De itt is nagyobb volt
A bú örömemnél:
Mit használt, hogy jöttem?
Ha te nem jöhettél.

S amióta sors parancsolatja
20 Közös útunk kettéágaztatta,
Évek érkezének,
Évek távoznak,
És még csak hírét sem
Hallhatók egymásnak.

25 El vagyok már szívedben feledve?
Vagy jutok még néha tán eszedbe?
Vagy, miként emlékem
Rajzol egyre téged,
Szinte rajzol engem
30 Nem muló emléked?

(Dunavöcske, 1844. április—május.)

ÁRVALYÁNYHAJ A SÜVEGEM BOKRÉTÁJA...

Árvalányhaj a süvegem bokrétája,
Árva leány a szerelmem violája;
Azt magamnak kinn a pusztán szakasztottam,
Ezt magamnak a faluban választottam.

- 5 Gyönyörű kis szőke leány a kedvesem,
De hogy jó lesz, még abban sem kételkedem.
A kék virág tiszta búza között terem,
Mátkámnak is kék virág van a szemiben.

(Lachdza, 1844. június.)

MI FOLY OTT A MEZŐN...

Mi foly ott a mezőn?
Patakvíznek gyöngye —
Hát szeretőm arcán?
A búbanat könnye.

- 5 Hadd folyjon a patak!
Habjai mentében
Piros rózsza fejlík
A zöld mezőségen.

- De könnyed ne folyjon,
10 Lelkem kisleánya!
Elhervad a könnytől
Orcáid rózsája.

(Pest, 1844. június.)

ELVENNÉLEK ÉN, CSAK ADNÁNAK...

Elvennélek én, csak adnának,
De hiába szólok anyádnak!
Megtagadja tőlem kezedet;
Nem tudom, az oka mi lehet.

5 Olyan háborodott az elmém!
Sokszor sírnék, ha nem szégyelném.
Mért nem vagyok felhő az égen?
Sírnom akkor nem volna szégyen.

Miért nem termettem búzának!
10 Aratás van, most levágnának;
Nem kellene soká szenvednem
Ebben a keserves életben.

(Pest, 1844. június.)

NEM NÉZEK ÉN, MINEK NÉZNÉK? AZ ÉGRE...

Nem nézek én, minek néznék? az égre;
Belenézek kedvesem kék szemébe.
Kedvesemnek kék szemében van egem,
Onnan süt rám tiszta napfény melegen.

5 Nekem ez a világ nem is kellene,
Ha nem volna kedvesem két kék szeme;
Ez az egy szép, ami van a világon,
Ezen a rút, ezen a csúf világon.

Ne nézzetek kedvesemnek szemébe!
10 Ne ejtsetek engemet a kétségbe!
Féltem őrzöm, féltem őrzöm kincsemet,
A leggyönyörűsebb kék szemet.

(Pest, 1844. június.)

MONDOM, NE INGERKEDJETEK VELEM...

Mondom, ne ingerkedjeteK velem!
Nem ismeritek a természetem.
Ha föltámad haragom szélvésze,
Nem marad el fejek beverése.

5 Jó a tréfa, jó a maga helyén,
De boszant, ha a mértéken túlmén,
S ki megboszant, legyen az akárki,
Megtanítom kesztyűbe' dudálni.

De te, kislyány, mit huzódol tőlem?
10 Hiszen ezt én nem neked beszélem;
Gyere mellém, eszem a szépséged,
A viláért sem bántalak téged!

(Pest, 1844. június.)

EZ A VILÁG AMILYEN NAGY...

Ez a világ amilyen nagy,
Te, galambom, oly kicsiny vagy;
De ha téged birhatnálak,
A viláért nem adnálak!

5 Te vagy a nap, én az éjjel,
Teljes teli sötéttséggel;
Ha szivünk összeolvadna,
Rám be szép hajnal hasadna!

Ne nézz rcám, süsd le szemed —
10 Elégeti a lelkemet!
De hisz úgysem szeretsz engem,
Égjen el hát árva lelkem!

(Pest, 1844. június.)

SZÍNBIRÁLAT

Hogy játszottak? ne is kérdezzétek!
Vétek volt ma őket nézni, vétek.
Ily kontárkodás mégis gyalázat;
Csaknem megszasztották a házat.
3 Semmi tűz egyben sem, semmi lélek!
Mint fajankók, úgy álltak s beszéltek.
A darab is rossz, silány végképen,
Untató a legnagyobb mértékben.
Ásitottam, hányat és minőket!
10 S oly sötét volt, tán világ sem égett.

(Hol maradhatott az a kislyány? hol?
Úres volt, amelybe jár, a páholy.)

(Pest, 1844. június.)

KERÉNYI FRIGYESHEZ

Szerelmetes barátom, jó napot!
(Vagy estét... amint e firkát kapod.)
Hát hány hét a világ Eperjesen?
Hallom, hogy szenvedtél keservesen.
3 De csakhogy már bajod végén vagyon!
Örvendek én ezen, pedig nagyon;
Mert, oh barátom, azt elhiheted,
Hogy szörnyű mód szeretlek tégedet.
Már ismeretlen is szerettelek,
10 Hát még mióta rusztiztam veled!
T'od, a Komlóban, persze hogy tudod;
Hogy is feledhetnéd azt a napot?
Én részemről csak el nem feledem,
Legyen bár Matuzsálem-életem.

- 15 Nos hát te jól vagy, hál'istennek! Én?
 Mint gazdag városban szegény legény.
 Másfél hete, hogy őket elhagyám,
 Kiknél valék, apám és jó anyám.
 Apám kibékült; volt is rája ok:
 20 Hiszen színész már többé nem vagyok.
 Örül ő — de olyasmit érzek én,
 Mit a paradicsomnak küszöbén
 Almátevett ősünk érezhetett,
 Midőn belőle kikergettetett.
 25 Ott éltem volna én a színpadon
 Kín és gyönyör közt... hirben... szabadon...
 Dicső álom volt. Volt! Már elmula.
 Borúljon rá felejtés fátyola.

- Mint mondtam, itt vagyok másfél hete,
 30 Másodmagammal jöttem én ide.
 Tudod, ki az, ki Pestre elkisért?
 A bú — egy szép kis szőke gyermekért.
 Szegényke! titkolá, hogy értem ég.
 Midőn bucsúzni hozzá elmenék,
 35 Oly szomorúan pillantott felém;
 S ösztönszerűleg én megölelém.
 És csókot érzék, forrót, ajkamon,
 És könnyet érzék, forrót, arcomon. —
 Én nem tudám, hogy őtet szeretem,
 40 De amidőn megindult szekerem,
 S elgondolám, hogy végkép elhagyom:
 Elkezdte fájni a szívem nagyon.
 Mi egymáséi soha nem leszünk,
 Egymást feledni lesz talán eszünk.

- 45 Egyébiránt időm honn jól telék.
 Vers, pajtikám, hó! vers termett elég.
 Nem vagyok én verseknek szűkiben,
 Bár pénzem jőne olyan könnyeden.
 A pénz, a pénz! ez ám a bökkenő.
 50 Ez életünkben a szekérkenő.
 Nélküle a kerék lassan forog,
 S forog sa közben szörnyen nyikorog.
 Azonban érte nem töröm magam;
 Jelenleg is — amennyi, annyi — van.
 55 Naponkent jön, miből eszem s iszom;
 A holnapról én nem gondolkozom,
 S ha a jövőbe vetem is szemem:

Vagyon dolgában bizonyára nem;
Azt kérdezem magamban legfőlebb:
60 Mikor mulathatok megint veled?
Veled s a többiekkel, akiket,
Mint téged, oly őszintén szeretek.

Ti vagytok nékem minden örömem;
Emlékezetben legyetek velem,
65 Mig a boldogság szép órája üt:
Hol ismét áldomásozunk együtt!

(Pest, 1844. június 25.)

ISTVÁN ÖCSÉMHEZ

Hát hogymint vagytok otthon, Pistikám?
Gondoltok-e egy néha-néha rám?
Mondjátok-e, ha estebéd után
Beszélgetések meghitt és vidám,
5 Mondjátok-e azt est óráinál:
Hát a mi Sándorunk most mit csinál?
És máskülönben hogy van dolgotok?
Tudom, sokat kell fáradoznotok.
Örök törődés naptok, éjetek,
10 Csakhogy szűkecskén megélhessetek.
Szegény atyánk! ha ő úgy nem bizik
Az emberekben: jégre nem viszik.
Mert ő becsületes lelkű, igaz;
Azt gondolá, hogy minden ember az.
15 És e hitének áldozatja lett,
Elveszte mindent, amit keresett.
Szorgalmas élte verítékinek
Gyümölcsseit most más emésztí meg.
Mért nem szeret egy engem istenem?
20 Hogy volna mód, sorsán enyhítenem.
Agg napjait a fáradástul én
Mily édes-örömet fölmenteném.
Ez fáj nekem csak, nyugodt éltemet
Most egyedül ez keseríti meg.
25 Tégy érte, amit tenni bír erőd;
Légy jó fiú, és gyámolítsad őt.
Vedd vállaidra félig terheit,

S meglásd, öcsém, az isten megsegít.
S anyánkat, ezt az édes jó anyát,
30 O Pistikám, szeresd, tiszteld, imádd!
Mi ő nekünk? azt el nem mondhatom,
Mert nincs rá szó, nincsen rá fogalom;
De megmutatná a nagy veszteség:
Ha elszólná tőlünk őt az ég...

35 E néhány sorral érd be most, öcsém.
Én a vidámság hangját keresém,
És akaratlan ilyen fekete
Lett gondolatjaimnak menete;
S ha még tovább fonnám e fonalat,
40 Szívem repedne a nagy kín alatt.
Más levelem majd több lesz és vidám.
Isten megáldjon, édes Pistikám!

(Pest, 1844. június.)

KIS MENYECSKE, SZÉP KIS MENYECSKE...

Kis menyecske, szép kis menyecske!
Hej, miért vagy te már menyecske?
Ha te még nem volnál menyecske:
Nem volnék én kétségbeesve.

5 Nem választottál meg uradnak,
Mert nem vagyok se' szép se' gazdag.
Van most urad, módos, takaros —
Módos, takaros, de haragos.

Nem tudom, szereted-e őtet?
10 De tudom, nem szeret ő téged.
Nemcsak hogy szerelmet nem ismer,
Szegény menyecske, még meg is ver.

Ha megunod ezt az életet,
Tedd a kezembe a kezedet,
15 Menjünk ki a Duna partjára,
Ugorjunk együtt a Dunába!

(Pest, 1844. június)

HEJ BÜNGÖZSDI BANDI...

Hej Büngözsdi Bandi, istentelen zsvány!
Mért sikkasztottad el az én jó paripám?
Te bitangolsz mostan drága szép lovamon —
Hóhér kössön hurkot átkozott nyakadon!

⁵ Hej Büngözsdi Bandi, istentelen zsvány!
Mért csábítottad el az én kedves babám?
Te öleled most szép szeretőm valahol —
Füljön rossz lelkeddel a mélységes pokol!

De mi haszna van az átkozódásoknak...
¹⁰ Imádkozzál, Bandi, hogy meg ne kapjalak;
Mert ha megkaphatlak — mennykő üssön beléd! —
Megemlegeted a magyarok istenét.

(Pest, 1844. június.)

BUCSÚ A SZINÉSZETTŐL

Adom tudtára mindazoknak,
Kiket tán sorsom érdekel,
Hogy tiszta látkörét jövőmnek
Sötét, nehéz köd lepte el.
⁵ Eddig Thalia papja voltam,
Most szerkesztő-segéd leszek.
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

Szép élet a színészi élet,
¹⁰ Ki megpróbálta, tudja jól,
Bár ellene a balitélet
Vak órjásának nyelve szól.
Hogy én lelépek a színpadról,
Szívem nagyon, nagyon beteg —
¹⁵ Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

Igaz, hogy ottan a rózsának
Sokkal nagyobb tövise van,
De oly rózsákat, mint ott nőnek,
²⁰ Máshol keresni hasztalan.

Mindezt szívemben igazolják
Két évi emlékezetek.
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

- 25 Mert nem lesz már nekem kalandom;
Pedig e nélkül a világ
Előttem úntató, kietlen,
Egyalakú, nagy pusztaság.
Ki egy országon átfuték, most
30 Egy kis szobában ülhetek —
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

- De sorsom egykor még ezt mondja,
Ha majd rám megbékülve néz:
35 „Eredj, ahonnan száműzélek,
Légy ami voltál, légy színész!”
Hát addig is, míg újra, elzárt
Mennysorságomba léphetek:
Isten veled, regényes élet!
40 Kalandok, isten veletek!
(Pest, 1844. június végén.)

A CSAVARGÓ

- Önkénytelen az ember,
Mindenre születik,
Mint a magasb hatalmak
Ott fönnt elvégezik.
5 Fölöttem is határozott
Az égi végzemény:
Csavargónak születtem,
Csavargó vagyok én.

- Betérek Debrecenbe
10 Bolond Istók gyanánt,
S tovább megyek, ha ittam
Bort és öleltem lyányt.
Ma itten, holnap ottan,
Csak ez az életemény...
15 Csavargónak születtem,
Csavargó vagyok én.

Igaz, most a cudar sors
Rútul bánik velem:
Lekötve hivatalhoz
20 Tengődöm egy helyen.
De nem tart ez sokáig,
Igy biztat a remény;
Mint voltam eddig, újra
Csavargó leszek én.

(Pest, 1844. június végén.)

PUSZTÁN SZÜLETTEM...

Pusztán születtem, a pusztán lakom.
Nincs födeles, kéményes hajlokom;
De van cserényem, van jó paripám:
Csikós vagyok az alföldi rónán.

5 Szőrén szoktam megülni a lovat,
Ha ide vagy oda útam akad;
Nem szükséges a nyereg a hátán —
Csikós vagyok az alföldi rónán.

Gyócs a gatyám, patyolat az ingem;
10 Nem vettem, a rózsám varrta ingyen.
Hej, maholnap az én piros rózsám
Csikósne lesz az alföldi rónán.

(Kúnszentmiklós, 1844. július.)

MEGY A JUHÁSZ SZAMÁRON...

Megy a juhász szamáron,
Földig ér a lába;
Nagy a legény, de nagyobb
Boldogtalansága.

5 Gyepes hanton furulyált,
Legelészett nyája.
Egyszer csak azt hallja, hogy
Haldoklik babája.

Fölpattan a számárra,
10 Hazafelé vágat;
De már későn érkezett,
Csak holttestet láthat.

Elkeseredésében
Mi telhetett tőle?
15 Nagyot ütött botjával
A számár fejére.

(Kúnszentmiklós, 1844. július.)

VIZET ISZOM

Figyeljete reám,
És oh bámuljatok!
Mert nem mindennapi,
Amit most hallotok.
5 E dolgon magam is
Nagyon csodálkozom,
De mégis szent igaz;
Nem bort... vizet iszom,
Vizet bizon.

10 A szőlőket tavaly
Elverte tán a jég?
Vagy a dér csipte meg
S bor nem termett elég?
Nem volt se' jég se' dér,
15 Bor terme gazdagon,
De mindazáltal én
Nem bort... vizet iszom,
Vizet bizon.

Vagy tán azt vélitek:
20 Hogy szomjas nem vagyok?
Dehogy nem! szomjaim
Krisztustalan nagyok.
S kizárólag pedig
A borra szomjazom,
25 De mindazáltal én
Nem bort... vizet iszom,
Vizet bizon.

Hogy rajta senki ne
 Csigázza az esztét,
 30 Megfejttem röviden
 E találós mesét:
 Én a bort rendesen
 Kocsmából hozatom,
 Most pénzem nincs — vizet,
 35 S nem bort, azért iszom,
 Azért bizon!

(Pest, 1844. július.)

CARMEN LUGUBRE

Meghalt... ki?... azt mit kérditek!
 Hisz a név ugysem teszi meg;
 Hazánknak... oh nem! a világnak
 Egy ritka, példás férfia,
 5 Kinek szent fogadása tartá:
 Vízét soha nem innia.

Ó most békével alhatik
 Sírjában ítéletnapig;
 Mert ama boldog öntudattal
 10 Dugá fejét a föld alá:
 Hogy a vizet ugyan használta
 (Mosdásra), de meg nem ivá.

Nagyon szűken termett tavalý
 A bornemű dicső ital.
 15 És ez lett megölő betűje
 A szilárd lelkű férfinak:
 Szomjan halt, ahogy pincéjéből
 Minden borok kifogytanak.

És engem, nem tagadhatom,
 20 Kinos sejtésnek terhe nyom.
 Ha jövődőben következnek
 Borban szűkölködő napok:
 Miként e sírba dőlt nagy férfi,
 Még magam is úgy járhatok.

(Pest, 1844. július.)

ELSŐ SZERELMEM

Virány a mult, szorgalmatos méh
A hű emlékezet;
Meghozza méz gyanánt szívembe
Első szerelmemet.

5 Csak hozza is! mert az nekem haj
Mindig mi jól esék;
Hiszen e prózai világban
Nincs más költőiség.

Mint iskolás fiú, gazdámnak
10 Lyányát szerettem én,
S boldog valék, mert a lyánykától
Viszonszerettetém.

Mint szeretett ő! az ebédnél
Tálalni ő szokott,
15 S mindenkor én elémbe tette
A legjobb falatot.

És uzsonára kaptam tőle
Sonkát s más egyebet,
Mit szép szerével a kamrából
20 Kihozni lehetett.

Ha jött az este, s holdvilág volt:
A kertbe illanánk,
És ott a kertben, ottan várt csak
Az üdvek üdve ránk!

25 Csend volt; méléza a természet
Nagy ünnepélyesen,
Csak a békák kuruttyolának
A szomszéd réteken.

Mi e regényes helyzetben
30 Érzelmünk boldogan;
Mondók, hogy: ejnye, hogy süt a hold,
Be szép egy este van!

... Ah, szép idők! ti elmulátok
És mindörökre tán,
35 Már nem terem számomra többé
Sem sonka, sem leány.

(Pest, 1844. július.)

AMBRUS GAZDA

I.

Merre oly nagy széllel, Ambrus gazda?
„A kocsmába, ilyen olyan adta!
Megharagitott a feleségem.
Haragom most borral szelidítem.

5 S azzal járt csak jól e nyelves asszony,
Hogy tovább is nem maradtam otthon;
Mert ha még soká darál előttem,
Nem hiszem, hogy nyelvét ki nem tépem.”

* *

Hah, rossz asszony rosszabb szolgálója!
10 Ambrus gazdáról e pletykát szórja:
Otthon ülne ő, de felesége
Kivetette őt a ház elébe.

II.

Ambrus gazda hősleg iddogála,
Míg a bakter tizet nem kiálta.
15 Ekkor fölkelt, és hazakotródott,
S tudja isten, most miként pusztít ott.
Á, de íme, újra visszatére —
Ambrus gazda, mi jutott eszébe?
„Hát lármázni kezde feleségem;
20 S lármázott, míg végig nem keféltem.
Ekkor hátat fordíték a háznak.
Reggelig most otthon nem is látnak.”

* *

Gaz szolgáló! csak nem nyugszik nyelve.
Másnap már meg e hirt terjesztgette:
25 Ambrus gazda honn volt, s visszatére,
Mert nem ereszté be felesége.

(Pest, 1844. július.)

AZ ALFÖLD

Mit nekem te zordon Kárpátoknak
Fenyvesekkel vadregényes tája!
Tán csodállak, ámde nem szeretlek,
S képzetem hegyvölgyedet nem járja.

5 Lenn az alföld tengersík vidékin
Ott vagyok honn, ott az én világom;
Börtönéből szabadult sas lelkem,
Ha a rónák végtelenjét látom.

Felröpülök ekkor gondolatban
10 Túl a földön felhők közelébe,
S mosolyogva néz rám a Dunától
A Tiszáig nyúló róna képe.

Délibábos ég alatt kolompol
Kis-Kunságnak száz kövér gulyája;
15 Deleléskor hosszú gémmű kútnál
Széles vályu kettős ága várja.

Méneseeknek nyargaló futása
Zúg a szélben, körmeik dobognak,
S a csikósok kurjantása hallik
20 S pattogása hangos ostoroknak.

A tanyáknál szellők lágy ölében
Ringatózik a kalászos búza,
S a smaragdnak eleven színével
A környéket vígan koszorúzza.

25 Idejárnak szomszéd nádasekből
A vadlúdak esti szürkületben,
És ijedve kelnek légi útra,
Hogyha a nád a szélről meglebben.

A tanyákon túl a pusztá mélyén
30 Áll magányos, dőlt kéményű csárda;
Látogatják a szomjas betyárok,
Kecs kemétre menvén a vásárra.

A csárdánál törpe nyárfaerdő
Sárgul a királydinnyés homokban;
35 Odafészkel a visító vércse,
Gyermekektől nem háborgatottan.

Ott tenyészik a bús árvalányhaj
S kék virága a számarkenyérnek;
Hús tövéhez déli nap hevében
40 Megpihenni tarka gyíkok térnek.

Messze, hol az ég a földet éri,
A homályból kék gyümölcsfák orma
Néz, s megettök, mint halvány ködoszlop,
Egy-egy város templomának tornya. —

45 Szép vagy, alföld, legalább nekem szép!
Itt ringatták bölcsöm, itt születtem.
Itt borúljon rám a szemfödél, itt
Domborodjék a sir is fölöttem.

(Pest, 1844. július.)

KEDVES VENDÉGEK

Oh ez az ostoba falusi nép!
Irák, hogy majd feljönnek Pestre. Szép.
S meglátogatnak. Még szebb. Jöjjetek.
Hanem meg is szököm előletek.

5 Pompás mulatság lenne. Képzelem.
Bejárnák Tolnát, Baranyát velem.
Vezetném őket, mint nyájt a számar.
Jaj, ha tudnák, mint várom őket már.

Jeles család is. Annyit mondhatok.
10 Körében borzasztóan mulatok.
A táti, ez derék legény. Derék.
Az embert mostan is magázza még.
S mily érdekes hallgatni, hogyha szól
Trágyárul, béresekről, gyapjuról.
15 És kérdi tőlem: hogy kel most a zab? ...
A búza? ... árpa? ... széna? ... krumpli? ... bab? ...
Költői dolgok mindenekefelett.
Csak úgy hizik tőlök a képzelet.
A mámi, ez már művelt egy személy.
20 Még az irodalomról is beszél.
Könyvtára van szobája ablakán.
A könyvtár díszé Szigvárt, Kártigám.
És a kisasszony, oh be kellemes.
Mint a sült rák, olyan szemérmes.

25 Mindig pirúl. S mi bájjal társalog.
„Igen” s „nem” nála az egész dolog.

Vigan vagyunk. Valóban. Ha ezek
Meglátogatnak, majd lesz élvezet.

(Pest, 1844. július.)

A BOLDOG PESTIEK

Hiába is dicséritek
A szép természetet!
Az tart legföljebb veletek,
Ki rosz gombát evett.

5 Szegény, szegény falusiak
S kisvárosbéliek!
Mi élünk csak valódilig,
Mi boldog pestiek!

Lakásunk fényes palota;
10 Mindent találni benn,
Mit a mesterség adhata,
Hogy legyen kényelem.
Selyem, rugalmas pamlagunk
Lágy hintaként remeg;
15 Egész török basák vagyunk
Mi boldog pestiek!

És mindennap véghezviszünk
Nagy epikuri tort,
Hol étket és italt nekünk
20 Sok cifra szolgál hord;
Míg a zenének hangjai
Vigan fölzengenek,
Lelkünk elandalítani. —
Mi boldog pestiek!

25 Hát a színház? a táncterem
És több efféle hely?
Kapunk alatt hintó terem,
S mint a villám visz el.
Igy múlik éjünk és napunk,
30 Nincs híja semminek,
Mig végre csődöt nem kapunk
Mi boldog pestiek!

(Pest, 1844. július.)

SZINHÁZBAN

Nézz le immár, nézz le, lelkem!
Nézz le kissé páholyodból,
Nézz reám szép szemeiddel...
Egy percig csak... irgalomból!

5 Ha te tudnád... ah, ha tudnád...
Elbájoltál véghetetlen!
Itten állok minden este,
Mint a bálvány, merevedten.

Ma sem volt, csak egy forintom,
10 Melyet vacsorára szántam...
S jegyet vettem rajta!... még sincs,
Nincs szimpatiad irántam?

Mégsem nézsz rám?... o nézz le!
Itten állok közeledben,
15 S akkorát sóhajtok, hogy
Még a kárpit is meglebben.

Nézd, a bú mint fintoritja
Szentimentális pofámat...
Ugy de bánod is te mindezt!...
20 'Sz az malheuröm, hogy nem bánod.

(Pest, 1844. július.)

SZOBÁMBAN

Esős idő van; szürke a menny,
Mint a bakancsos-köpönyeg.
Arról szó sincs, hogy kiderüljön,
Sétálni hát már nem megyek.

3 Mit kéne tennem? feleséget
A jóisten még nem adott;
Ha feleségem volna: véle
Majd eltréfálnám a napot.

Pipára gyujtok, s az esőnek
10 Halk susogását hallgatom,
És végigszálok gondolatban
A messze fekvő multakon.

Sokon mentem már én keresztül,
Sok jót értem, de több roszt,
15 S nagyrészt magamnak kell köszönnöm,
Hogy megvalljam az igazat.

Könnyelműség, könnyelműség! ez
Gyakorta oly lépésre vitt,
Melynek később vásott fogakkal
20 Ettem fanyar gyümölcsseit.

De bátran mondom: más hibám nincs
A könnyelműségen kívül,
S ez majd a maga idejében
Az ifjúsággal elröpül.

25 Viszontagságos életemnek
Egy hű, igaz barátja van,
Egyetlen ő, ki nem hagyott el
Balsorsom háborúiban.

Velem volt ő, míg a hazában
30 Bujdosva jártam, mint a vad,
És ittam a forrás vizéből,
S alvám a szabad ég alatt;

Velem volt ő, míg a hazán túl
Naponti négy krajcár díjért
35 Hiven fogyasztám a katonák
Sületlen, sőtlan kenyerét;

Velem volt ő, míg a könyűkkel
Sózott színészi kenyeret
Megpatrikázták bosszúsággal
40 Ármánykodó gazemberek.

Ez egy barátom a költészet.
Ő volt mindenkor énvelem,
Verseltem én minden bajom közt
A színpadon s az őrhelyen.

43 Leend-e haszna verseimnek?
Túlélík-e majd apjokat?
Ragyognak-e holdként fölöttem,
Ha sirom éje befogad?...

De már derül! szivárvány támad
50 Amott a rákosi mezőn,
Sétára hát!... csak el ne csipjen
Valamelyik hitelezőm.

(Pest, 1844. július—augusztus.)

EST

A nap lement.
Eljött a csend.
Szellőüzött
Felhők között
5 Merengve jár
A holdsugár,
Mint rom felett
A képzelet.

A városi
10 Nem élvezi;
Falun keresd:
Mi szép az est.
Utcára mén
Leány, legény,
15 S dalolni kezd;
Hallván a neszt,
Dalol vele
A fülmile
Lágy éneket
20 A lomb megett.
A kert alól
Furulya szól;
A pásztor ott
Tüzet rakott;
25 S mig elterül
A tűz körül,

S megszólal a
 Bús furulya:
 Ökre, lova
 30 Jár tétova,
 És harmatos
 Fűvet tapos.
 Akközben a
 Kert ajtaja
 35 Halkan kinyíl;
 Miként a nyíl
 Odasuhan
 Vig-boldogan
 A pásztor, és
 40 Van ölelés,
 Van csókolás —
 Ki volna más,
 Ki eljöve?
 Mint szép hive.
 45 Mulassatok,
 Ti boldogok!...
 Mért köztetek
 Nem lehetek?

(Pest, 1844. július—augusztus.)

A RÉGI JÓ GVADÁNYI

Kegyelmednek már rég pihen a pennája,
 Kegyelmednek régen megnyílt a sír szája,
 Hol békességgel a föltámadást várja,
 De még most is kedves nekem a munkája.

5 Nincs abban sok cifra poétai szépség,
 De vagyon annál több igaz magyar épség,
 S nagy mértékben aztat bélyegzi elnésség,
 Azért is olvasni lelki gyönyörűség.

Sok számos poéta vagyon mostanában,
 10 Fogyasztják a tintát nagy Magyarországon
 Sokan, de nem írnak úgy, mint hajdanában
 A kegyelmetek jó régi világában.

Ember azt sem tudja, hol tanultak nyelvet?
Beszédjek, nem tudni, magyar-e vagy német?
15 Magyar konstrukció végkép elenyészett,
S nagy szomorúsággal lehet nézni eztet.

Szomorú dolog ez s valóságos csúfság;
Gyötri lelkeiket gyalázatos hívság,
Hívságtól üldözve a kalamust fogják,
20 S édes anyánk nyelvét szörnyen megrongálják.

Illendőképen aki nem tud beszélni
És fundamentomos magyarsággal élni,
Ki kellene minden olyat küszöbölni,
Nem kellene hagyni magyar nyelvet ölni.

25 Ha kegyelmed mostan sírból föltámadna,
S ilyen magyarságot könyvekből olvasna:
Élni, jól tudom, hogy nem igen kívánna,
De halottaihoz újra visszaszállna.

Nyugodjék kegyelmed csendes békességgel!
30 Appetitusomat ha korcs magyarok el-
Rontják: mulatok a kegyelmed könyvével,
Könyvének igazi magyar beszédjével.

(Pest, 1844. július—augusztus.)

AZ UTÁNZÓKHOZ

Azt gondoljátok: a költés szekér,
Mely ballag széles országúton?
Sas a költés; hol nem járt senki sem,
Ő arra indul fennen, szabadon.

5 S az életterlen nyomorú csoport
Azt lesi gyáván: merre nyílik út?
S ha nyílik aztán, mint éhes kutya
A konc után, a kezdett útra fut.

Fogj tollat és írd, hogyha van erőd
10 Haladni, merre más még nem haladt;
Ha nincs: ragadj ekét vagy kaptafát,
S vágd a földhöz silány dorombodat!

(Pest, 1844. július—augusztus.)

ÉLET, HALÁL

Boldog, kinek fejére
Az ég oly sorsot mért,
Hogy bor- s leányért éljen
És haljon a honért.

(Pest, 1844. július—augusztus.)

EGY TELEM DEBRECENBEN

Hej, Debrecen,
Ha rád emlékezem! . . .
Sokat szenvedtem én tebenned,
És mindamellett
5 Oly jólesik nekem,
Ha rád emlékezem. —

Pápista nem vagyok,
És mégis voltak bőjtjeim, pedig nagyok.
Jó, hogy az embernek csontfoga van,
10 Ezt bölcsen rendelék az istenek,
Mert hogyha vas lett volna a fogam,
A rozsdá ette volna meg.

Aztán a télnek kellő közepében
Kifogya szépen
15 A fűtőszalmám,
S hideg szobában alvám.
Ha fölhevém kopott gubám,
Elmondhatám,
Mint a cigány, ki a hálóból néze ki:
20 „Juj, be hideg van odaki!”

S az volt derék,
Ha verselék!
Ujjam megdermedt a hidegben,
És ekkor mire vetemedtem?
25 Hát mit tettem egyebet?

Égő pipám
 Szorítgatám,
 Míg a fagy végre engedett.
 Ez inségben csak az vigasztala,
 30 Hogy ennél már nagyobb inségem is vala.

(Pest, 1844. július—augusztus.)

HOZZÁ

Szent borzalommal nyujtom ím feléd
 Nem földi kéjtől reszkető kezem,
 S enyém vagy-e? valóban az enyém?
 Nem álmodom-e? félve kérdezem.

5 O nem, nem álom! hallom hangjaid,
 Az andalító édes hangokat,
 És arcaidnak látom liljomát,
 És itt pihensz, hol hév szívem dagad.

Mennyit nem küzde a balsors velem,
 10 Mig valahára mégis engedett,
 Mig a dicső percet megérhetém,
 Hol sajátomnak mondlak tégedet.

Sajátom vagy! s e boldogságomat
 Kinek, vajon kinek köszönhetem?
 15 Isten megáldja kedves verseim!
 Ők, ők szereztek meg téged nekem.

Engedd, hogy még egyszer nézzek reád,
 S szorítsanak szívemhez e kezek!
 És most... és most... jer a zsebembe, pénz,
 20 S menjünk, először is csizmát veszek.

(Pest, 1844. augusztus elején.)

EGRESSY GÁBORHOZ

Megénekellek! . . . de te lész oka,
Ha énekem tán szabadon nem szárnyal:
Lerészegítéd szomjas lelkemet
Művészetednek édes italával.
5 Megénekellek . . . ámbár vakmerőség
Igy fölhangolni kis nádsípomat.
Legyen mentségem, hogy amilyen gyöngé,
Oly szívből-ömlő tiszta hangot ad.

Gyakran nem érti emberét a kor;
10 Nagyot teremt nagy lelke erejébül,
És ez bukása! népét fölviszi
Olyan magasra, honnan az leszédül.
Még jó, ha költőt ér e balszerencse,
Az ész holt fénye egykor föllobog,
15 S feltámadását fogják ünnepelni
Világosabban látó századok.

Egészen más a színész végzete.
Lekötve csügg ő egy rövid bilincsen —
Ez a jelen; csak erre számolhat,
20 Mert a jövőhöz semmi köze nincsen.
Ha a jelennek biztos fövenyébe
Le nem bocsátá híre horgonyát:
Elmegy nevével az idő hajója,
És menni fog az örökléten át.

25 Vakon mért tartja a sors korodat,
Hogy meg ne értsen? nemzetem művésze!
Avagy — kivéve egy-kettőt talán —
Méltányolólág, lelkesedve néz-e?
Születté volna boldogabb hazában,
30 Hol érdemeknek kedvezőbb az ég:
Dicsőségednek fényes ragyogása
Egy félvilágra elsugárzanék.

Eljönnek ők, és néznek hidegen,
 És tőled egyre csak nagyot kívánnak;
 35 Nem értik azt ők, mily kis száma van
 A sikerülés remek órájának.
 A költő ír, csak hogyha kedve tartja,
 A képiró, ha kedve tartja, fest...
 És a színészt befogják az igába,
 40 Habár halállal sujtja őt az est.

S mit szóljak arról, aki ellened
 Viseltetik rút, pártos szenvedéllyel?
 Ki koszorúd, mit néhányan fonánk,
 Dühös kezekkel tépné szerteszéjjel?
 45 Oh mert van ilyen, és pedig nem egy van;
 Hogy is ne volna?... magyarok vagyunk,
 A párt, a párt és mindörökké csak párt
 Sok század óta átkos jelszavunk. —

S mindekkorig te el nem csüggedél,
 50 A zsibbadásnak terhe nem lepett meg,
 Hogy ily kevés, ily kétes bére van
 Sok átvirasztott, pusztá éjjelednek.
 De nem, jutalmad nem fog elmaradni!
 Megtisztuland az érzet és az ész,
 55 És eljövend a méltánylás idője,
 Midőn mindnyájuknak kedvence lész.

(Pest, 1844. augusztus 7.)

EZRIVEL TEREM A FÁN A MEGGY...

Ezrivel terem a fán a
Meggy...
Feleségem van nekem csak
Egy;
5 De mikor még ez az egy is
Sok!
Előbb-utóbb sírba vinni
Fog.

Furcsa istenteremtése
10 Ó!
Reszketek, ha közelemben
Jó.
Megteszek mindent, amit csak
Kér,
15 Mégis mindig dorgálás a
Bér.

Már ilyesmit is gondoltam
Én:
Megverem... bírok vele, hisz
20 Vén.
De mikor a szemem közé
Néz:
Minden bátorságom oda-
Vész.

25 Három ízben volt már félig
Holt;
Jaj istenem! be jó kedvem
Volt.
De az ördög sosem vitte
30 El;
Oly rossz, hogy az ördögnek sem
Kell.

(Pest, 1844. augusztus.)

A HELYSÉG KALAPÁCSA

Hösköltemény négy énekben

ELSŐ ÉNEK

- Szeretnek az istenek engem,
Rémítő módra szeretnek:
Megajándékoztanak ők
Oly ritka tüdővel,
5 Mely a csatavészek
Világrendítő dúlakodásit
Illendően elkurjantani képes,
S melyet tőlem minden kántor irígyel.
És hogy férfi legyen,
10 Méltó e tüdőhöz,
Lön az égi hatalmak irántami hajlandóságából
A széles tenyerű Fejenagy,
A helységi kovács,
Vagy mint őt a dús képzeletű nép
15 Költőileg elnevezé:
A helység kalapácsa. —
Ti, kik erős lélekkel birván
Meg nem seppentek a harci morajtól,
Halljátok szavamat!
20 De ti, akiknek szíve
Keményebb dolgoknál
A test alsó részébe hanyatlik,
Oh ti kerüljétek szavamat!

* * *

- „Ámen!” szólt az ahítat
25 Szent hangján
A menny szolgája; s az egyház
Négy fala, régi szokása szerint,
Komolyan mondotta utána, hogy: „Ámen.”
A nép pedig, amely esti imára
30 Gyűlekezett a szentegyházba, azonnal
Elhordta magát,
S egy-egy kancsó bor előtt
Otthon vagy a csapszék asztala mellett
Dicsérte az istent.
35 A becsukott templomban csend lett;
Nagyobb csend nincs a mocsárok partjainál sem,
Mikor a gém, bíbic s béka elalszik.

A HELYSÉG KALAPÁCSA

Hősköltemény

négy énekben

írta

Petőfi Sándor.

„A helység kalapácsa” első kiadásának (1844) borítólapja,
amelynek rajzát állítólag Petőfi maga tervezte.

Csend vala hát;
Csak két éhes pók harcolt
40 Életre, halálra
Egy szilvamagon-hízott légy combja felett;
De, oh balsors! a combot elejték.
Egy egér fölkapta, s iramlott
Véle az oltár háta mögé
45 A tiszteletes reverendájába,
S lakomáz vala,
S a pókok szeme koppant.

Hah, de mi szörnyű zaj,
Mily lárma riasztja
50 Egyszerre az egyház
Temetői nyugalmát!
Mennydörgés?
Vagy kásának forrása fazékban? ...
Nem!
55 Ott ember hortyog.

Ugy van! ez emberalak.
Egy zugban két öklére hajolva
Alszik ... hanem íme fölébredt,
Miután elhortyantotta magát.
60 Ásít ... szemeit dörzsölve körülnéz ...
Lát és sejt ... sejtése pogány.
Megy az ajtóhoz; megrázza kilincset.
És rázta hiába.
Éles eszével
65 Átlátta azonnal
A dolog állását,
És ezt mondotta: „Bezártak.”
S még egyszer mondotta: „Bezártak.”
Azután, mint férfihoz illik,
70 Téged híva segédül,
Lelki jelenlét!
S kéré: ne hagyd el.
S te nem hagvtad el őt.
Védő szárnyadnak alatta
75 Ily gondolatok születének
Nem tökkelütött koponyájában,
Mialatt orrát mutató ujjára tevé:

„Hogy szabadúljak?
Kiabálni potyára.
80 Valamint a puska golyóbics

Kétannyira nem megy,
 Mint amennyire megy:
 Szintugy az emberi hang.
 Így hát hahogy ordítanék is:
 85 Meghallani nem volnának
 Képesek a falubéli fülek,
 Mert innen a helység
 Majd félóránkra fekszik
 Lenn a völgy tekenőjében. —
 90 Leugorjam az ablakon által?
 Az igaz, gyerkőce-koromban
 A cseresznyefa legtetejéről
 Gyakran ugortam alá,
 Ha csósz-szagot érzék.
 95 De az régen volt. Már az idén
 A negyvenedikszert
 Értem meg a krumplikapálást.
 Lelkem hüvelyét
 A férfiúság kora
 100 Megnehezíté;
 S ha leugornám:
 Nyakamat szegném;
 Vagy más bajom esnék.”

Így főzte a gondolatok seregét
 105 Feje bográcsában
 A bölcs férfiu, aki
 Az idén már negyvenedikszert
 Éré meg a krumplikapálást.
 Ezután folytatta tünődve:

110 „Mást kell kitalálnom . . .
 Vagy itt húzom ki az éjet,
 S ez nem lesz módnélküli mulatság.”
 S komoran nézett a híg levegőnek
 Egy pontjára,
 115 Miként a gólyamadár néz
 Fenekére a tónak,
 Mikor a prédát lesi, mellyel
 A kémény tetején
 Várakozásba merült fiai
 120 Megvendégelni akarja.

„Megvan . . . ahá, megvan!” rikkanta,
 S komoly orcájára derű jött:
 Mint kiderül példának okáért

- A föld, mikor a nap
 125 Letépi magáról
 A felhők hamuszín ponyváját;
 Szintén így kiderül
 A sötétlő konyha is éjjel,
 Ha kólyika kezdi gyötörni
 130 A mopszli-kutyácskát,
 S a tekintetes asszony
 Rémülve kiált
 A cselédi szobába:
 „Panni te! kelj fel,
 135 Rakj tüzet, és melegíts téglát . . .
 De szaporán!”
 Panni pediglen
 Föltápaszkodik . . . egy-két
 Botlásnak utána
 140 Kijut a konyhába . . . kohával, acéllal
 Meggyújtja a taplót,
 Taplóval a kénygyertyát,
 Kénygyertyával a szalmát,
 Szalmával a fát,
 145 Hogy téglát melegítsen
 Hasacskájára a mopszli-kutyának.
 Mondom: valamint ilyenkor
 Kiderül a konyha sötéte,
 Úgy oszlott a ború
 150 Hősünk komor orra hegyéről,
 Midőn e szót ejtette ki: „Megvan!”

- S a kíváncsi világ azt kérdi: mi van meg?
 Hegyezd füledet,
 Kíváncsi világ!
 155 Lantom neked elzengendi: mi van meg.
 S ha ekkorig aggodalommal
 Néztél hősünk sorsának elébe,
 S netalántán arcodat
 Érette a bának könnye fűröszte:
 160 Most már szemeid pilláin
 Az öröm könnyének
 Gyöngye ragyoghat,
 Mint fekete átila-dolmányon
 A csinos ezüst gomb —
 165 Mert megvagyon a szabadulás terve,
 Jeles terv! illő
 Ily okos emberhez.

„Sikerülni fog, és sikerülnie kell!”
Mondá a szentegyházi fogoly diadalmasan.
170 „A toronyba megyek fel,
És a toronyablakon által
Leereszkedem
A harang kötélén . . .
De ha megkondúl?
175 Majd úgy intézzük a dolgot,
Hogy szólni ne tudjon:
A kötél jó hosszú.”

Mig a bölcs férfitu tervét,
Leleményes eszének
180 Fényes tanuját,
Teljesülés koronázza:
Pihennénk tán egyet — aztán
Uj erővel
Térjünk a tettek más mezejére.

MÁSODIK ÉNEK

185 Regényes domb tetejében
A helység nyúgati részén,
Honnan faluszerzte
Legjobban látni sarat, port,
Már mint az idő járása vagy; —
190 Mint mondom: a helység
Nyúgati részén,
Környékezve csalántól
S a növények több ily ritka nemétől,
Áll a díszes kocsmá, amelyet
195 Sajátjának nevez
Isten kegyiből
És egykori férjének szorgalmából
A szemérmetes Erzsók asszony . . .
Mint őt nevezék.

200 Lantom, kegyes égneke ajándoka! zengd el:
Honnan ez elnevezés.

Erzsók asszonyom ékes,
Holdkerek arculatán, — hol még csak
Ötvenöt év lakozik, —
205 Örökös hajnalnak
Pirja dereng.

S innen ez elnevezés.
 Vannak ugyan, kik
 Állítani merészek,
 210 Hogy Erzsók asszonyom arcát
 Nem a szende szemérem,
 Hanem a borital festette hasonlóvá
 A hajnali pirhoz.
 • De ezek csak pletyka beszédek;
 215 Mert Erzsók asszony nem is issza a bort...
 Csak úgy önti magába.
 Ilyen a rágalom aztán!
 Oh ez előtt nincs
 Szentség a föld hátán,
 220 A legszűzebb ártatlanságnak
 Tiszta vizét is
 Bémocskolja izzappal,
 A hóra sarat hány,
 És...de hová ragadál?
 225 Oh fölhevülésnek
 Gyors talyigája!

Vissza tehát
 A szemérmetes Erzsók
 Ötvenöt éves bájaihoz.

230 Bájos vala ő!
 Mint a pipacsból
 Font koszorú,
 Vagy mint a bakter dárdájába ütődött
 Éjjeli holdsúgár.
 235 És ennek okáért
 Látogatót őt
 Az egész falu népe
 Oly szorgalmatosan;
 Elannyira, hogy
 240 Be se' nézett más kocsmába...
 Az igaz, más kocsmában nem is volt
 A faluban.

Idejárt hát
 A falu népe, kivált
 245 Vasárnapi délnék utána,
 És nagy mértékben vígadozott,
 S a vígadozásnak
 Végéről szó sem volt,

Mig a kisbírói tekintély
250 Tudtokra nem adta
Szívreható mogyorófa-beszéddel,
Hogy már hazamenni tanácsos.

Ma is így megy
A szemérmetes Erzsóknál.
255 Az isteni tisztelet elmúlt,
A csapszék népesedik,
Valamint a mezőség,
Hol a tehének csordája legel,
Megnépesedik
260 Kétszárnyú seregélyekkel
A nyári napoknak
Forró idejében.

Jelen volt
Közepette a vendégek seregének
265 A helybeli lágyzsvü kántor,
Torkának szárazságával
S szerelemvágyas kebelének
Tengerkinjaival.
Őt ugyanis
270 A szemérmetes Erzsókért
Örömlő lángok emészték,
Mint a vér rozsdája emészti
Ólmos fűtyköseinket, amikkel
Tisztújítási csatákban
275 Egymást simogatjuk.
Ki vetemednék
Bámúlatra tehát,
Hogy ő egyikével
Feje ablakinak
280 Le-lenéz a folyó bor
Billikomába:
A másikkal azonban
Andalgva mereng
A szemérmetes Erzsók
285 Kellemes arcán.
Nem maradott el
A béke barátja
Bagarja uram sem,
A csizmaccsinálás
290 Érdemkoszorúzza művésze.
Méltóságos természetű férfi.

Majd akkora volt ő,
 Mint a bajúsz orrának alatta.
 Oldala mellett
 295 A bort szörpölte Harangláb,
 A fondor lelkületű egyházfi,
 Ki, mikoronta Bagarja uram
 E kérdést terjesztette elébe:
 „Hát Fejenagy koma hol lehet?”
 300 Így hallatta a választ:
 „Ott van, ahol van;
 Hanem itten nincs... s ma alig lesz.”
 S miután ezeket mélytitku ajakkal
 Elmondotta: kiprémzé
 305 Szája vidékét
 Sátáni mosollyal.
 Bagarja uram pedig üle,
 S olyformán néze szemével,
 Mint nézni szokott a halandó,
 310 Ha nem érti a dolgot.

S vala még több érdemtelves egyén
 A vendégek koszorújában.

Megnyílt akkőzben az ajtó,
 S lett széles az ő nyílása,
 315 Mint szája a helybeli kántornak,
 Mikor éneket énekel
 A soksípú orgona mellett.
 S ki volt, ki az ajtót
 Kinyitotta imígyen?
 320 Ha a hagyomány állításának
 Hinni szabad:
 Nem más, mint a vitéz Csepű Palkó,
 A tiszteletes két pej csikájának
 Jókedvű abrakolója.
 325 Jöttek nyomban utána
 A hangászkarnak tagjai hárman:
 A kanccsal hegedűs,
 A félszemű cimbalmos
 S a bőgő sánta huzója —
 330 Mind ivadéki
 A hősi seregnek,
 Mely hajdan Nagy-Idánál
 A harci dicsőség
 Vértfestette babérját

335 Oly nagyszerűen kanyarítá
Nem-szőke fejére
S nem-szőke fejének
Göndör hajára.

A kancsal hegedűs,
340 A félszemű cimbalmos
S a bőgő sánta huzója
Föltelepült kényelmesen
A kemencének tetejére; miközben
Vitéz Csepü Palkó,
345 A tiszteletes két pej csikájának
Jókedvű abrakolója,
Így adta bizonyosságát
Ékesszólási tehetségének:

„Bort!”

350 Fölfogta azonnal
A szemérmes Erzsók
E szónoklat magas értelmét,
S eszközlé annak teljesülését
Nem fontolva haladván.

355 Miután a vitéz Csepü Palkó
Az orra alatti nyíláshoz
Emelte a kancsót,
És miután mértékletesen
Egyet kortyanta belőle:
360 (Körülbelül annyit,
Amennyivel öt vagy hat ürgét
Lehetne kicsalni lyukának
Mélységeiből,
Annakutána

365 Fölnéze az ég tájéka felé —
A kemencetetőre,
S ilyféle szavakkal
Terhelte meg a levegőnek
Könnyű szekerét,

370 Hogy szállítsa azokat
A derék hangászi fülekbe:

„Húzd rá, Peti,
A fűzfán fűtyülődet is,
Aki megáldott!”

- 375 S Peti nem késett,
 A háromság más ketteje sem.
 Cimbalom és hegedű és bőgő
 Hangot adott ...
 Jaj de mi hangok ezek! —
- 380 Ezeknek hallata visszaidézi
 Tündérhatalommal
 Emlékezetembe
 Éltem legszebb idejét,
 A gyermek-időt.
- 385 Látom, mint játsztam öcsémrel
 S kis házi kutyánkkal.
 Aztán a kutyát elvette öcsém,
 Én meg nem akartam od'adni,
 S így hajba kapánk.
- 390 Mi jött ki belőle?
 Az jött ki belőle,
 Hogy a zajra apánk kirohan,
 Nálunk terem, és mindkettőnk
 Jól megnadrágol.
- 395 Azalatt a kutyát mi elejtők,
 S ráhágtunk farka hegyére.
 Mikor e percben mindhárman
 Összevisitánk:
 Ez összevisítás
- 400 Alig lehetett szebb,
 Mint a Peti és két társa zenéje.

- És lett a zenére
 A szemérmetes Erzsók
 Teremében nagy vigalom.
- 405 Mindennek előtte
 Összeütötte bokáját
 Vitéz Csepű Palkó,
 A tiszteletes két pej csikájának
 Jókedvű abrakolója.
- 410 Követé e csáberejű példát
 A többi legénység,
 Béhurcolva szelíden
 Egy pár fürgé leányzót,
 Kik eddig az ablakon által
- 415 Kukucsáltak kandi szemekkel,
 S kiknek már viszkete talpok
 A táncnak vágya miatt,
 Hallván a mennyei báju zenét.

S kóválygani kezdtek
 420 Mindnyájan a tánc gyönyörében,
 Mint aki nadragulyával
 Fűszerezte ebédjét.
 A lábak dobogása pedig
 Rendes vala,
 425 Mint ama zaj, mit
 Néha a tiszteletes hall,
 Mikor ül a biblia mellett,
 S olvassa nagy elmerüléssel;
 És amely zajra imígyen
 430 Teszi, megjegyzését
 Jámbor szívvél:
 „Oh az a Palkó
 Istentelen ember!
 Megint nyaggatja csikóimat,
 435 A szegény párákat,
 Korbácsa csapásaival.”

Míg ily események
 Gazdagíták a világ történeteit
 A kocsmaterem közepén:
 440 Szélről a béke barátja
 Bagarja, s Harangláb
 A fondor lelkületű egyházfi,
 Ültenek, ittanak egyre. —
 A helybeli lágyszivű kántor
 445 Még mindig pislogatott
 A szemérmetes Erzsók
 Ötvenöt éves bájaira.
 Arculata lelki tusának
 Volt tükörözője.
 450 Látszék, hogy valamit
 Akar és nem akar,
 Vagy inkább, hogy valamit
 Merne, ha merne.
 Mikoron meglátta Harangláb,
 455 A fondor lelkületű egyházfi,
 Hogy a lágyszivű kántor
 Se' széna se' szalma:
 Hozzája vonúlt,
 S ily szókat látá helyesnek
 460 Intézni a késedezőhöz
 Bátorításnak okáért
 Hangtalan hangon,

Mint a sugólyuk
Lakói beszélnek a színpadokon,
465 Holott nők s férfiak által
Szomorú- és vígjátékok adatnak
S közbe bohózatok és operák
A közönségnek gyönyörére:

„Oh kántor uram!
470 Hát elmegy a nap,
Megjön az alkony,
Utána az éj,
Elülnek a csirkék
És ludak és verebek,
475 Mielőtt ügyesen szótt
Tervünknek drága gyümölcse megérík? —
Gondolja meg azt komolyan
És nemcsak ugy átabotába,
Hogy századok adnak
480 Tervkivitelre
Egy ilyen pillanatot.
Az ilyen pillanatokkal
Fukaran kell bánni tehát
Az előre tekintő
485 Emberi léleknek,
Valamint fukaran bánik
Beszédeivel
Bíró uram,
A bölcs aggastyán. —
490 Előre tehát,
Hogy az alkalom el ne sikoljék,
Mint elsiklik néha a hal
A halásznak körme közül,
Ha ügyetlen kézzel
495 Kap utána az ostoba filkó. —
Rajta azért,
Oh kántor uram!
Most vagy sohasem. —
Mért engedni helyet kebelében
500 A félelem érzetének?
Hiszen résztvett a győri csatában.”

Ekképen szóla Harangláb,
A fondor lelkületű egyházfi,
A helybeli lágyszivű kántor

505 Egyebet nem válaszola,
Mint ami következik:

„Oh te tudója szivem titkának!
Ígaz egy betűig

Tartalma beszédidnek,

510 Mint igaz a szentírás.

Bölcsen tudom azt.

De amint van okom,

Nem hordani többé

A titkolt szerelemnek

515 Életelő fájdalmát:

Szintúgy van okom,

Elfojtani lelkem

Mélységes mélyében e titkot.

Ha ez emberek itten

520 Észre találnák venni? ...

Avvagy ha pofon vág

A szemérmes Erzsók

E szörnyü merényért? ...

Hát feleségem,

525 Az amazontermészetű Márta? ...

O én a legboldogtalanabb

Valamennyi teremtmény közt,

Mely látta a nap karimáját,

A sugarakban uszót,

530 Ha felleget ég

Vagy éjszaka nem volt! —

Olyan az én lelkem,

Mint a Duna legközepében

A szélvészhányta dereglye,

535 Vagy mint a dióhéj,

Mit a gyerekek

Pocsolyába vetének —

Hánykodik erre, amarra ...

De bátorság! aki nem mer, nem nyer.

540 Oh szólj erre, Harangláb,

Mondd meg nekem: úgy van-e vagy sem? ...

Akként áldja meg isten

Életedet s unokádat is,

Amily őszinte leszen

545 E kérdésemre a válasz,

Amelyet adandasz!”

S őszintén szóla Harangláb,

Mondván: „Úgy van, kántor uram!”

„No, ha úgy van: hát nekivágok!”
 550 S ezzel a helybeli lágyszívű kántor
 Fölemelte s letette a kancsót;
 Csakhogy mikoron fölemelte,
 Csordultig vala az, —
 És midőn letevő,
 555 Üres vala az,
 Valamint üresek zsebeim
 Most, mikor ezt éneklek
 Nagy lelkesedéssel
 Költői dühömben. —
 360 Annakutána a lágyszívű kántor
 Egyet rántott a lajblija szélén,
 S kétségbeesett elszántsággal,
 Mint aki hidegfürdőt
 Éltében először használ,
 565 Odarontott
 A szemérmetes Erzsókhoz.

HARMADIK ÉNEK

Oh nagyon is jószívű közönség,
 Különösen ti,
 Szép lyánykái hazámnak,
 570 Kiket annyira szeretek én,
 Hanem akiktől
 Nem nyerek egy makulányi szerelmet, —
 Ha szépen kérlek benneteket:
 Ugye nem fogtok haragudni reám,
 575 Hogy a helybeli lágyszívű kántornak
 Szerelenvallásától
 S a tánc kellő közepéből
 Drága figyelmeteket
 A templom tájkára csigázom?
 580 Hol a leleményes eszű fogoly
 Épen mostan ereszti
 Magát lefelé a harang kötelén,
 Valamint leereszkedik a pók
 Gyakorta szobám tetejéről
 585 Saját fonalán.
 És íme leért,
 És kutyabaja.
 A kötél ugyan azt akará,
 Hogy hála fejében

590 Hagyná ott bőrét tenyerének;
 Hanem a hűséges bőr
 Konokúl így szólt a kötélhez:
 „Én ugyan itten nem maradok, —
 Avvagy ha maradnom kell,
 595 Hát szinte maradjanak itt
 Hús és csont testvéreim is.”
 A kötél jó szíve megindult
 E ritka bizonyságán
 A szép testvérszeretnek,
 600 S lemondta kívánságáról.

Már este felé volt.
 A nap gombóca piroslott,
 Valamint a paprika
 Vagy mint a spanyolviasz.
 605 Oh te piros nap!
 Mért vagy te piros?
 Szégyen-e vagy harag az,
 Mi arany sugáraidat
 Megrezeíti,
 610 Mint a bor az emberek orrát?
 Nem szégyen, de nem is harag az,
 Csak én tudom ennek okát,
 Én, kit földöntúli ízék
 Földöntúli ízébe avattak.
 615 Ez vésznek előjele,
 Amely még ma lesujt a világra,
 Miként a mészáros taglója lesujt
 Az ökörnek szarva közé.
 S nemcsak a nap hirdette a veszt,
 620 A már közelállót;
 Az egész természet
 Elhagyta a régi kerékvágást.
 Két kutya, melyek előbb
 Őszinte barátságnak
 625 Példái valának hosszú időktől,
 Most egymást marta dühödve
 Egy nyomorú juhbőr-darabért,
 Mít a mészárszéknék előtte találtak.
 S még száz ily példát zengene lantom,
 630 Melyek mind iszonyú pusztulást
 Jóslnak a földnek,
 De csak a legnevezetesebbet
 Közleni légyen elég:

A lágyszivű kántornak felesége
635 Ma nem ivott meg többet
Egy messzely pálinkánál.

Igy állt a világ,
Amidőn a szentegyházi fogoly
Elereszté a mentő kötelet,
640 S ekképen szóla magában:
„Lenn volnék . . .
Hála a mennyek urának!
Most egyenest a szemérmetes Erzsókhöz.
O szemérmetes Erzsókom,
645 Szívem műhelyének
Örök árendása te! nemde
Vársz epekedve reám?
Valamint én várom a tiszteletestől
Kontójának megfizetését,
650 Melyért nála hetenként
Kunyorálok hiába.
Nem fogsz te sokáig várni reám;
A szerelem lesz sarkantyúm,
Hozzád rohanok,
655 Mint a malacok gazdasszonyaikhoz,
Ha kukoricát csörgetnek.”

Még bé sem fejezé
Költői beszédét,
S íme rohant a szemérmetes Erzsókhöz,
660 Mint a malacok gazdasszonyaikhoz,
Ha kukoricát csörgetnek.
Amidőn megfogta kilincset
A kocsmai ajtónak:
Ketyegett hő szíve erősen
665 Üdv-kéjek gyönyörétől.
Amint benyitott a terembe,
A tánc még egyre dühöngött,
S csak a béke barátja
Bagarja vevé őt észre,
670 S őszinte örömmel
Idvezlette, kiáltván:
„Jó napot adj isten,
Fejenagy koma!”
(Mert ő, a nagy férfiu, volt ez,)
675 „Jó napot adj isten;
Hát kelmed is eljött?”

- Ezek voltak szavai
 Bagarja uramnak,
 A béke barátjának,
 680 De a széles tenyerű Fejenagy,
 A helység kalapácsa,
 A „jó napot adj isten”-re
 Nem mondta: „fogadj isten”
 Nem mondott semmit,
 685 De nem is hallotta beszédét
 Bagarja komájának,
 Dehogy hallotta, dehogy! ...
 Ő csak látott —
 Oh mért kellett látnia ekkor?
 690 Mért nem született vakon inkább?
 És átáljában mért született? ...
 Ott látá térdepelésben
 A helybeli lágyszivű kántort
 A szemérmes Erzsók
 695 Ötvenöt éves lábainál.
 E látványra szívét,
 A tiszta szerelmű szivet,
 Pokolbeli kinnak
 Százharminchatezer bicskája
 700 Hasította keresztül,
 S fölgyújtá agyvelejét
 A haragnak cintmasinája legott.
 Mint prédájához a macska,
 Zajatlan léptekkel
 705 S szeme égő üszkével
 Sompolygott a lágyszivű kántor
 Háta mögé,
 Aki titokban
 Gyötrődő szive érzelmét
 710 Ekkép foglalta szavakba:
 „Szemérmes Erzsók,
 Koronája az asszonyi nemnek,
 S kezelője a bornak
 S a pálinkának!
 715 Lesz-e engedelem számomra szivedben,
 Ha lelkem tartalmát
 Előtálalni merészlem? ...
 De nekem már mindegy, akár van,
 Akár nincs engedelem számomra,
 720 Kimondom:
 Mi furja az oldalamat,

Kimondom, igen,
 Nem holmi cikonya-beszéddel,
 De az érzés egyszerű hangján: —
 725 Keblem kápolnájában
 A hűséges szerelemnek
 Az öröklétnél
 Félrőffel hosszabb gyertyája lobog
 Szent lobogással.
 730 S éretted lobog az,
 O szemérmetes Erzsók!
 S ha meg nem koppantod
 A vizonszerelem koppantójával:
 El fog aludni,
 735 És vele el fog aludni
 Életem is! . . .
 Itt várom ítéletemet;
 Most, rögtön, ezennel
 Mondja ki szűz ajakad:
 740 A reménység zöld koszorúja
 Ővedze-e homlokomat,
 Vagy a kétségbeesésnek
 Bunkósbotja
 Ússzon agyon? . . .”
 745 „Én ütlek agyon . . .
 Én vagyok a kétségbeesés!”
 Szólt . . . nem! mennydörgött egy hang,
 A széles tenyerű Fejenagynak hangja;
 S széles tenyerével megragadá
 750 A lágy szívű kántor gallérját,
 S fölemelte a térdepelésből,
 Hogy talpa sem érte a földet;
 Aztán meg letevén,
 Hogy az orra is érte a földet.
 755 „Én ütlek agyon . . .”
 Folytatta tovább
 A széles tenyerű Fejenagy,
 „Én morzsolom össze
 Csontjaidat,
 760 Mint a malomkő
 A búzaszemet!
 Hogy mertél . . . de előbb
 Téged vonlak kérdőre, o Erzsók!
 Mondd meg nekem azt:
 765 A hűtlenségnek fekete posztaja

Vagy az ártatlanságnak
Pátyolatlepedője takarja-e lelked?
Oh, szólj nekem erre!"

A szemérmetes Erzsók
770 Nem szóla reá,
De tengervízszínü szemének
Bájdúzs kifejezéséből
Ezt silabizálta ki mennyei kéjjel
A széles tenyerű Fejenagy:
775 „Oh széles tenyerű Fejenagy,
Helységünk kalapácsa
S csapra ütője szívem hordójának!
Még kétkedel? ...
Ártatlan vagyok én,
780 Mint az ízé ...”

Érté e néma beszédet
A helybeli lágyszivű kántornak
Dühteljes dögönyözője,
S engesztelve sohajtott:
785 „Lelkem lelke, bocsáss meg,
Hogy kételkedni merék
Hűséged acél láncának
Állhatatosságában. —
Most pedig, oh kántor!
790 Téged veszlek elő;
Készülj a meglakolásra —
Rémséges leszen az,
Valamint rémséges a bűn,
Mit elkövetél.
795 Példádon okúljanak a késő unokák,
Hogy kell csábítani az ártatlanságot,
Hogy kell konkolyt hinteni
Két szerető szívnek
Tisztabuzája közé!”

800 Miután a nyelve megállott,
Két keze kezdett mozgni
A széles tenyerű Fejenagynak:
A helybeli lágyszivű kántort
Ugy ütögette a földhöz,
805 Mint a gyertyát mártani szokták.

A helybeli lágyszivű kántor
Elkezdett bőgni, amint még

- Nem bőgött soha
 Sem temetéseknel
 810 Sem a soksípú orgona mellett.
 Bőgése zavarnak
 Lett okozója
 A mulatók közt.
 Megbomlott a tánc;
 815 A kancsal hegedűs,
 A félszemű cimbalmos
 S a bőgő sánta huzója
 Feledte tovább hallatni
 Hangszere égi zenéjét.
 820 A nép odacsődült,
 Karéjt képezve, holottan
 A széles tenyerű Fejenagy
 Példát ada a késő unokáknak,
 Hogy kell csábítani az ártatlanságot,
 825 S hogy kell konkolyt hinteni
 Két szerető szívnek
 Tisztabuzája közé.
 A helybeli lágyszivű kántor
 Bőgései közben
 830 Ily szókkal esengett
 A helység kalapácsához:
 „Csak addig várjon, amíg
 Egy szócskát, egy kicsi szócskát mondok —
 Aztán verjen kelmed agyon,
 835 Ha jónak látja.”

- A széles tenyerű Fejenagy,
 Ki már belefáradt
 A példaadásnak kedvéérti
 Földhözütésbe,
 840 Ezeket szuszogá:
 „Beszéljen, kántor uram!
 Mentse magát,
 Meghallgatom én az okos szót
 Minden időben...
 845 Mentse magát,”
 S a helybeli lágyszivű kántor
 Így mentette magát,
 Heverve a földön:
 „Bűnös vagyok egyrészt,
 850 Nem tagadom,
 Mert megszeretém

Lángzó szerelemmel
 A szemérmetes Erzsókot . . .
 De tehettem-e róla?
 855 Oh a szerelem
 Nem oly portéka, amelytől
 Elzárni lehetne a szívet;
 Tündéri madár ez, amelynek
 Ajtó sem kell, hogy a szívbe röpjön,
 860 Mint bölcsen tudhatja kegyelmed. —
 De szerelmemet én
 Titkoltam volna örökké,
 Elvittem volna magammal
 A más életbe, ahol tán
 865 Nincsen is élet —
 Ha nem veszi észre Harangláb.
 Ő észrevevé,
 S bujtotta tüzem,
 Mi okért, mi okért nem?
 870 Arról nincs tudomásom.
 Ő volt, ki, midőn ma
 Az isteni tisztelet alkalmával
 Kegyelmed az álomnak karjába hajolt,
 Ezt javasolta nekem:
 875 Zárjuk kelmedre az ajtót,
 S így zárva levén,
 Ma baj nélkül tehetem
 Hódításaimat
 A szemérmetes Erzsóknál . . .
 880 S én balga szavát fogadám!”
 Mindezeket mondá
 A helybeli lágyszivű kántor
 A megbánásnak örömtelen hangján.

 Mint megfordúl a rézkakas
 885 A templom tetején,
 Ha más tájról kezd fúni a szél,
 Ugy vett más fordulatot
 A széles tenyerű Fejenagynak
 Lelke, s irányt,
 890 Mikor e szók érinték füle dobját.
 „Mit szól kend erre, Harangláb?”
 Voltak szavai,
 S nem szeliden mondott szavai,

„Igazolja magát kend,
895 Vagy akkép vágom fültövön,
Hogy azonnal megsiketül bele.”

Odaáll a Harangláb,
A fondor lelkületű egyházfi,
S rendületlen nézve szemébe
900 A széles tenyerű Fejenagynak,
Ily bátor szókra fakadt:
„Igazolni fogom magamat,
Nem, mintha remegnék
A kend fenyegetéseitől.
905 Jobban felkösse gatyáját,
Akitől meg kelljen ijednem . . .
Érti-e kend ezt? —
Mind igaz, amit kántor uram szólt,
Aki, úgy melleleg mondva,
910 Gyáva, haszontalan ember,
Hogy oly pimaszul rám vallott. —
Én bujtogatám őt,
Hogy csapja el a kelmed keziről
A szemérmes Erzsókot,
915 Mert én kendet utálom,
Mint a kukorica-gölgödint.”

„Ugyan úgy-e?”

„Biz úgy ám!”

„Hát kend azt gondolja talán,
920 Hogy én kendet szeretem
Avval a macskapofájával?”

„Micsodával?”

„Avval a macskapofájával!”

„Macskapofámmal?
925 Hát te, te süldisznó!
Aki kovácsnak tartja magát,
Pedig holmi cigánytól
Tanulta meg a kalapálást . . .”

„Hát még mesterségemet is
930 Gyalázni mered?
Te hitvány templomegér . . .
No megállj! majd megkalapállak.”

S úgy megütötte
 Öklének buzogányával
 935 A fondor lelkületű egyházfnak orrát,
 Hogy vére kibuggyant.
 Erre Harangláb
 Úgyesen leütötte fejrül a kucsmát,
 Megkapta hajának fürtözetét,
 940 S oly istenesen kezdette cibálni,
 Mint a harangkötelet.

Ez iszonyú látvány
 Megragadá gyöngéd idegét
 A szemérmetes Erzsóknak,
 945 S a szegényke
 Ájulat örvényébe bukott.
 Bagarja, a béke barátja,
 Fölemelte szelíden,
 S ápolva tevé őt
 950 Az ágy párnái közé.
 Élettelenül feküvék ott,
 Mint a lepuskázott vadlúd
 A tó közepén. —
 De most jön a haddelhadd!

955 Amidőn a vitéz Csepü Palkó,
 A tiszteletes két pej csikájának
 Jókedvű abrakolója,
 Látá, hogy komolyabb kezd lenni
 A dolog fordúlata:
 960 Fejenagynál terme serényen,
 S magát frígyestársának ajánlá.
 Őt kedves kötelek csatolák
 A széles tenyerű Fejenagyhoz:
 Nála tanulá tudnillik
 965 A kovács-mesterséget
 Valami két hétig. —
 Hanem ekkor eleblábolt,
 Mert nem volt hajlama a mesterséghez.
 Vakarta i'kább a lovat,
 970 Semmint patkolta.
 De azért kedveltje maradt
 A széles tenyerű Fejenagy,
 S neki most is „mester uram” volt.

„Mester uram!”
 975 Kurjanta vitéz Csepü Palkó,

- A tiszteletes két pej csikájának
 Jókedvű abrakolója,
 „Ne féljen semmit, mester uram
 Itt vagyok én is.”
- 980 S ezzel nekiugrék
 A fondor lelkületű egyházfinak,
 Hátán termett, s kezdte püfölni.
 Nem bírta Harangláb
 Csepü Palkónak terhét,
- 985 És összerogyott,
 De véle rogyott
 A helység kalapácsa is,
 Mivel üstöke mindig
 Marka között volt még.
- 990 Nagyszerű volt ez esés!
 Így hullnak alá a kövek
 A romladozó várak tetejéről
 A völgy mélységébe.
 A tusázókhoz több forróvérű legény
- 995 Csatlakozék,
 Két pártra szakadva.
 S lett rúgás, harapás,
 Fej-betörés, vérontás és a többi.
- A lyányzók pedig elvonulának
 1000 A kocsmateremből,
 Mint elvonul a napnak sugara,
 Ha zivatar támad.
 S elkotródott a lyányok után
 A béke barátja Bagarja.

NEGYEDIK ÉNEK

- 1005 Merre, Bagarja uram,
 Test-épületének
 Élő oszlopain,
 Oh merre szalad kend
 Gyors szaladással,
- 1010 Mint a kugli-golyóbis?
 Hát férfihoz illik
 Megfutamodni a harci veszélytől?
 Lemondani a csatabajnak
 Hősi jutalmáról,
- 1015 A dicsőség tölgykoszorújáról?

Ne kárhoztassuk a jámbort!
 A gondviselésnek
 Választott embere ő,
 Ki elhárítani termett
 1020 A végpusztulást falujáról.
 Avvagy ha nem ekképen cselekednék,
 Mért híná őt a világ
 A béke barátjának?

Ő e nevezetnek megfelelőleg
 1025 Intéze tette irányát,
 S könnyü inakkal iramlott
 Az öregbírói lakáshoz,
 Amelynek előtte
 Méltóságosan állott
 1030 A kaloda.

Bagarja, a béke barátja,
 Alva találta
 A kevés szavu bírót,
 A bölcs aggastyánt.
 1035 Ottan fekvék ez
 Testének egész hosszában
 A pamlagon . . .
 Azaz a fapadon.
 Párnául ködmöne szolgált,
 1040 Az öregebbik,
 Mert az ujat kímélnie kellett. —
 Bagarja uram
 Megdőfte az oldalbordáját,
 Hogy az álom sűrű ködét
 1045 Szétoszlassa szeméről.
 De koránsem volt ez
 Oly könnyű munka, minőnek
 Első látásra talán
 Gondolja az ember.
 1050 Soká bajlódék véle Bagarja,
 Míg fölnyílt az egyik szeme nagy nehezen,
 S lelki nyugodtsággal kérdezte:

„Mi baj?”

„Baj van, bíró uram, és nagy baj!
 1055 Csak talpra, de gyorsan,
 Ha azt nem akarja,

Hogy vége legyen helységünknek,
 Vége örökre!
 Kiütött a háboru, és dül.
 1060 A szemérmes Erzsók
 Csapszéke lön a csatatér.
 Az egész falu népe
 Egymást kaszabolja,
 Hogy nézni iszony.
 1065 Potyognak az emberek,
 Mint a legyek őszi időben.
 A föld a kifutott vértől
 Olyan, mint a vörös posztó.
 Az enyészet gyászlobogója
 1070 Leng a szomorú csatatéren.
 Tápáskodják föl, bíró uram,
 És menjünk szaporán!
 Mert csak bíró uram az,
 Ki követ gördíteni képes
 1075 A rohanó romlásnak elébe.”
 Így végzé a csata festését
 A héke barátja Bagarja.
 A kevés szavu bíró,
 A bölcs aggastyán,
 1080 Fölnyitva szemének másodikát is,
 E kérdést látá szükségesnek:
 „Hát menjünk?”
 „Pedig tüstént!” volt a felelet.
 „Nem bánom,” szóla szokott nyugalommal
 1085 A bölcs aggastyán,
 S miután új ködmőne rajt volt,
 És botja kezében:
 Utnak eredtek. —
 Szomszéd volt a kevés szavu bíróhoz
 1090 A hivatalában pontos kisbíró.
 Beszóltnak ehhez az ablakon által,
 És mondák: jönc velök.
 S szót fogadott a hivatalában
 Pontos kisbíró,
 1095 Bár nem nagy örömmel,
 Mert legszebb kedvtöltésében zavarák:
 Épen feleségét verte.
 Mikor a kántorlak elébe jutottak,
 Az amazontermészetű Márta

- 1100 Szomszédnéjával
Akkor végzette pörét.
Mely onnan eredt,
Hogy a roszelekű szomszédnő
Egy tyúkját agyonütötte,
1105 Mert ez mindig az ő csirkéi közé járt,
S elette előlük az árpát.

- Képzelné lehet,
Hogy mekkora volt dühödése
Az amazontermészetű Mártának
1110 Hallatlan kára miatt;
De azt már képzelné lehetlen,
Hogy mekkora lett dühödése,
Amidőn a béke barátja
Tudtára adá férjének csínját.
1115 Szólni akart,
De a szó elakadt gégején.
Szeme vérszínű lett
S arcúlatá kék,
És reszkete minden tagja,
1120 Valamint a kocsonnya.
Szétnézett vizsga tekintettel,
Mellette hevert egy seprőnyél,
Azt fölragadá,
S bőszerű kiálta: „Utánam!”

- 1125 Amidőn a kevés szavu bíró,
A béke barátja Bagarja,
A hivatalában pontos kisbíró
S az amazontermészetű Márta
Elértenek a csatahelyre:
1130 Iszonyú vala a látvány látása,
Amelyet láttak.
A harc járta javában.
A béke barátja Bagarja
Nem füllentett, mikor azt mondá
1135 A kevés szavu bírónak,
Hogy az enyészet gyászlobogója
Leng a szomorú csatatéren.
Ugy volt egy betűig!
A kemence — ahonnan
1140 A kancsal hegedűs,
A félszemű cimbalmos
S a bőgő sánta húzója

- Az ifjúságot táncra vidítá
 Hurjai bájos pengésével, —
 1145 A kemence lezúzva
 Ugy mered a levegőbe,
 Mint valami sziklai vár
 A tatárjárásnak utána.
 Tört asztalnak s tört poharaknak
 1150 Romjai lepték
 A véráztatta szobát,
 S a vérnek közepette
 Búsongva tünődött
 Egy leharapott fül.
 1155 Az amazontermészetü Márta
 Hős elszántsággal törte magát át
 A vívó tömegben,
 Mígnem férjére talált,
 Ki egy szögletbe vonultan,
 1160 Kínjában most is nyögve, kucorgott.

 Oh Hamlet! mi volt ijedésed,
 Mikoron megláttad atyád lelkét,
 Ahhoz képest, amint megijedt
 A helybeli lágyszivü kántor
 1165 Feleségének látásán?
 Egy fél-ép asztal alá bújt,
 S kezeit könyörögve kinyújtá
 Az amazontermészetü Mártához.
 De ez nem könyörült.
 1170 Megfogta egyik lábszárát,
 S kihúzta az asztal alól,
 És addig dőngette, amíg csak
 A seprőnyélben tartott.
 Aztán ott ragadá meg haját,
 1175 Ahol legjobban fáj,
 És elhurcolta magával,
 Mint a zsidó a lóbört;
 S ekkép vigasztalta: „Jerünk csak,
 Itt a világ szeme láttán
 1180 Nem akarlak csúffá tenni . . . de otthon
 Majd megkapod a magadét!”
 S miután ura volt mindenha szavának
 Az amazontermészetü Márta:
 Hiinni lehet, hogy most sem szegte meg azt.
 1185 Azalatt a kevés szavu bíró,
 A bölcс aggastyán,

- Nem ékesszólásánál,
 De tekintélyénél fogva
 Lecsillapítá a harcnak fergetegét.
- 1190 A vérontásnak idője lejárt.
 Meghunnyázkodtak a küzdők,
 Mint a marakodó ebek,
 Amikor gazdájok előjön,
 S rájok bögi: „Kimenj!”
- 1195 A háboru közkatonái
 Elsompolyodának.
 A fondor lelkületű egyházfi
 S a helység kalapácsa
 Bírói parancsra előállt,
- 1200 S mindkettő fölterjesztette ügyét.
 A kevés szavu bíró,
 A bölcs aggastyán,
 Megdorgálta keményen
 A fondor lelkületű egyházfit —
- 1205 S a helység kalapácsát,
 Mint kezdőjét a csatának,
 A hivatalában
 Pontos kisbíró által
 Kalodába csukatta.
- 1210 Ott nyögi most fájdalmát hősünk
 A kalodában,
 S csak azzal vigasztalja magát,
 Hogy elleneit megverte vitézüil,
 S ha innen az isten megszabadítja,
- 1215 Megkéri azonnal
 A szemérmetes Erzsókot.

* * *

Te pedig, lantomnak húrja, pihenj!
 Nagy volt a munka, s bevégzéd
 Emberül e munkát.

- 1220 Én is pihenek
 Babéraitmon,
 Miket a hírnek mezején
 Borzas főmre kaszáltam.

- Mostan akár ma megássa
 1225 Gödrömet a sírásó,

Bánom is én!
 Azért én élni fogok,
 Míg a világnak
 Szappanbuboréka
 1230 Szét nem pattan.
 Pislogni fog a hír mécse siromnak
 Koszorús halmán,
 Mint éjjel a macska szeme.

Eljő az irigység
 1235 Letépni babérait... de hiába!
 Nem fogja elérni;
 Magasan függendnek azok,
 Mint Zöld Marci.

S ha sötét zsákjába dugand
 1240 A feledés:
 Fölhasogatja sötét zsákját
 A halhatatlanságnak fényes borotvája.

MUTATÓ TÁBLA, mely azt mutatja, hogy az

I. ÉNEKBEN

fölebred álmából egy fogoly, s szabadulást tervez — azonban az nincs
 megénekelve: hogy ki legyen ezen szabadulást tervező, álmából fölebredt
 fogoly? csupán azért, hogy később a meglepetés annál meglepőbb legyen.
 — A

II. ÉNEKBEN

már több foglaltatik: kié a helyiség leglátogatottabb kocsmája? mily ékes
 10 e kocsmá birtokosnéja? miben sántikál a kántor? ki buzdítja merényének
 végbevitelére? sat. — A

III. ÉNEKBEN

megszabadul a fogoly, s börtönéből a kocsinába megy; s amily szörnyű
 dolgokat lát: oly szörnyű dolgokat cselekszik. Itt már az is orrára köttetik
 15 a nyájas olvasónak, hogy a fogoly nem más, mint a költemény hőse. — A

IV. ÉNEKBEN

a szörnyű dolgok véget érnek, s a költemény hőse szörnyű véget ér.

(Pest, 1844. augusztus.)

SZÜLŐIMHEZ

Hej édes szülőimék,
Gazdagodjam meg csak!
Akkor, hiszem istenem,
Nem panaszkodnak.

5 Minden teljesülni fog,
Amit csak kívánnak;
Megelőzőm vágyait
Éd'sapám s anyámnak.

Lesz csinos ház, amiben
10 Megvonulnak szépen;
Pince lesz a ház alatt,
Jó bor a pincében.

Meghihatja éd'sapám
Minden jóbarátját;
15 Borozás közt lelkeket
A jókedvbe mártják.

Szép kocsit csináltatok
Éd'sanyám számára;
Nem kell, hogy a teinplomot
20 Gyalogosan járja.

Lesz arany szegélyzetű
Imádságos könyve,
Krisztus urunk képe lesz
Szépen metszve benne.

25 Pistinak meg majd veszek
Drága paripákat,
Rajtok jó Istók öcsém
Vásárookra járhat.

Végesvégül lesz nekem
30 Dúsgazdag könyvtárom;
Akkor majd a verseket
Nem pénzért csinálom.

Ingyen osztom azokat
Szét az újságokba;
35 Minden szerkesztő, tudom,
Szívesen fogadja.

S hogyha szép lyányt kaphatok:
— De magyar lelkűt ám! —
Éd'sapám táncolni fog
40 Fia lakodalmán.

Így élünk majd boldogan
A mulatságoknak,
Igy biz, édes szüleim...
Gazdagodjam meg csak!

(Pest, 1844. augusztus.)

TOMPA MIHÁLYHOZ

Hát, fiú, olvastam azt a verset,
Amelyet te énhozzám csináltál
Valahol a bártfai forrásnál,
S mondhatom, hogy nagy örömet szerzett.

5 Sok szépet elmondtál e levélben,
(Ne véld, hogy hízlegéskép beszélem,)
De legjobban az gyönyörködtetett,
Hogy a bort, öcsém, te is szereted.

Ej, be derék gyerek vagy te, Miska!
10 Mért nem ölelhetlek összevissza?...
Látszik: deák vagy és kálomista,
Aki a vizet nagy kínnal issza.

Ember a lelked is, atyámfia!
Imádkozzunk a bor istenéhez,
15 S hagyjuk a világot papolnia,
Hogy, ki a bort szereti, ez és ez.

Haszontalan világ ez a mai;
Egyáltalában nem tetszik nekem.
Jőjünk csak mi össze!... fenn az égben
20 Örömkönyeket sír Csokonai.

Egyébiránt ne gondold, barátom,
Hogy én valami vad fickó vagyok,
Mihelyest a bor színét meglátom;
Nem én! csak úgy csendesen vígadok.

25 S ha bizalmas ember van mellettem,
Mosolyogva a bús múlt időket
Elbeszélem, hogy mennyit szenvedtem,
Mint majd egyszer elbeszélem neked.

Hidd el, csodálkozni fogsz fölötte,
30 Hogy huszonkét éves ember ennyi
Bajon magát keresztültörhette,
S nem bírta őt a baj sírba tenni.

Az igaz, most jobb az állapotom,
Bár a legjobbnak ezt sem mondhatom;
35 Hanem úgy csak állok, hogy ha véled
Találkoznám, megvendégelnélek.

De miért is nem jössz egyszer hozzánk?
Majd meglátnád, milyen jól mulatnánk!
Messze vagy, de én baka koromban
40 Hetvenhétszer annyit gyalogoltam.

Siess hát, mert ha sokáig késel,
Élted napjáig megemlegeted;
Én rontok hozzád, s akkor jaj neked:
Agyonszorítlak egy öleléssel!

(Pest, 1844. szeptember 4—8-a között.)

ÉJSZAKÁIM

- Még úgy csak megjárja, ha az ég
Fellegtelen, holdas, tisztakék.
Ablakomra rákönyökölök,
Hosszu szárból sűrűn füstölök,
5 S elmerengek majdnem reggelig...
Nekem ebben nagy kedvem telik.
De mikor hold, csillag nem ragyog,
Akkor én végkép odavagyok.
A tyukokkal el nem alhatom,
10 Hát galléron csíp az unalom,
S összenyaggat irgalmatlanúl...
Az időm fut, mint a sánta nyúl.
Végzetetlen kínom közepett
Mit tehetnék ekkor egyebet?
15 A tintába mártom tollamat,
Vagyis: megpendítem lantomat,
S kong belőle oly szeráfi dal,
Hogy, ki hallja, rögtön szörnyethal.
Én azonban folytatom dalom,
20 Míg az álom és az unalom
Egymással fölöttem hajbakap,
S csakugyan az első markosabb. —
Másképp mulnak éjeim bezeg,
Majd ha feleségre szert teszek.

(Pest, 1844. szeptember.)

FURFANGOS BORIVÓ

- Megiszom én a bort, mert szeretem,
De néha megy belém nagy nehezen;
Azonban rajtam nem fog ki soha,
Minden dolognak van oka-foka.
5 „A kancsó zsarnokszív” — azt gondolom —
„Ki kell belőle a vért ontanom!”
S e gondolatra kancsóm kiürül,
Készítették bár feneketlenül.

(Pest, 1844. szeptember.)

TAKARÉKOSSÁG

Akármikép csűrjük, csavarjuk,
Szép, aki gazdálkodni tud;
Ilyennek aztán az adósság
Nem köt nyakába háborut;

5 Nem szurkol, ha bizonyos utcán
Világos nappal menni kell,
Hetykén tekinthet jobbra-balra,
Találkozzék akárkivel;

Nem mondja, amidőn javában
10 Cseng a kocsmában a pohár:
„Barátim, megbocsássatok, de
Mennem kell, otthon munka vár”...

S a többi! — — szóval, mátul fogva
Takarékos fiú leszek,
15 Minden garast úgy megbecsülök,
Miként apám, a jó öreg.

Hej, csakhogy én az efféléket
Mindig pénz fogytán fogadom;
S amint pénzem jön: akkor ismét
20 Hegyen-völgyön lakodalom.

(Pest, 1844. szeptember.)

PINTY ÚRFI

Én nem panaszklok sorsom ellen,
Mi ördögért panaszanék?
Lehet-e kegyesebb irántam,
Mint amilyen kegyes, az ég?
5 Nekem jutott a nagy szereucse:
Pinty úrfit écnkelni meg!
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

10 Pinty úrfinak fillére sincsen,
Tán a nagyapjának se' volt;
Amit telt erszéynek neveznek,
Távol van tőle, mint a hold.

Azért magát föl nem akasztja,
15 De még csak nem is kesereg.
Pinty úrfi a maga nemében
Hat pusztai falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

Asztalt számára nem terítnek,
20 S ki hinné? éhen mégse' vesz;
Ha enni kell, a vendéglőkbe
Bekullog ismerősihez,
S egy-egy falatka innen, onnan...
Böndőjét ekkép tölti meg.
25 Pinty úrfi a maga nemében
Hat pusztai falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

Mikép teszen szert öltözetre?
Ez is igen eredeti:
30 Bál- és egyébre a ruhákat
Ugy kölcsön elkéregeti;
Csakhogy többé ezen ruhákat
Nem látják a jó emberek.
Pinty úrfi a maga nemében
35 Hat pusztai falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

Hol a szállása? azt nem tudjuk;
De ő fennen dicsekszi el:
Milyen pompás szobái vannak!
40 És amit ő mond, hinni kell.
Bár kávéházakban gyakorta
Olyan Pintyféle szendereg:
Pinty úrfi a maga nemében
Hat pusztai falu környékében
45 A legpáratlanabb gyerek.

És ilyen ő tetőtől talpig,
Tökéletes képmása ez;
Magának és kedves honának
Roppant becsületet szerez.
50 Kiáltson föl hát minden ember:
Tartsák meg őt az istenek!
Pinty úrfi a maga nemében
Hat pusztai falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

(Pest, 1844. szeptember.)

SZEMFÁJÁSOMKOR

Teremtő isten! szemeimre
A vakságot tán csak nem küldöd?
Mi lesz belőlem, hogyha többé
Nem láthatok lyányt s pipafüstöt!

(Pest, 1844. szeptember.)

HA

Ha kalapomnak szőre volna,
És jobbra-balra nem konyulna:
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

5 Ha már nem volna vagy két éve,
Hogy a mellényem meg van véve:
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha volna több, mint egy kabátom,
10 Mit hordanom kell télen, nyáron:
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha a nadrágom alja, térde
Nem volna oly nagyon megsértve:
15 Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha a csizmámnak talpa, sarka
Nem kérdené, hogy hol a varga?
Én volnék a derék legény!
20 Arszlánnak is beilleném.

Ha majd e ha, ha, ha, ha meg ha
Elpusztul tőlem a pokolba:
Én leszek a derék legény,
Mindjárt arszlánnak illem én.

(Pest, 1844. szeptember.)

SZERELEM VÁNDORAI

Kél a hold, az éj lovagja,
Hold kíséretében,
Mint hűséges apród, a kis
Esti csillag mégyen.

5 Indulóban vagyok én is,
S nem megyek magamban;
Holddal esti csillag, vélem
Égő szerelem van,

Csak eredj, hold, csak eredj a
10 Barna éjszakához;
Megyek én is, megyek én is
Barna kisleányhoz.

(Pest, 1844. szeptember.)

HALÁLOM

A halál két neme áll előttem,
Nem tudom, hogy melyiké leszek;
Nem tudom, pedig szeretném tudni:
Éhen vagy szomján halok-e meg?

(Pest, 1844. szeptember.)

MI LETT?

Nem tudom, mi lett ma engem?
Jókedvemben nincs határ;
Danolhatnék, fűtölhetnék,
Egyikhez sem értek bár.

5 Összeverem a bokámat,
Noha nem szól muzsika;
A szobám világos, ámbár
Nap nem süt belé soha.

Még a füst is rózsaszínű,
10 Melyet rosz cserép pipám
Legroszabb kapadohányból
Küld keresztül a szobán.

A szívem ver, mintha benne
Háborogna szerelem;
15 Pedig egy leány sem váltott
Csak egy jó szót is velem.

S annál megfoghatlanabb ez,
Mert zsebemnek zord egén
Pénzfogyatkozásnak éje
20 Ül sötéten, feketén.

Szóval: a világ előtttem
Egy szép tulipánbokr...
Kár, hogy addig lesz csak az, míg
Kimegy fejemből a bor!

(Pest, 1844. szeptember.)

IGYUNK!

Akinek nincs szeretője,
Bort igyék,
S hinni fogja, hogy minden lyány
Érte ég.

5 És igyék bort az, akinek
Pénze nincs,
S az övé lesz a világon
Minden kincs.

És igyék bort az, akinek
10 Búja van,
S a bú tőle nyakrafőre
Elrohan.

Sem szeretőm, sem pénzem, csak
Bánatom;
15 Másnál háromszorta többet
Ihatom.

(Pest, 1844. szeptember.)

DÁRIDÓ UTÁN

Ez volt aztán az éjszaka!
Bort többé sose lássak,
Ha életemben párja volt
Ennek az áldomásnak.

5 Egész mohácsi ütközet
Ment végbe ott közöttünk;
Igaz, hogy a török a bor,
És a magyar mi lettünk.

Hanem még az is igaz ám,
10 Hogy harcoltunk vitézül,
Kivált mikor már a király,
Az ész, kidőlt nyergébül.

A győzelmes poharakat
Dühhel nyakon ragadtuk,
15 S függtünk letéphetetlenül,
Mint a pióca, rajtuk.

Ha oly hosszú lesz életünk,
Mint kortyaink valának,
Megérjük boldogabb korát
20 A bús magyar hazának.

(Pest, 1844. szeptember.)

VERSEIM

A költészet fája életem,
Minden versem egy levelke rajt.
Fa, levél el fog hervadni majd,
A felejtés szele rásohajt.

5 És mivelhogy elhervadni fog,
Ne is ápolgassam én e fát?
Más hasznót ha nem hajt: legalább,
Amíg élek, hűs árnyékot ad.

(Pest, 1844. szeptember.)

SZINÉSZDAL

Minden művészetek
Fején a korona:
A mi művészetünk,
Ellen ki mondana?

5 Mi szép, mi szép, mi szép
A mi föladatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.

Csak árny, amit teremt
10 A költőképzelet;
Mi adjuk meg neki
A lelket, életet.
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi föladatunk!
15 Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.

Miénk a hatalom
Az emberszív felett:
Idézni egyaránt
20 Mosolyt vagy könnyeket.
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi föladatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.

25 Apostolok vagyunk
Az erkölcs mezején,
Apostoli szavunk
Téged kiált: erény!
Mi szép, mi szép, mi szép
30 A mi föladatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.

De amit színpadon
A népnek hirdetünk,
35 Ne hazudtolja meg
A cselekedetünk.
Ha meg nem tesszük azt,
Ami föladatunk:
Akkor gyalázat ránk,
40 Színészek nem vagyunk!

(Pest, 1844. szeptember.)

LEVÉL EGY SZINÉSZ BARÁTOMHOZ

- Jut még eszedbe a fiú? kivel
 Együtt cepelted a vándorbotot,
 Mely koldusbotnak is beillenék,
 Midőn a sorsnak fényes kedve nincs;
 5 És ez nem épen olyan ritkaság
 Színészre nézve, mint boldogtalan
 Magyar hazánkban a hű honfigond. —
 Lásd, én reátok még emlékezem,
 És elfeledni nem fogom soha
 10 A jót s rosztat, mely ott közöttetek
 Mult napjaimnak osztályrésze volt.
 Előttem áll a délután, midőn
 A színészetbe beavattatám.
 Barangolék föl és le céltalan
 15 A nagy hazának minden tájain.
 Tarisznyámban, mit hátamon vivék,
 Nem mondhatom, hogy nagy volt a teher,
 De a nyomor, mint ólom, megnyomott.
 Könnyíte rajt a víg könnyelműség,
 20 Mely útaimban hű társam vala.
 Ekkép juték egy nyári délután
 Egy kis városba; fáradt lábaim
 A fogadóban megpihentenek. —
 Vendégszobája egyik oldalán
 25 Helyet szerényen színpad foglala.
 Mire való is már a fényüzés? ...
 Azon tűnődtem épen: kérjek-e
 Ebédet vagy se? hát ha majd sovány
 Zsebem bicskája szépen benntörik?
 30 Az ajtót ekkor megnyitá egy ur;
 Volt bennem annyi emberismeret,
 Ráfoghatnom, hogy nem más, mint színész.
 Fején kalapja nagybecsű vala,
 Mert Elizéus prófétával az
 35 Rokonságban volt ... tudnillik: kopasz.
 Kabátja új, a nadrág régi rongy,
 És lábát csizma helyett cipő fűdéz,
 Alkalmasint amelyben szerepelt.
 „Thalia papja?” kérdém. — „Az vagyok;
 40 Talán ön is?” — „Még eddig nem.” — „Tehát
 Jövőben? fölség ...” — „Azt sem mondhatom,”
 Vágtam szavába; ámde ő rohant,
 S vezette gyorsan az igazgatót.

- Fehér köpenyben az igazgató
- 43 Jött üdvözelní engem nyájasan:
 „Isten hozá önt, tisztelt honfitárs!
 Lesz hát szerencsénk önhöz, édes ur?
 Imádja úgye a művészetet?
 Ah, jóbarátom, isteni is az!
- 50 S önnek szeméből olvasom ki, hogy
 Színészetünknek egykor hőse lesz,
 És kürtölendik bámult nagy nevét
 A két hazának minden ajkai...
 Ebédelt már ön? itt az ételek
- 55 Fölötte drágák, s ami több: roszak.
 Az ispán urtól özcombot kapánk,
 A káposztából is van maradék —
 Ha meghívásom nem méltóztatik
 Elútasítani: jó ebédje lesz.”
- 60 Így ostromolt a jó igazgató,
 Forgatva nyelve könnyű kerekét.
 Én nem rossz kedvvel engedék neki.
 Menék ebédre, és ebéd után
 Beiktatának ünnepélyesen
- 65 A társaságba — nem kutatva: mi
 Valék, deák-e vagy csizmadia?
 Másnap fölléptem a Peleskei
 Notáriusban. Hősleg működém
 Három szerepben, minthogy összesen
- 70 A társaságnak csak hat tagja volt. —
 Egy ideig csak elvalék velök;
 Faluzgatánk jó- s balszerencse közt.
 De a barátság végre megszakadt,
 Mert én utáltam a nyegléskedést,
- 75 A sok „utószor”-t, a görögtüzet,
 S tudj’ a manó, mily csábításokat.
 A társaság is végre szétoszolt
 Egymást erő bel- s külviszály miatt;
 S én újra jártam széles e hazát,
- 80 Mignem keblébe vett más társaság.
 Mit ottan, itt is azt tapasztalám,
 S tapasztalásom nem volt olyatén,
 Mely kedvre hozta volna lelkemet.
 Kenyért keresni színészek leszünk,
- 85 Nem a művészet szent szerelmiből,
 S haladni nincsen semmi ösztönünk.
 „Pártolj, közönség, és majd haladunk,”
 Mond a színész; és az meg így felel:

„Haladjatok, majd aztán pártolunk;”
 90 És végre mind a kettő elmarad.
 Nem is hiszem, hogy a színészetet
 Becsülni fogják, míg ez befogad
 Minden bitangot, gaz schonnait,
 Kik a világnak söpredékei,
 95 S itten keresnek biztos menhelyet.
 Barátom, ez fájt énnekem s neked,
 Ez keseríte minket annyira.
 Az isten adja, hogy minél előbb
 Akképen álljon színművészetünk,
 100 Amint valóban kéne állnia.

(Pest, 1844. szeptember.)

A TINTÁSÜVEG

Vándorszínész korában Megyeri
 (Van-e, ki e nevet nem ismeri?)
 Körmölgeté, mint más, a színlapot.
 Kapott
 5 Ezért
 Egyszer vagy öt forintnyi bért,
 Amint mondom, vagy öt forintnyi bért.

Először is hát tintáért megyen,
 Ha ismét írni kell, hogy majd legyen.
 10 A tintásüveget pedig hová
 Dugá?
 Bele
 Kabátja hátsó zsebibe,
 Amint mondom, kabátja zsebibe.

15 S hogy pénzre tett szert, lett Megyeri víg,
 S hazafelé menvén, ugrándozik.
 Hiába inti őt Szentpéteri:
 „Kari,
 Vigyázz!”
 20 Kedved majd követendi gyász,
 Amint mondom, majd követendi gyász.”

Ugy lett. A sok ugrándozás alatt
 Kifolyt a tinta; foltja megmaradt.
 Megyeri elbusúl — kedvét szegi
 25 Neki
 A folt,
 Mivel csak egy kabátja volt,
 Amint mondom, csak egy kabátja volt.

 Mi több: kabátja épen sárga volt,
 30 És így annál jobban látszott a folt.
 „Eldobnám — szólt — de mással nem bírok;”
 Ez ok
 Miatt
 Hordá, míg széjjel nem szakadt,
 35 Amint mondom, míg széjjel nem szakadt.

(Pest, 1844. szeptember.)

A NAPHOZ

Panaszom van kelmed ellen,
 Hallja kelmed, nap uram!
 Mi dolog az, sugarával
 Bánni olyan fukaran?

 5 Elballag kelmed fölöttem
 Minden istenadta nap,
 Kis szobám kelmedtől mégis
 Egy sziporka fényt se' kap.

 Oly sötét van benne, mint a...
 10 Majd kimondtam, hogy mibe';
 Legyen egy kis embersége,
 S nézzen kelmed néha be.

 Hiszen azt, hogy versírás a
 Mesterségem, tudja tán,
 15 Azt is tudja, ily esetben
 Nem lehet pompás szobám;

Hogyne tudná, 'sz hajdanában
Kelmed szinte lantot vert,
Még mikor le nem rudalták
20 Az Olympról Jupitert.

Szánjon meg tehát kegyelmed,
Kedves kollega uram,
S mátul fogva sugarával
Ne bánják oly fukaran.

(Pest, 1844. szeptember 27. után.)

A NAP HÁZASÉLETE

A nap házas legény,
Tudjátok?
Hanem szegény
Fején
5 Ez épen a nagy átok,
Mert a papucskormány terhét nyögi;
Rosz felesége annyi bút szerez neki.
Természetes hát, hogy a jó öreg
A bort nem veti meg,
10 A bort, mely minden bajnak orvoslója,
A bort, mely a szívből a bút kiszórja.
De otthon inni nem merészel,
Mert ekkor kész a pör a feleséggel.
Azonban tud magán segíteni.
15 Midőn az égen a szokott utat teszi:
Csak arra vár,
Hogy fellegekbe öltözzék a láthatár.
Ekkor nem félve,
Hogy őt meglátja felesége,
20 Bebaktat egy közcleső
Kocsmába,
S iszik, mint a kefekötő,
Bujába! —
Ha jön az est,
25 S a felleg oszlani kezd,
Látjátok őtet, amint mámorosan
Piros poszával az égről lezuhan.

(Pest, 1844. október.)

A LEÁNYKÁKHOZ

Ne haragudjatok rám,
Leánykák, lelkeim!
Hogy oly sokszor beszélnek
A borról verseim.

5 Ti nem gondolhatjátok,
Mily bús az életem,
Hogy gyakran a keservek
Keservét szenvedem.

Mig olvassátok tőlem
10 A tréfás dalokat,
Nem sejtitek, hogy néha
Szivem majd megszakad.

S lássátok, szépeim! ha
A bú nekem rohan,
15 Mint felbőszült oroszlán,
Emésztőszilaján;

Ha a világ előttem
Éjjé sötétedik,
S a sötétséges éjben
20 Vihar kerekedik,

És a vihar szivemben
Dúl irgalmatlanul:
Csak a bor, amitől ez
Ismét lecsillapúl.

25 Lecsillapúl lassanként,
Elzúg a fergeteg,
S én újolah vidám, kék
Eget szemlélhetek;

S a fölvidámult égen
30 A régi fényben jár
A jókedv holdja, a szép
Örömcsillagsugár.

Ily jótévő orvosság
A szőlőnedv nekem;
35 Nem egyszer menté meg már
Megúnt, bús életem.

Mert gyakran voltam úgy, hogy
Csak még egy pillanat...
S most pókháló födözné
40 Versíró tollamat,

Mig én magam fekünném
A sírban hidegen,
S a föld hideg porával
Vegyülne tetemem — —

45 Ne haragudjatok hát,
Leánykák, lelkeim!
Hogy oly sokszor beszélnek
A borról verseim.

(Pest, 1844. október.)

SOVÁNY ŐSZ

Megköszönöm az ilyen őszt,
Alázatosan köszönöm!
Egész világ örül, vigad,
Csak énnekem nincs örömöm.
5 Iszik boldog, boldogtalan,
Szüret van úton, útfelen,
És én isten kegyelmiből
A száraz kortyokat nyelem.

Búsan Budára kullogok,
10 Megállok a vár tetején;
Nagyszálnak borszülő hegye
Távolból kékellik felém.
Nagyszálnak borszülő hegye
Sok jó napot szerzett nekem;
15 Hanem mi haszna? hogyha most
A száraz kortyokat nyelem.

Mint holmi falusi bíró,
Leteszem a két könyököm,
Remélve, hogy tán valahogy
20 Majd búmat versben kinyögöm.

Hiába minden fejtörés!
Nem boldogul a vers velem,
Hogy is verselhetnék? midőn
A száraz kortyokat nyelem.

- 25 Nagy bosszusan, nagy álmosan
Az ágyba vágom magamat,
S hej a szüret! ezt mormogom
Fülig a takaró alatt.
És a szüretről álmodom
30 S a borról minden éjjelen;
Másnap megint, mint azelőtt,
A száraz kortyokat nyelem.

- Csak menne már el a szüret,
Csak menne a pokolba már!
35 Hozná meg isten a telet,
Hideg házban huzzam ki bár.
Vagy meglövöm magam, vagy a
Duna leszen fekvőhelyem,
Ha a jövő szüretkor is
40 A száraz kortyokat nyelem.

(Buda, 1844. október.)

LEGENDA

- „Megint panasz, hát már megint panasz!
És akiről szól, mindig csak pap az.
Tart a panasz estétől hajnalig,
Az ember még csak nem is alhatik!”
5 Így szólt az úristen nagy bosszusan.
„Már megtekintem, ott alant mi van.”
Felkelt az ágyról, gyertyát gyújtatott,
Felöltözik és útra kelt legott.
Amint elérte volna a kaput,
10 Szent Péter mint a bunda úgy aludt:
Mert tennap egy új vendég érkezék,
S ily alkalomkor lakmát tart az ég,
Mivel mostanság úgy áll a világ,
Hogy új lakó a mennyben ritkaság.
15 Ilyenkor aztán Péter bácsinak
Kezében a kancsók jól forganak.

- „Keljen már kend fel, Péter! hallja kend?”
 Így szólt az úr, amidőn odament,
 Hosszan cibálván üstökét, fülét.
- 20 „Kelj föl, hogy a mennykő üssön beléd!”
 Fölebredt végre s nyitja a kaput,
 S az úr egy hulló csillagon lefut,
 S a földre ép odaereszkedett,
 Ahonnan a panasz fölértkezett.
- 25 Egy ifjú ember mondá a panaszt;
 S az isten ekkép szólítá meg azt,
 S megszólítása hangzott nyájasan:
 „Beszélj, no, mondd, mi a bajod, fiam?”
 „Hej, jó atyám, de nagy az én bajom!”
- 30 Kapaszkodják csak föl az ablakon,
 S kit ott a pap ágyában látni fog,
 A menyecskének férje én vagyok.”
 Az úr nagy halkkal fölkapaszkodott,
 S nagy istentelenséget láthatott:
- 35 Mert amint aztán leereszkedik,
 Igen furcsán csóválá meg fejét,
 Így szavakban törvén ki sóhaja:
 „Biz e, fiam, kuruc história!
 Segítnék rajta édes-örömet;
- 40 De már késő, mert minden megesett.
 Hanem vigasztalásul mondhatom,
 Hogy e papot pokolba juttatom,
 Bár eddig is már a pokol fele,
 Sőt több felénél, pappal van tele.”

(Pest, 1844. október 20—27. között.)

VÉDEGYLETI DAL

Van-e szebb lánc a világon,
 Mint mely minket összefűz?
 Bűvös karikába gyűjte
 Minket a szent honfitűz.

- 5 Sír volt keblünk, és halottja
 Volt a hazaszeretet;
 Nagyszerűen üljük e föl-
 Támadási innepet!

Nemzetünk, e nagy folyó, mely
10 Mindig százfelé szakadt,
Egyesítse innepénél
A különvált ágakat.

Millió és millió száz
És egyetlen hang legyen,
15 Mely kiáltsa lelkesedve
A magasztos innepen:

„Elfogadjuk, bármi durva,
Amit a hon méhe szül;
Bármi lágy és bármi pompás,
20 Semmit, semmit e kívül!“

És ne szóljon áldozatról,
Lemondásról senki sem;
Kötelesség! mit az ember
Hon jóllétéért teszen.

25 S a király a honnak atyja,
Mint valóban jó atyánk,
Karjait kiterjesztendi,
És az áldást mondja ránk.

(Pest, 1844. október—november.)

VOLNÉK BÁR...

Volnék bár sivatag bús szigete
A tenger közepének,
Hová ember, madár nem lépne be —
Csak tégedet ne ismernélek.

3 Volnék megdermedt jégsziklája bár
A messze föld végének,
Mit nem melenget lanyha napsugár —
Csak tégedet ne ismernélek.

Volnék bár a földöv homokja, hol
10 A nyári nap tüzének
Örök sugára égető pokol —
Csak tégedet ne ismernélek.

Volnék bár hallgató éjféleken
Átokvert kósza lélek,
15 Ki még koporsajában sem pihen —
Csak tégedet ne ismernének.

Nem volna mérve oly nagy terhe rám
A kínnak, szenvedésnek,
Létem keresztjét jobban hordanám —
20 Csak tégedet ne ismernének.

S mégis, mégis... nem volna életem,
Az örök üdvességnek
Magas helye sem tetszenék nekem,
Ha tégedet nem ismernének.

(Pest, 1844. október—november.)

SZIVEM, TE ÁRVA RABMADÁR!

Szivem, te árva rabmadár!
Kit szűk, szoros kalitka zár,
Légy csendesebben odabenn,
Ne hánykolódjál oly igen;
5 Ugy meg találod sérteni
Magad, hogy vér fog ömleni...

Vagy üsd meg magadat tehát,
Jőjön halálos seb reád;
Véreddel majd megírhatom
10 Szerelmem és hattyúdalom.

(Pest, 1844. október—november.)

CSOKONAI

Egy kálomista pap s Csokonai
Egymásnak voltak jóbarátai.
Kilódul egyszer Debrecenből
S a jóbarát előtt megáll,
5 S: ihatnám, pajtás! így kiált föl
Csokonai Vitéz Mihály.

„No ha ihatnál, hát majd ihatol,
Akad még bor számodra valahol,
Ha máshol nem, tehát pincémbe;
10 Ottan nem egy hordó bor áll,”
Szólott a pap, s leballag véle
Csokonai Vitéz Mihály.

„Ihol ni, uccu!” fölkiált a pap,
Amint egy hordóból dugaszt kikap;
15 „Szaladj csapért! ott fönn felejtém;
Szaladj öcsém, de meg ne állj!”
És fölrohan lóhalálában
Csokonai Vitéz Mihály.

A likra tette tenyerét a pap;
20 Csak vár, csak vár, hogy jön talán a csap,
S a csap nem jött, és a pap morgott:
„De mi az ördögöt csinál,
Hol a pokolba' marad az a
Csokonai Vitéz Mihály?”

25 Tovább nem győzte várni a csapot,
Ott hagyta a hordót, (a bor kifolyt,)
Fölmén a pincéből a házba,
De ott fönn senkit nem talál.
Csak késő este érkezett meg
30 Csokonai Vitéz Mihály.

Hát a dologban ez volt az egész:
Kereste ott fönn a csapot Vitéz,
Zeget-zugot kikutat érte,
De csak nem jön rá, hogy hol áll?
35 És így csapért szomszédba mégyen
Csokonai Vitéz Mihály.

A szomszédban valami lakzi volt.
Elébe hoztak ételt és italt;
És ím az étel és bor mellett
40 És a zenének hanginál
Csapot, papot, mindent felejtett
Csokonai Vitéz Mihály.

(Pest, 1844. november.)

BATTHYÁNYI ÉS KÁROLYI GRÓFNÉK

Nekem nincs semmim, semmim e hazában,
De én egészen az övé vagyok;
Bánat- s örömkönny forr szememben, amint
Sötétül napja, avvagy fölragyog.

5 Örömkönnyűim, oh ti gyér vendégek
Minálunk a hű honfiszem felett,
Ha föl nem törtök most a telt kebelből,
Édes terhétől szívem megreped.

— Láttátok-e a két tündérvirágot,
10 Borús hazánknak két sarkcsillagát?
Evezhetsz bátran, nemzetem hajója,
Nem veszthet az célt, aki ilyet lát.

Én láttam, láttam!... megmutatta őket
Szent vágyaimnak a szövétneksfény;
15 Hanem mi volt e fény a lánghoz képest,
Mely ekkor égett keblem belsején!

Ott álltak ők, mint égi jelenések.
Szokatlan köztünk ilyen látomány...
Hahogy sokáig néztem volna őket,
20 Szemfényemet vesztettem volna tán.

S hallottam édes ajkaik zenéjét,
Hallottam őket halkán mondani,
Mit tetteik rég fennszóval beszélnek,
Hogy ők a honnak hű leányai.

25 Miért nem voltam a lég ajkaiknál?
Hogy vittem volna szét e hangokat,
Mint napvilágot, mindenegy magyarhoz,
Kit éj környékez honfibu miatt.

Ragyogjatok ti ébredő hazámban
30 Hajnalsugárral, testvércsillagok!
Sugáritokra, Memnon szobráképen,
A nemzetáldás zengedezni fog.

(Pest, 1844. november 15. után.)

MÉRT NEM SZÜLETTEM EZER ÉV ELŐTT?

Mért nem születtem ezer év előtt?
Midőn születtek Árpád daliái,
S ragadva kardot, a vérkedvelőt,
A nagy világgal mentek szembeszállni.

5 Be mondtam volna csataéneket,
Versenyt rivalgót kürtjével Lehelnek,
Melynek zugási mennydörgéseket
Vadúl kavargó örvényökbe nyeltek.

Be fölvettem volna magamat
10 Hadvész után nyerítő paripára,
Keresni a sirt vagy babéromat
Hazát teremtő harcok viharába'.

Be énekeltem volna diadalt,
Vitézeimnek, párducbőrre dölve,
15 Midőn az ütközetmoraj kihalt
S az áldomás csengése jött helyébe.

Vagyok henyélő század gyermeke,
Hol megdalolni méltó tárgyam nincsen;
S ha volna is, mi lenne sikere?
20 Sínlődik a nyelv terhes rabbilincsen.

(Pest, 1844. november.)

AZ ÉN SZERELMEM...

Az én szerelmem nem a csalogány,
Kit fölkeltett a hajnalszürkület,
Hogy édes ének szóljon ajakán
A nap csókjától rózsás föld felett.

5 Az én szerelmem nem kies liget,
Hol csendes tóban hattyúk ringanak,
Fehér nyakok míg bókot integet
A vízbe néző hold sugárinak.

Az én szerelmem nem nyugalmas ház,
10 Mit kert gyanánt körül a béke vett,
Hol a boldogság anyaként tanyáz,
S tündérleányt szül: a szép örömet.

Az én szerelmem rengeteg vadon;
A féltés benne mint haramja áll,
15 Kezében tör: kétségb'ésés vagyon,
Minden döfése százszoros halál.

(Pest, 1844. november.)

SZEMEK, MINDENHATÓ SZEMEK!

Szemek, mindenható szemek!
Ne nézzetek, ne nézzetek
Rcám oly hidegen, oly hidegen;
Megöltök, ez halál nekem,
5 Halál nekem!

Vagy, oh mindenható szemek!
Csak öljetek meg, öljetek;
Aztán mosolygjatok, mosolygjatok,
S én újlag föltámadok,
10 Föltámadok!

(Pest, 1844. november.)

SZERELMEM ZÚGÓ TENGER...

Szerelmem zúgó tenger,
De most zugása nem ver
Órjási hánykodás közt földet és eget;
Elszenderült, miképen
5 A gyermek bölcsejében,
Ha hosszan jajgatott és hosszan könnyezett.

A síma habtükröben
Evez föl és le lelkem
Szelíd merengésnek hintázó csónakán;
10 Partjáról a jövőnek
Csattog felém lágy ének...
Te énekelsz, remény, te kedves csalogány!

(Pest, 1844. november.)

ÉLET, HALÁL! NEKEM MÁR MINDEGY

Élet, halál... nekem már mindegy!
Ez a kétség irtóztató;
Igy nem mehet tovább, amint megy,
És, „aki mer, nyer” példaszó.

5 Hozzá megyek, hozzá kell mennem,
Előtte szívem fölnyitom,
Hadd lássa meg, mi kín van bennem,
S hogy azt mind érte hordozom.

S ha szenvedésem látni fogja,
10 S a halvány színt, melyben vagyok;
Talán meglágyul indulatja,
Talán majd szánakozni fog.

És hátha könyvéből szemének
E drága sort olvashatom:
15 Hisz én már téged rég kísérlek,
Van érted titkos bánatom.

És hátha csókja szent kulcsával
Nyitand számomra majd eget...
Vagy, mint örültet, szolgál által
20 Szobájából majd kilöket.

(Pest, 1844. november.)

A BORHOZ

Oh bor! te voltál eddig egy barátom;
De látom,
Hogy már kihalt tüzed, mely értem ége,
S frigyünknek vége, vége.

- 5 Ha eddig hozzád folyamodtam
Bús állapotban,
Keresztelő lett... a búbánatot
Vidámsággá kereszteléd.
Mért járulok hiába most eléd?
10 Varázserődét mért nem mutatod?

- Fejem nehéz,
És reszket már e kéz,
Mely a teli
Pohárt ajkamhoz emeli;
15 Ezt befolyásod eszközölte,
De nem hatál be a kebelbe:
A lélek ép,
Nem részegülhet semmifélekép.
A multnak sekete
20 Emlékzete
— Mint Dejaníraköntös — rajta van
Letéphetetlenül, minduntalan.

- Oh bor!
Ki annyiszor
25 Voltál bajomnak orvossága,
Légy most is az, bár utójára:
Feledtesd el velem a gúnymosolyt,
Mely lángszerelmem jégjutalma volt!

(Pest, 1844. november.)

A KÜLFÖLD MAGYARJAIHOZ

Ti fekélyek a hazának testén,
Mit mondjak felóletek?
Hogyha volnék tűz: kiégetnélek,
Égetném rossz véretek.

5 Nem vagyok tűz, nincs emésztő lángom;
De van éles hangu szóm,
Mely reátok átkait kiáltja,
Átkait irtóztatón.

Annyi kincse van hát e hazának,
10 Hogy nem is fér benne meg?
Hiszen e hon, e boldogtalan hon
Oly szegény és oly beteg.

És ti rablók! amit orvosságra
Izzad kínnal e haza:
15 Elhordjátok idegen bálványtok,
A külföld oltárira.

E hazán, mely porban esd kenyérért,
Nem esik meg szívetek;
Míg ő vért sir, poharaitokba
20 Kinn ti a bort töltitek.

És csak akkor tértek vissza, már ha
Koldusbot van nálatok:
Kit koldussá tettetek, hogy tőle
Ismét koldulhassatok.

25 Amiként ti e szegény hazából
Magatok száműzitek;
Vesse úgy ki csontotokat a sir
S a mennyország lelketek!

(Pest, 1844. november.)

V. FERDINÁNDHOZ

Igaz-e, királyom,
Amit mondogatnak?
Nálad híre sincs a
Szabadakaratnak.

5 Megtennél te mindent
A magyar javára;
Csakhogy titkos önkény
Korlátokba zára.

S nemcsak közdolgokban
10 Vagy te korlátozva;
E gyalázatos kény
Elhat ten lakodba.

Ami örömednek
Volna kútforrása,
15 Elzárják előled,
Hogy szemed se lássa.

És kinek, kinek vagy
Ilyen szolgarabja?
Szolgádnak, királyom,
20 Ki sajátod lopja! —

Ha ez így van: sorsod
Szivemből sajnálom...
Ugy nézz a szemembe,
Jó öreg királyom.

(Pest, 1844. november.)

JÁNOS VITÉZ

I

Tüzesen süt le a nyári nap sugára
Az ég tetejéről a juhászbojtárra.
Fölösleges dolog sütnie oly nagyon,
A juhásznak úgylis nagy melege nagyon.

- 5 Szerellem tüze ég fiatal szívében,
Ugy legelteti a nyájt a faluvégen.
Faluvégen nyája míg szerte legelész,
Ő addig subáján a fűben heverész.

- Tenger virág nyílik tarkán körülötte,
10 De ő a virágra szemét nem vetette;
Egy kőhajtásnyira foly tőle a patak,
Bámuló szemei odatapadtanak.

- De nem ám a patak csillámló habjára,
Hanem a patakban egy szőke kislyányra,
15 A szőke kislyánynak karcsu termetére,
Szép hosszú hajára, gömbölyű keblére.

- Kislány szoknyája térdig föl van hajtva,
Mivelhogy ruhákat mos a friss patakba';
Kilátszik a vízből két szép térdecskéje
20 Kukoricza Jancsi gyönyörűségére.

Mert a pázsit fölött heverésző juhász
Kukoricza Jancsi, ki is lehetne más?
Ki pedig a vízben a ruhát tisztázza,
Iluska az, Jancsi szívének gyöngyháza.

- 25 „Szivemnek gyöngyháza, lelkem Iluskája!”
Kukoricza Jancsi így szólott hozzája:
„Pillants ide, hiszen ezen a világon
Csak te vagy énnekem minden mulatságom.

- Vesd reám sugarát kőkényszemcidnek,
30 Gyere ki a vízből, hadd öleljelek meg;
Gyere ki a partra csak egy pillanatra,
Rácsókolom lelkem piros ajakadra!”

- „Tudod, Jancsi szívem, örömetst kimennék,
Ha a mosással oly igen nem sietnék;
35 Sietek, mert másképp velem roszul bánnak,
Mostoha gyermeke vagyok én anyámnak.”

- Ezeket mondotta szőke szép Iluska,
S a ruhákat egyre nagy serényen mosta.
De a juhászbojtár fölkel subájáról,
40 Közelebb megy hozzá, s csalogatva így szól:

„Gyere ki, galambom! gyere ki, gerlicém!
A csókot, ölelést mindjárt elvégezem én;
Aztán a mostohád sincs itt a közelben,
Ne hagyj, hogy szeretőd halálra epedjen.”

- 45 Kicsalta a leányt édes beszédével,
Átfogta derekát mind a két kezével,
Megcsókolta száját nem egyszer sem százszor,
Ki mindeneket tud: az tudja csak, hányszor.

II

- Az idő a közben haladott sietve,
50 A patak habjain piroslott az este.
Dúlt-fúlt Iluskának gonosz mostohája:
Hol marad, hol lehet oly soká leánya?

- A rosz vén mostoha ekkép gondolkodott;
Kövezték ezek a szók a gondolatot:
55 (S nem mondhatni, hogy jó kedvvel ejtette ki,) „Megnézem, mit csinál? ha henyél: jaj neki!”

- Jaj neked Iluska, szegény árva kislyány!
Hátad mögött van már a dühös boszorkány;
Nagy szája megnyílik, tüdeje kitágul,
60 S ily módon riaszt föl szerelem álmából:

„Becstelen teremtés! gyalázatos pára!
Ílyet mersz te tenni világnak csúfjára?
Lopod a napot, és istentelenkedel...
Nézz meg az ember... hogy tüstént vigyen el —”

- 65 „Hanem most már elég, hallja-e kend, anyjuk?
Fogja be a száját, vagy majd betapasztjuk.
Ugy merje kend Ilust egy szóval bántani,
Hogy kihullanak még meglevő fogai.”

Reszkető kedvese védelmezésére
70 Ekkép fakadt ki a nyáj bátor őrzője;
Azután haragos szemmel fenyegetve
Az elmondottakhoz e szavakat tette:

„Ha nem akarja, hogy felgyujtsam a házát,
Meg ne illesse kend ezt a szegény árvát.
75 Űgyis töri magát, dolgozik eleget,
És mégsem kap száraz kenyérnél egyebet.

Most eredj, Iluskám. Megvan még a nyelved,
Hogy elpanaszold, ha rosszúl bánik veled. —
S kend ne akadjon fönn azon, mit más csinál,
80 Hisz kend sem volt jobb a deákné vásznánál.”

Kukoricza Jancsi fölkapta subáját,
S sebes lépésekkel ment keresni nyáját,
Nagy megszeppenéssel most vette csak észre,
Hogy imitt-amott van egy-kettő belőle.

III

85 A nap akkor már a földet érintette,
Mikor Jancsi a nyájt félig összeszedte;
Nem tudja, hol lehet annak másik fele:
Tolvaj-e vagy farkas, ami elment vele?

Akárhová lett az, csakhogy már odavan;
90 Búsulás, keresés, minden haszontalan.
Most hát mihez fogjon? nekiszánva magát,
Hazafelé hajtja a megmaradt farkát.

„Majd lesz neked Jancsi... no hiszen lesz neked!”
Szomorún kullogva gondolta ezeket,
95 „Gazduramnak ugyis rossz a csillagzatja,
Hát még... de legyen meg isten akaratja.”

Ezt gondolta, többet nem is gondolhatott;
Mert ekkor a nyájjal elérte a kaput.
Kapu előtt állt az indulatos gazda,
100 Szokás szerint a nyájt olvasni akarta.

„Sose olvassa biz azt kelmed, gazduram!
Mi tagadás benne? igen nagy híja van;
Szánom, bánom, de már nem tehetek róla,”
Kukoricza Jancsi e szavakat szólt.

105 Gazdája meg ezt a feletet adta,
S megkapta bajsát, és egyet pödrött rajta:
„Ne bolondozz, Jancsi, a tréfát nem értem;
Amíg jól van dolgod, föl ne gerjeszd mérgem.”

Kisült, hogy koránsem tréfaság a beszéd,
110 Jancsi gazdájának majd elvette esztét;
Jancsi gazdája bög, mint aki megböszült:
„Vasvillát, vasvillát!... hadd szúrjam keresztül!

Jaj, a zshivány! jaj, az akasztani való!
Hogy ássa ki mind a két szemét a holló!...
115 Ezért tartottalak? ezért etettelek?
Sohase kerüld ki a hóhérkötelet.

Elpusztulj előlem, többé ne lássalak!”
Jancsi gazdájából így döltek a szavak;
Fölkapott hirtelen egy petrencés rudat,
120 A petrencés ruddal Jancsi után szaladt.

Kukoricza Jancsi elfutott előle,
De koránsem azért, mintha talán félne,
Markos gyerek volt ő, husz legényen kitett,
Noha nem érte meg még husszor a telet.

125 Csak azért futott, mert világosan látta,
Hogy méltán haragszik oly nagyon gazdája;
S ha ütlegre kerül a dolog, azt verje,
Ki félig apja volt, ki őt fölnevelte?

Futott, míg a szuszából gazdája kifogyott;
130 Azután ballagott, megállt, meg ballagott
Jobbra is, balra is; s mindevvel mit akar?
Nem tudta, mert nagy volt fejében a zavar.

IV

Mikorra a patak vize tükörré lett,
Melybe ezer csillag ragyogása nézett:
135 Jancsi Iluskáék kertje alatt vala;
Maga sem tudta, hogy mikép jutott oda.

Megállt, elővette kedves furulyáját,
Kezdte rajta fújni legbúsabb nótáját;
A harmat, mely ekkor ellepett fűt, bokort,
140 Tán a szánakozó csillagok könnye volt.

Iluska már aludt. A pitvar eleje
Volt nyár idejében rendes fekvőhelye.
Fekvőhelyéről a jól ismert nótára
Fölkelt, lesietett Jancsi látására.

- ¹⁴⁵ Jancsinak látása nem esett kedvére,
Mert megijedt tőle, s ily szót csalt nyelvére:
„Jancsi lelkem, mi lelt? mért vagy oly halovány,
Mint az elfogyó hold bús őszi éjszakán?”

- „Hej, Iluskám! hogyne volnék én halovány,
¹⁵⁰ Mikor szép orcádat utószor látom tán...”
„Jancsikám, látásod ugyis megrémített;
Hagyd el az istenért az ilyen beszédet!”

- „Utószor látlak én, szívem szép tavasza!
Utószor szólt itten furulyám panasza;
¹⁵⁵ Utószor öllelek, utószor csókollak,
Örökre elmegyek, örökre itt hagylak!”

- Most a boldogtalan mindent elbeszéle,
Ráborúlt zokogó kedvese keblére,
Ráborúlt, ölelte, de képpel elfordult:
¹⁶⁰ Ne lássa a leány, hogy könnye kicsordult.

„Most hát, szép Iluskám! most hát, édes rózsám!
Az isten áldjon meg, gondolj néha reám.
Ha látsz száraz kórót szélvészttől kergetve,
Bujdosó szeretőd jusson majd eszedbe.”

- ¹⁶⁵ „Most hát, Jancsi lelkem, eredj, ha menned kell!
A jóisten legyen minden lépéscseddel.
Ha látsz tört virágot útközépre vetve,
Hervadó szeretőd jusson majd eszedbe.”

- Elváltak egymástól, mint ágtól a levél;
¹⁷⁰ Mindkettejök szive lett puszta, hideg tél.
Könnyeit Iluska hullatta nagy számmal,
Jancsi letörölte inge ujjával.

- Indult; nem nézte egy szemmel sem, hol az ut?
Neki úgyis mindegy volt, akárhova jut.
¹⁷⁵ Füttyöreszttek pásztorgyermekek mellette,
Kolompolt a gulya... ő észre sem vette.

A falu messzire volt már háta megett,
Nem látta lobogni a pásztortüzeket;
Mikor utójára megállt s visszanézett,
180 A torony bámult rá, mint sötét kísértet.

Ha ekkor mellette lett volna valaki,
Hallotta volna őt nagyot sóhajtani;
A levegőget daruk hasították,
Magasan röptültek, azok sem hallották.

185 Ballagott, ballagott a halk éjszakában,
Csak nehéz subája suhogott nyakában;
Ő ugyan subáját gondolta nehéznek,
Pedig a szive volt oly nehéz szegénynek.

V

Mikor a nap fölkel, s a holdat elküldte,
190 A pusztá, mint tenger, feküdt körülötte;
A nap fölkelésétől a nap enyészéig
Egyenes rónaság nyujtózkodott végig.

Nem volt virág, nem volt fa, nem volt bokor ott,
A harmat apró gyér fűveken csillogott;
195 Oldalvást a napnak első sugarára
Fölpiroslott egy tó; környékezte káka.

A tónak szélénél a káka közepett
Egy hosszú nyakú gém eledelt keresett,
És a tó közepén gyors halászmadarak
200 Hosszu szárnyaikkal le s föl szállongtanak.

Jancsi csak ballagott sötét árnyékával
S elméjének sötét gondolkozásával;
Az egész pusztában széjjel süttött a nap,
De az ő szívében éjek éje maradt.

205 Mikor a nap elért az ég tetejére,
Eszébe jutott, hogy falatozni kéne,
Tennap ilyen tájban evett utójára,
Meg alig is bírta már lankadó lába.

Letelepült, elővette tarisznyáját,
210 Megette maradék kevés szalonnáját.
Nézte őt a kék ég, a fényes nap... alább
Ragyogó szemével a tündér délibáb.

A kis ebéd neki jóízűen esett,
Megszomjazott rá, a tóhoz közeledett,
215 Kalapjának belemártá karimáját,
Ekkép enyhítette égő szomjuságát.

A tónak partjáról nem távozott messze:
Az álom szemének pilláját ellepte;
Vakandoktúrára bocsátotta fejét,
220 Hogy visszanyerhesse elfogyott erejét.

Az álom őt odavitte, ahonnan jött,
Iluskája pihent hű karjai között,
Mikor a kisleányt csókolni akarta,
Hatalmas mennydörgés álmát elzavarta.

225 Szétnézett a puszta hosszában, széltében;
Nagy égháború volt keletkezőben.
Oly hamar támadott az égháború,
Mily hamar Jancsinak sorsa lett szomorú.

A világ sötétbe öltözködött vala,
230 Szörnyen zengett az ég, hullt az istennyila;
Végtére megnyílt a felhők csatornája,
S a tó vize sűrű buborékot hányna.

Jó hosszú botjára Jancsi támaszkodott,
Lekonyította a karimás kalapot,
235 Nagyszőrű subáját meg kifordította,
Úgy tekintett bele a vad zivatarba.

De a vihar ami hamar keletkezett,
Oly hamar is hagyta el megint az eget.
Megindult a felhő könnyű szélnek szárnyán,
240 Ragyogott keleten a tarka szivárvány.

Subájáról Jancsi lerázta a vizet,
Miután lerázta, újra utnak eredt.
Mikor a nap leszállt pihenni ágyába,
Kukoricza Jancsit még vitte két lába.

245 Vitte őt két lába erdő közepébe,
Sűrű zöld erdőnek sötét közepébe;
Ott őt köszöntötte holló káromása,
Mely épen egy esett vadnak szemét ásta.

Sem erdő, sem holló őt nem háborgatván,
250 Kukoricza Jancsi ment a maga útján;
Erdő közepében sötét ösvényére
Leküldte világát a hold sárga fénye.

VI

Az idő járása éjfél lehetett már,
Mikor szemébe tűnt egy pislogó sugár.
255 Amint közelebb ért, látta, hogy ez a fény
Ablakból világít az erdő legmélyén.

Jancsi e látványra ekkép okoskodék:
„Ez a világ aligha csárdában nem ég;
Bizonyára úgy lesz — hál' a jóistennek!
260 Bemegyek az éjre, benne megpihenek.”

Csalatkozott Jancsi, mert az nem volt csárda,
Hanem volt tizenkét zsványinak tanyája.
Nem állott üresen a ház, a zsványok
Mind a tizenketten odabenn valának.

265 Éjszaka, zsványok, csákányok, pisztolyok...
Ha jól megfontoljuk, ez nem tréfadolog;
De az én Jancsiinnak helyén állt a szíve,
Azért is közéjük nagy bátran belépe.

„Adjon az úristen szerencsés jó estét!”
270 Mondott nekik Jancsi ilyen megköszöntést;
Erre a zsványok fegyverhez kapának,
Jancsinak rohantak, s szólt a kapitányok:

„Szerencsétlenségnek embere, ki vagy te?
Hogy lábadat mered tenni e küszöbre.
275 Vannak-e szüleid? van-e feleséged?
Akármid van, nem fog többé látni téged.”

Jancsinak sem szíve nem vert sebesebben
E szókra, sem nem lett haloványabb színben;
A zsványkapitány fenyegetésire
280 Meg nem ijedt hangon ily módon felele:

„Akinék életét van miért félteni,
Ha e tájt kerüli, nagyon bölcsen teszi.
Nekem nem kedves az élet, hát közétek,
Bármik vagytok, egész bátorsággal lépek.

285 Azért, ha úgy tetszik, hagyjatok életben,
Hagyjatok ez éjjel itten megpihennem;
Ha nem akarjátok ezt: üssetek agyon,
Hitvány életemet védeni nem fogom.”

Ezt mondta, nyugodtan a jövődöt várva,
290 A tizenkét zsvány csodálkozására.
A kapitány ilyen szökat váltott véle:
„Egyet mondok, öcsém, kettő lesz belöle;

Te derék legény vagy, azt a bátor szented!
Téged az isten is zsványnak teremtet.
295 Éltedet megvted, a halált nem féled...
Te kellesz minekünk... kezét csapunk véled!

Rablás, fosztogatás, ölés nekünk tréfa,
E derék tréfának díja gazdag préda.
Ez a hordó ezüst, ez meg arany, látod?...
300 Nos hát elfogadod a cimboraságot?”

Furcsa dolgok jártak Jancsi elméjében,
S tettetett jókedvvel szölt illetéknépen:
„Cimborátok vagyok, itt a kezem rája!
Rút életemnek ez a legszöbb órája.”

305 „No, hogy még szébb legyen,” felelt a kapitány,
„Lássunk, embercim, az áldomás után;
Papok pincéjéből van jó borunk elég,
Nézzük meg a kancsók mélységes fenekét!”

S a kancsók mélységes fenekére néztek,
310 S lett eltemetése fejökben az észnek;
Maga volt csak Jancsi, ki mértéket tartott,
Kinálgatták, de ő aprókat kortyantott.

Álmod hozott a bor latrok pillájára...
Jancsinak sem kellett több, ő csak ezt várta.
315 Mikor a zsványok jobbra, balra dölteek,
Jancsi a beszédet ilyformán kezdé meg:

„Jó éjszakát!... nem kelt föl titeket sem más,
Majd csak az ítéletnap i trombitálás!
Élete gyertyáját soknak eloltátok,
320 Küldök én örökös éjszakát reátok.

Most a kincses kádhoz! megtöltöm tarisznyám,
Hazaviszem neked, szerelmes Iluskám!
Cudar mostohádnak nem lesz többé rabja,
Feleségül veszek... isten is akarja.

325 Házat építtetek a falu közepén,
Ékes menyecskének odavezetlek én;
Ottan éldegélünk mi ketten boldogan,
Mint Ádám és Éva a paradicsomban...

Istenem teremtem! mit beszélek én itt?
330 Zsiványoknak vigyem el átkozott pénzt?
Tán minden darabhoz vérfoltok ragadtak,
S én ilyen kincsekkel legyek boldog, gazdag?

Hozzájok sem nyúlok... azt én nem tehetem,
Nincs elromolva a lelkiismeretem. —
335 Édes szép Iluskám, csak viseld terhedet,
Bízd a jóistenre árva életedet!"

Mikor elvégezte Jancsi a beszédet,
Az égő gyertyával a házból kilépett,
Meggyújtá fődélét mind a négy szögleten,
340 Elharapózott a mérges láng sebesen.

Egy láng lett a fődél szempillantás alatt,
A láng piros nyelve az ég felé szaladt,
Feketévé vált a tisztakék égi bolt,
Elhalványodott a teljes fényű hold.

345 A szokatlan világ amint elterjedett,
Fölriasztotta a baglyot, bőregeret;
Kiterjesztett szárnyok sebes suhogása
A falombozatok nyugalmát fölrázta.

A föltámadó nap legelső sugára
350 Lesütött a háznak füstölgő romjára,
Pusztult ablakán át benézett a házba,
Ott a haramjáknak csontvázait látta.

VII

Jancsi már hetedhét országon túl jára,
Nem is igen gondolt a zsiványtanyára;
355 Egyszerre valami csillámlott előtte,
Hát sugarát a nap fegyverekre lőtte.

Katonák jövének, gyönyörű huszárok,
A nap fénye ezek fegyverén csillámlott;
Alattok a lovak tomboltak, prüsszögtek,
360 Kényesen rázták szép sörényes fejöket.

Mikor őket Jancsi közeledni látta,
Alig fért meg szíve a baloldalába,
Mert így gondolkodott: „Ha befogadnának,
Be örömet mennék én is katonának!”

365 Amint a katonák közelébe értek,
Ily szavát hallotta Jancsi a vezérnek:
„Vigyázz, földi! bizony rálépsz a fejedre...
Mi ördögért vagy úgy a bűnnek eredve?”

Jancsi pedig szólott fohászkodva nagyot:
370 „En a kerék világ bujdosója vagyok;
Ha kegyelmetekkel egy sorban lehetnék,
A ragyogó nappal farkasszemet néznék.”

Szólt megint a vezér: „Jól meggondold, földi!
Nem mulatni megyünk, megyünk öldökölni.
375 Rárontott a török a francia népre;
Franciáknak megyünk mi segedelmére.”

„Hát hisz akkor én meg még jobban szeretném,
Ha magamat lóra, nyeregbe vethetném;
Mert ha én nem ölök, engem öl meg a bű —
380 Nagyon kívánt dolog nekem a háború.

Igaz, hogy eddig csak szamarat ismértem,
Mivelhogy juhászság volt a mesterségem.
De magyar vagyok, s a magyar lóra termett,
Magyarnak teremt az isten lovat, nyeretg.”

385 Sokat mondott Jancsi megeredt nyelvével,
De még többet mondott sugárzó szemével;
Nagyon természetes hát, hogy a vezérnek
Megtetszett, és be is vette közlegénynek.

Cifra beszéd kéne azt elősorolni,
390 A vörös nadrágban mit érezett Jancsi,
Mit érezett, mikor a mentét fölkapta,
S villogó kardját a napnak megmutatta.

Csillagokat rúgott szilaj paripája,
Mikor Jancsi magát fölvetette rája,
395 De ő keményen ült rajta, mint a cövek,
A földindulás sem rázhatta volna meg.

Bánulói lettek katonapajtási,
Nem győzték szépségét, erejét csodálni,
És amerre mentek, s beszállásozának,
400 Induláskor gyakran sírtak a leányok.

Lyányokra nézve ami Jancsit illeti,
Egyetlenegy leány sem tetszett őneki,
Az igaz, hogy noha sok földet bejára,
Sehol sem akadt ő Iluska párjára.

VIII

405 Nos hát ment a sereg, csak ment, csak mendegélt,
Tatárországnak már elérte közepét;
De itten reája nagy veszedelem várt:
Látott érkezni sok kutyafejű tatárt.

Kutyafejű tatár népek fejedelme
410 A magyar sereget ekkép idvezelte:
„Hogy mikép mertek ti szembeszállni velünk?
Tudjátok-e, hogy mi emberhússal élünk?”

Nagy volt ijedsége szegény magyaroknak,
Minthogy a tatárok ezerannyin voltak;
415 Jó, hogy akkor azon a vidéken jára
Szerecsenországnak jószívű királya.

Ez a magyaroknak mindjárt pártját fogta,
Mert Magyarországot egyszer beutazta,
S ekkor Magyarország jámborlelkű népe
420 Igen becsületes módon bánt övéle.

El sem feledte ezt a szerecsen király;
Azért a magyarok védelmére kiáll,
S a tatár császárral, kivel jóbarát volt,
Kiengesztelésül ily szavakat váltott:

425 „Kedves jóbarátom, ne bánts d sereget,
Legkisebbet sem fog ez ártani neked,
Igen jól ismerem én a magyar népet,
Kedvemért bocsásd át országodon őket.”

JÁNOS VITKÉZ.
Irta
PETŐFI SÁNDOR.

Ára 40 kr.p.p.

A „János vitéz” első kiadásának (1845) borítólapja.

„A kedvedért, pajtás, hát csak már megteszem,”
430 Szólt kibékülve a tatár fejedelem,
De még meg is írta az úti levelet,
Hogy senki se bántsa a magyar sereget.

Az igaz, hogy nem is lett semmi bántása,
De mégis örült, hogy elért a határra,
435 Hogyne örült volna? ez a szegény vidék
Egyebet se' terem: medvehúst meg fűgét.

IX

Tatárország hegyes-völgyes tartománya
Messziről nézett a seregnek utána,
Mert jól bent vala már nagy Taljánországban,
440 Rozmárfnfa-erdők sötét árnyékában.

Itt semmi különös nem történt népünkkel,
Csakhogy küszködni kellett a hideggel,
Mert Taljánországban örökös tél vagyon;
Mentek katonáink csupa havon, fagyon.

445 No de a magyarság erős természete,
Bármi nagy hideg volt, megbirkozott vele;
Aztán meg, ha fáztak, hát kapták magokat,
Leszálltak s hátokra vették a lovokat.

X

Ekképen jutottak át Lengyelországba,
450 Lengyelek földéről pedig Indiába;
Franciaország és India határos,
De köztök az út nem nagyon mulatságos.

India közepén még csak dombok vannak,
De aztán a dombok mindig magasabbak,
455 S mikor a két ország határát eléri,
Már akkor a hegyek fölnyúlnak az égig.

Tudni való, hogy itt a sereg izzadott,
Le is hányt magáról dolmányt, nyakravalót...
Hogyne az istenért? a nap fejöket felett
460 Valami egy óra-járásra lehetett.

Enni nem ettek mást, mint levegőget;
Ez olyan sűrű ott, hogy harapni lehet.
Hanem még italhoz is furcsán jutottak:
Ha szomjajztak, vizet felhőből facsartak.

465 Elérték végtére tetejét a hegynek;
Itt már oly meleg volt, hogy csak éjjel mentek.
Lassacskán mehettek; nagy akadály volt ott:
Hát a csillagokban a ló meg-megbotlott.

Amint ballagtak a csillagok közepett,
470 Kukoricza Jancsi ekkép elmélkedett:
„Azt mondják, ahányszor egy csillag leszalad,
A földön egy ember élete megszakad.

Ezer a szerencséd, te gonosz mostoha,
Hogy nem tudom, melyik kinek a csillaga;
475 Nem kínzanád tovább az én galambomat —
Mert lehajítanám mostan csillagodat.”

Eztán nemsokára lejtősen haladtak,
Alacsonyodtak már a hegyek alattok,
A szörnyű forráság szinte szűnni kezdett,
480 Mentül beljebb érték a francia földet.

XI

A franciák földje gyönyörű tartomány,
Egész paradicsom, egész kis Kánaán,
Azért is vásott rá a törökök foga,
Pusztító szándékkal azért törtek oda.

485 Mikor a magyarság beért az országba,
A törökök ott már raboltak javába’;
Kirabolták a sok gazdag templom kincsét,
És üresen hagytak minden borospincét.

Látni lehetett sok égő város lángját,
490 Kivel szemközt jöttek, azt kardjokra hányták,
Magát a királyt is kiűzték várából,
S megfosztották kedves egyetlen lányától.

Igy találta népünk a francia királyt,
Széles országában föl s le bujdosva járt;
495 Amint őt meglátták a magyar huszárok,
Sorsán szánakozó könnyet hullatának.

A bujdosó király ily szókat hallatott:
„Ugye, barátim, hogy keserves állapot?
Kincsem vetélkedett Dárius kincsével,
500 S most küszködnöm kell a legnagyobb inséggel.”

A vezér azt mondá vigasztalására:
„Ne busúlj, franciák fölséges királya!
Megtáncoltatjuk mi ezt a gonosz népet,
Ki ily méltatlanul mert bánni tevéled.

505 Ez éjjelen által kipihenjük magunk,
Mert hosszú volt az út, kissé elfáradtunk;
De holnap azután, mihelyt fölkel a nap,
Visszafoglaljuk mi vesztett országodat.”

„Hát szegény leányom, hát édes leányom?”
510 Jajdult föl a király, „ötet hol találom?
Elrabolta tőlem törökök vezére...
Aki visszahozza, számolhat kezére.”

Nagy buzditás volt ez a magyar seregnek;
Minden ember szívét reménység szállta meg.
515 Ez volt mindenkinek fejében föltéve:
„Vagy visszakerítem, vagy meghalok érte.”

Kukoricza Jancsi tán egymaga volt csak
Meg nem hallója az elmondott dolognak;
Jancsinak az esze más egyeben jára:
520 Visszaemlékezett szép Iluskájára.

XII

Másnap reggel a nap szokás szerint fölkel,
De nem lát és nem hall olyat minden reggel,
Mint amilyet hallott, mint amilyet látott
Mindjárt, mihelyest a föld szélére hágott.

525 Megszólalt a sereg harsány trombitája,
Minden legény talpon termett szózatára;
Jól kiköszörülték acél szablyáikat,
Azután nyergelték gyorsan a lovakat.

A király erőnek erejével rajt volt,
530 Hogy ő is elmegy, s a többiekkel harcol;
Hanem a huszárok bölcseszű vezére
A királyhoz ilyen tanácsot intéze:

„Nem, kegyelmes király! csak maradj te hátra,
A te karjaid már gyöngék a csatára;
535 Tudom, meghagyta az idő bátorságod,
De mi haszna? hogyha erőd veled szállott.

Bízd az isten után mireánk ügyedet;
Fogadást teszünk, hogy mire a nap lemegy:
Országodból tovaűzzük ellenséged,
540 S elfoglalhatd újra a királyi széket.”

Erre a magyarság lóra kerekedett,
S keresni indult a rabló törököket;
Nem soká kereste, mindjárt rájuk akadt,
És egy követ által izent nekik hadat.

545 Visszajött a követ, harsog a trombita,
Rémséges zugással kezdődik a csata;
Acélok csengése, torkok kurjantása
Volt a magyaroknál harci jel adása.

A sarkantyút vágták lovak oldalába,
550 Dobogott a földön lovak patkós lába,
Vagy talán a földnek dobbant meg a szíve,
E vészt jövendőlkő zajra megijedve.

Törökök vezére hétlófarkú basa,
Ötakós hordónak elég volna hasa;
555 A sok boritaltól piroslik az orra,
Azt hinné az ember, hogy érett uborka.

A török csapatnak nagyhasu vezére
Rendbe szedte népét a harcnak jelére;
A rendbeszedett nép ugyancsak megállott,
560 Amint megrohanták a magyar huszárok.

De nem volt gyerekség ez a megrohanás,
Lett is nemsokára szörnyű rendzavarás;
Izzadott a török véres verítéket,
Tőle a zöld mező vörös tengerré lett.

565 Hej csinálom-adta! meleg egy nap volt ez,
Heggyé emelkedett már a török holttest.
De a basa még él mennykő nagy hasával,
S Kukoricza Jancsit célozza vasával.

Kukoricza Jancsi nem veszi tréfának,
570 S ily szóval megy neki a török basának:
„Atyafi! te úgyis sok vagy egy legénynek;
Megállj, én majd kettőt csinálók belőled.”

S akként cselekedett, amint megfogadta,
Szegény török basát kettéhasította,
575 Jobbra-balra hullott izzadó lováról,
Így múlt ki ökelme ebből a világból.

Mikor ezt látta a gyáva török sereg,
Uccu! hátat fordít és futásnak ered,
Futott, futott s talán mostanság is futna,
580 Hogyha a huszárok el nem érték volna.

De bezeg elérték, le is kaszabolták;
Hullottak a fejek előttök, mint a mák.
Egyetlenegy nyargal még lóhalálába',
Ennek Kukoricza Jancsi ment nyomába.

585 Hát a török basa fia vágtatott ott,
Ölében valami fehérféle látszott.
A fehérség volt a francia királylány;
Nem tudott magáról semmit, elájulván.

Soká nyargalt Jancsi, amíg utolérte,
590 „Megállj, a hitedet!” kiáltott feléje,
„Állj meg, vagy testeden mindjárt nyitok kaput,
Melyen által hitvány lelked pokolba fut.”

De a basa fia meg nem állott volna,
Ha a ló alatta össze nem omolna,
595 Összeomlott, ki is fújta ott páráját.
Basa fia ilyen szóra nyitá száját:

„Kegyelem, kegyelem, nemeslelkű vitéz!
Ha semmi másra nem: ifjuságomra nézz;
Ifjú vagyok még, az életet szeretem...
600 Vedd el mindenemet, csak hagyd meg életem!”

„Tartsd meg mindenedet, gyáva életterlen!
Kezem által halni vagy te érdemetlen.
Hordd el magad innen, vidd híréül hazádnak,
Haramja fiai hogy és mikép jártak.”

605 Leszállott lováról, királylányhoz lépe,
És beletekintett gyönyörű szemébe,
Melyet a királylány épen most nyitott ki,
Mialatt ily szokat mondanak ajaki:

„Kedves szabadítóm! nem kérdezem, ki vagy?
610 Csak annyit mondok, hogy hálám irántad nagy.
Háladatosságból én mindent megteszek,
Hogyha kedved tartja, feleséged leszek.”

Jancsi ereiben nem folyt víz vér helyett,
Szívében hatalmas tusa keletkezett;
615 De lecsillapítá szíve nagy tusáját,
Emlékezetébe hozván Iluskáját.

Nyájasdadoz így szólt a szép királylányhoz:
„Menjünk, rózsám, elébb az édesatyádhoz.
Ott majd közelebbről vizsgáljuk a dolgot.”
620 S ló előtt a lánnyal lassacskán ballagott.

XIII

Kukoricza Jancsi meg a királyleány
Csatahelyre értek a nap alkonyatán.
A leáldozó nap utósó sugára
Vörös szemmel nézett a siralmas tájra.

625 Nem látott egyebet, csak a véres halált,
S hollósereget, mely a halottakra szállt;
Nem igen telt benne nagy gyönyörűsége,
Le is ereszkedett tenger mélységébe.

A csatahely mellett volt egy jókora tó,
630 Tiszta szőke vizet magába foglaló.
De piros volt az most, mert a magyar sereg
Török vértől magát vízében mosta meg.

Miután megmosdott az egész legénység,
A francia királyt várába kísérték;
635 A csatamezőtől az nem messzire állt...
Idekísérték hát a francia királyt.

Alighogy bevonult a várba a sereg,
Kukoricza Jancsi szinte megérkezett.
Olyan volt mellette az ékes királylány,
640 Mint felhő mellett a tündöklő szivárvány.

Hogy az öreg király leányát meglátta,
Reszkető örömmel borult a nyakába,
S csak azután mondta a következőket,
Mikor a lány ajkán tőle sok csók égett:

645 „Most már örömemnek nincsen semmi híja;
Szaladjon valaki, s a szakácsot híja,
Készítsen, ami jó, mindent vacsorára,
Az én győzedelmes vitézim számára.”

„Király uram! nem kell híni a szakácsot,”
650 A király mellett egy hang ekkép rikácsolt,
„Elkészítettem már mindent hamarjában,
Föl is van tálalva a szomszéd szobában.”

A szakács szavai kedvesen hangzottak
Füleiben a jó magyar huszároknak;
655 Nem igen sokáig hívták magokat,
Körülték a megterhelt asztalokat.

Amily kegyetlenül bántak a törökkel,
Csak úgy bántak ők most a jó ételekkel;
Nem is csoda biz az, mert megéhezének
660 A nagy öldöklésben a derék vitézek.

Járta már a kancsó isten igazába,
Ekkor a királynak ily szó jött szájába:
„Figyelmezzetek rám, ti nemes vitézek,
Mert nagy fontosságu, amit majd beszélek.”

665 S a magyar huszárok mind figyelmezőnek,
Fölfogni értelmét király beszédének,
Aki egyet ivott, azután köhhentett,
S végre ily szavakkal törte meg a csendet:

„Mindenekelőtt is mondd meg a nevedet,
670 Bátor vitéz, aki lyányom megmentetted.”
„Kukoricza Jancsi becsületes nevem;
Egy kicsit parasztos, de én nem szégyenlem.”

Kukoricza Jancsi ekképen felele,
Azután a király ily szót váltott vele:
675 „Én a te nevedet másnak kerestelek,
Mától fogva neved János vitéz legyen.

Derék János vitéz, halld most beszédemet:
Minthogy megmentetted kedves gyermekemet,
Vedd el feleségül, legyen ő a tied,
680 És vele foglald el királyi széket.

A királyi széken én sokáig ültem,
Rajta megvénültem, rajta megőszültem.
Nehezek nekem már a királyi gondok,
Annakokáért én azokról lemondok.

685 Homlokodra teszem a fényes koronát,
Fényes koronámért nem is kívánok mást,
Csak hogy e várban egy szobát rendelj nékem,
Melyben hátralevő napjaimat éljem.”

A király szavai ím ezek valának,
690 Nagy csodálkozással hallák a huszárok.
János vitéz pedig e szíves beszédet
Alázatos hangon ekkép köszöné meg:

„Köszönöm szépen a kelmed jó'karatját,
Amely reám nézve nem érdemlett jóság;
693 Egyszersmind azt is ki kell nyilatkoztatnom,
Hogy én e jóságot el nem fogadhatom.

Hosszu históriát kéne elbeszélnem,
Miért e jósággal lehetetlen élnem;
De attól tartok, hogy megunnák kelmetek;
700 S én másnak terhére lenni nem szeretek.”

„De csak beszélj, fiam, meghallgatjuk biz azt;
Hiábavalóság, ami téged aggaszt.”
Igy biztatta őt a jó francia király,
S János vitéz beszélt, amint itt írva áll:

XIV

705 „Hogy is kezdjem csak hát?... Mindennek előtte
Hogyan tettem szert a Kukoricza névre?
Kukorica között találtak engemet,
Ugy ruházták rám a Kukoricza nevet.

Egy gazdaember jólelkű felesége
710 — Amint ő nekem ezt sokszor elmesélte —
Egyszer kinézett a kukoricaföldre,
S ott egy barázdában lelt engem heverve.

Szörnyen sikítottam, sorsomat megszánta,
Nem hagyott a földön, felvett a karjára,
715 És hazafelé ezt gondolta mentiben:
„Fölnevelem szegényt, hisz ugy sincs gyermekem.”

Hanem volt ám neki haragos vad férje,
Akinek én sehogy sem voltam ínyére,
Hej, amikor engem az otthon meglátott,
720 Ugyancsak járták a cifra káromlások.

Engesztelte a jó asszony ily szavakkal:
„Hagyjon kend föl, apjok, azzal a haraggal.
Hiszen ott kinn csak nem hagyhattam vesztére,
Tarthatnék-e számot isten kegyelmére?

725 Aztán nem lesz ez a háznál haszontalan,
Kednek gazdasága, ökre és juha van,
Ha felcsuporodik a kis istenadta,
Nem kell kednek bérest, juhászt fogadnia.”

Valahogy, valahogy csakugyan engedett;
730 De azért rám soha jó szemet nem vetett.
Hogyha nem ment dolgom a maga rendiben,
Meg-meghusángolt ő amugy istenesen.

Munka s ütleget között ekkép nevelkedtem,
Részesültem nagyon kevés örömeimben;
735 Az egész örömem csak annyiból állott,
Hogy a faluban egy szép kis szőke lány volt.

Ennek édesanyja jókor a síré lett,
Édesapja pedig vett más feleséget;
Hanem az apja is elhalt nemsokára,
740 Így jutott egyedül mostohaanyjára.

Ez a kis leányzó volt az én örömem,
Az egyetlen rózsza tüskés életemen.
Be tudtam is őtet szeretni, csodálni!
Ugy hitak minket, hogy: a falu árvái.

745 Már gyerekkoromban hogyha őt láthattam,
Egy turós lepényért látását nem adtam;
Örültem is, mikor a vasárnap eljött,
És vele játszhattam a gyerekek között.

Hát mikor még aztán sihederré lettem,
750 S izegni-mozogni elkezdett a szívem!
Csak úgyis voltam ám, mikor megcsókoltam,
Hogy a világ összedőlhetett miattam.

Sokszor megbántotta gonosz mostohája...
Isten neki soha azt meg ne bocsássa!
755 És ki tudja, még mit el nem követ rajta,
Ha fenyegetésem zabolán nem tartja.

Magamnak is ugyan kutyául lett dolga,
Belefektettük a jó asszonyt a sírba,
Aki engem talált, és aki, mondhatom,
760 Mint tulajdon anyám, úgy viselte gondom.

Kemény az én szívem, teljes életemben
Nem sokszor esett meg, hogy könnyet ejtettem,
De nevelőanyám sírjának halmára
Hullottak könnyeim zápornak módjára.

765 Iluska is, az a szép kis szőke leány,
Nem tettetett bútól fakadt sírva halmán;
Hogyne? az istenben boldogúlt jó lélek
Kedvezett, amiben lehetett, szegénynek.

Nem egyszer mondta, hogy: „várakozzatok csak!
770 Én még benneteket összeházásítlak;
Olyan pár válik is ám tibelőletek,
Hogy még!... várjatok csak, várjatok, gyerekek!”

Hát hiszen vártunk is egyre keservesen;
Meg is tette volna, hiszem az egy istent,
775 (Mert szavának állott ő minden időbe’)
Ha le nem szállt volna a föld mélységébe.

Azután hát aztán, hogy meghalálozott,
A mi reménységünk végkép megszakadt:
Mindazonáltal a reménytelenségbe’
780 Ugy szerettük egymást, mint annakelőtte.

De az úristennek más volt akaratja,
Szívünknek ezt a bús örömet sem hagyta.
Egyszer én valahogy nyájam elszalasztám,
Annak következtén elcsapott a gazdám.

785 Búcsut mondtam az én édes Iluskámnak,
Keserű érzéssel mentem a világnak.
Bujdosva jártam a világot széltére,
Mígnem katonának csaptam föl végtére.

Nem mondtam én neki, az én Iluskámnak,
790 Hogy ne adja szívét soha senki másnak,
Ő sem mondta nekem, hogy hűséges legyek —
Tudtuk, hogy hűségünk ugysem szegjük mi meg.

Azért szép királylány ne tarts reám számot;
Mert ha nem bírhatom kedves Iluskámat:
795 Nem is fogok bírni senkit e világon,
Ha elfelejtkezik is rólam halálom."

XV

János vitéz ekkép végzé történetét,
Nem hagyta hidegen a hallgatók szívét;
A királylány arcát mosta könnyhullatás,
800 Melynek kútfeje volt bánat s szánakozás.

A király e szókat intézte hozzája:
„Nem erőtetlek hát, fiam, házasságra;
Hanem amit nyujtok hálámnak fejében,
Elfogadását nem tagadod meg tőlem."

805 Erre kinyitotta kincstárát a király;
Parancsolatjára egy legény előáll,
S arannyal tölti meg a legnagyobb zsákot,
János ennyi kincset még csak nem is látott.

„Nos hát János vitéz, lyányom megmentője,"
810 Beszélt a király, „ez legyen tetted bére.
Vidd el mindenestül ezt a teli zsákot,
És boldogítsd vele magadat s mátkádat.

Tartóztatnálak, de tudom, nem maradnál,
Kivánczol lenni máris galambodnál,
815 Eredj tehát — hanem társid maradjanak;
Éljenek itt néhány mulatságos napnak."

Ugy volt biz az, amint mondotta a király,
János vitéz kívánt lenni galambjánál.
Búcsuzott a királylánytól érzékenyül;
820 Aztán a tengerhez ment és gályára ült.

A király s a sereg elkísérte oda.
Tőlök sok „szerencsés jó utat" hallhata,
S szemeikkel néztek mindaddig utána,
Mig a nagy messzeség ködöt nem vont rája.

XVI

825 Ment János vitézzel a megindult gálya,
Sélbe kapaszkodott széles vitorlája,
De sebesebben ment János gondolatja,
Utjában semmi sem akadályoztatta.

János gondolatja ilyenforma vala:
830 „Hej Iluskám, lelkem szépséges angyala!
Sejted-e te mostan, milyen öröm vár rád?
Hogy hazatart kinccsel bővelkedő mátkád?

Hazatartok én, hogy végre valahára
Sok küszködés után legyünk egymás párja,
835 Egymás párja leszünk, boldogok, gazdagok;
Senki fiára is többé nem szorulok.

Gazduram ugyan nem legszebben bánt velem;
Hanem én őneki mindazt elengedem.
S igazság szerint ő oka szerencsémnek;
840 Meg is jutalmazom, mihelyt hazaérek.”

Ezt gondolta János s több ízben gondolta,
Mialatt a gálya ment sebes haladva;
De jó messze volt még szép Magyarországtól,
Mert Franciaország esik tőle távol.

845 Egyszer János vitéz a hajófüdélén
Sétált föl s alá az est szürkületében.
A kormányos ekkép szólt legényeihez:
„Piros az ég alja: aligha szél nem lesz.”

Hanem János vitéz nem figyelt e szóra,
850 Feje fölött repült egy nagy sereg gólya;
Őszre járt az idő: ezek a madarak
Bizonyosan szülőföldéről szálltanak.

Szelíd epedéssel tekintett utánok,
Mintha azok neki jó hírt mondanának,
855 Jó hírt Iluskáról, szép Iluskájáról,
S oly régen nem látott kedves hazájáról.

XVII

Másnap, amint az ég alja jövendölte,
Csakugyan szél támadt, mégpedig nem gyöngé.
Zokogott a tenger hánykodó hulláma
860 A zugó fergeteg korbácsolására.

Volt a hajó népe nagy megijedésben,
Amint szokott lenni olyan vad szélvészben.
Hiába volt minden erőmegfeszítés,
Nem látszott sehonnan érkezni menekvés.

865 Sötét felhő is jön; a világ elborúl,
Egyszerre megdördül az égiháború,
Villámok cikáznak, hullnak szanaszerte;
Egy villám a hajót izról porrá törte.

Látszik a hajónak diribje-darabja,
870 A hottesteket a tenger elsodorja.
Hát János vitéznek melyetén sors jutott?
Őt is elsodorták a lelketlen habok?

Hej biz a haláltól ő sem volt már messze,
De mentő kezét az ég kiterjesztette,
875 S csodálatos módon szabadította meg,
Hogy koporsója a habok ne legyenek.

Ragadta őt a víz magasra, magasra,
Hogy tetejét érte már a felhő rojtja;
Ekkor János vitéz nagy hirtelenséggel
880 Megkapta a felhőt mind a két kezével.

Belekapaszkodott, el sem szalasztotta,
S nagy erőködéssel addig függött rajta,
Míg nem a felhő a tengerparthoz ére,
Itten rálépett egy szikla tetejére.

885 Először is hálát adott az istennek,
Hogy életét ekkép szabadította meg;
Nem gondolt vele, hogy kincsét elvesztette,
Csakhogy el nem vezett a kinccsel élete.

Azután a szikla tetején szétnézett,
890 Nem látott mást, csupán egy grifmadár-fészket.
A grifmadár épen fiait etette,
Jánosnak valami jutott az eszébe.

Odalopózkodott a fészekhez lassan,
És a grifmadárra hirtelen rápattan,
895 Oldalába vágja hegyes sarkantyúját,
S furcsa paripája hegyen-völgyön túlszállt.

Hányta volna le a madár nyakra-főre,
Lehányta volna ám, ha birt volna véle,
Csakhogy János vitéz nem engedte magát,
900 Jól átszorította derekát és nyakát.

Ment, tudj' az isten hány országon keresztül;
Egyszer, hogy épen a nap az égre kerül:
Hát a viradatnak legelső sugára
Rásütött egyenest faluja tornyára.

905 Szent isten! hogy örült ennek János vitéz,
Az öröm szemébe könnycseppeket idéz;
A madár is, mivel szörnyen elfáradt már,
Vele a föld felé mindinkább közel jár.

Le is szállott végre egy halom tetején,
910 Alig tudott venni lélekzetet szegény,
János leszállt róla és magára hagyta,
És ment, elmerülve mély gondolatokba.

„Nem hozok aranyat, nem hozok kincseket,
De meghozom régi hűséges szívemet,
915 És ez elég neked, drága szép Iluskám!
Tudom, hogy nehezen vársz te is már reám.”

Ily gondolatokkal ért a faluvégre,
Érintette fülét kocsiknak zörgése,
Kocsiknak zörgése, hordóknak kongása;
920 Szüretre készült a falu lakossága.

Nem figyelmezett ő szüretremenőkre,
Azok sem ismertek a megérkezőre;
A falu hosszában ekképen haladott
A ház felé, ahol Iluskája lakott.

925 A pitvarajtónál be reszketett keze,
S mellében csakhogy el nem állt lélekzete;
Benyitott végtére — de Iluska helyett
Látott a pitvarban idegen népeket.

„Tán rossz helyen járok”, gondolta magában,
930 És a kilincs megint volt már a markában...
„Kit keres kegyelmed?” nyájasan kérdezte
János vitézt egy kis takaros menyecske.

Elmondotta János, hogy kit és mit keres...

„Jaj, eszem a szívét, a naptól oly veres!

935 Bizony-bizony alighogy reáismértem,”

Szólott a menyecske meglepetésében.

„Jöjön be már no, hogy az isten áldja meg,

Odabenn majd aztán többet is beszélék.”

Bevezette Jánost, karszékre ültette,

940 S így folytatta ismét beszédét mellette:

„Ismer-e még engem? nem is ismer talán?

Tudja, én vagyok az a kis szomszédleány,

Itt Iluskáéknál gyakran megfordúltam...”

„Hanem hát beszéljen csak: Iluska hol van?”

945 Szavaiba vágott kérdezőleg János,

A menyecske szeme könnytől lett homályos.

„Hol van Iluska, hol?” felelt a menyecske,

„Szegény Jancsi bácsi!... hát el van temetve.”

Jó, hogy nem állt János, hanem ült a széken,

950 Mert lerogyott volna kínos érzésében;

Nem tudott mást tenni, a szívéhez kapott,

Mintha ki akarná tépni a bánatot.

Igy ült egy darabig némán merevedve,

Azután szólt, mintha álmából ébredne:

955 „Mondjatok igazat, ugye hogy férjhez ment?

Inkább legyen férjnél, mintsem hogy odalent.

Akkor legalább még egyszer megláthatom,

S édes lesz nekem e keserű jutalom.”

De a menyecskének orcáján láthatta,

960 Hogy nem volt hazugság előbbi szózata.

XVIII

János reáborúlt az asztal sarkára,

S megeredt könnyének bőséges forrása,

Amit mondott, csak úgy töredezve mondta,

El-elakadt a nagy fájdalomtól hangja:

965 „Miért nem estem el háború zajában?

Miért a tengerben sírom nem találtam?

Miért, miért lettem e világra, miért?

Ha ily mennykőcsapás, ilyen gyötremelem ért!”

Kifáradt végre őt kínozni fájdalma,
970 Mintha munkájában elszenderült volna,
„Hogy halt meg galambom? mi baj lett halála?”
Kérdé, s a menyecske ezt felelte rája:

„Sok baja volt biz a szegény teremtésnek;
Kivált mostohája kinzása töré meg,
975 De meg is lakolt ám érte a rosz pára,
Mert jutott inséges koldusok botjára.

Aztán meg magát is szörnyen emlegette,
Jancsi bácsi; ez volt végső lehellete:
Jancsikám, Jancsikám, az isten áldjon meg,
980 Másvilágon, ha még szeretsz, tied leszek.

Ezek után kimult az árnyékvilágból;
A temetőhelye nincsen innen távol.
A falu népsége nagy számmal kíserte;
Minden kísérője könnyet ejtett érte.”

985 Kérelemszavára a szíves menyecske
Jánost Iluskája sírjához vezette;
Ottan vezetője őt magára hagyta,
Lankattan borúlt a kedves sírhalomra.

Végiggondolta a régi szép időket,
990 Mikor még Iluska tiszta szíve égett,
Szíve és orcája — s most a hideg földben
Hervadtan, hidegen vannak mind a ketten.

Leáldozott a nap piros verőfénye,
Halovány hold lépett a napnak helyébe,
995 Szomorún nézett ki az őszi homályból,
János eltántorgott kedvese hantjától.

Még egyszer visszatért. A sírhalom felett
Egyszerű kis rózsabokor nevelkedett.
Leszakította a virágszálat róla,
1000 Elindult s mentében magában így szóla:

„Ki porából nőttél, árva kis virágszál,
Légy hűséges társam vándorlásaimnál;
Vándorlok, vándorlok, a világ végeig,
Míg kívánt halálom napja megérkezik.”

XIX

1005 János vitéznek volt utjában két társa:
Egyik a búbanat, amely szívét rágtá,
Másik a kardja volt, bedugva hüvelybe,
Ezt a török vértől rozsdá emésztette.

Bizonytalan úton ezekkel vándorolt.

1010 Már sokszor telt s fogyott a változékony hold,
S váltott a téli föld szép tavaszi ruhát,
Mikor így szólítá meg szíve bánatát:

„Mikor unod már meg örökös munkádat,
Te a kínozásban telhetetlen bánat!

1015 Ha nem tudsz megölni, ne gyötörj hiába;
Eredj máshova, tán akadsz jobb tanyára.

Látom, nem te vagy az, ki nekem halált hoz,
Látom, a halálért kell fordulnom máshoz.
Máshoz fordulok hát; ti viszontagságok!

1020 Ohajtott halálom tán ti meghozzátok.”

Ezeket gondolta s elhagyta bánatát,
Ez szívéhez vissza most már csak néha szállt,
Hanem ismét eltűnt; (mert be volt az zárva,
S csak egy könnyecseppet tett szeme pillájára.)

1025 Utóbb a könnyel is végkép számot vetett,
Csupán magát vitte a megunt életet,
Vitte, vitte, vitte egy sötét erdőbe,
Ott szekeret látott, amint belelépe.

Fazekasé volt a szekér, melyet látott;
1030 Kereke tengelyig a nagy sárba vágott;
Ütötte lovait a fazekas, szegény,
A szekér azt mondta: nem mozdulok biz én.

„Adj’ isten jó napot” szólott János vitéz;
A fazekas rútul a szeme közé néz,
1035 S nagy boszankodással im ezeket mondja:
„Nem nekem... van biz az ördögnek jó napja.”

„Be rossz kedvben vagyunk” felelt neki János.
„Hogyne? mikor ez az út olyan posványos.
Nógatom lovamat már reggeltől kezdve;
1040 De csak úgy van, mintha le volna enyvezve.”

„Segíthetünk azon... de mondja meg kend csak,
Ezen az úton itt vajjon hova jutnak?”
Kérdé János vitéz egy utra mutatva,
Mely az erdőt jobbra végighasította.

1045 „Ezen az úton itt? dejsz erre ne menjen,
Nem mondok egyebet;... odavesz különben.
Óriások lakják ott azt a vidéket,
Nem jött még ki onnan, aki odalépett.”

Felelt János vitéz: „Bizza kend azt csak rám.
1050 Mostan a szekérhez lássunk egymás után.”
Igy szólott, aztán a rúd végét megkapta,
S csak tréfamódra a sárból kiragadta.

Volt a fazekasnak jó nagy szeme, szája,
De mégis kicsiny volt az álmélkodásra;
1055 Amire föleszmélt, hogy köszönjön szépen,
János vitéz már jól bennjárt az erdőben.

János vitéz ment, és elért nemsokára
Az óriásföldnek félelmes tájára.
Egy vágató patak folyt a határ mellett;
1060 Hanem folyónak is jóformán beillett.

A pataknál állt az óriásföld csősze;
Mikor János vitéz a szemébe néze,
Oly magasra kellett emelnie fejét,
Mintha nézné holmi toronynak tetejét.

1065 Óriások csősze őt érkezni látta,
S mintha mennykő volna, így dörgött reája:
„Ha jól látom, ott a fűben ember mozog; —
Talpam ugysis viszket, várj, majd rád gázolok.”

De az óriás amint rálépett volna,
1070 János feje fölött kardját föltartotta,
Belelépett a nagy kamasz és elbődült,
S hogy lábát felkapta: a patakba szédült.

„Épen úgy esett ez, amint csak kívántam,”
János vitéznek ez járt gondolatában;
1075 Amint ezt gondolta, szaladni is kezdett,
S az óriás felett átment a vizet.

Az óriás még föl nem tápáskodhatott,
Amint János vitéz a túlpartra jutott,
Átjutott és nekisuhintva szablyáját,
1080 Végigmetszette a csősz nyaka csigáját.

Nem kelt föl többé az óriások csősze,
Hogy a rábizott tájt őrző szemmel nézze;
Napfogyatkozás jött szeme világára,
Melynek elmulását hasztalanul várta.

1085 Keresztülfutott a patak vize testén;
Veres lett hulláma, vértől befestetvén. —
Hát Jánost mi érte, szerencse vagy inség?
Majd meghalljuk azt is, várjunk csak kicsinnyég.

XX

János az erdőben mindig beljebb haladt;
1090 Sokszor meg-megállt a csodálkozás miatt,
Mert nem látott minden léptében-nyomában
Olyat, amit látott Óriásországban.

Volt ennek a tájnak sok akkora fája,
Hogy a tetejüket János nem is látta.
1095 Aztán olyan széles volt a fák levele,
Hogy szűrnek is untig elég volna fele.

A szunyogok itten akkorákra nőttek,
Hogy ökrök gyanánt is máshol elkelnének.
Volt is mit aprítani János szablyájának,
1100 Minthogy feléje nagy mennyiségben szálltak.

Hát még meg a varjúk!... hú, azok voltak ám!
Látott egyet ülni egyik fa sudarán,
Lehetett valami két mérföldre tőle,
Mégis akkora volt, hogy felhőnek vélte.

1105 Így ballagott János bámulva mód nélkül.
Egyszerre előtte valami sötétül.
Az óriás király nagy fekete vára
Volt, ami sötéten szeme előtt állá.

Nem hazudok, de volt akkora kapuja,
1110 Hogy, hogy... biz én nem is tudom, hogy mekkora,
Csakhogy nagy volt biz az, képzelni is lehet;
Az óriás király kicsit nem épített.

Hát odaért János s ekkép elmélkedék:
„A külsejét látom, megnézem belsejét;”
1115 S nem törődve azon, hogy majd megugratják,
Megnyitotta a nagy palota ajtaját.

No hanem hisz ugyan volt is mit látnia!
Ebédelt a király s tudj' isten hány fia.
Hanem mit ebédelt, ki nem találjátok;
1120 Gondolnátok-e, mit? csupa kősziklákat.

Mikor János vitéz a házba belépett,
Nem igen kívánta meg ezt az ebédet;
De az óriások jószívü királya
Az ebédrel őt ily szépen megkínálta:

1125 „Ha már itt vagy, jöszte és ebédelj velünk,
Ha nem nyelsz kősziklát, mi majd téged nyelünk;
Fogadd el, különben száraz ebédünket
Izról porrá morzsolt testeddel sózzuk meg.”

Az óriás király ezt nem úgy mondotta,
1130 Hogy János tréfára gondolhatta volna;
Hát egész készséggel ilyen szókkal felelt:
„Megvallom, nem szoktam még meg ez edelt;

De ha kívánjátok, megteszem, miért ne?
Társaságotokba beállok ebédre,
1135 Csupán egyre kérlek, s azt megtehetitek,
Számomra előbb kis darabot törjetek.”

Letört a sziklából valami öt fontot
A király, s a mellett ily szavakat mondott:
„Nesze, galuskának elég lesz e darab,
1140 Aztán gombócot kapsz, hanem összeharapd.”

„Harapod bizony te, a kínos napodat!
De fogadom, bele is törik a fogad!”
Kiáltott fel János haragos beszéddel,
S meglódította a követ jobbkezeivel.

1145 A kő úgy a király homlokához koppant,
Hogy az agyveleje azonnal kiloccsant.
„Igy híj meg máskor is kőszikla-ebédre,”
Szólt s kacagott János „ráforrt a gégedre!”

És az óriások elszomorodának
1150 Keserves halálán a szegény királynak,
S szomorúságokban elfakadtak sírva...
Minden csepp könnyök egy dézsa víz lett volna.

A legöregebbik szólt János vitézhez:
„Urunk és királyunk, kegyelmezz, kegyelmezz!
1155 Mert mi téged ime királynak fogadunk,
Csak ne bánts minket is, jobbágyaid vagyunk!”

„Amit bátyánk mondott, közös akaratunk,
Csak ne bánts minket is, jobbágyaid vagyunk!”
A többi óriás ekképen esengett,
1160 „Fogadj el örökös jobbágyidúl minket.”

Felelt János vitéz: „Elfogadom tehát
Egy kikötéssel a kendtek ajánlatát.
Én itt nem maradok, mert tovább kell mennem,
Itt hagyok valakit királynak helyettem.

1165 Már akárki lesz is, az mindegy énnekem.
Kendtektől csupán ez egyet követelem:
Amidőn a szükség úgy hozza magával,
Nálam teremjenek kendtek teljes számmal.”

„Vidd, kegyelmes urunk, magaddal e sípot,
1170 S ott leszünk, mihelyest jobbágyidat hívod.”
Az öreg óriás ezeket mondotta,
S János vitéznek a sípot általadta.

János bedugta a sípot tarsolyába,
Kevélyen gondolva nagy diadalmára,
1175 És számos szerencse-kívánások között
Az óriásoktól aztán elköltözött.

XXI

Nem bizonyos, mennyi ideig haladott,
De annyi bizonyos, mennél tovább jutott,
Annál sötétebb lett előtte a világ,
1180 S egyszerre csak annyit vesz észre, hogy nem lát.

„Éj van-e vagy szemem világa veszett ki?”
János vitéz ekkép kezdett gondolkodni.
Nem volt éj, nem veszett ki szeme világa,
Hanem hogy ez volt a sötétség országa.

1185 Nem süttött az égen itt sem nap, sem csillag;
János vitéz csak úgy tapogatva ballag,
Néha feje fölött elreppent valami,
Szárnysuhogás-formát lehetett hallani.

Nem szárnysuhogás volt az tulajdonképen,
1190 Boszorkányok szálltak arra seprőnyélen.
Boszorkányoknak a sötétség országa
Rég ideje a, hogy birtoka, tanyája.

Ország gyűlését ökelmők itt tartanak,
Éjfél idejében idelovaglanak.
1195 Most is gyülekeznek ország gyűlésére
A sötét tartomány kellő közepére.

Egy mélységes barlang fogadta be őket,
A barlang közepén üst alatt tűz égett.
Ajtó nyílásakor meglátta a tüzet
1200 János vitéz s annak irányán sietett.

Mikor János vitéz odaért: valának
Egybegyülekezve mind a boszorkányok.
Halkan lábujjhegyen a kulcslyukhoz mene,
Furcsa dolgokon is akadt meg a szeme.

1205 A sok vén szipirtyó benn csak úgy hemzsegett.
Hánytak a nagy üstbe békát, patkány-fejet,
Akasztófa tövén nőtt füvet, virágot,
Macskafarkat, kigyót, emberkoponyákat.

De ki tudná sorra mind előszámlálni?
1210 Csakhogy János mindjárt át kezdette látni,
Hogy a barlang nem más, mint boszorkánytanya.
Erre egy gondolat agyán átvillana.

Tarsolyához nyúlt, hogy sípját elővegye,
Az óriásoknak hogy jőjön serege,
1215 Hanem megakadt a keze valamiben,
Közelebb vizsgálta s látta, hogy mi legyen.

A seprők voltak ott egymás mellé rakva,
Miken a boszorkány-nép odalovagla.
Fölnyalábolta és messzire elhordá,
1220 Hogy a boszorkányok ne akadjanak rá.

Ekkor visszatért és sípjával füttyentett
És az óriások rögtön megjelentek.
„Rajta, törjetek be szaporán, legények!”
Parancsolá János, s azok betörének.

¹²²⁵ No hisz keletkezett cifra zenébona;
A boszorkánysereg gyorsan kirohana;
Keresték a seprőt kétségbeeséssel,
De nem találták, s így nem repülhettek el.

Az óriások sem pihentek azalatt,
¹²³⁰ Mindenikök egy-egy boszorkányt megragadt,
S úgy vágta a földhöz dühös haragjába,
Hogy széjjellapultak lepénynek módjára.

Legnevezetesebb a dologban az volt,
Hogy valahányszor egy-egy boszorkány megholt,
¹²³⁵ Mindannyiszor oszlott az égnek homálya,
S derült lassanként a sötétség országa.

Már csaknem egészen nap volt a vidéken,
Az utolsó banya volt a soron épen...
Kire ismert János ebbe' a banyába'?
¹²⁴⁰ Hát Iluskájának mostohaanyjára.

„De, kiáltott János, ezt magam döngetem,”
S óriás kezéből kivette hirtelen,
Hanem a boszorkány kicsusszant markából,
Uccu! szaladni kezd, és volt már jó távol.

¹²⁴⁵ „A keserves voltát, rugaszkodj utána!”
Kiáltott most János egyik óriásra.
Szót fogadott ez, és a banyát elkapta,
És a levegőbe magasra hajtotta.

Igy találták meg az utolsó boszorkányt
¹²⁵⁰ Halva, János vitéz faluja határán;
S minthogy minden ember gyűlölte, utálta,
Mégcsak a varju sem káromgott utána.

Sötétség országa kiderült végképen,
Örökös homálynak napfény lett helyében,
¹²⁵⁵ János vitéz pedig rakatott nagy tüzet,
A tűz minden seprőt hamuvá égetett.

Az óriásoktól azután bucsút vett,
Szívükre kötven a jobbágyi hűséget.
Ezek ígérték, hogy hűségesek lesznek,
1260 S János vitéz jobbra és ők balra mentek.

XXII

Vándorolgatott az én János vitézem,
Meggyógyult már szíve a bűtől egészen,
Mert mikor keblén a rózsaszálra nézett,
Nem volt az többé bű, amit akkor érzett.

1265 Ott állott a rózsza mellére akasztva,
Melyet Iluskája sírjáról szakasztta,
Valami édesség volt érzésében,
Ha János elmerült annak nézésében.

Igy ballagott egyszer. A nap lehanyatlott,
1270 Hagyva maga után piros alkonyatot;
A piros alkony is eltűnt a világról,
Követve fogyó hold sárga világától.

János még ballagott; amint a hold leszállt,
Ő fáradottan a sötétségben megállt,
1275 S valami halomra fejét lehajtotta,
Hogy fáradalmát az éjben kinyugodja.

Ledőlt, el is aludt, észre nem is véve,
Hogy nem nyugszik máshol, hanem temetőbe';
Temetőhely volt ez, ócska temetőhely,
1280 Harcoltak hantjai a rontó idővel.

Mikor az éjfélnek jött rémes órája,
A száját mindenik sírhalom feltátja,
S fehér lepedőben halvány kísértetek
A sírok torkából kiemelkedtenek.

1285 Táncot és éneket kezdetek meg legott,
Lábok alatt a föld reszkette dobogott;
Hanem János vitéz álmai közepett
Sem énekszóra, sem táncra nem ébredett.

Amint egy kísértet őt megpillantotta,
1290 „Ember, élő ember!” e szót kiáltotta,
„Kapjuk fel, vigyük el! mért olyan vakmerő,
Tartományunkba belépni mikép mer ő?”

És odasuhantak mind a kísértetek,
És körülötte már karéjt képeztenek,
1295 É s nyultak utána, de a kakas szólal,
S a kísértet mind eltűnt a kakasszóval.

János is felébredt a kakas szavára,
Testét a hidegtől borzadás átjárta;
Csipős szél lengette a síri füveket,
1300 Láb ra szedte magát s utra kerekedett.

XXIII

János vitéz egy nagy hegy tetején jára,
Hogy a kelő hajnal rásütött arcára.
Gyönyörűséges volt, amit ekkor látott,
Meg is állt, hogy körülnézz e a világot.

1305 Haldoklófélben volt a hajnali csillag,
Halovány sugára már csak alig csillog,
Mint gyorsan kiröppent fohász, eltűnt végre,
Mikor a fényes nap föllépett az égre.

Föllépett aranyos szekeren ragyogva,
1310 Nyájasan nézett a sik tengerhabokra,
Mik, úgy tetszett, mintha még szenderegének,
Elfoglalva térét a végtelenségnek.

Nem mozdult a tenger, de fickándoztanak
Sima hátán néha apró tarka halak,
1315 S ha napsugár érte pikkelyes testöket,
Tündöklő gyémántnak fényeként reszketett.

A tengerparton kis haláskunyhó álla;
Öreg volt a halász, térdig ért szakáll a,
Épen mostan akart hálót vetni vízbe,
1320 János odament és tőle ezt kérdezte:

„Ha szépen megkérem kendet, öreg bátya,
Átszállít-e engem tenger más partjára?
Örömet fizetnék, hanem nincsen pénzem,
Tegye meg kend ingyen, köszönettel vészem.”

1325 „Fiam, ha volna, sem kéne pénzed nékem,”
Felelt a jó öreg nyájasan, szelíden.
„Megtermi mindenkor a tenger mélysége,
Ami kevésre van éltemnek szüksége.

De micsoda járat vetett téged ide?
1330 Az óperenciás tenger ez, tudod-e?
Azért semmi áron által nem vihetlek,
Se vége se hossza ennek a tengernek.”

„Az óperenciás?” kiáltott fel János,
„Annál inkább vagyok hát kíváncsiságos;
1335 De már így átmegyek, akárhová jutok.
Van még egy mód hátra... a sípomba fuvok.”

És megfújta sípját. A sípnek szavára
Egy óriás mindjárt előtte is állt.
„At tudsz-e gázolni ezen a tengeren?”
1340 Kérde János vitéz „gázolj által velem.”

„Át tudok-e?” szól az óriás és nevet,
„Meghiszem azt; foglalj a vállamon helyet.
Így ni, most kapaszkodj meg jól a hajamba.”
És már meg is indult, amint ezt kimondta.

XXIV

1345 Vitte az óriás János vitézünket;
Nagy lába egyszerre félmérföldet lépett,
Három hétig vitte szörnyű sebességgel,
De a tulsó partot csak nem érhatték el.

Egyszer a távolság kékelő ködében
1350 Jánosnak valami akad meg szemében.
„Nini, ott már a part!” szól megörvendezve.
„Biz az csak egy sziget,” felelt, aki vitte.

János ezt kérdezte: „És micsoda sziget?”
„Tündérország, róla hallhattál eleget.
1355 Tündérország; ott van a világnak vége,
A tenger azon túl tűnik semmiségbe.”

„Vigy oda hát engem, hűséges jobbágyom,
Mert én azt meglátni fölötte kívánom.”
„Elvihetlek,” felelt az óriás neki,
1360 „De ott életedet veszély fenyegeti.

Nem olyan könnyű ám a bejárás oda,
Órizi kapuját sok iszonyú csoda...”
„Ne gondoldj te azzal, csak vigy el odáig;
Hogy bemehetek-e vagy nem, majd elválík.”

- 1365 Szófogadásra így inté az óriást,
Aki tovább nem is tett semmi kifogást,
Hanem vitte őtet és a partra tette,
És azután utját visszafelé vette.

XXV

- Tündérország első kapuját őrzötte
1370 Félrőfős körmökkel három szilaj medve.
De fáradságosan János keze által
Mind a három medve egy lett a halállal.

- „Ez elég lesz mára,” János ezt gondolta,
Nagy munkája után egy padon nyugodva.
1375 „Ma ezen a helyen kissé megpihenek,
Holnap egy kapuval ismét beljebb megyek.”

- És amint gondolta, akkép cselekedett,
Második kapuhoz másnap közeledett.
De már itt keményebb munka várt ám rája,
1380 Itt őrzőnek három vad oroszlán állá.

Hát nekigyürkőzik; a fenevadakra
Ráront hatalmasan, kardját villogtatva;
Védelmezték azok csunyaúl magokat,
De csak mind a három élete megszakadt.

- 1385 Igen feltűzelte ez a győződelem,
Azért, mint tennap, most még csak meg sem pihen,
De letörölve a sűrű verítéket,
A harmadik kapu közelébe lépett.

- Uram ne hagyj el! itt volt ám szörnyű strázsa;
1390 Vért jéggé fagyasztó volt rémes látása.
Egy nagy sárkánykigyó áll itt a kapuban;
Elnyelne hat ökröt, akkora szája van.

- Bátorság dolgában helyén állott János,
Találos ész sem volt önála hiányos,
1395 Láta, hogy kardjával nem boldogúl itten,
Más módot keresett hát, hogy bemehessen.

- A sárkánykigyó nagy száját feltátotta,
Hogy Jánost egyszerre szerteszét harapja;
S mit tesz ez, a dolog ilyen állásába?
1400 Hirtelen beugrik a sárkány torkába.

Sárkány derekában kereste a szívet,
Ráakadt és bele kardvasat merített.
A sárkány azonnal széjjelterpeszkedett,
S kinyögte magából a megtört életet.

¹⁴⁰⁵ Hej János vitéznek került sok bajába,
Míg lyukat fúrhatott sárkány oldalába.
Végtére kifurta, belőle kimászott,
Kaput nyit, és látja szép Tündérországot.

XXVI

Tündérországban csak híre sincs a télnek,
¹⁴¹⁰ Ott örökös tavasz pompájában élnek;
S nincsen ott nap kelte, nap lenyugovása,
Örökös hajnalnak játszik pirossága.

Benne tündérfiak és tündérleányok
Halált nem ismerve élnek boldogságnak;
¹⁴¹⁵ Nem szükséges nekik sem étel sem ital,
Élnek a szerelem édes csókjaival.

Nem sír ott a bánat, de a nagy örömtől
Gyakran a tündérek szeméből könny gördül;
Leszivarog a könny a föld mélységébe,
¹⁴²⁰ És ennek méhében gyémánt lesz belőle.

Szóke tündérlyányok sárga hajaikat
Szálanként keresztülhúzzák a föld alatt;
E szálakból válik az aranynak érce,
Kincsleső emberek nem kis örömére.

¹⁴²⁵ A tündérgyerekek ott szivárványt fonnak
Szemsugarából a tündérleányoknak;
Mikor a szivárványt jó hosszúra fonták,
Ékesítik vele a felhős ég boltját.

Van a tündéreknek virágnyszolyája,
¹⁴³⁰ Örömtől ittasan heverésznek rája;
Illatterhes szellők lanya fuvallatja
Őket a nyoszolyán álomba ringatja.

És amely világot álmaikban látnak,
Tündérország még csak árnya e világnak.
¹⁴³⁵ Ha a földi ember először lyányt ölel,
Ennek az álomnak gyönyöre tölti el.

XXVII

Hogy belépett János vitéz ez országba,
Mindent, amit látott, csodálkozva láta.
A rózsaszín fénytől kápráztak szemei,
1440 Alighogy merészelt körültekinteni.

Meg nem futamodtak tőle a tündérek,
Gyermekszelídséggel hozzá közelgének,
Illeték őt nyájas enyelgő beszéddel,
És a szigetbe őt mélyen vezették el.

1445 Amint János vitéz mindent megszemléle,
S végtére álmából mintegy föleszméle:
Kétségbeesés szállt szívének tájára,
Mert eszébe jutott kedves Iluskája.

„Itt hát, hol országa van a szerelemnek,
1450 Az életen által én egyedül menjek?
Amerre tekintek, azt mutassa minden,
Hogy boldogság csak az én szívemben nincsen?”

Tündérországnak egy tó állott közepén,
János vitéz búsan annak partjára mén,
1455 S a rózsát, mely sírján termett kedvesének,
Levette kebléről, s ekkép szólítá meg:

„Te egyetlen kincsem! hamva kedvesemnek!
Mutasd meg az utat, én is majd követlek.”
S beveté a rózsát a tónak habjába;
1460 Nem sok híja volt, hogy ő is ment utána...

De csodák csodája! mit látott, mit látott!
Látta Iluskává válni a virágot.
Eszeveszettséggel rohant a habokba,
S a föltámadt leányt kiszabadította.

1465 Hát az élet vize volt ez a tó itten,
Mindent föltámasztó, ahova csak cseppen.
Iluska porából nőtt ki az a rózsza,
Igy halottaiból őt föltámasztotta.

Mindent el tudnék én beszélni ékesen,
1470 Csak János vitéznek akkori kedvét nem,
Mikor Iluskáját a vízből kihozta,
S rég szomjas ajakán égett első csókja.

Be szép volt Iluska! a tündérleányok
Gyönyörködő szemmel mind rábámulának;
1475 Őt királynéjoknak meg is választották,
A tündérfiak meg Jánost királyokká.

A tündérnemzetség gyönyörű körében
S kedves Iluskája szerető ölében
Mai napig János vitéz őkegyelme
1480 Szép Tündérországnak boldog fejedelme.

(Pest, 1844. november—december.)

A TERMÉSZET VADVIRÁGA

Mit ugattok, mit haraptok
Engemet, hitvány ebek!
Torkotokba, hogy megfúltok,
Oly kemény koncot vetek.
5 Nyirbáljatok üvegházak
Satnya sarjadékain;
A korlátatlan természet
Vadvirága vagyok én.

Nem verték belém tanítók
10 Bottal a költészetet,
Iskolai szabályoknak
Lelkem sosem engedett.
Támaszkodjék szabályokra,
Ki szabadban félve mén.
15 A korlátatlan természet
Vadvirága vagyok én.

Nem virítok számotokra,
Árva finnyás kóficok!
Kiknek gyöngé, kényes, romlott
20 Gyomra mindjárt háborog;
Van azért, ki ép izléssel
Üdvezelve jön élém.
A korlátatlan természet
Vadvirága vagyok én.

25 Hát azért nekem örökre
 Szépen békét hagyjatok;
 Ugysem sok gyümölcsű munka:
 Falra borsót hánynotok.
 S kedvetek ha jön kötődni,
 30 Ugy kapkodjatok felém:
 A természetnek tövíses
 Vadvirága vagyok én.

(Pest, 1844. december.)

PÁL MESTER

Pál mester ilyformán okoskodott,
 És félrecsapta
 Szilajhetykén a kalapot:
 „Eh, aki adta!
 5 Mire való a feleség nekem?
 Nélküle szabadabb lesz életem;
 Elkergetem... az lesz belőle.”
 És úgy tett, amiként beszéle.

Pál mester később így okoskodott,
 10 Csakhogy nem csapta
 Ő félre most a kalapot:
 „Hej aki adta!
 Mégis csak kár volt elkergetnem őt;
 Kezében gazdáságom egyre nőtt,
 15 S most elpusztúl... az lesz belőle.”
 És úgy lett, amiként beszéle.

Pál mester ekkor így okoskodott,
 És félrecsapta
 Ismét hetykén a kalapot:
 20 Eh, aki adta!
 Mi haszna minden bűm és bánatom?
 Ugy sincs sokam; azt is tovább adom,
 Tovább adom... az lesz belőle,”
 És úgy tett, amiként beszéle.

- 25 Pál mester végre így okoskodott,
S szemére csapta
Keservesen a kalapot:
„Hej, aki adta!
Most már minden, de minden odavan;
30 Mitévő légyek? felkössem magam?
Fel, felkötöm... az lesz belőle.”
És úgy tett, amiként beszéle.

(Pest, 1844. december.)

ESIK, ESIK, ESIK...

Esik, esik, esik,
Csókeső esik;
Az én ajakamnak
Nagyon jólesik.

- 5 Az eső, az eső
Villámlással jár;
A szemed, galambom,
Villámló sugár.

- Mennydörög, mennydörög
10 A hátunk megett;
Szaladok, galambom,
Jön az öreged.

(Pest, 1844. december.)

GYERE, LOVAM...

Gyere, lovam, hadd tegyem rád nyergem!
Galambomnál kell még ma teremnem.
A kengyelbe most teszem ballábam,
De lelkem már a galambomnál van.

- 5 Száll a madár, tán párjához siet;
Sebesen száll, el is hagyott minket.
Érjük utol szaporán, jó lovam,
A párját ő sem szereti jobban.

(Pest, 1844. december.)

A HEGYOLDALT VENYIGESOR TAKARJA...

A hegyoldalt venyigesor takarja...
Megvert engem az uristen haragja;
Avval vert meg engemet,
Hogy venyigét teremtet,
5 Venyigére gerezdet... gerezdet!

Apám után szép vagyonhoz jutottam,
Vagyonomat egy fillérig elittam;
Most napszámra dolgozom,
Ha napszámom kikapom,
10 Kocsmába mék, eliszom... eliszom!

(Pest, 1844. december.)

JÁNOS GAZDA

János gazda derék gazda,
Nincsen párja hat faluba';
Csak egy a bibéje,
Hogy soha sincs pénze.

5 Széles, hosszú szántóföldje,
Sok gabona terem benne,
Vásárra jár véle,
Még sincs soha pénze.

Nem kóborol a kocsmába,
10 Kocsmárosra nem kiáltja:
Hej, bort az iccébe!
Még sincs soha pénze.

Felesége szép, takaros,
Legényekre nem haragos,
15 Kivált béresére...
Hát ezért nincs pénze.

(Pest, 1844. december.)

AZ ÖREGÚR

Az öregúrnak élete
Szánandó gyötrellem,
Veséig gyöttri a szegényt
Féltékeny szerelem.

5 Unokaöccse oly gonosz,
S szép, ifju a neje;
Unokaöccse ver szöget
Megőszült fejibe.

Míg nőtlen volt: terhére nem
10 Esett a hivatal,
Nyugodtan, híven végezé;
De most majd belehal.

Míg nőtlen volt: barátinál
El-elkártyázgatott;
15 De mostan éjszakázni fél...
Keserves állapot!

Míg nőtlen volt: álom között
Folyának éjei;
De most az öregúr szemét
20 Behúnyni sem meri.

Pedig, pedig, szegény öreg,
Féltés hiába bánt;
Öcséd nődét nem szereti...
Hanem a szobalyányt.

(Pest, 1844. december.)

SZERELEM, SZERELEM...

Szerellem, szerellem,
Keserű szerellem!
Miért bántál olyan
Kegyetlenül velem?
5 Te voltál szivemben
Első és utósó,
Nemsokára készül
Számomra koporsó.

Elmegyek az ácshoz,
10 Feifát csináltatok,
Egyszerű fejfámra
Csak egy sort íratok;
Fekete betűkkel
Ez lesz írva rája:
15 „Itt hervad a hűség
Eltépett rózsája.”

(Pest, 1844. december.)

FÉNYES CSILLAG...

Fényes csillag, mondd meg nekem,
Mért nem maradtál odafenn?
Mondd meg: arra mi ok szolgál,
Hogy az égről lefutottál?

5 „Csak az az ok szolgál arra,
Mert ránéztem galambodra;
Sugaramnál szebb a szeme,
Boszankodás kergetett le.”

(Pest, 1844. december.)

BOLDOG ÉJJEL...

Boldog éjjel! együtt vagyok rózsámmal,
A kis kertben mulatozunk egymással;
Csendesség van, csak az ebek csaholnak,
Fenn az égen
5 Tündérszépen
Ragyog a hold, a csillag.

Nem jó csillag lett volna énbelőlem:
Tudja isten, nem maradnék az égen,
Nem kellene énnekem a mennyország,
10 Lejárnék én
Minden estén,
Kedves rózsám, tehozzád.

(Pest, 1844. december.)

SZERELEM ÉS BOR

Azt mondom, amit mindig mondok:
Ne háborgassanak a gondok,
Ne háborgassanak bennünket!
Legyen vidámság, tréfa, nesz;
5 Ifjak vagyunk, és ifjuságunk
Idő jártával odalesz.

Járjunk a szerelem kertében,
Virág ott nyílik minden lépten;
Ha meg talál tüskéje szúrni:
10 Illatja gyógyulást szerez.
Szeressünk! mert erőnk, szeretni,
Idő jártával odalesz.

Midőn a szerelem kertében
A nap tikkasztón süt az égen:
15 Térjünk hűs árnyékú lugasba
A borgyümölcs tókéihez.
Igyunk! pénzünk van, hátha pénzünk
Idő jártával odalesz.

E kép a legszebb élet képe;
20 Adjunk érette bút cserébe.
Mint fellegekre a szivárvány,
Reánk mosolygani fog ez,
Ha majd derengő ifjuságunk
Idő jártával odalesz.

(Pest, 1844. december.)

MIT SZÓL A BÖLCS?

Hm, bizony csak sok nem úgy halad,
Amint kene, itt a nap alatt.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

5 Tenger a pénz, melyben elsülyed
Sok hajó: elv, jellem, becsület.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Korpafőt diszít selyem kalap,
10 S az okos fő teng daróc alatt.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

A lét könyviből e szót „barát”
Az idők régen kivakarák.
15 Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Egyenesség, nyílt őszinteség
Rókaságnak zsákmányúl esék.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
20 Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Feleségghűség járatlan út,
Rajta már csak az együgyü fut.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

25 Igazmondás elhajtott kő,
Hajító fejére visszajő.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Megterem sok prédikáció,
30 Nem igen hallgatják, bármi jó.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

(Pest, 1844. december.)

KATONA VAGYOK ÉN...

Katona vagyok én, kiszolgált katona,
Csak káplár sem voltam, mindig közkatona.
A katonasághoz ifjúságot vittem,
Ott maradt az, haza öregséggel jöttem.

5 Nagy volt pontosságom, nagy volt a hűségem,
Nem volt reám mérve csak egy büntetés sem.
Mi lett a jutalmam, mikor kiszolgáltam?
A generális megveregette vállam.

(Pest, 1844. december.)

NEM TESZ FÖL A LYÁNY MAGÁBAN EGYEBET...

Nem tesz föl a lyány magában egyebet,
Csak hogy téged, csalfa legény, elfeled;
Addig feled, addig feled, csak feled,
Míg a szíve bánatában megreped.

(Pest, 1844. december.)

RÉSZEGSÉG A HAZÁÉRT

Fiuk, az isten áldjon meg,
Én is iszom, igyatok!
Én nem nézhetek vidámon
Végig elhagyott hazámon,
5 Csak mikor részeg vagyok!

Ekkor úgy látom hazámat,
Amint kéne lennie;
Mindenik pohár, amelynek
Hajjai belém ömölnek,
10 Egy sebét hegeszti be.

S ha, inig részeg vagyok: boldog
Volna a hon csakugyan,
Bár örökké kéne élnem,
Fiuk, nem láthatna engem
15 Soha senki józanan.

(Pest, 1844. december.)

LANT ÉS KARD

Felhős az ég hazámon,
Aligha nem lesz vész;
Csak hadd legyen, nem bánom,
Lelkem reája kész.

5 Lantom nagyon szeretne
Hallgatva állani,
Régóta van kezembe',
Már kopnak húrjai.

S amott a zugban kardom
10 Folyvást panaszkodik:
Hiába meddig tartom,
Az ítéletnapig?...

(Pest, 1844. december.)

A KIRÁLYOK ELLEN

Tudjuk, hogy játék kell a gyermekeknek;
Midőn a népek gyermekek valának,
Magoknak cifra ragyogó játékszer,
Bibor karszéket, s koronát csináltak.
5 S rányomták ezt egy fajankó fejére,
S felülteték e fajankót a székre.

S itt a királyság, ezek a királyok,
S ők, ahol ülnek, ahol fejök szédül,
Azt gondolják a kábitó magasban,
10 Hogy uralkodnak isten kegyelmébül.
Csalatkozásban éltek, jó királyok,
Nem uraink, csak bábjaink valátok.

De nagykorú lett a világ, s a férfi
Nem gondol többé gyermekjátékával.
15 Le hát a biborszékekről, királyok,
És fejetekről le a koronával!
Ha nem teszitek azt le fejetekről,
Leütjük, s majd a fej is vele gördül.

Igy lesz s nem máskép. A bárd, mely Lajosnak
20 Párizs piacán lecsapott nyakára,
Első villáma volt a zivatarnak,
Mely rátok készül, s kitör nemsokára;
Igen, maholnap meglesz érkezése,
Nem én vagyok már első mennydörgése!

25 Egy rengeteg lesz a föld kerekége,
S e rengetegben vadak a királyok,
Kergetjük őket, és fegyvereinket
Szilaj gyönyörrel sütögetjük rájuk,
S vérökkel fogjuk ezt az égre írni,
30 Hogy nem gyermek már a világ, de férfi!

(Pest, 1844. december.)

RABHAZÁNAK FIA

Menjünk, menjünk a földbe,
Beteg szívem!
Hiszen
Megtetted, amit kelle,
5 Megtetted, amit lehetett:
Viselted honfisebedet.

Hideg van a siréjben;
Másnak lehet...
Meleg,
10 Forró lesz a sir nékem:
Mit életemben viselék,
A honfiseb még ott is ég.

De az ítélet napja
Eljön talán,
15 S hazám
Bilincseit lerontja.
Akkor sebem begyógyuland,
S hűvösben nyugszom ott alant.

(Pest, 1844. december.)

ETELKÉHEZ

Láttad-e, angyalom, a Dunát
S a szigetet közepén?
Ide szívembe képedet
Akként foglalom én.

5 A szigetről zöld falomb
Mártja a vízbe magát;
Ha te szívembe így a remény
Zöldjét mártanád!

(Buda, 1844. december.)

CS. E. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

Ha e sötét betűk, amiket itt leírok,
Lennének a balsors, amely tán téged ér:
Elvetném tollamat, nem írnék, bárha lenne
Minden vonásomért egy-egy ország a bér.

(Pest, 1844. december 25.)

V. S.-NÉ EMLÉKKÖNYVÉBE

Tudom: mint boldogítod férjedet;
De szinte kívánnám, hogy azt ne tedd,
Ne olyan nagy mértékben legalább.
A fájdalomnak csalogánya ő,
5 S mióta boldog, hangja ritkán jó...
Gyötörd, hogy halljuk édesbús dalát.

(Pest, 1844. december 25.)

BUCSÚ 1844-TŐL

Egy esztendő a másik sírját ássa,
 Gyilkolják egymást, mint az emberek.
 Idő, szárnyadnak még egy csattanása,
 S a jelen év is sirban szendereg.
 5 Oltsd el, haldokló, hervadt ajakadnak
 Lélekzetével életmécsedet,
 Nem foglak odaírni tégedet,
 Hol boldog évim följegyezve vannak.

Magas tervektől izzadó fejembe
 10 Te oly sok eszme magvait vetéd,
 S én a gyümölcsöt bőven megteremve
 Láthatván, rajta büszkén nézek szét.
 Jutalmaúl nem rest munkálatomnak
 A hír csillagja rám sugárt vetett,
 15 S én mégsem írlak oda tégedet,
 Hol boldog évim följegyezve vannak.

Szivem sokáig a sors balkezeiben
 A fájdalom meggyúlt világa volt;
 Te, megvénült év, szóltál, hogy ne égjen,
 20 És szózatodra a vad láng kiholt.
 Elhamvadt üszke van csak bánatomnak
 A rombadőlt s már fél-ép szív felett;
 S én mégsem írlak oda tégedet,
 Hol boldog évim följegyezve vannak.

25 Oh haldokló év! sírod mellett engem
 Lágy bölcsejében ringat a remény,
 S hahogy szabad, amit jövendő, hinni:
 A mennyországnak állok küszöbén.
 Szomszédságában ilyen boldog kornak
 30 Mondom, tűnő év, a bucsút neked,
 S én mégsem írlak oda tégedet,
 Hol boldog évim följegyezve vannak.

Reád függeszté hévvel esdekelve
 Bágyadt szemét sohajtó nemzetem,
 35 S te sóhajára semmit nem figyelve,
 Ekkép feleltél mennydörögve: nem!
 Te koszorúját eltépted honomnak,
 Ifjú reménye mit fejére tett;
 Ezért nem írlak oda tégedet,
 40 Hol boldog évim följegyezve vannak.

(Pest, 1844. december végén.)

1845

A MAGYAR NEMZET

Oh ne mondjátok nekem, hogy
Hajnallik hazánk felett!
Látom én: az ő számára
Szó a sors szemelelet.

5 S kérni istent nem merem, hogy
Nemzetem gyógyítsa fel,
Mert e nemzet, elhigyétek,
Életet nem érdemel.

Figyelemmel átforgattam
10 A történet lapjait,
S fontolóra vette lelkem,
Amit e hon végbevitt.
S mit találtam ott fölírva
Századok bötűivel?
15 Azt találtam, hogy e nemzet
Életet nem érdemel.

Jóra termett nép honában
Egy a szív, az akarat,
A közérdek mellett minden
20 Különérdek elmarad.
Itten oltárt minden ember
Ön bálványaért emel —
És az ilyen önző nemzet
Életet nem érdemel.

25 Voltak egyesek közöttünk!
Tiszta, hű, nagy szellemek,
Akik mindent, amit tettek,
A hazáért tettek.
Hány volt köztök, kiket a hon,
30 Maga a hon veszte el!
És az ily hálátlan nemzet
Életet nem érdemel.

Más hazában híven őrzik
Mindazt, ami nemzeti;
35 Ősi kincsét a magyar nép
Megveti és elveti,
A magyar magyarnak lenni
Elfeled vagy szégyenel —
És az ily elkorcsult nemzet
40 Életet nem érdemel...

Oh de mért elősorolnom
 E szegény hon vétkeit?
 Lesz-e sors oh lesz-e isten,
 Aki minket megsegít?
 45 A nagy isten szent kegyéből
 Jó-e megváltási jel?
 Lesz-e még e nemzet olyan,
 Hogy halált nem érdemel?

(Pest, 1845. január.)

KÉT TESTVÉR

Van énnekem egy kedves cimborám,
 Talpig derék, becsületes fiú;
 Midőn szomoruságnak szele fú,
 Vidámság köpenyét akasztja rám.

5 Ha nemzetem sorsára gondolok,
 S szívem szorítja fojtó sejtelem:
 Az én kedves pajtásom ott terem,
 És szól, hogy ez nem férfias dolog;

Azt mondja, hogy csak várjak egy kicsit,
 10 Hogy majd idővel másformán leszen,
 Az ég kegyébe ismét fölveszen,
 És, minket árva népet, megsegít.

Ha szerelem bűjában epedek,
 És a lemondás már-már föbe ver,
 15 Az én kedves pajtásom nem hever,
 Hanem jön és szól: ne legyek gyerek.

Azt mondja, hogy ne hagyjam magamat:
 Ámbátor az most rám nem is figyel,
 Ki szerelmem tőkéjét vette fel,
 20 Majd megkerül még tőke és kamat.

S ha eszmetársulatnál fogva itt
 Eszembe jut borzasztó pénzügyem:
 Biztat, hogy a szerencse, elhiggyem,
 Számomra is megnyitja markait;

25 Azt mondja, hogy még megjön az idő,
Hol fűtetlen szobában nem lakom,
Ha szűk udvarra nyíló ablakom
Tábláin a tél dérvirága nő. —

Az én kedves pajtásom így beszél
30 Kimondhatatlan barátságosan,
S lelkemnek oly széles jókedve van
Bút, bajt felejtető meséinél.

E jó fiúnak egy rossz bátyja van,
Igen komor, goromba férfi ő;
35 Ez a rossz bátya mindig közbejő,
És fölpofozza öccsét csúfosan,

S tőlem kegyetlenül elkergeti.
Levert kedéllyel ballag tőlem el,
De újra jó, vigasztal és ölel
40 A jó fiú, ha szerit ejtheti.

Tudjátok tán, s fölösleges a szó:
Ily jóbarátomúl kit bírok én?...
Vigasztaló pajtásom a remény,
S komor, goromba bátyja a való.

(Pest, 1845. január első napjaiban.)

APÁM MESTERSÉGE S AZ ENYÉM

Mindig biztattál, jó apám:
Kövessem mesterségedet,
Mondtad, hogy mészáros legyek...
Fiad azonban fró lett.

5 Te a taglóval ökröt ütsz,
Tollammal én embert ütök — —
Egyébiránt ez egyre megy,
Különböző csak a nevök.

(Pest, 1845. január.)

HULL A LEVÉL A VIRÁGRÓL...

Hull a levél a virágról,
Elválok én a babámtól.
Isten hozzád, édes,
Isten hozzád, kedves
5 Galambocskám!

Sárgul a hold az ég alján,
Mind a kettőnk oly halovány.
Isten hozzád, édes,
Isten hozzád, kedves
10 Galambocskám!

Harmat hull a száraz ágra,
Könnyek hullanak orcánkra.
Isten hozzád, édes,
Isten hozzád, kedves
15 Galambocskám!

Lesz még virág a rózsafán,
Egymást még mi is látjuk tán.
Isten hozzád, édes,
Isten hozzád, kedves
20 Galambocskám!

(Pest, 1845. január 7.)

ELMONDOM, MIT EDDIG...

Elmondom, mit eddig
Rejtve tartogattam,
Mint gyöngyét a tenger
Legmélyebb habokban.
5 Halld meg, drága gyöngyöm,
Szép, szelíd galambom!
Amit érezék és
Szenvedék, elmondom.

Éreztem szerelmet,
10 S szenvedtem miatta,
És nagy volt szerelmem,
Nagy szívem bánatja.

Bánatom s szerelmem,
Ez ikertestvérek,
15 Engemet gyötörni
Általad levének.

Szigorú körülmény
Ajkamát lezárta,
Hogy ne jöjjön titkom
20 Senkinek tudtára.
Oh, minő teher volt
Azt eddig viselnem!
Hányszor volt alatta
Roskadóban lelkem!

25 Mint a napfény elvesz
Felhők fátyolában,
Képedet szivemben
Eltemetni vágytam.
Könnyü szél pusztítást
30 Tészen a felhőben,
S felsüt a nap akkor
Annál égetőbben.

Sőt hazudtam többször
Másokért szerelmet;
35 E hazugság által
Csak nagyobb kinom lett. —
S most tudsz mindent, amit
Éreztem, szenvedtem;
Fogsz-e vigasztalni
40 Nyájas feleletben?

Szólj, üdvességemnek
Megváltó keresztje!
Nem nyilik meg ajkad?
Semmit sem felelsz-e? — —
45 Oh, mikép felelnél,
Hiszen néma nyelvvel...
Kiterítve... holtan...
Köporzóban fekszel!

(Pest, 1845. január.)

MIT NEM TETTEM VOLNA ÉRTED...

Mit nem tettem volna érted,
Szép kis szőke gyermekem!
De szerelmem bemutatni
Megtiltotta végzetem.

5 Az egész, mit életemben
Érted tennem lehetett,
Annyi, hogy a koporsóba
Én tevém be tetemed.

(Pest, 1845. január.)

HOVÁ LEVÉL?...

Hová levél? te szebb reményeimnek
Korán kiégett hajnalcsillaga!
Keresni foglak; — hasztalan kereslek?
Vagy még meglátjuk egymást valaha?

5 Ha majd az éjnek hallgatag felében
Halvány sugárt a hold a földre vet:
A temetőnek küszöbét átlépem,
S fejem lehajtom sírhalmod felett.

Fölbredendsz-e ekkor álmaidból,
10 És elhagyod mély, hűvös nyoszolyád?
Hogy meghallgasd, amit majd ajakam szól:
A szerelemnek epedő szavát.

Fölbredendsz-e ekkor álmaidból,
És elhagyod mély, hűvös nyoszolyád?
15 Hogy letöröljed lankadt pilláimról
Az érted omló könnyek záporát.

Fölbredendsz-e ekkor álmaidból,
És elhagyod mély, hűvös nyoszolyád?
Hogy szellemed majd égő csókjaimtól
20 S keblem tüzétől melegüljön át.

Vagy holtjokat a sírok ki nem adják
S csak a mennyben találkozol velem?...
Vagy többé sem az éj sem a mennyország
Meg nem mutat már tégedet nekem?!

(Pest, 1845. január.)

ZÁRJÁTOK BE MÁR AZT A KOPORSÓT

Zárjátok be már azt a koporsót,
És vigyétek ki a temetőbe!
Hisz elég rég nézem már, hogy bennem
Megmaradjon mindörökre képe,
5 Vagy hogy szívem, lelkem összetépje!

(Pest, 1845. január.)

JAJ, BE BÚS EZ A HARANGSZÓ!

Jaj, be bús ez a harangszó!
Neked harangoznak,
Kedves, hervadt rózsaszála
Tizenöt tavasznak!

5 A templomnál van koporsód,
Koporsód van itten!
Hova veled véglegényként
Egykor jőni hittem.

Védangyala kedvesemnek
10 Odafönn a mennyben!
Szánj, és vedd el eszemet, vagy
Vigasztalj meg engem.

Vagy talán te is meghaltál?
Tán megölt a bánat?
15 Hogy hervadni hagyta ezt a
Legszebb rózsaszálat.

(Pest, 1845. január.)

HA ÉBREN MEG NEM LÁTOGATSZ...

Ha ébren meg nem látogatsz,
Jőj hozzám álmaimban,
Jőj hozzám, meghalt életem!
Sok mondanivalóm van.

5 Hisz egymással mi ekkorig
Oly keveset beszéltünk;
Csak egy-két gyorsan illanó
Tekintet volt beszédünk.

Tudod, ha hozzátok menék,
10 Te mindig úgy futottál;
De más szobából titkosan
Rám gyakran pillantottál.

S öröm volt, látnom téged ott
Félig nyílt ajtó mellett,
15 Mikéntha láttam volna az
Egészen megnyílt mennyet.

Ha távozám: az ablakból
Tekintettél utánam;
Vélted, hogy észre nem veszem?
20 Oh, én mindent jól láttam.

De láttam temetésed is...
Csak ezt ne láttam volna!
Az a gödör, mely sírod lett,
Az lett szívemnek pokla.

25 Egyszerre lelkemet ezer
Mennykő csapása érte...
Ekkor hullott alá a föld
Koporsód födelére.

Ott vagy te most, szent angyalom!
30 Eljősz-e hozzám vajjon?
Mindenkor tárva lesz karon,
Ha jősz, hogy átkaroljon.

Csak érintsen lehellete
Közelgő szellemednek:
35 A mennybe föl, vagy sírba le,
Mindenhová követlek!

(Pest, 1845. január.)

TE VOLTÁL EGYETLEN VIRÁGOM...

Te voltál egyetlen virágom;
Hervadt vagy: puszta életem.
Te voltál fényes napvilágom;
Lementél: éj van körülöm.
5 Te voltál képzeményim szárnya;
Megtörve vagy: nem szállhatok.
Te voltál vérem forrósága;
Meghűltél: oh, majd megfagyok.

(Pest, 1845. január.)

AMOTT FÖNN EGY CSILLAG RAGYOG...

Amott fönn egy csillag ragyog
A tiszta ég legtetején;
De oly gyönyörűen ragyog!
Egy csillagon sincs annyi fény.
5 És bennem így szól valami:
„Nézd, nézd, Etelkéd e sugár!
Hagyd itt a földi életet,
Menj föl hozzá, ő téged vár.”

Fölmennék édesörömet,
10 De vágyam hasztalan hevit,
Mert, ami fölsegítene,
Eltörve lajtorjám, a hit.

(Pest, 1845. január.)

ÉN VAGYOK ITT...

Én vagyok itt, emésztő gyönyöröm!
Én, sírhalmodnak hű zarándoka;
Kérdezni jöttem, hogy mit álmodál
A föld alatt az első éjszaka?

3 Oh én nagyon borzasztót álmodám:
A földet a nap úzé, kergeté,
Kétségbeesve vágatott a föld
A mélybe le s a csillagok fölé;

Utána a nap fáradatlanúl...
10 A végtelent keresztülnyargalák,
És végre elkezdett rohanni az
Egész rendvesztett, megbomlott világ.

És e zavarban egyre kergeté
A földet a nap, s vad haragja közt,
15 Hogy kergeté hiába, megragadt
Szilaj kezével egy nagy üstököst,

S rádobta... épen szívemen talált.
Képzeltető, mint fájt e seb nekem;
De úgy mégsem fájt, mint az, amit vert
20 Bennem halálad, legszebb örömem!

(Pest, 1845. január.)

NEM HÁBORÍTOM-E NYUGALMAD...

Nem háborítom-e nyugalmad,
Elásott kincse életemnek!
Ha szívem árva gyermekével,
A halványarcu szenvedéssel
3 Hozzád gyakorta kijövendek?

Nem fog zajt ütni érkezésem,
Sírhalmod mellé halkan lépek:
Csak csókomat teszem fejfádra,
— Azt is lemossa könnyem árja, —
10 És ekkor ismét hazatérek.

(Pest, 1845. január.)

TERMÉSZET! MÉG TE IS GÚNYOLÓDOL?

Természet! még te is gúnyolódol?...

Amióta őt eltemetők:

Tél havának kellő közepette

Olyan tavasziak az idők.

- 5 Semmi jég a síma Dunavízen,
Semmi hó a Szentgellérthegyen...
Csak hogy testem és lelkem szemében
Mentül sértőbb ellentét legyen.

Mért nem keltek bőszült háborúra?

- 10 Mit alusztok? lusta elemek!

Éjszak vésze, te prédát üző sas,

Szárnyaid mért nem süvítenek?

Mért nem hajtod a felhőt az égen?

Mint vadász a sebzett madarat;

- 15 Hadd hullatná szét hópillangóit,
Mint ama madár a tollakat.

Ezt szeretném, kedvem ebben telnék,

Ugy láthatni a természetet,

Mint szívem van, mely szép Perzsiából

- 20 Vad Szibériává vetkezett. —

Oh de hátha e meleg verőfény

A természetnek nem gúnyja? nem!

Sőt részvéte: csak azért nincsen tél,

Hogy ne fázzék ott kinn kedvesem.

(Pest, 1845. január.)

MIÉRT TEKINTESZ BE SZOBÁMBA?

Miért tekintesz be szobámba?
Kiváncsi hold!
Nem úgy foly már itt a világ, mint
Hajdanta folyt.

3 Egykor ha pillantásod hozzám
Betévedett:
Látád a szívben meg nem férő
Lángéletet.

Bú, kedv között élet-halálra
10 Látál csatát,
De győzedelmeskedni a bút
Nem láthatád.

Ez akkor volt, — ha megtekinted
Most arcomat,
15 Azt vélheted: tükörben látod
Tenmagadat.

Hideg vagyok és szótalan, mint
— Ahonnan jó
E hidegségem, szótlanságom, —
20 A temető.

(Pest, 1845. január.)

LÁTTAM KÉT HOSSZU NAP...

Láttam két hosszú nap
Hideg tetemidet,
A szótlán ajakat,
A becsukott szemet;

5 Csókoltam homlokod
Letarlott édenét,
— Ez első csókom volt,
S te ezt sem érezéd! —

Csókoltam, rombadólt
10 Oltárom, homlokod;
És e csókban hideg
Lelkem reáfagyott;

Csókoltam szemfedőd,
E dönthetlen határt,
15 Min túl nem léphetek,
Mely mennyemből kizárt.

Láttam koporsódnál
A fáklyák lángjait,
És a gyászszeke-
20 Mely temetőbe vitt;

Ott voltam magam is,
Hallám, amint a hant
Az ásók éliről
Tompán reád zuhant...

25 Mindent, mindent tudok!
És mégsem hihetem;
Mindez nem álom-e?
Kétkedve kérdezem.

És hozzátok megyek,
30 S tekintek szerteszét:
Nem látom-e szemed
Tündökletes egét?

Nem látom, mindenütt
Hiába keresem,
35 És hazatérek, és
Sírok keservesen.

(Pest, 1845. január.)

HOL VAGY, TE RÉGI KEDVEM?

Hol vagy te, régi kedvem?
Te pajkos, vad fiú!
Fölválta lánytestvéred,
A szótlan, méla bú.

5 Játékszered volt szívem,
Hová nem hordozád!
Nyilként rohanva, vitted
A nagy világon át,

Mig végre megbotlottál
10 Egy sírhalom fölött,
S estedben a játékszer,
Szívem, kettétörött.

(Pest, 1845. január.)

LE AZ ÉGRŐL HULL A CSILLAG...

Le az égről hull a csillag;
Szemeimből könnyek hullnak.

Nem tudom, mért hull a csillag?
Könnyeim halottért hullnak.

5 Csak hull, csak hull könny és csillag;
Egyre hullnak, mégsem fogynak.

(Pest, 1845. január.)

MI VOLNA KÜLÖNÖS AZON...

Mi volna különös azon,
Ha néha elmosolyodom
Vidám, tréfás beszéd felett?
Felhős ég is mutat derüt...

5 Csakhogy, midőn a nap kisüt,
A felhő keble megreped.

(Pest, 1845. január.)

Ő, A KEDVES DRÁGA KISLEÁNY...

Ő, a kedves drága kisleány,
Ő s az élet lakták szívemet;
Mint repkény a fákat, a remény
Átszövé e tündérteremet.

5 Kisleánykám elment... elvivék...
Most alant a mély házban lakik,
Melynek egyszer elzárt ajtaja
Meg nem nyíl az ítéletnapig.

S a leánnyal elment életem...
10 Kikisérté... odakinn maradt,
S elfoglalni régi lakhelyét
Nincsen benne semmi akarat.

Igy lett szívem csendes és üres,
Egy elpusztult ház, bús, laktalan;
15 Rajt az árva repkény, a remény,
Leng sohajtásim fuvalmiban;

S mert a földön ápolója nincs,
Feltörekszik, fel az ég felé...
Oh, csak a rontó kételkedés
20 Sarját mindig el ne metszené! —

S ki lesz új lakó szivemben, mely
Nemsokára végkép romban áll?
Legfőlebb is egy vén remete,
És ez a remete a halál.

(Pest, 1845. január.)

ÁLLTAM SÍRHALMA MELLETT...

Álltam sírhalma mellett
Keresztbefont kezekkel...
Mozdulatlan szoborként...
A dombra szögzött szemmel.

3 Áll a hajós a parton
S a tengeren tekint szét,
Mely koldussá tevő, mely
Elvette minden kincsét.

(Pest, 1845. január.)

HAZUGSÁG, AMIT...

Hazugság, amit annyszor hallottam,
Hogy ölni képes a nagy fájdalom,
Különben már rég nem volnál magadban,
Veled fekünném, édes angyalom!
5 A fájdalom nem éles fejsze, melynek
Csapásától az élet fája dől...
A fájdalom féreg, mely lassan, lassan,
De nem fáradva, folyvást rág belől.

(Pest, 1845. január.)

BARÁTIM, CSAK VIGASZTALÁSSAL...

Barátim csak vigasztalással
Ne szomorítanátok engem!
A bú egyetlen kincs, amelyet
A szerelemtől örököltem;
5 S e kincset híven őrzi szívem,
(Mert a szív üresen nem állhat,
Kell, hogy legyen mindig lakója,
Akár öröm, akár búbánat;)
E kincset el nem tékozolnám
10 A föld minden gyönyöreért sem,
Minden darabja dallá olvad
Lelkemnek titkos műhelyében.
S minden dal kő egy épülethez,
Mely a felhőket érni fogja;
15 E büszke, fényes épület lesz
Kedves halottam Pantheonja.

(Pest, 1845. január.)

JÓJ, TAVASZ JÓJ! . . .

- „Jój, tavasz, jój!” — gondolám az ősszel, —
„Várlak, mert boldogsággal jössz el;
Kinn falun lesz ifju, szép galambom,
És szabad lesz őt meglátogatnom;
5 S hogyha tőle száz mérföldre lennék,
Száz mérföldről is hozzája mennék.
Ha jön a nap hajnal-ölelésre,
Ha megy a nap éj-földbresztésre,
És a hold, a zultán, ha belépe
10 Csillaglyányos gazdag háremébe:
Én galambom hű árnyéka lészek,
Követője minden lépésének,
Míg szerelme, mint, tavasz! virágod
Melegülő keblén kicsirázott,
15 És amíg ő e virágot szűzi
Pirulással én szivemre tűzi;
S mért ne tűznél? s lehetetlenség-e?
Hogy menyasszonycsók leend a vége.
Jój, tavasznak illatos füzére!
20 Tegyelek föl jegyesem fejére.” . . .

Jój, tavasznak illatos füzére!
Tegyelek föl sírja keresztjére.

(Pest, 1845. január.)

BE SZOMORÚ AZ ÉLET ÉNNEKEM . . .

- Be szomorú az élet énnekem,
Mióta eltemették kedvesem!
Csak úgy lézengek, mint az ősz virága,
Mely minden szellő érkezésivel
5 Egy-egy megszáradt szirmot hullat el,
S mely csüggedt fővel kimulását várja.

A fájdalom gyakorta megrohan,
Mint éhező vad, mérgesszilaján,
S éles körmét szivembe vágja mélyen.
10 Kiáltok a sors ellen átkokat,
Amely az embernek mennyet mutat,
Hanem megtiltja, hogy belé ne lépjen.

Legtöbbször csendes, néma bánatom;
Élek? nem élek? szinte nem tudom.
15 Jön és megszólít egy-két jóbarátom;
Beszédeikre ritkán felelek.
Örültem egykor, hogyha jöttek,
Most, hogyha mennek, szívesebben látom.

Gyakran bolyongok föl s le céltalan,
20 Bolyongok, míg — azt sem tudom, hogyan? —
A drága kislyány sírhalmához érek.
Édes remény tart ottan engemet;
Remélem, hogy majd szívem megreped...
Mért csálnak mindig, mindig a remények!

(Pest, 1845. január.)

PANASZKODÁM HÁT?...

Panaszkodám hát? elpanaszolám
Szívem baját, bűját az embereknek?
Miként, ha ujját megmetszé, a gyermek
Panaszkodik... szégyen, szégyen reám!

5 S volt a panasz végtére is miért?
Hisz a keservét mutató kebelnek
Vagy szájalommal vagy gúnnyal fizetnek,
S egyik sem kell... egyik, mint másik sért.

Vagy elmondhattam szóval sorsomat?
10 Elmondhatám? mi az: midőn a lélek,
Sírhalma mellett porló kedvesének,
Egy kínba fúló életet sirat.

És én mégis, mégis panaszkodám
Kislelkűen, gyáván az embereknek,
15 Miként, ha ujját megmetszé, a gyermek
Panaszkodik... szégyen, szégyen reám!

De többé, többé nem panaszkodom,
Büvös szigetté fog változni keblem,
Honnan ki nem fog út vezetni, melyben
20 Elátkozottan él a fájdalom.

(Pest, 1845. január—február.)

HATALMAS ORVOS AZ IDŐ...

Hatalmas orvos az idő; előbb-utóbb

Minden sebet befog.

Bármennyit szenvedek: ez orvos által majd

Én is meggyógyulok.

- 5 A bú, mely most sötét felhők villámtüze,
Lesz nyájas hold sugára,
Mely tündökölni száll szelíd emlékzetem
Morajtalan tavára.

És fon talán a sors nem fáradó keze

- 10 Egy rózsás kötelet,
Mely összefűzi majd az éltvágyat és
Fölépült szívemet.
Ekkor, gondolható, a könnyek és a szók
Mi keserűk lehetnek,
15 Melyekkel a tört szív örökre búcsut mond
Remény- vagy élvezetnek.

Azért szeretném most, midőn hűlt kebelem

Vágy-, s kívánságtalan,

Azért szeretném most, ha elmennék oda,

- 20 Ahol Etelke van.
Öleld fel, oh halál, kifáradt éltemet,
És tedd a temetőbe,
Mint keblén elszunyadt magzatját a szülő
Letészi bölcsejébe.

- 25 És hogyha meghalok, ohajtásom csak egy,
Barátim, tőletek:

Hogy engem a mellé a kedves kisleány

Mellé temessetek.

Mik voltak álmaink, majd minden éjfélen

- 30 Elmondjuk ott egymásnak,
S egyszerre indulunk, ha ébresztő szava
Zeng a föltámadásnak.

(Pest, 1845. január—február.)

JÁTSZIK ÖREG FÖLDÜNK...

Játszik öreg földünk
Fiatal sugarával a napnak;
Pajkos enyelgés közt
Egymásnak csókokat adnak.

5 A Duna hullámin,
Bércén, völgyén a vidéknek,
Tornyokon, ablakokon,
Mindenhol csókjaik égnek.

Oly jókedvű a nap
10 Jöttén; jókedvű lementén,
Mintha nem is látná
Sírhalmodat, édes Etelkém!

(Pest, 1845. január—február.)

KÉKET MUTATNAK MÉG...

Kéket mutatnak még a távol erdő
Virító fáin a zöld levelek?
Tajtékszik még a Duna, mint szilaj mén?
Ha vakmerő harcoként rajt teremvén,
5 Kergetni kezdi őt a fergeteg.

Pirúl a szép menyasszony még, a hajnal?
Ha vőlegényét várja, a napot;
S harmatkönyűket sír még a bús özveggy,
Az éj? midőn a csillagokhoz fölmegy,
10 És látja a sok árva magzatot.

Megmérhetetlen látköröm volt egykor,
Hanem most már nem látom ezeket:
Az a kis domb, mely kedvesem takarja,
Rám nézve kél átláthatlan magasra,
15 S elrejt előlem földet és eget.

(Pest, 1845. január—február.)

HA ÉLETÉBEN...

Ha életében nem szerettem volna
A szöke fürtök kedves gyermekét:
Övé leendett életem, szerelmem,
Midőn halotti ágyon feküvék.

5 Mi szép, mi szép volt a halotti ágyon!
Mint hajnalban ha fényes hattyu száll,
Mint tiszta hó a téli rózsaszálon:
Lengett fölötte a fehér halál.

(Pest, 1845. január—február.)

E SZOBÁBAN KÜSZKÖDÖTT...

E szobában küszködött az
Élet és halál fölötte,
Míg az élet
Őt, a szépet,
5 Őt, a kedvest, elvesztette.

E szobában siratám őt
Könnyeimnek tengerével;
— Szenvedésem
Avvagy létem
10 E tenger mért nem nyelé el! —

E szobában lesz lakásom;
Édes kín lesz laknom itten,
Itten laknom,
Őt láthatnom
15 Mindig éber emlékimben.

Egy kíváнатom leszen, ha
E szobából el kell menni;
Az, hogy engem
Akkor innen
20 Szent Mihály lova vigyen ki.

(Pest, 1845. január—február.)

A HÓ, A HOLT FÖLD TÉLI SZEMFEDŐJE

A hó, a holt föld téli szemfedője,
Az éjen át
A temetőre
Leszállt.
5 A nap
Hideg sugára
Néz komoran
Le a halottak pusztá országára.
Nem enged a hó a nagy temetőben,
10 Csak egyedül
Etelke sírja
Körül;
De itt
Sem a napfénytől,
15 Hanem szemem,
Síró szememnek szakadó könnyétől.
(Pest, 1845. január—február.)

MIDŐN NAGYON BÁNT...

Midőn nagyon bánt a vad fájdalom,
A várost, a világot elhagyom,
S oda megyek ki, hol az emberek
Napestig mélyen alva fekszenek,
5 De ha az óra éj felére jár,
S felhők közt búsong sárga holdsugár:
A szendergőknek álma megszakad,
S elhagyják mély, sötét tanyájokat,
S fehér ruhában járnak tétova,
10 Mig hajnalt hirdet a kakas szava.
Idemegyek, a temetőbe, én
Fájdalmaimnak vészes éjjelén,
S ha itten, drága sírhalmom felett
Könyümnek forrása megered,
15 És a könnyűkhöz sóhajom vegyül:
Fájdalmam lassacskán lecsendesül.

Akkor leszek ám még majd csendesen,
Ha melléd fekszem, édes kedvesem!

(Pest, 1845. január—február.)

TIZENKETTŐT ÜTÖTT AZ ÓRA...

- Tizenkettőt ütött az óra,
Fölébredék a harangszóra,
És ím sötét szobámban egy
Fehér alak
- 5 Föl- és lemegy...
Te vagy, te vagy, kit annyit vártalak,
Te vagy, boldogságom fájának
Idő előtt lehullt gyümölcse!
Jer, karjaim kitárva állnak,
- 10 S kész ajkam, hogy csókját ajkadra hintse,
Jer, elröpült kedves galambom!...
De szólt a lyányka halk, fájdalmas hangon:
„Megállj, megállj! előbb megkeresem
Elvesztett életem;
- 15 Lásd, élet nélkül ott a sírban
Fekünni olyan szomorú dolog:
Ott oly sötét és oly hideg van...
Én újra élni akarok;
Megkeresem
- 20 Elvesztett életem.
Nincs nálad?
Add vissza, kérlek, hogyha megtaláltad.” —
Oh nincs az nálam,
Meg nem találtam,
- 25 Meg nem találtam drága életed!
De hogyha az enyém kell: íme vedd!...
S átadni akarám
Tulajdon éltem,
De már a látomány
- 30 Eltűnt az éjben.

(Pest, 1845. január—február.)

ANYÁM, ANYÁM...

Anyám, anyám, oh
Legjobb s legboldogtalanabb anya!
Nincs hát reményed,
Mit a fősvény való beváltana?

5 Kiküldözéd, mint
Galambját Nőé, a reményeket;
De teljesülés
Zöld ágával meg egy sem érkezett.

Végző reményed:
10 Ha majd halálod meg fog hűteni,
Fölmelegítnek
Még egyszer gyermeked hő könnyei.

Szegény anyám te!
Ez a vigasztalás sem jut neked;
13 Elsírta könnyeit
Szerelmesének sírján gyermeked.

(Pest, 1845. január—február.)

HIÁBA VÁRLAK HÁT...

Hiába várlak hát ezentúl?
Megsiratott szép gyermekem!
Meg nem jelensz többé nekem?
Mint eddig gyakran megjelentél
5 Szobámban csöndes éjeken.

Eljő az éj, eljő az éjfél;
Mi haszna jó? nem jó veled.
Nem látom lengő szellemed,
S reményem eltörött szárnyával
10 Födöm be bágyadt szememet.

Hová levél? miért maradsz el?
Örökre kedves szép leány!
Hervadt orcám ijeszt talán?
Ne félj, ne félj hervadt orcámtól:
15 Érted levék oly halovány.

Oh jőj fel egyszer még sirodból,
Mindennél drágább árnyalak!
Csak hogy még egyszer lássalak;
Aztán mondd, hogy terhedre van búm,
20 S többé nem háborítalak.

(Pest, 1845. január—február.)

FÜGG MÁR A LANT...

Függ már a lant megérintetlenül,
Mellyel keservemet elénekeltem,
Keservem, érted, a sír börtönének
Örök rabjává záratott szerelmem.

5 Ott függ a lant megérintetlenül,
S ha megpendül a méla nyugalomban:
Az nem az összes hangszernek zenéje,
Egy-egy húr hangja csak, mely kettépattan.

(Pest, 1845. január—február.)

VAHOT SÁNDORHOZ

- Szent a költő lantja,
 A föld működését
 Csillagtáborából
 Őrszemekkel néző
 5 Isten adománya;
 Ő beszél a rezgő
 Húrok énekében,
 Majd vigasztalólag,
 Majd pedig fenyítve,
 10 Mint a nép erénye
 Elvetett magvából
 Vagy konkolyt arat, vagy
 Tántorodva lép a
 Nemesebb törekvés
 15 Tiszta ösvényéről
 A lealjasulás
 Iszapos gödrébe.
 Szent a költő lantja,
 És nekem nagyon fájt
 20 Látnom, hogy van olyan,
 És hogy nem kevés van,
 Aki e szentséghez
 Nem fél vakmerően
 Nyúlni szennyes ujjal,
 25 S hogy csak fényes álarc
 Sok költő beszéde,
 Mely sötét szívének
 Foltjait takarja.
 Szebb örömeimnek
 30 Napja volt azon nap,
 Melyben a te kebled
 Rejtekében láttam,
 S láthatám, hogy benned
 Egy a költő s ember,
 35 Hogy dalod s dalodnak
 Kútforrása, szíved,
 Tiszta egyaránt, mint
 A nap és sugára.
 Bizalommal adtam
 40 Kezemet baráti
 Szorításra, és te
 Vissza nem taszítád;
 S ha Etelke meghűlt

Szíve ott alant nem
 45 Porlanék a sírnak
 Hold- és csillagatlan
 Éjjelében: ah, ugy
 Tán nemcsak barátod
 Lettem volna egykor.
 50 Megtörtént!... a multat
 A jelen keserve,
 A jelen siralma
 Vissza nem teremti.
 Enyhítsd legalább te,
 55 Enyhítsd a barátság
 Balzsamolajával
 Veszteségem sebjét,
 És ne bánd, ha olykor
 Elmerengve csüggök
 60 Bámuló szemekkel
 Hitvesednek arcán,
 Oh ne bánd, barátom!
 Hamvadó testvére,
 A szegény Etelke
 65 Elvesztett vonását
 Keresem csak ottan;
 S ha lelek közülök
 Bárminő kevést is:
 A reménynek eldőlt
 70 Tündércsarnokából
 Szent ercklyeképen
 Tartom emlékimnek
 Drága kincstárában,
 S őrzöm a felejtés
 75 Eltörlő kezétől,
 Mint a megfagyástól
 Órzi a világot
 A meleg verőfény.

(Pest, 1845. január.)

A VILÁG ÉS ÉN

- Megvetésem és utálatomnak
Hitvány tárgya, ember a neved!
A természet söpredéke vagy te,
S nem király a természet felett.
- 5 A teremtés legutolsó napján
Alkotott az isten tégedet,
Elfáradt már ekkor a munkában,
S így jelessé nem teremthetett.
- Szeretélek téged egykor, s szívem
10 Veled hű szövetséget kötö,
Megvetésem és utálatom lett
E szövetség kettős gyermeke;
Jól ismerlek, te nem érdemelsz mást,
Nem, mint megvetést s utálatot...
- 15 Szolgazsarnok! vagy nyalod más talpát,
Avvagy talpad mással nyalatod.
- S azt hiszed tán, te nyomoru pára!
Mint te, én is olyan rab vagyok?
Azt hiszed, hogy én dicséretedre
20 Vagy gyalázatodra hallgatok?
Azt hiszed, hogy tettben és írásban
Engem aggódásnak férge rág,
És szorongva kérdezem magamban:
Mit fog erre szólni a világ?
- 25 Hidd, ha jónak látod; ámde tudd meg:
Én nem függök tőled semmiben,
Amily utat választott magának
Lelkem, rajta egyenest megyen.
És ha tetszik engem fölemelned,
30 Ám emelj föl, mint bálványodat;
Ha fölültetsz fejed tetejére,
Majd kirúgom szolgálodat!

(Pest, 1845. január.)

KÖLTŐ LENNI VAGY NEM LENNI

Légy átkozott, te átkos pillanat,
Melyben fogantatám,
S te, melyben kínnal a kín emberének,
Költőnek szült anyám!

5 Oh költészet, te a
Gyanútalan szív csalfa pókhálója,
És azután foglyodnak
Oly irgalomtalan fojtogatója!

Véreből már te oly sokat szívál,
10 Mérges fulánku pók!
De szálaid bármilyetén kuszáltak,
Még elszaggathatók.
Letépem azokat,
Bármint keresztülszótték-fonták szívem,
15 S ha összenőttének már:
Ugy velök együtt szívem is kitépem!

De véreből e gyilkos férget én
Többé nem hizlalom,
Ugyis mi lenne a kiszívott, elfolyt
20 Véért a jutalom?
Dicsőség legfőlebb,
Ez a szem fényét elvakító semmi;
És még az is nagy kérdés:
E semmi is fog-e jutalmam lenni?

25 Széles folyódon úszom ezután,
Oh mindennapiság!
Ballagsz velem majd, és csendes folyásod
Sziklák közé nem vág.
Nem lesz hirem, nevem,
30 Tán a boldogság karjai sem várnak,
De lesz mégis nyugalmam,
S a nyugalom fele a boldogságnak. — —

És elnémuljak mindörökre hát?
Egy hangszer életem;
35 E hangszer ép még, s azt, mint elromlottat,
A szögre föltegyem?
Hallgasson örömem?
Ne légyen hangja többé fájdalomnak?
Hallgathat-e a tenger,
40 Midőn hullámin szélvészrek rohannak?

Nem, költészet, nem hagylak el soha,
Mert nem hagyhatlak el!
Táplálni foglak a gyötört kebelnek
Legforróbb vérivel.

- 43 Nem bánom: tépj, eméssz,
Másoktól meghallgattatást sem várok,
Azért éneklek, költök,
Mig végső csep vérem ki nem szivárog
(Pest, 1845. január.)

ELFOJTOTT KÖNNYEK

Úgy sírhatnék! . . . megbántott valami,
Nagyon megbántott, mondhatatlanul.
És a felhővel a lélek rokon:
Megkönnyebbül, midőn esője hull.

- 5 De én nem sírok, nem szivelhetem,
Megfogadám, hogy többé nem sírok.
El, könnyek! . . . szívem úgylis oly üres,
Mégfértek benne, odafolyjatok.
(Pest, 1845. február.)

HÍR

- Mi hát az a hír, a költőnek híre?
Hogy annyi a bolondja és irígye?
Van-e, van-e, ki nem sovárg utána?
Van-e, van-e, kinek az nem bálványa?
5 S méltán! a hír fönséges terebély fa,
Királyi széknél pompásabb árnyéka,
Zöld ágait ki századokra nyújtja,
Rontó enyészet vésze nem fog rajta,
S hozzá magzatjai a késő világnak
10 Zarándokolni áhitattal járnak.
Oh szép, oh szép a hír borostyánfája!
Nem is csoda, ha hervadás nem bántja,
Hiszen tövét a meggyilkolt boldogság
Kiontott vére és könnyűi mossák.
(Pest, 1845. február.)

TÉLI VILÁG

Megölte valaki magát,
Az hozta ezt a rút időt.
Fuj a szél, táncol a tányér
A borbélyműhelyek előtt.
5 Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

A napszámos, napszámosné
Tuskót fűrészel és hasít;
Daróc pólyában gyermekök
10 A szélvésszel versenyt visít.
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

Jár nagy léptekkel föl s alá
A katona az őrhelyen,
15 És számlálgatja lépteit;
Kinjában mást mit is tegyen?
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

A hosszulábu drótostót
20 Kopott gubáját cepeli;
Az orra érett paprika,
S hidegtől folynak könnyei.
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

25 Barangol a vándorszínész
Egy falutól a másíki;
Meleg ruhája nincs ugyan,
De mindazáltal éhezíki.
Hol a boldogság mostanában?
30 Barátságos meleg szobában.

Hát a cigány? . . . vacog foga
A rongyos sátorok alatt;
Kopogtat a szél és bemegy,
Bár a cigány nem szól: szabad!
35 Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

Megölte valaki magát,
Az hozta ezt a rút időt.
Fuj a szél, táncol a tányér
40 A borbélyműhelyek előtt.
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

(Pest, 1845. február.)

A TORONYBAN DELET HARANGOZNAK . . .

A toronyban delet harangoznak,
A fejem tetejére süt a nap.
Hej, ha olyan közel volna sírom,
Mint amilyen rövid az árnyékom.

5 Kihozta az ebédet a gyerek;
Amint látom, egy kis bort is küldtek.
Be savanyú! . . . de csak kiürítem;
Hiszen még savanyúbb az életem.

Élet, élet, áldástalan élet!
10 Számadásod velem mikor végzed?
Mikor mondod: menj isten hírével,
Porladozzál porló szeretőddel!

(Pest, 1845. február—március.)

ÍGY IS JÓ

Megkopott a mentém préme,
A sarkantyúm rozsdás, görbe,
Nincs a kucsnám félreccapva,
Nincs a bajsom kipödörve.

1 Így is jó ily bús legénynek,
Akit elhagyott rózsája,
És lement a földbe mélyen,
Hogy ne is nézhessek rája.

(Pest, 1845. február—március.)

GYORS A MADÁR, GYORS A SZÉLVÉSZ...

Gyors a madár, gyors a szélvész,
Gyors a villám;
Hanem az alföldi betyár
Még gyorsabb ám!

5 Ma ökelme csikót szerez
Kecskeméten,
Szentmártonnál aznap át is
Megy a réven.

Holnap a csikót eladja
10 Fehérváron,
Eladja, még újat is lop
E vásáron.

Holnapután már valahol
Becskeken
15 Lovagol egy karcsu fakón:
A deresen.

(Pest, 1845. február—március.)

PIROSLIK A KECSKERÁGÓ...

Piroslik a kecskerágó
Szőlő árka mellett.
Az árokban tehéncsordás
Kutyája megellett.

5 Tehéncsordás, vízbe ne hányd
A kutyakölyköket!
Tudod-e, hogy sok legénynek
Tetszik feleséged?

Alattomban környékezik
10 Házad a legények;
Uszítsd rájuk a kutyákat,
Majd mikor felnőnek.

(Pest, 1845. február—március.)

KICSAPOTT A FOLYÓ...

Kicsapott a folyó,
Vízben úszik a táj.
Túl a vizen lakol,
Édes rózsám, ne várj.
5 Elvitte az árvíz
A töltést, a hidat;
Amott megy a hidból
Az utósó darab.

Magam egy halomról
10 Nézek át a vizen;
A vizen keresztül
Galamb száll sebesen.
Nem is tudom ugyan:
Galamb-e igazán,
15 Ami ott száll... vagy az
Én sohajtásom tán?
(Pest, 1845. február—március.)

PEST

Hiába, Pest csak Pest, tagadhatatlan!
S én Pestnek mindig jóbarátja voltam,
És ahol csak kell, hát pártját fogom.
Volt itt nekem sok kellemes napom.
5 Kivált h' az utcán kóborolhatok:
Az angyaloknál boldogabb vagyok.
Egy óriáskigyó báméskodásom,
Végighuzódik a népsokaságon.
S aztán itt minden olyan érdekes,
10 A szív örömében csak úgy repes.
A vargainasok pofozkodása,
A bérkocsiknak embergázolása,
A zsebmetszők, a pörölő kofák
Az embert mind igen mulattatják.
15 S azt kell még látni, hogyha szép időben
Sétára kél a tarkabarka nőnem;
Mi szépek ők, mi szépek, teringette,
Elöl kifestve és hátul kitömve.
Hát ahol a dicső arszlánok járnak!
20 Azt nevezem aztán baromvásárnak.
(Pest, 1845. február—március.)

ORBÁN

Komor, mogorva férfiú
Volt Orbán,
Bár oly vidám hajnal pirult
Az orrán.
5 De hisz mogorva ép azért
Volt Orbán,
Mert oly vidám hajnal pirult
Az orrán.
Oka egyébiránt maga
10 Volt Orbán,
Hogy oly vidám hajnal pirult
Az orrán.
Temérdek borsfélét ivott
Meg Orbán,
15 Vidám hajnal azért pirult
Az orrán.

(Pest, 1845. február—március.)

A SORSHOZ

Egyet mondok, sors, kettő lesz belőle:
Nekem csak egy leány szerelmit add,
S érette én átengedem cserébe
Minden, de minden . . . adósságomat.

(Pest, 1845. február—március.)

A NAP

Mi az a nap? mi az a nap?
Nem is nap az tulajdonkép.
Ugyan mi hát? . . . hát semmi más,
Mint egy nagy szappanbuborék.
5 Valami óriásiú
Kifűja reggel keleten,
S szétpattan este nyugaton. —
És ez minden nap így megyen.

(Pest, 1845. február—március.)

MULATSÁG KÖZBEN

Most már mulassatok, kedves barátim,
Az én mulatságomnak vége van;
A tréfaságok, az elmés beszédek,
Az ének, a bor, mind haszontalan.

- 5 Az embernek mért is van gondolatja?
Lássátok, én olyan bolond vagyok:
Mikor legvígabb a jelen, jövőbe
Ragadnak rögtön a gondolatok.

- Az a jövő! az a kegyetlen szélvész,
10 Mely szétzilál bennünket, szerteszét;
S lesz-e azontúl még találkozásunk?
Vagy halljuk-e csak egymásnak hírét?

- Igen, halljuk! majd elbeszéli a hír:
Ez és ez és ez nyugszik... odalenn...
15 Haszontalan história az élet!
Miért is van, vagy mért nem végtelen?

(Pest, 1845. február—március.)

ROSZ VERSEIMRŐL

Tán én nem tudnék írni
Mindig jó verseket?
De szívem főerénye
Az emberszeretet.

- 5 Valóban!... már pedig ha
Mindig csak jót írok,
Mivé lennének úgy a
Szegény kritikusok?

- Időnként valamicske
Ezeknek is csak kell,
10 S ők minden hulladékot
Gyönyörrel fálnak fel.

- Rágódjanak szegények,
Csak élösködjenek!
Hiszen, ha nem csalódom,
15 Tán ők is emberek.

(Pest, 1845. február—március.)

AZOKHOZ AZ ÉN JÓ PESTI PAJTÁSAIMHOZ

Hah, börtönöm ajtaja megnyilt,
— Nem börtön-e a hivatal? —
Csókolgat a drága szabadság
Édes, tüzes ajkaival.
5 De lelkem hová lett?... merre, o lélek,
Szárnyad suhogási merre vivének?

Mi messze, mi messze röpülsz már,
Végetlen előtted az ut;
Hiába suhanna utánad
10 A fecske, nyomodba se' jut.
El lelkem után a messzevilágba!...
De vissza mi tart? szív, monddsa, mi bánta?

Távozni! e gondolat úgy fáj,
Ugy fáj nekem... és mi okért?
15 Volt itt szeretőm, hanem az már
A sírhalom éjibe tért.
És nem vagyok én már senki barátja.
E pusztá üres szót lelkem utálja.

Pajtásaim! értetek a bú;
20 Elhagyni, fiúk, titket,
Ez fáj nekem, ez szomorít el,
Ez ver kebelembe sebet...
De nem! mi vigadtunk minden időben,
Igy hát szomorú a búcsu se légyen.

25 Föl, cimboraság, vigalomra,
S pogány legyen a vigalom:
A bút kiürült poharakkal
Kegyetlenül üssük agyon,
Hogy majd ha jön a sor kézszerítésra,
30 Őt könnyre fakadni senki ne lássa!

(Pest, 1845. március végén.)

MI KÉK AZ ÉG!

Mi kék

Az ég!

Mi zöld

A föld!

- 5 Zöld föld felett, kék ég alatt a
Hangos pacsírta fütyörész;
Dalával a napot kicsalta,
A nap rá gyönyörködve néz.

Mi kék

10 Az ég!

Mi zöld

A föld!

- Zöld a föld, kék az ég, tavasz van ...
És én oly sült bolond vagyok,
15 Hogy idebenn a szűk szobában
Kadenciákat faragok!

(Eperjes, 1845. április.)

KI A SZABADBA!

Ki a szabadba, látni a tavaszt,
Meglátni a természet színpadát!
Az operákban ki gyönyörködik?
Majd hallhat ott kinn kedves operát.

- 5 A természetnek pompás színpadán
A primadonna a kis fűlmile;
Ki volna, énekesnök! köztetek
Merész: versenyre kelni övele?

- Megannyi páholy mindenik bokor,
10 Amelyben ülnek ifju ibolyák,
Miként figyelmes hölgyek ... hallgatván
A primadonna csattogó dalát.

- És minden haligat, és minden figyel,
És minden a legforróbb érzelem ...
15 A kösziklák, e vén kritikusok,
Maradnak csak kopáran, hidegen.

(Eperjes, 1845. április.)

MAGYARORSZÁG

Te sem termettél ám szakácsnak,
Magyarország, édes hazám!
A sült egy részét nyersen hagynád,
S elégetnéd más oldalán.
5 Mig egyfelől boldog lakóid
Mégfúlnak a bőség miatt:
Hát másfelől meg éhhalállal
Megy sírba sok szegény fiad.

(Eperjes, 1845. április.)

MI BÜVÖSBÁJOS HANG...

Mi bűvösbájos hang?
Völgyben csendült meg ünnep-est harangja?
Mely a buzgó falut
Imádkozásra szentegyházba vonja;
5 Vagy lelkeim álmiban
Cseng édesbús emléke a lyánykának?
Ki szép és ifjú volt
S kinck sírjára könnyeim folyának.

(Eperjes, 1845. április.)

FELSÜLÉS

Ebédre hítak. Elfogadtam
A meghívást nagy szívesen,
Nem az ebédre nézve,
Hanem mert vettem észre,
5 Hogy köztünk szép lyány is lesz.

S volt szép lyány, mégpedig milyen szép!
Könnyű lehellet termete,
Fehér egén szemének
Sötétkék napok égtek...
10 De ez nem tartozik ide,

Csak hogy szép lányka volt, nagyon szép,
S én őt tüstént megszeretém.

„Kigyúlt indulatommal
Ebéd után azonnal

15 Kírontok!” így elmélkedém.

Ebéd alatt erősen szítam

A szíverősítő italt,

Hogy a nagy pillanatban

Majd annál biztosabban

20 Vívhassem ki a diadalt.

De hah, a szíverősítő úgy

Megerősíté szívemet,

Hogy, az erőből aztán

Lábamban nem maradván,

25 Kírontanom nem lehetett.

(Eperjes, 1845. április.)

AZ ERDEI LAK

(Költői verseny Kerényi és Tompával)

Mint a szív az első szerelemnek titkát,

Rejti a kis kunyhót bércek koszorúja;

Meg nem árt erőtlen szalmafödelének,

Ha dühét a szélvész e vidékre fúja.

5 Szalmafödelét beárnyékozza hűsen

Susogó erdőség rezgő lombozatja,

Min magát a vígan füttyölő rigófaj

Es a búsan bűgő vadgalamb ringatja.

Mint a kergetett őz, fut le gyors futással

10 Kis patak magasról a völgy mélységébe;

Kétfelől virágok, mint kacér leánykák,

Kandikálnak a víz fényes tükörébe.

S a viráglyánykákhoz jönnek az imádók,

Égő szenvedéllyel jönnek a vadméhek,

15 S élveznek szerelmet. Hej, de sok megjárja!

Vízbehullás vége részeg örömének.

A nap és a szellő szánakozva nézi;
Levelet hajít le a szellő, számára,
És ha fennül már ez életmentő sajkán,
20 Megszárítja szárnyát a jó nap sugára.

A hegyek tetőin duzzadó emlőkkel
Jár az anyakecske gödölyéi mellett.
Kikerült ettől s a vadméhektől mindig,
Mi a kunyhó kicsiny asztalára kellett.

25 S bűgő vadgalamb és fütyölő rigófaj
Nem félnek, hogy őket csalják lép vesszőre...
Önmagáról tudja e lak népe, milyen
Édes a szabadság tiszta levegője.

Nincsen itten rabság, nincsen itten urkény,
30 Mely parancsolatját mennydörögve adja;
Csak az égiháborúnak zeng koronként
Istentiszteletre buzdító szózatja.

És az isten jó, ő nem soká haragszik;
A dorgáló felhők torkait bezárván,
35 Újlag mosolyg... a megengesztelődött
Isten mosolygása: tündöklő szívárvány.

(Eperjes, 1845. április.)

VAN A NAGY ALFÖLDÖN CSÁRDA SOK...

Van a nagy alföldön csárda sok.
Azok közt, akiket én tudok,
Legkülönösebb a Betekints —
Ennek széles földön párja nincs.

3 Menni akar, de csak dűledez,
Mint ivója, kiben sok a szesz!
Födele is félre van csapva,
Mint a részeg ember kalapja.

(Késmárk, 1845. május 3.)

PARIPÁMNAK AZ Ő SZÍNE FAKÓ...

Paripámnek az ő színe fakó,
Szőre, mint a vert arany, ragyogó;
Paripámnek az ő neve Csillag,
Gyors a lába, mint a hullócsillag.

5 Hej szép lovam, hej jó lovam, fakó!
Hol az egyik lábadról a patkó?
Hadd vigyelek, lovam, a kovácshoz,
Azután majd vígy el a rózsámhoz.

10 Hej, tüzes a kovácsnak a szene,
De tüzesebb rózsámnek a szeme.
Hej, lágy a vas a kovács szenétől,
Lágyabb szívem a rózsám szemétől.

(Igló, 1845. május.)

FRESCO-RITORNELL

Mihelyt megpillantottalak, menyecske,
Bordám alatt ez a kis húsdarab
Ugrálni kezdett, mint sziklán a kecske.

Azóta mellem folyton égő katlan,
5 S a láng mindig tovább, tovább harap...
Csak te ne volnál oly meggyujthatatlan!

Kebled fehérlő, mint az alabastrom,
De bűm sötét, mint holmi ócska klastrom,
S csak a halál lesz dúlt szívemre flastrom.

(Igló, 1845. május.)

EGY ASSZONYI ÁLLATHOZ

Megláttuk egymást és a szerelem
Mindkettőnk szívében lobbot vetett.
Fölösleges volt minden vallomás,
Értők a kölcsönös tekintetet.
5 Alig mult egy nap, már csókoltalak,
S te visszacsókolál és ölelél.
Te is leány vagy, édes angyalom,
Egy szikrával sem jobb a többinél.

Miként folyammá nő a kis patak,
10 S miként tengerbe vész el a folyam:
Szerelmem akkép napról-napra nőtt,
S lett végre tenger, mély, határtalan.
Láttam piruló arcod hajnalán,
Hogy boldogságom napja újra kél.
15 Te is leány vagy, édes angyalom,
Egy szikrával sem jobb a többinél.

Boldogságomnak napja újra kelt.
Boldogság napja volt égő szived,
Amely szemedbe szállt, s onnan reám
20 Elolvasztó sugárokat vetett.
Minő boldogság volt, ha háborgó,
Fölindult kebleden pihentetél!
Te is leány vagy, édes angyalom,
Egy szikrával sem jobb a többinél.

25 Együttlétünknek végső napja jött.
Tán mindörökre válandók valánk;
De gondolám, nyugtatva magamat:
Vár még egy este boldogsága ránk.
Az este eljött. Épen bál vala,
30 Te bálba mentél, hozzám nem jövel.
Te is leány vagy, édes angyalom,
Egy szikrával sem jobb a többinél.

(Igló, 1845. május.)

A. B. EMLÉKKÖNYVÉBE.

Kalmáridőket élünk mostanában,
Egy pénzdarabnak nézik a világot,
S ha a világ pénz, a költő mi rajta?
A költő — mondják — hasztalan penész csak.
5 Pedig a költő a királyi kép a
Világ tallérján... nem, királyi kép sem!
Ő a tallérnak csengő, tiszta hangja,
Szép szellemrésze a hitvány anyagnak. —
Légy büszke rá, hogy költőnek születettél.
(Vár-Gedő, 1845. június 1—13. között.)

P . . . Y VILMA KISASSZONYHOZ

Ifjú szivecskéd legelőször játsza
A szerelemnek szép játékait.
Gyönyör nekem e játék láthatása,
Nem én vagyok bár, akit boldogit.
5 Ki is ne volna lelkesült néző ott,
Hol a szív első mozdulásra kél?
Nem olyan-e ez, mintha rózsabokrot,
Virító rózsabokrot ráz a szél?
Az égő szív, ez a rózsának bokra,
10 Lengő fuvalmak érzeményei,
S hull a bokorról a halvány arcokra
Piros level, ha a szél lengeti.
Ha szép orcádat ekkép égni látom,
Oh lányka, szíved érzeményitül:
15 Derül kissé az én sötét világom,
Mit szerelemnek napja elkerül.
Költőkebelnek nem szolgál szerencse;
Tudod szerelmem bús történetét:
Volt életemnek egy királyi kincse,
20 Koldús vagyok, mert azt eltemeték.
Szempilláidnak fekete virágán
A részvét könnyharmatja reszketett,
Midőn előtted szívemet kitáram
És elbeszélém e történetet.

25 Ekkor, leányka, jó leányka, téged
Édestestvéremül fogadtalak.
Kössük meg ezt a drága szövetséget
Egy csókkal, Vilmám, és én áldalak.

Különben is te voltál, aki mondád,
30 Hogy megcsókolni a költőt szabad;
Szép állításod, lyányka, teljesítsd hát:
Tedd ajkaimra testvércsókokodat!

(Losonc, 1845. június 14—22. között.)

A VARRÓLEÁNY

Varróleány a szeretőm,
Azaz hogy én őt szeretem,
Oly fennhangon kiáltja ezt
Vadúl ugrándozó szivem,
5 Hogy semmi kétség benne. —
Bolondos egy história talán;
De már egyéb nincs hátra:
Szeress te is, te szép varróleány!

Szép vagy, de szép orcáidat
10 Az ember addig nézi csak,
Amíg nem látja sugarát
Lelked dicső villáminak.
Minden szavad egy villám,
Mely szem fényét ölő szikrákat hány;
15 Nem ismerem még párod
Az elmésségben, szép varróleány!

S azonkívül hogy tündökölsz
Az elmésség sugariban:
Ki oly könnyen megbukhatál,
20 Erényednek közhíre van.
Elmés vagy, mint az ördög,
S jó, mint az angyal... hogyne hajtánám
Meg térdeim előtted,
Te szép, elmés, te jó varróleány!

- 23 Meghajtom íme térdemet,
 Emelj föl engem szívedig;
 Ennél följebb nem vágyok én,
 Hisz ott a menny, a hetedik.
 Itt várok térdepelve,
 30 Ruházd a „szerető” címet reám,
 Vagy varrd meg szemfedőmet,
 Ha nem szeretsz, te szép varróleány!

(*Losonc, 1845. június 15—22. között.*)

MESSZE VÁNDOROLTAM...

Messze vándoroltam, elhunyt édes lelkem,
 De mindig, mindenütt, ahol jártam-keltem,
 Bánatos emléked, mint egy sötét fátyol
 Huzódott utánam sírodnak halmától.

- 5 Visszajöttem hozzád. Csókot nem adhattam
 Nyájas idvezletül; mélyen vagy alattam.
 Lehajtom fejemet árvafűz módjára,
 Nem lágym kebeledre, de kemény fejfádra.

- Játszanak ujjaim, nem szőke hajaddal,
 10 Tán már hamvaiddból sarjadt fűszálakkal;
 És hallok suttogást, nem kedves ajkadét,
 Hallom suttogni csak a temető szelét.

- Ekképen merengek sírod csendes halmán,
 A lefolyt időre nyugodtan gondolván.
 15 Nyugodt már kebelem. Fájdalmam szélvészre
 Kitombolt, elzúgott, megszűnt, clenyészre.

- Alvó tenger a mult. Halálod a kőszirt,
 Amelyen reményim sajkája kettétört,
 Ez a durva kőszirt most már olyan szépen
 20 All a látkör végén a kék messzeségben;

És állani fog az szemem előtt váltig.
 Szívemen lesz képed, Etelkém, halálíg!
 Függni fog szívemen képed, mint domború
 Sírodnak fejfáján e hervadt koszorú.

(*Pest, 1845. június 25.*)

SZERELEMVÁGY

Szeretnék már szeretni újlag . . .
Mit ér a kert, ha rózsát nem terem?
Ha szerelemmel nem diszkesedik,
Mit ér az élet, ifjúság nekem?

- 5 Szerettem én, s csak bűját érezém
A szerelemnek mind ez ideig,
S e bú mindennél édesebb vala,
Mire szívem csak emlékezhetik.

- Oh istenem, ha gyötrelmében is
10 Ily boldogító már a szerelem:
Hát akkor még minő lehet, ha a
Szívben szelíd mosolygással pihen!

- Lelkem bolyongó, hontalan madár,
Keresve száll: fészket hol rakja meg?
15 Hol a leányszív; amely megnyilik
Tanyát ohajtó érzeményinek?

- De bár szeretni vágyok újlag,
A holt leánykát nem feledtem el . . .
A hegytetőn még ül a téli hó,
20 Midőn tövében már virág fesel.

(Pest, 1845. június 25—július 10. között.)

EGY SZÉP HÖLGY EMLÉKE

Ládámat tolvajtól nem félttem én,
Mert oly üres, mint sok tudós feje.
Szívemben hordom kincseim . . . szívem
Sok szép emlék kincsével van tele.

- 3 Ah, mon dieu, ha végiggondolom
Egy gőzhajói utazásomat:
Minő boldogság! . . . útítársamúl
Egy gyönyörűséges szép hölgy akadt.

- Hölgyek körül én szégyenlős vagyok,
10 Előbb tehát csak némán bámulám;
Elszántam végre magamat, mivel
Oly nyájasan pillantgatott reám.

Kitudtam a beszélgetés között,
Hogy ő német színésznő s Pestre mén...
15 Hohó, színésznő, már kész a kaland!
Háborgó szívvel ezt gondoltam én.

S ebédre mentünk. Az ebédnél a
Szép hölgy bevágott vagy két itce bort.
Hanem dicséretére mondhatom:
20 Nem is látszott meg rajta, hogy ivott.

(Pest, 1845. június 25—július 10. között.)

RÉG VERI MÁR A MAGYART A TEREMTŐ...

Rég veri már a magyart a teremtő,
Azt sem tudja: milyen lesz a jövő?
Lesz-e még ezen a földön jó napja?
Örüljön-e, búsuljon-e? nem tudja.

3 De ha isten bűt adott e nemzetnek,
Azt is adott, mivel a bűt ölje meg.
Hol terem több jó bor és több szép leány,
• Mint itt, belül Magyarország határán?

Leányt ide, leányt az én ölembe!
10 Hadd szorítsam két kezemmel szívemre,
Hadd szíjam ki édes lelkét csókkal,
Vessek számot sok keserű bajommal.

Hát az a bor? hej, a borral ide már;
Sírja belém piros könnyét a pohár!
15 Piros könnye tüzes, mint istennyila,
A kialudt életet is meggyújtja.

Te meg, cigány, húzd rá, majd kilizetem;
De úgy húzd, hogy megrepedjen a szívem,
Repedjen meg örömébe, bujába'...
20 Így vigad a magyar ember, hiába!

(Pest, 1845. június 25—július 10. között.)

LÍLIOM PETI

Líliom Peti volt ám csak
A derék legény!
Alig akadt volna párja
A föld kerekén.

5 Emberül megúlt ő minden
Paripa hátán;
Le nem vetette volna a
Hétfejű sárkány.

Amennyi bor öt más embert
10 Döntött volna meg:
Annyi még jóformán meg se'
Kottyant Petinek.

S ahol vele elvágatott
Gyors paripája,
15 Majd megveszett a falusi
Lyánság utána.

De nyakravalója lett a
Hóhér kötele...
Mért? azért, mert Angyal Bandi
20 Lelke bújt bele.

(Pest, 1845. június 25—július 10. között.)

HOLDVILÁGOS ÉJ

A hold az égen egy ezüst lant,
Megannyi húr a sugarak;
A hold ezüst lantján a szellők
Szellemkezekkel játszanak.

5 Egy faluhoz közelg a vándor,
Egyúttal költő is talán?
Mert úgy elandalodva csügg a
Holdon s elömlő sugarán.

Megy, megy tovább a méla vándor,
10 S eléri végre a falut;
A faluban csend, néma csend van,
Népsége régen elaludt.

A kántor háza kapujánál
Szép hajadon leány zokog;
15 Az este hús... ő pongyolában...
Reszketnek a gyöngéd tagok.

A vándor arra ballag és szól:
„Mi lelt, mi lelt, szép hajadon?
Felelj, legszebbik holdsugár te,
20 Segíthetek-e bajodon?

Hűségtelen kedvest siratsz tán?
Ha én lehetnék kedvesed,
Olyan lennék, hogy a világ még
Nem láta oly hűségeset.

25 Légy holdvilágom, szép leányka!
S nem bánom: a sors bármit ad;
Legyen örök éj életem... csak hogy
Örökké lássam holdamat!”

Igy szólt a vándor lelkesedve,
30 De a leányka nem felel;
Csak áll és némán nehezíti
Kis kendejét könyűivel.

A hold a kántor szobájába
Sugárait most beveti;
35 A kántor, a leány részeg apja,
Benn feleségét döngeti.

(Halvan, 1845. július 10—12. között.)

FEKETE KENYÉR

Miért aggódol, lelkem jó anyám,
Hogy kenyeretek barna, e miatt?
Hisz meglehet: ha nincs idehaza,
Tán fehérebb kenyérrel él fiad.
3 De semmi az! csak add elém, anyám,
Bármilyen barna is az a kenyér.
Itthon sokkal jobb ízű énnekem
A fekete, mint máshol a fehér.

(Szalkszentmárton, 1845. július 13—21. között.)

BÜCSU KUNSZENTMIKLÓSTÓL

Szól a kakas innenonnan
Viradóra.

Kivigadtunk, takarodjunk
Nyugovóra.

5 Hej, ennek a mai napnak
Nagy az ára . . .
T'om: sokáig fáj belé a —
Fáj belé a kezem szára.

Fáj az én jobbkezem szára

10 Véghetetlen,
Mert nagyon sok telt palackot
Emelgettem.
De ha fáj is a karom, tán
Utójára

15 Fölbirom még e palackot —
E palackot . . . bucsuzásra.

Ki veled, bor, ki veled, bor,
Az üvegből!

Telesírom könnyeimmel

20 Két szememből;
De magam sem tudom én, hogy
Majd az benne
Fájdalomnak vagy örömnnek —
Vagy örömnnek lesz-e könnye?

25 Mostanában a keblemnek
Megtelése
Fájdalomnak és örömnnek
Vegyülése.

Az örömem onnan ered,

30 Mert itt voltam;
El kell mennem: innen ered —
Innen ered a fájdalmam.

Kiskunsági Szentmiklósnak
Ifju népe!

35 Benyitottál a szívemnek
Közepébe;
Hej, pedig e szívközép, ez
Szentek szente,

Nem sok ember fordult meg még —

40 Fordult meg még eddig benne.

De kinek meg helyet adtam
Egyszer itt benn,
Az ugyan ki soha többé
Nem megy innen.
45 Ezután úgy nézzetek hát
A szemembe:
Rabok vagytok mindörökre —
Mindörökre a szívembe'!

Hát kötöttetek, ha újra
30 Visszatérek,
Lesz emléke e barátság
Ünnepének?
Ünnep volt ez, a barátság
Szép ünnepje,
55 Nem is hiszem, hogy valaki —
Hogy valaki elfeledje.

Mostanáig itt vígadtunk
Tennap déltől,
Nem csoda hát, ha kissé a
60 Fejem szédül . . .
De azért jól tudom ám, hogy
Mit miveltünk?
Ettünk, ittunk, táncot jártunk —
Táncot jártunk, énekeltünk.

65 Ilyen a magyar mulatság.
Már hiába!
Ha iszik, hát jár a nyelve,
Jár a lába.
Hej, csak oly gyors lenne honja
70 Haladása,
Mint lábának, hogyha táncol —
Hogyha táncol, a mozgása!

Hanem hiszen száz szónak is
Egy a vége:
75 Legyen rajtatok, barátim,
Áldás, béke.
Legyen oly vig mindhalálig
A pályátok,
Amily vígak valamennyin —
80 Valamennyin ma valátok!

... Hej, ha volna ősz: elszállna
 Már a gólya;
 Mennék én is már, ha még egy
 Szóm nem vóna.
 85 Kimondjam-e vagy ne mondjam?
 Eh, kimondom;
 Mit szóltok rá, mit nem szóltok —
 Mit nem szóltok, semmi gondom.

Amott virít Szentmiklósnak
 90 Egy rózsája...
 Hej csak soha ne is néztem
 Volna rája!
 Vagy ha már megbűvölt édes
 Arculatja:
 95 Hadd lennék én, aki őtet —
 Aki őtet leszakasztja!

(Kunszentmiklós, 1845. július 23.)

A HONDERÜHÖZ

Oh Honderü, te Lázárok Lázára,
 Te csak nevednek két bötűje vagy,
 Nevednek vagy csak két végső bötűje...
 Huzd meg magad, nehogy tovább ragadj.
 5 E két bötű elől, hátul olvasva
 Egyformán mondja meg mi-létedet.
 De én becsüllek! mert hisz aranyával
 Fizetted egykor költeményimet.

Oh Honderü, te olyan szemtelen vagy,
 10 Mint Kecskemétnek piacán a légy;
 Egyébiránt alávalóbb a légynél:
 Az még röpi, te csuszva, mászva még.
 De minden ember nem néz láb alá, majd
 Elgázolnak... vigyázz, mondom neked!
 15 Javad kívánom! mert hisz aranyával
 Fizetted egykor költeményimet.

- Oh Honderü, mi aztán a jutalmad
 E sok jeles tulajdonságidért?
 Hiába, olyan a világ, mint régen:
 20 Az érdem becsüléséhez nem ért.
 Lám annyi útal tégedet, ki a hont
 Ha nem derítet is, de dőritet.
 Szegény! Sajnálak... mert hisz aranyával
 Fizetted egykor költeményimet.
- 25 De, Honderü, te vélem összetűztél,
 Te általad váltig karmoltatom...
 Mióta van, hogy meri ingerelni
 A hős oroszlánt a hitvány majom?...
 ...De megbocsátok, hogy muzsámat mostan
- 30 Oly irgalmatlanul becsmérled;
 Hisz aranyával fizetéd, s fizetnéd
 Most is (ha adnám) költeményimet.
(Pest, 1845. augusztus elején.)

KÉPZETEM

- Még mit nem mondanak!
 Hogy az én képzetem
 Alant jár, magasra
 Föl nem röpíthetem.
- 5 Lent jár a föld színén,
 Ha úgy tartja kedve,
 Sőt a föld alá is
 Van gyakran sülyedve;
 Mint buvár, sülyed a
- 10 Mélységek mélyére,
 A legmélyebb tenger:
 A szív fenekére.
 De ha mondom neki:
 „Szállj a magasra fel!”
- 15 Felszáll s a légben, mint
 Pacsirta, énekel.
 S ha ekkor biztatom:
 „Még följebb, képzetem!”
 Vele a sasokat
- 20 Rendre megkergetem.
 A sas mind elfárad,
 De nem fárad ő el,
 Egy utat kezd a leg-
 Magasabb felhővel.

- 25 És a felhőknek sem
Társa ő sokáig,
Egyenest fölfelé
Tör az ég boltjáig,
És ha ekkor épen
30 Napfogyatkozás van:
Az elsötétedett
Nap mellett elsuhan,
Elsuhan mellette,
Egyet pillant rája,
35 S megkerül a napnak
Elveszett pompája.
És az én képzetem
Még ekkor sem pihen,
Hanem a legfelső
40 Csillagzaton terem,
S ott, hol már megszűnik
Az isten világa,
Uj világot alkot
Mindenhatósága — —
(Pest, 1845. augusztus elején.)

GYALÁZATOS VILÁG

- Gyalázatos világ! mit nem gondolsz ki még?
Hogy szívemet sebez d...
De mért panaszanék?
Hisz ami megtörtént: mind, mind várhattam ezt.
5 Az én pályám nem mindennapi pálya,
S ki új utat tör: gaz és tüske várja.

Uj pályámon paréj, tövis közt gázolok;
De megyek egyaránt,
Bár fájdalmas dolog,
10 Ha sziszegő kígyók mérges fulánkja bánt.
(Az én utamban sok a kígyófészék,
S hogy eltiporjam, én beléje lépek!)
- Jó, hogy sebemre az ég orvosságot ad.
Keblem varázsfüve
15 A büszke öntudat,
Mely tőlem már oly sok fájdalmat elveve.
Ha ez nem volna, a kígyók marása
Eddig szívemnek közepében ásna.

- Mardossatok csak hát, ti kígyófajzatok!
 20 Eltiprom köztetek,
 Kit eltiporhatok,
 S akit nem: azt majd az idő gyilkolja meg;
 Mert az idő a jobb lelkek segéde,
 Kiáll ezeknek védelmezésére.
 25 Idő, hű gyámolóm! benned megbízhatom,
 Ha úton-útfelen
 Sárral dobáltatom...
 Ha senki nem lesz is, leszesz te majd velem;
 Amelyet a szennyes világ dobott rám,
 30 Megtisztítod te majd a sártul orcám!
 (Pest, 1845. augusztus.)

EGY HAJFÜRTHÖZ

- Barna lyányka szép fejről
 Kaptam e hajfürtöt én.
 Én s e fürt együtt pihentünk
 A leányka kebelén.
 5 A bucsúnak órájában
 Adta emlékül nekem;
 A bucsú órája óta
 Mindig itt volt szívemen.
 Oh ha nézem e hajfürtöt:
 10 Minden perc eszembe jut,
 Melyben a boldogság szárnyán
 Mennybe nyílt előttem ut;
 A letűnt szerelmi órák
 Körülöttem lengenek,
 15 Mint vidám csillagsugáros
 Túlvilági szellemek.
 Nézlek, nézlek, drága hajfürt,
 Hosszan nézlek tégedet,
 Aki üdvem holt időjét
 20 A sírból kivezeted.
 Hosszan függenek terajtad,
 Oh szép hajfürt, e szemek,
 Hosszan... hosszan... és... utószor...
 Minthogy már... mást szeretek.
 (Pest, 1845. augusztus.)

SZÉP VIDÉKNEK SZÉPSÉGES LEÁNYA...

Szép vidéknek szépséges leánya!
Eszem azt a gyönyörű szemed —
Gyönyörű? nem! csak azért sem az, mert
Hazugságban hagytál engemet.

5 Hányszor mondtam, hányszor irtam én meg,
Hogy már láttam tiszta kék eget!
S ez hazugság, mert nem láttam addig,
Mig nem láttam a te szemedet.

Vetted észre? mily hosszan merengtem
10 S milyen áhitattal szemeden?
Áhitattal függtem rajta, mint a
Haldokló szent a feszületen.

S te valóban megváltóm lehetnél,
Mindazáltal nem halnál te meg:
15 Holt, hideg fán nem függnél... ölelned
Kéne élő, égő keblemet...

Mit beszélek? mit mondtam?... szerelmet
Tőled én nem, oh, nem várhatok!
Szerellemmel a szegény költőre
20 Áldást hozni melyik lyányka fog?

Mert szegénynek alkotá az isten
A költőt, s tán rendén is van ez;
Tarka, pompás toll nem ékesíti
A madárt sem, amely zengedez.

25 Igy a költő egyszerűségében
Képes-e lányt meghódítani?
Tündökölni vágnak a lányok,
S méltán... ők a föld csillagjai.

Te, leányka, az én csillagom vagy,
30 S tőlem senki nem tilthatja meg:
Ha keblemre nem tűzhetlek is, hogy
Szemeimmel ne kísérjelek.

Fog kísérni szemeim világa,
Fog kísérni vándorútamon.
35 A távolból ha nem melegítesz:
Legalább nézz rám, szép csillagom!

(Pest, 1845. augusztus.)

MEGTEREMTÉD LELKEM ÚJ VILÁGÁT...

Megteremtéd lelkem új világát,
Szerелем dicső világa ez!
Hálából e szív, örök tűzével,
Istenséged szent oltára lesz.

5 Oh leányka, ha te nem szeretsz is,
Engedd meg, hogy szerethesselek,
Mert különben köztem s a világ közt
Megszakadnak minden kötelek.

Vad, sötét föld kebleм birodalma,
10 Fejedelme gyűlölő harag,
Harcban állok a nagy mindenséggel —
Szeretetre csak képed marad.

Képed a fény, az egyetlenegy fény,
Mely kebleмnek éjjelébe jár,
15 Mint a rabhoz, földalatti börtön
Kisdéd ablakán, a napsugár.

Én szeretlek! bár tudom: mily rém a
Nem viszonzott szerelem baja;
De kit annyi rém gyötör, szívemnek
20 Könnyű lesz ezt is megszoknia.

Nem viszonzott szerelem keserve!
Türelemmel hordom terhedet,
Mint az istenember a keresztfát,
Melyen aztán megfeszítettet.

(Pest, 1845. augusztus.)

ÉJ VAN...

Éj van, csend és nyugalomnak éje,
A magas menny holdas, csillagos;
Szőke gyermek, kékszemű kökényfa,
Drágagyöngyöm! mit csinálsz te most?

5 Engem édes álmak környekeznek,
De nem alszom, ébren álmodom.
Minden álmam egy fényes királyság
S koronája te vagy, angyalom!

Be szeretném most, ha lopni tudnék,
10 A lopás bármily rút lelki folt!
Meglopnám az álmak kincstárát, hogy
Gazdagítsam a szegény valót.

(Pest, 1845. augusztus.)

FÉLRE MOSTAN...

Félre mostan, hagyjatok magamra,
Hagyjatok, ti régi cimborák!
Nem látjátok, hogy mi lett belőlem?
Cimerem most rózsá s nem borág.

5 Szerelemnek katonája lettem...
A lant, a dal töltött fegyverem,
Töltés benne forró érzeményem,
Boldog én! ha a csatát nyerem.

Oh, ha nyernék, istenem, ha nyernék...
10 Tündérország, mely előtttem áll;
Sikerüljön ezt bevennem: akkor
Én leendek a tündérkirály!

(Pest, 1845. augusztus.)

ABLAKODBÓL HOGYHA...

Ablakodból hogyha kitekintesz:
Kertet látsz csak, kertet és eget.
(Adja isten, hogy legyen hasonló
E látmányhoz teljes életed!)

5 Képzelem: mily boldog vagy, leányka,
Hogy körüléd ilyen kert virít.
Jaj, de e kert sokkal boldogabb még,
Mert beléje néznek szemeid.

(Gödöllő, 1845. augusztus.)

NÁLA VOLTAM...

Nála voltam, a kedves leánynál.

Nála voltam, ismét eljövék.

Honn vagyok... honn? nem tudom. Szédülök.

Kereng velem a föld és az ég.

5 Oh, mi szép, mi jó vagy te, leányka,

Szép és jó s oly lelkes honleány!

Te hazám leglelkesebb leánya,

Te hazám nemtője vagy talán.

Lyányka, neked költőt kell szeretned,

10 Más nem méltó birni tégedet,

Nem méltó más erre, mert hazát ugy,

Mint a költő, senki nem szeret.

Mit tegyek? szólj, üdvem gyöngyvirága,

Mit tegyek? hogy megnyerhesselek.

15 Kész vagyok, kész mindent elkövetni,

Mindent, hogy megérdemeljelek.

De ha semmit nem tennék is, lyányka,

Érdemetlen nem vagyok reád:

Szerelemért csupán szerelem kell,

20 S én szeretlek, mint te a hazát!

(Pest, 1845. augusztus.)

VASÁRNAP VOLT

Vasárnap volt. Nem felejttem én el

E napot. Lenn a kertben valánk.

Néztelek... te bokrétát kötöttél.

A nap jókedvvel mosolyga ránk.

5 És midőn elkészült a bokréta,

Általadtad — oh, meglepetés! —

Általadtad azt nekem, leányka...

E gyönyörre minden szó kevés!

Általadtad nekem a bokrétát,

10 Most is itt van az szívem felett;

S ha fölhajtod egykor szemfedőmet,

Akkor is még szívemen leled.

Higgy nekem, hogy szíveim és bokrétád
Egy időben, együtt hamvad el...
15 Milyen édesen fog majd pihenni
Ó alatta e fáradt kebel!

S amíg élek, addig paizsom lesz.
Oly szükséges nekem a paizs!
Most merészen állok ki, ha mindjárt
20 Az egész föld ostromolna is.

Rágalom, gúny, ármány, balszerencse
Szórhatnak rám millió nyilat:
Szánakozva nézem ellenségim
E tündér virágpaizs alatt.

(Buda, 1845. augusztus.)

DRÁGA ORVOS ÚR...

„Drága orvos úr!” szólék eszemhez,
„Látogassa meg csak szívemet;
Látogassa meg, kérem... roszul van...
És gyógyítsa ki, ha még lehet.

5 Nagy bizalma van szívemnek önben,
Mert ön már többször segíté rajt.
De siessen, kérem, csak siessen,
Még talán elűzheti a bajt.”

És az ész, cz a jó házi orvos,
10 Nem késett, hanem lesietett,
És megrémült és fejét csóválta,
Meglátván a vérző beteget;

S így kiálta föl: „Fiatalember,
Mit cselekszik ön, az istenért?
15 Sebe mélyebb s szélesebb a Dunánál —
Mért is nem vigyáz magára, mért?

De legyünk csak egy kis türelemmel,
Még talán... talán segíthetek.”
Szóla, és a sebet megvizsgálván,
20 Abba balzsamot csepegtetett.

„Ah!” felelt a szív, „ön a reménynek
Balzsamát használja?... hagyjon föl...
Kínom szörnyü... gyógyuljak, vagy haljak!...
A reménység sem gyógyít, sem öl.”

(Pest, 1845. augusztus.)

HOL VAN OLY NAGY PUSZTASÁG...

Hol van oly nagy pusztaság, mint keblem?
Oh, e puszta oly határtalan!
Jobbra, balra terméketlen föld, csak
Közepében egy élőfa van.

5 S hol van olyan nagy élőfa, mint ez?
Árnyat az egész világra vet!
Tudjátok: mi e roppant fa keblem
Pusztájában?... ez a gyűlölet.

El fog dőlni e világborító
10 Fa, ha majd egy óriás megjelen.
E világborító fát eldöntő
Óriás a boldog szerelem.

(Pest, 1845. augusztus.)

SÍRBA TETTÉK...

Sírba tették első szeretőmet.
Búm e sírj holdvilága volt.
Uj szerelmem, mint a nap, jött ez éjre.
Fölkelt a nap... halványúl a hold.

(Pest, 1845. augusztus.)

NŐ SZERELMEM...

Nő szerelmem, egyre nő, pedig már
Végtelen tengerré áradá.

És amint nő: szaporodik benne
A szörnyeknek rémes táborá.

5 És ha benne a rémek mozognak,
És ha rajta szélvész vágatott:
Föl az égre csap szilaj hulláma,
S lemos onnan minden csillagot.

És mi kelti e vihart? ... az eszme:

10 Ha te, lányka, nem lennél enyém!
Iszonyú ez éj és e sötétség
S villám benne égő agyvelőm.

Oh, az ily perc helyett egy öröklét
A pokolban áldás volna rám! ... —

15 Múl a vész, a tenger csendesül, ha
Ezt az eszmét elzavarhatám.

Csendesül a tenger és lesímul,

És a tengerpartra lépek én,
S ott remények erdejében járok;

20 Oh, mi szép zöld erdő a remény!

A remények szép zöld erdejében
Két galamb ül s bűg egy ág felett,
S én, lánykám, azt gondolom: jövőben
E galambpár én leszek veled!

(Pest, 1845. augusztus.)

MEG NE ÍTÉLJ...

Meg ne ítélj a találkozásról,
Mely közöttünk a legelső volt!
Mint magát ekkor viselte nyelvem:
Az nem mindig olyan néma, holt.

5 Ajkaimról hallhatják gyakorta
A beszéd megáradt folyamát,
S közbe-közbe tréfa úszik árján,
Mint enyelgő csónakos-család.

De midőn tevéled összejöttem,
10 Ajkamon szó, hang meg nem jelent.
Fergeteg ha van keletkezőben:
Megelőzi temetői csend.

Fergeteg volt itt keletkezőben,
Feretegre készült kebelem,
15 S az kitört már . . . ontja villámlását,
Mennydörgését a vad szerelem.

Zúg, süvölt és szaggat és ront és bont
Bennem a föllázadt fergeteg . . .
De tűröm; tán egykor, mint szivárványt,
20 Látom majd viszonszerelmedet.

(Pest, 1845. augusztus.)

VOLTAK SOKKAL JELESEBBEK . . .

Voltak sokkal jelesebbek, mint én,
Hírók mégis elfelejtve már.
Hát tirátok, dalaim, tirátok
A jövődőben vajon mi vár?

5 Éltek-e ti még akkor, midőn már
Én fölöttem füvek lengenek?
Ugy, miként a lantnak húrja, mely, ha
Elszakad, még aztán is zeneg.

Nem bánom, ha, amit eddig irtam,
10 Nem bánom, ha mindaz elenyész;
Csak amit tehozzád írok, lyányka,
Ezt ne bántsa elmulási vész.

S én hiszem, hogy ezt idő nem bántja:
Szent lesz minden hozzád írt dalom,
15 Mert hisz azok a mennyből erednek,
Kék szemedből, szőke angyalom!

(Pest, 1845. augusztus.)

VADONERDŐ A VILÁG . . .

Vadonerdő a világ körülém,
Oly sötét, oly éktelen vadon!
Benne járok én, elfáradt vándor;
Éj van és az útát nem tudom.

- 5 Egy kicsiny fény rezg amott előttem
Ágak-bogak gyér nyílásin át;
Te vagy az, te szeretett leányka,
Követem fényednek sugarát.

- Vajjon e fény mécsvilág-e — ahol
10 Nyughatom majd — egy csöndes tanyán?
Vagy csalóka bolygótűz csak, amely
Temetőbe . . . sírba visz talán?

(Pest, 1845. augusztus.)

NINCS JOGOM, HOGY . . .

Nincs jogom, hogy féltselek, leányka,
Mert hiszen nem is vagy még enyém;
Néha mégis szerelemfáltás, e
Legborzasztóbb mennyekő út belém.

- 5 Elsötétül a világ ilyenkor . . .
Elsötétül? nem, sőt meggyulad . . .
Végítélet van . . . az alkotó az
Angyalokkal trombitát fuvat.

- Harsog az arkangyal trombitája . . .
10 Agyvelőm reng . . . szerteszét szakad . . .
Mert reám így dörg le az ítélet:
A te sorsod örök kárhozat!

(Szalkszentimárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között.)

SZÁZ ALAKBA . . .

Száz alakba öltözik szerelmem,
Száz alakban képzel tégedet.
Majd sziget vagy s vívó szenvedélyem
Mint szilaj folyam fut körüléd.

5 Máskor ismét, édes kedvesem, hogy
Szentegyház vagy, én azt gondolom,
És szerelmem mint repkény huzódik
Fölfelé a szentegyház-falon.

Néha gazdag útas vagy s szerelmem
10 Mint az útonálló megrohan,
Néha meg mint jámbor alamizsnás
Lép elédbe alázatosan.

Majd a Kárpát vagy, s én ott a felhő,
S mennydörgéssel ostromlom szived.
15 Majd meg rózsalomb vagy, s én körüléd
Csalogányként zengek éneket.

Im, szerelmem ekkép változik, de
Soha meg nem szűnik, mindig él,
S nem gyöngül, ha néha szelidebb is . . .
20 Gyakran csendes a folyó, de mély!

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

MEGVALLOM, HOGY . . .

Megvallom, hogy én az iskolában
Rest tanuló voltam, szörnyű rest.
Légy tanítóm, jó leányka, tőled
Majd tanúlok édesörömet.

5 S okvetetlen tőled kell tanulnom,
Amit mostan tudni akarok.
Nem tanulják azt az iskolában,
Nem tudják azt a profcsszorok.

- Nos, leányka, lesz-e hát tanítóm?
10 Kell-e tőlem a professzorság?
Azt szeretném én csak megtanulni:
Mit tesz az a szó, hogy „boldogság”?

Nem kerül ám sok fáradságodba,
Ne gondold; csak egy kis percig vársz ...
15 Szólnod sem kell ... minek? ... egy tekintet
Mindent oly szépen megmagyaráz.

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

ÁLMAIMBAN GYAKRAN ...

Álmaimban gyakran látogatsz meg,
Életemnek legszebb álma te!
Onnan van, mert rajzolásit elmém
Minden este véled végzi be.

- 5 Te vagy elmém végső gondolatja,
Mielőtt bezárkozik szemem.
Igy az égen, mielőtt az éj jön,
A szép alkony mindig ott terem.

- Hej, leányka, akarod-e tudni:
20 Álmaimnak foglalatja mi?
Rövid az, de oly szép! ... látlak téged
Szerелеmmel rám mosolygani.

- Ha ez így van, mint álmodni szoktam,
Ha szeretsz tán engem, oh leány!
15 Add tudtomra, kérlek, hogy ne légyen
Boldogságom álmokép csupán.

- De ha nincs így, oh, ha nem szeretsz, s tán
Kebled értem soha nem hevül:
Akkor ... akkor legjobb lesz alunnom
20 És álmodnom véghetetlenül.

Kérem istent, hogy ne ébresszen föl
Az ítéletkor se engemet;
Jobb itt lenn csak álmodnom, hogy bírlak,
Mint a mennyben lennem nélküled!

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

SZERELEMNEK LOBOGÓJA . . .

Szerelemnek lobogója szívem,
Érte két szellem viaskodik;
Rémes a harc és mindennap eltart
Kora regtől késő alkonyig.

5 Egyik szellem, hófehér ruhába
Öltözködve, a vidám remény;
Másik szellem a mogorva kétség,
Öltözködve hollófeketén.

Egyre vínak, és nem tudhatom még:
10 Győzedelmes melyikök lehet?
Attól tartok, hogy kettészakítják
E szerelmi zászlót, szívemet!

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

ALACSONY KIS HÁZ . . .

Alacsony kis ház az én lakásom;
A tiéd magas, nagy palota.
Jaj nekem, jaj énnekem, leánya,
Nem emelkedhetem én oda . . .

5 De miért ne egyesülhetnénk mi?
Énhozzám le mért ne hajlanál?
Le a völgybe tér a hegy patakja,
S az égről a nap a földre száll.

Igy, mint a nap földre száll az égről,
10 És a völgybe hegyről a patak:
Palotádból, lelkem szép galambja,
Szállj le hozzám, hogy birhassalak!

Én hiszem, hogy boldogabb lennél te
Itt lenn nálam, mintsem odafenn.
15 A magasban hűvös levegő van,
A tavasz legszebb a völgyeken.

Szép tavasz vár, ha lejősz, leányka,
Szerelemnek ékes tavasza;
Nem mulandó e tavasz viránya,
20 Mint az, melyet a május hoz.

A mezőkre jó az ősz és hervaszt,
Ahol látja a virágokat.
Titkos, rejtett kert szivem szerelme,
A hervasztó ősz rá nem akad.

25 Kell-e e kert, lyányka, és lejősz-e
Hajlékomba? . . . szűk s kicsinke bár:
Oh azért megférünk benne ketten,
Mint fészékében a páros madár.

Jőj le, lyányka, nem törődöm azzal,
30 Ha ott hagyod minden ékszered . . .
Mért is volna rajtad ékszer? úgyis
Elhomályosítja azt szived.

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

MIHELYEST MEGLÁTTALAK . . .

Mihelyest megláttalak, leányka,
Én azonnal megszerettelek.
Látásodkor úgy jártam, mint a fa,
Amelyet a villám gyujta meg.

5 Fa valék én, egy kiszáradott fa,
Melynek lombja szertehulla rég.
Most örülök rajta, hogy az voltam,
Mert a száraz fa legjobban ég.

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

LYÁNYKA, MIKOR ...

Lyányka, mikor úgy együtt sétáltunk
Én nem szóltam és te hallgatál.
Hej! ha tudnám, be sokért nem adnám,
Hogy te ekkor min gondolkozál?

5 Én csak ilyenfélét gondoltam,
Hogy ... izé ... bizony már nem tudom:
Mit gondoltam? — csak hogy volt temérdek
Gyönyörűséges gondolatom.

Minden eszmém tündércsengetyű volt,
10 Mely búbájosan csilingele,
Bájosan ... de némelyk olyan búsan,
Hogy szívem majd megrepedt bele!

(Pest, 1845. augusztus.)

A VILÁGTÓL ELVONULVA ...

A világtól elvonulva élni
Egy csöndes kis házfödél alatt,
Elvonulva, lyányka, véled élni ...
Oh mily szép, mily édes gondolat!

5 Itt szeretném hagyni a világot,
Mely ugysem más, mint egy csatatér.
Harcolunk s mi harcaink jutalma?
Legfőlebb is tán egy kis babér.

És ezért küszködjem én örökké?
10 S megvagdalni hagyjam lelkemet?
A babér csak elfödi sebünket,
Elfödi, de nem gyógyítja meg.

Tedd kezembe kezedet, leányka,
S ahová vezetsz: megyek veled;
15 Oh de messze menjünk, hogy ne lássam
Távolról se a csatahelyet.

Messze menjünk és sebes léptekkel,
Hogy minket ne érjen majd utol
Mult időm emléke, e madár, mely
20 Harcainról oly búsan dalol.

(Pest, 1845. augusztus.)

AMIÓTA SZERELEMBE . . .

Amióta szerelembe estem,
Igazán, hogy féleszű vagyok.
Szemkötősdit játszanak fejemben
S fálnak mennek a gondolatok.

- 5 Nem csoda, ha olyasmit teszek, mit
Józanán tőlem nem láttatok,
Amit szinte szégyenlek kivallni:
A tükörbe is pillantgatok.

- Reggel sokszor jó estét kívánok,
10 És jó reggelt, hogyha este van.
Isten hozott! mondom a menőnek,
S annak, aki jó: élj boldogan!

- Tollam gyakran a porzóba mártom,
A tintát meg porzónak veszem.
15 S mindez hagyján! de mikor szájamba
A szivar tüzes végét teszem . . .

- Erre aztán elmondhatni ám, hogy
Valóságos szerelem sebe.
Te miattad kaptam, lányka . . . illő
20 Volna, hogy csóкод gyógyítsa be!

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között.)

SOHASEM VOLT AZ SZERELMES . . .

Sohasem volt az szerelmes, aki
Mondja, hogy rabság a szerelem.
Szárnyat ád ő, és nem rabbilincset,
Szárnyat ád ő . . . azt adott nekem.

- 3 S a madárnak nincsen olyan szárnya,
Mint minőt a szerelem növeszt.
El sem kezdem oly parányisággal,
Mint a föld, hogy átröpüljem ezt.

Szállok én az angyalok kertébe,
10 Föl az égre, pillantás alatt,
S koszorúba fűzöm ott e kertnek
Lángrózsáit, a csillagokat.

Majd ez égi fény borít el, majd az
Alvilágnak éjszakája főd . . .
15 Szállok és egy pillanatban látok
Istent s mennyet, poklot s ördögöt.

Nincsen itt tér, nincsen itt időköz,
Hogyha szárnyam folkerekedik;
A világnak megteremtésétől
20 Szállok a végső ítéletig.

S így ha mennyet és poklot bejárok:
A pokolban ami gyötrelmem
És a mennyben ami üdvesség van,
Egy percben mindazt átérezem.

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

A BOKRÉTÁT, MELYET . . .

A bokrétát, melyet nekem adtál,
Háromszin szalaggal kötted át.
Szereted te a hazának színeit,
Lyányka, mert szereted a hazát.

3 Adok én is három szint cserébe:
A zöld színnek vedd reményimet,
A fehérnek halovány orcámat,
A pirosnak vérző szívemet.

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

FA LESZEK, HA...

Fa leszek, ha fának vagy virága.
Ha harmat vagy: én virág leszek.
Harmat leszek, ha te napsugár vagy...
Csak hogy lényeink egyesüljenek.

- 5 Ha, leányka, te vagy a mennyország:
Akkor én csillaggá változom.
Ha, leányka, te vagy a pokol: (hogyan)
Egyesüljünk) én elkárhozom.

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

ŐSZI REGGEL JÁROK...

Őszi reggel járok a szabadban,
De hiába nézek szerteszét;
Sűrű ködnek fátyolában a táj,
A toronynak látni csak hegyét.

- 5 A természet elhagyott szentegyház;
Nincsen benne buzgó népe már:
A virágok... s hallgat orgonája,
Hallgat a sok énekesmadár.

- A természet néma szentegyháza
10 Fölzajlik még egyszer az idén
— A tavasznak mintegy viszhangjául —
A szüretnek megjövételén.

- A szüret víg, kellemes multság,
Gyakran ekkép sóhajtott szívem:
15 Be szeretnék én is szüretelni,
Mért nincs nekem is szőlőhegyem?...

- Most beérném egyetlen gerezddel,
Egy egész szőlőhegy nem epezt;
Hej, beérném én veled, leányka,
20 Te legszebb, legédesebb gerezd!

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

HÁBORÚVAL ÁLMODÁM . . .

Háborúval álmodám az éjjel,
Háborúba hitták a magyart;
Fölhívó jelül, mint hajdanában,
Oszágszerte járt a véres kard.

5 S fölriadt a véres kard láttára,
Akinek csak egy csepp vére volt.
A szabadság drága koszorúja,
Nem hitvány pénz volt a harci zsold.

Épen e nap volt menyegzőnk napja,
10 Az enyém, leányka, s a tiéd;
S én, hogy haljak a honért, elhagytam
Házasságunk első éjjelét.

Úgye, leányka, a menyegző napján
Menni és meghalni, szörnyü vég?
15 És mégis, ha rákerülne a sor,
Úgy tennék, mint álmomban tevék.

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között.)

ÉLETEM MOST . . .

Életem most egyetlen kívánság:
Megnyerhetni, leányka, szívedet!
Néha mégis csaknem azt ohajtom:
Vajha ne szeretnél engemet.

5 Azt hiszem, hogy sorsom a tiéddel
Összekötni vétek volna tán;
Az enyém oly boldogtalan, oly bús,
A tiéd oly boldog, oly vidám!

Berekesszem a szelíd galambot
10 Vérszomjas vadállatok közé?
Tengerekre, vészes tengerekre
A kicsiny sajkát vezessem-é?

Nem járnál-e ugy mellettem, lyányka,
Mint ott a galamb s a sajka jár?
15 Megbírnád-e a balsorsot? melyet
Én megbírok, mert megszoktam már . . .

Csak szeress te engemet, leányka,
Szenvedésim tudni sem fogod.
Nem borúl el soha én miattam,
20 Nem borúl el fényes homlokod.

Megkiméllek bánatomtól téged,
Mint a föld a napot, kedvesét.
Víg, derült ő, s ha lenyugszik a nap:
Akkor lesz csak szomorú, sötét.

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között.)

A LETARLOTT . . .

A letarlott, megsárgult vidéken
Szomorúan ül az őszi köd . . .
Mult időmnek szomorú emléke
Őszi ködként ült szívem fölött.

5 Feljön a nap fényes arculatja
És eloszlik a szomoru köd . . .
Fényes arcod megláttam, leányka,
S világosság lett szívem fölött.

Oh de, lyányka, ugy ne tégy, mint a nap,
10 Mely azért veré el a ködöt,
Csak azért, hogy tisztán lássék: milyen
Hervadás van a világ fölött.

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között.)

HA AZ ISTEN...

Ha az isten ekkép szólna hozzám:
„Fiam, én neked megengedem,
Hogy úgy halj meg, mint magadnak tetszik,”
Erre kérném akkor istenem:

5 Legyen ősz, de szép, szelíd, derült ősz,
Sárga lombon fényes napsugár;
Sárga lomb közt zengje végdalát egy
A tavasztól elmaradt madár.

S valamint az őszi természetre
10 A halál jön észrevétlenül:
Énreám is így jöjön... csak akkor
Vegyem észre, ha mellettem ül.

Ekkor, mint a lombon a madárka,
Zengjem én is el végdalomat
15 Bűvös hangon, mely le a szíveknek
Fenekére s föl az égbe hat.

És ha vége a varázséneknek:
Ajkaimat egy csók zárja be,
A te csóкод, széke szép leány, te
20 Földi lények legdicsőbbike! —

De ha ezt nem engedné az isten,
Képném akkor, hogy tavasz legyen,
Harc tavasza, hol rózsák teremnek,
Véres rózsák, férfikebleken.

25 S lelkesítve zengjenek a harcok
Csalogányai, a trombiták.
Ott legyek, s az én szivemből szinte
Nőjön egy halálos vérvirág.

S ha ledőlök ekkor paripámról:
30 Ajkaimat egy csók zárja be,
A te csóкод, te szép szabadság, te
Égi lények legdicsőbbike!

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—sept. 8. között.)

ELNÉMULT A FERGETEG...

Elnémult a fergeteg süvöltő
Hárfájának zordon éneke.
Nyúgódott a táj, mint az arc, mely küzdött
A halállal s már kiszenvede.

5 Oly szelid, szép őszi délután van!
Itt-ott látni csak kis felleget;
A viharból úgy maradt meg ez, mint
Bús időkből az emlékezet.

A faluknak bádlogtornyait a
10 Nap sugári megaranyozák;
Délibábak távol tengerében
Mint hajók lebegnek a tanyák.

Áttekintek a nagy láthatáron,
Rónaság ez, völgy- és hegytelen.
15 Szívem is most ily végetlen róna...
Nincsen benne más, csak szerelem.

Szívem olyan tele szerelemmel,
Hogy terhétől csaknem elesik.
Ugy vagyok, mint a fa, melynek ága
20 Alig bírja dús gyümölcseit.

Szívem így, megtelve szerelemmel,
Egy pohár, amely csordultig áll...
Drága bor!... s ha a lány porba önti?
Kár lesz... inkább idd ki te, halál!

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. közzét.)

ARCKÉPEMMEL...

Arcképemmel, lelkem arcképével
Ajándékozlak meg tégedet.
Nem bánom, ha senkinek sem tetszik,
Csak neked tessék, lánykám, neked!

5 Lelkem egy könyv, amely mindig nyitva,
Olvashatja, ki mellette jár.
Olvassák is — a sok forgatásban
Össze is van az szaggatva már.

Lelkem gyűrű, egy acélgyűrű; de
10 Láthatsz benne drágaköveket.
Legnagyobb, legszebb ezen kövek közt
Egy gyémánt, a tiszta becsület.

Lelkem oszlop, egy kősziklaoszlop,
Mely soha meg nem rendítettett,
15 Nem reszket . . . csak egy, csak egy esetben:
Hogyha rászáll szép tekinteted.

Lelkem felhő, egy haragvó felhő,
Gyakran ontja a villámokat;
De, leányka, te ne félj! — a villám
20 Tölgyeket sujt, nem virágokat.

Lelkem Illés próféta, a mennybe
Száll a dicsőség lángszekerén . . .
Híj öledbe, leányka, s lángszekérről
És mennyországról lemondok én!

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

AVVAGY ÉN MÁR SOHA . . .

Avvagy én már soha meg nem nyugszom?
Mindörökké tart e lelki harc?
Oh leányka, e véget nem érő
Kínozással, mondd, hogy mit akarsz?

5 Mert te kínszasz, mert te gyötresz engem,
Pedig én meg nem bántottalak;
Vagy talán az megbántás előttd,
Hogy szeretlek, hogy imádalak?

És ezért kell oly sokat szenvednem,
10 Oly sokat, amennyit csak lehet!
Szívemet megvesztegetted, leányka,
Hogy örökké verjen engemet.

S ezelőtt még, ha reggeltől estig
 Gyötörtettem is a kinpadon:
 15 Az enyém volt a pihentető éj;
 Most sem éjem többé, sem napom!

Mint galamb száll én felém az álom,
 De reám nem édesgethetem:
 A galamb félénk madár ... tovább száll ...
 20 Elriasztja dobogó szívem.

Kérlek, lyányka, parancsolj szívemnek,
 Csendesítsd le e vad pártütőt,
 Nehogy egyszer a kétségb'ésésnek
 Óráján keresztüllőjem őt!

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között.)

AZT HIVÉM, HOGY ...

Azt hívém, hogy csak az emberek közt
 Van irigység és kajánkodás.
 Csalatkoztam! mert amilyen a föld,
 Ott fenn az ég egy cseppel se' más.

5 Földön, égen nincs valódi béke;
 Örökös harc, örökös zavar.
 Mint a földön, épenúgy az égen
 Minden csak uralkodni akar.

A nap és éj háborút viselnek,
 10 Hol az egyik, hol a másik nyér.
 Mi a hajnal és az alkony? ... a nap
 S éj közötti harcban elfolyt vér.

És mi a hold? egy zsarnok király ő,
 És jobbágysai a csillagok.
 15 És a jobbágy, ki nagyon tündöklék?
 Jaj neki, mert száműzetni fog.

Hány jobbágysát száműzé e zsarnok!
 Minden éjjel hull alá néhány ...
 Tán te is így fényedért az égből
 20 Száműzött csillag vagy, szép leány?

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

MESSZE ESTEM . . .

Messze estem, oh lyánykám, beszédes
Szemeidnek szép sugáritól . . .
(Szemeidből jószág és vidámság,
E kedves két égi gyermek szól.)

- 5 Messze estem tőled, oh, te szép lyány,
Te aranyba foglalt drágakő!
De a nap, hol majd elédbe állok,
Ez a nagy nap nemsokára jó.

- Nagy lesz e nap, sorsomat határozó,
15 Mint Waterloo Napoleonét.
Még király vagyok . . . kevélyen hordom
Koronámat, a fényes reményt.

- Oh, de mi lesz éltem, ha fejemről
Porba hull e drága korona?
15 Mi lesz akkor éltem? . . . fájdalomnak
Oceánján a Szentilona.

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

MILYEN FURCSA ÁLMAM . . .

Milyen furcsa álmam volt az éjjel!
Lyányka, te megszúrtad szívemet,
És belőle minden vér kifolyt; de
Minden csepp vérből egy rózsá lett.

- 5 Mit jelenthet ez az álom? . . . semmit,
Csak azt, hogy ilyen a szerelem;
A szegény szívet halálra gyötri,
S olyan édes ez a gyötrelmem!

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

Petőfi „Félre mostan . . .” című versének fogalmazványa

Dele mit mefandlo mit vjennit
Ohi, te jobete, mek'a vjennit
Dej jobete! He kumpu erke, molle
Danka, pajot totlat vjennit.

Dele, but te kumpu, molle vjennit
Vjennit kumpu g'adig kumpu.
Dele jobete, te kumpu kumpu
Vjennit kumpu kumpu kumpu.

Dele, but te kumpu kumpu,
Vjennit kumpu kumpu kumpu.
Dele jobete, te kumpu kumpu kumpu.
Vjennit kumpu kumpu kumpu.

Dele, but te kumpu kumpu,
Vjennit kumpu kumpu kumpu.
Dele jobete, te kumpu kumpu kumpu.
Vjennit kumpu kumpu kumpu.

Dele, but te kumpu kumpu,
Vjennit kumpu kumpu kumpu.
Dele jobete, te kumpu kumpu kumpu.
Vjennit kumpu kumpu kumpu.

Dele, but te kumpu kumpu,
Vjennit kumpu kumpu kumpu.
Dele jobete, te kumpu kumpu kumpu.
Vjennit kumpu kumpu kumpu.

Dele, but te kumpu kumpu,
Vjennit kumpu kumpu kumpu.
Dele jobete, te kumpu kumpu kumpu.
Vjennit kumpu kumpu kumpu.

Keyvallon, hogg vjennit in mefandlo
Dele jobete, molle molle vjennit
Dele kumpu kumpu kumpu kumpu
Vjennit kumpu kumpu kumpu kumpu.

Vjennit kumpu kumpu kumpu kumpu
Dele jobete, molle molle vjennit
Dele kumpu kumpu kumpu kumpu
Vjennit kumpu kumpu kumpu kumpu.

FÉLRE MOSTAN . . .

Félre mostan, félre a fejemről,
Bú, te fekete, nehéz sisak! . . .
Jer, jókedv, te könnyű tarka csákó,
Melyen pajkos tollak inganak.

5 Félre, bú, te lándzsa, mely szögezve
Vagy tulajdon gazdád keblinek . . .
Jer, jókedv, te szép virágbokréta,
Mit keblemre bátran tűzhetek.

Félre bú, te alvilági kánpad,
10 Amelyen a szív martírkodik . . .
Jer, jókedv, te hattyutollas párna,
Melyen a szív mennyről álmodik.

Jöszte, jókedv! jöszte, víg barátom,
Csapjunk egy hatalmas ünnepet,
15 Oly hatalmast, aminő közöttünk
Még soha nem ünnepeltetett.

Jöszte, jókedv! fényes szivárványod
Vond keresztül a nagy ég-iven;
Jöszte, kezd el szép szellemzenédet,
20 Hadd táncoljon lelkem és szívem!

Kérdezed, jókedv barátom, hogy mért,
Mért tartunk ilyen nagy ünnepet?
Csak azért, mert megtudom: a lányka
Szeret-e hát avvagy nem szeret?

25 Hogyha visszatérünk a leánytól
És szerelmet tőle nem hozunk:
Messze utra küldelek, barátom,
S többé tán nem is találkozunk.

Megvallom, hogy eddig én reszkettem
30 Az időtől, mely most jöni fog,
De kihamvadt bátorságom lángja
Most, hogy épen kell, megint lobog.

Gyalázat a gyáva katonára,
Ki a síkra búsfélénken áll —
35 Vigalomra hát — vigan rohanjunk
A csatába — élet vagy halál — —!

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20 — szept. 8. között)

OH MI SZÉP...

Oh mi szép a vándorélet... oh az
Irigylendő vándormadarak!
Nem tudják ők, nem tudják: mi a tél,
Egy tavaszból másba szállanak.

5 Vándorolni... vándorolni, mint a
Fecske, mint a gólya, szabadon:
Add e sorsot énnekem, teremtőm!
Hajdan ez volt a kíváratom.

Oh mi szép a házi élet... oh az
10 Irigylendő házi madarak!
Mit törődnek ők téllal, tavasszal?
Fészkeikben olyan boldogak.

Házasodni, házasodni... élni,
Halni a szerelmi láncokon:
15 Add e sorsot énnekem, teremtőm!
Mostan ez az én kíváratom.

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20.—szep. 8. között.)

FALUN

Király vagyok most minden alkonyon:
A nap pirosuló fényt lövel reám,
A nap pirosuló búcsusúgára
Biborra festi egyszerű ruhám.

5 Gyönyörrel járom estenként a tájt,
Kilépven a kis házfödél alól;
Porfellegekben a nagy ég alatt
A hazatérő nyáj kolompja szól.

Elandalodva hallom e zenét,
10 Elandalodva szemlélek körül;
És messze látok, mert mindenfelé
Megmérhetetlen rónaság terül.

A rónaságnak messze tengerén
Imitt-amott áll egy fa, mint sziget,
15 S hová imát küld a mohamedán:
Kelet felé ez hosszú árnyat vet.

Miként csatában a sebzett vitéz,
Elvérzik a nap végre, s elesik;
S mint a dicsőség a vitéz-halált,
20 A napot csillagok s hold követik.

Körülem éj van, fényes éjszaka;
A csillagfényes éjben méla csend,
Oly csend, hogy szinte vélem hallani,
Mit a holdban szent Dávid lantja zeng.

25 A szomszéd tóból a vadlúdakat
Látom csapatban messzeszállani;
Szivemből is föl- és elszállanak
A nagyravágyás, hír vad álmai.

Feledni kezdem Pestet és zaját,
30 S jövendőm minden büszke terveit;
Jobb lenne élnem, így gondolkodom,
Jobb lenne élnem elfeledve itt.

A fölmagasztalt nagy nevek között
Ne hangoztassa senki nevemet,
35 Csak szőlőm és szántóföldem legyen,
Termők piros bort s fehér kenyeret.

S midőn szőlőmből s szántóföldemről
Házamba térek este: hozza be
Majd a piros bort s fehér kenyeret
40 Piros menyecskének fehér keze.

S ha a késő halálnak ujjai
A férj és nő szemét majd befogák:
Tegyék e g y sírba a két aggastyánt
Nem tettetésből síró unokák.

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

A JÓ ÖREG KOCSMÁROS

Itt, ahonnan messze kell utazni, míg az
Ember hegyet láthat, itt a szép alföldön,
Itten élek én most megelégedéssel,
Mert időm vidáman, boldogságban töltöm.
5 Falu kocsmájában van az én lakásom;
Csendes kocsmá ez, csak néha zajlik éjjel.
Egy jó öregember benne a kocsmáros...
Áldja meg az isten mind a két kezével!

Van szállásom itten s ennem-innom ingyen,
10 Sohasem volt ennél jobb gondviselésem.
Az ebédre nem kell senkit is megvárnom,
És mindnyájan várnak énrám, hogyha késém.
Csak egyet sajnálok: az öreg kocsmáros
Összekoccan néha jó feleségével;
15 No de amint összekoccan, meg is békül...
Áldja meg az isten mind a két kezével!

Elbeszélünk néha a letűnt időkről.
Hej, régiebb idők boldogak valának!
Háza, kertje, földje, pénze, mindene volt,
20 Alig tudta számát ökrének, lovának.
Pénzét a hitetlen emberek csalása,
Házát a Dunának habjai vitték el;
Igy szegényült el a jó öreg kocsmáros...
Áldja meg az isten mind a két kezével!

25 Alkonyuló félben van már élte napja,
S ilyenkor az ember nyugalmat óhajt,
S óréa, szegényre, a szerencsétlenség,
Óréa mostan mért legtöbb gondot és bajt.
Fáradoz napestig, vasárnapja sincsen,
30 Mindig későn fekszik, mindig idején kel;
Mint sajnálom én e jó öreg kocsmárost...
Áldja meg az isten mind a két kezével!

Biztatom, hogy majd még jóra fordul sorsa;
Ő fejét csóválja, nem hisz a szavamnak.
35 „Úgy van, úgy,” szól később, „jóra fordul sorsom,
Mert hisz lábaim már a sír szélén vannak.”

Én elszomorodva borulok nyakába,
S megfürösztöm arcát szemeim könnyével,
Mert az én atyám e jó öreg kocsmáros...
40 Áldja meg az isten mind a két kezével!

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

IMÁDSÁGOM

Elkárhozástól félt szegény anyám,
S talán féltése nem alaptalan.
Tart tőle — s ebben igazsága van —
Hogy már régóta nem imádkozám.
5 Imádkozom hát; íme két kezem
Szent áhitattal összekulcsolom.
Hallgass meg engem, égi hatalom,
Hallgass meg engem, édes istenem!

Adj énnekem... hó, első a haza.
10 Hatalmas isten, népem istene!...
De kérni vajjon mit is kellene
Hazámért, melynek annyi a baja?
Ezért csak egy, csak egy a kérelem:
Mely így, mint van, már nem sok évet lát,
15 Teremtsd egészen újjá e hazát,
Hallgass meg engem, édes istenem!

És magamért? mit kérjek magamért?
Adj hát nekem szépséges szeretőt,
S amelyen majd meglátogassam őt,
20 Gyors paripát; aztán sok, sok babért...
Nem hogy fejemet ékesítsd, nem,
De hogy, ha nem lesz szénám, abrakom,
Csikóm legyen mivel jól tartanom...
Hallgass meg engem, édes istenem!

(Szalkszentmárton, 1845. aug. 20—szept. 8. között)

PIROSLIK MÁR A FÁKON A LEVÉL . . .

Piroslik már a fákon a levél,
Süvölt köztök, süvölt az őszi szél,
Homályos a nap, a mező deres;
Pásztor, betyár meleg tanyát keres.

5 Meleg tanyát a pásztor csak talál,
Vár ott reá kulacs bor, tele tál.
Ha kifogy a kulacs bor s tele tál,
Lágy párnán felesége vele hál.

Betyár embernek jó tanyája nincs,
10 Minden felől csörög rá rabbilincs.
Szár az bokorban huzza meg magát,
Átkozza a hús őszi éjszakát.

(Dömsöd, 1845. szeptember.)

FELHŐ ÉS CSILLAG

Mikor isten a férfit teremté,
Homlokára szállt sötét ború,
Nem tudom mért? . . . csakhogy e borúból
Lett a felhő s égiháború.

5 Mikor isten a hölgyet teremté,
Örömében sírva fakadott.
Most is látni ez örömkönnyeknek
Cseppjeit, a sok szép csillagot.

(Cinkota, 1845. szeptember.)

CSÁSZÁR FERENC ÓNAGYSÁGÁHOZ

Nagyságos úr! ismer engem,
Tudja azt a rossz szokásom,
Hogy az igazságot isten-
S embernek szemébe vágom.

3 Nagyságos úr! ön nem isten,
Csak ember, de az sem nagy ám!
S így az igazságot önre
Ugyan mért ki ne mondanám?

Nagyságos úr! kimondom azt,
10 Mert ön énnekem nem árthat;
Cenzurázni nem akarok,
És így nem rejciálhat.

Nagyságos úr! meglehet, hogy
Önnek számtalan bűne van;
15 Mind leimádkozhatja... de
Van egy megbocsáthatatlan.

Nagyságos úr! tudja mi ez?
Nem, hogy engemet kritizál,
A világért sem az!... hanem
20 Az, hogy ön verseket csinál.

Nagyságos úr! az isten szent
Szerelmére, mit gondol ön?
Azt hiszi: a költészet a
Nagyságos címmel együtt jön?

25 Nagyságos úr! a költőnek
Szükséges, hogy lelke légyen;
Hanem önnek lélek helyett
Spongyia van a szívében.

Nagyságos úr! a spongyia
30 Lángot nem vet, szikrát sem ad,
Akármikép ütik, verik...
Minek üti-veri tehát?

Nagyságos úr! valahányszor
Az ön verseit olvasám,
35 Tudja: mi jutott eszembe?
Az, hogy: asinus ad lyram.

Drága, tisztelt nagyságos úr!
Az ön atyja csizmadia;
Önnek is jobb lenne, ezt a
40 Mesterséget folytatnia.

(Pest, 1845. szeptember 10. után.)

AZ UTÓSÓ EMBER

- Mi az fölöttem? ég vagy sírbolt?
Igen, sírbolt, amelyben a föld
Ez óriás koporsó fekszik.
És ott fejem fölött az a fény
- 5 A nap? vagy a sírbolti lámpa?
Igen, sírbolti lámpa, melynek
Bágyadtan pislogó sugára
Sötétségét a síri éjnek
Halvány piros-sárgára festi.
- 10 S mily hallgatás! . . . de, hah, mi zendül
A némaságnak közepette?
Madárszó vagy leánydal? Oh nem!
A férgek rágják a koporsó
Behunyt szemű, hideg lakóit.
- 15 Igen, behunyvák a szemek mind,
Melyekben egykor szerelemnek
S gyűlölségnek szikrája lángolt,
S amelyekből oly undorítón
Nézett ki, mint a kéklyányok
- 20 A bordélyházak ablakából,
A gög, irigység, elbizottság,
A megvetés, alázatosság.
Behunyvák a szemek, s hideg már
A szív, e kis pokol, amely száz
- 25 Meg száz ördögnek volt tanyája,
Hol a bűnök máglyája égett
Kihamvadatlan lángolással.
Hanem már mindeneknek vége.
Alszik már a becsületorzás,
- 30 Barát- s honáruulás, s egyéb szörny,
S amely őket nyomban követte,
A lelkiösmeret marása . . .
De ez nagyon régen halt már meg,
Az újabb kornak nemzedéke
- 35 Ismerte ezt csupán hiréből. —
Mindennek vége. Minden alszik.
Becsukva a szem. Hűlve a szív.
Csak én magam vagyok még élő
A sírbolt roppant üregében,
- 40 S tünődöm, egy vendégre várván,
A késedelmező halálra.
Halál, mért nem jössz? félsz talán, hogy
Megbirkozom veled s legyőzlek?

Ne félj, nem az vagyok, ki voltam,
 45 Ki egykor vakmerő kebellet
 Dacoltam sorssal és világgal.
 Bátran jöhetsz. Meg nem támadlak.
 Hagyom magam. Erőtelen hang
 Leszek. Te szélvész légy. Sodorj el.
(Pest, 1845. szeptember 10—24. között.)

HÁROM SZÍV TÖRTÉNETE

I

Volt egy lovag, kinek nem volt hazája,
 Mert rajtütének ellenséges népek,
 És pusztulás lett, mit hozának rája
 Komor fényében a csaták tüzének.
 5 Komor fényében a csaták tüzének
 Piroslott a lovag hős arca szinte
 S piroslott vére, melyet bőven önte
 Megmentésére a hon életének.
 De hasztalan folyt a lovagnak vére;
 10 Ó megmaradt és honja véget ére.
 S a hontalan lett fának eltört ága,
 Mit a fáról a fergeteg törött le,
 S mit ez most kerget a széles világba.
 Midőn a felhő ott szállott fölötte,
 15 Ahol volt a ledöntött hon határa,
 Megállott és letérdepelt hantjára,
 Hogy könnyeit végső cseppig kisírja
 A földre, mely holt nemzetének sírja;
 Mert könnye volt egyetlen kincse, melyet
 20 Elvesztett mindenéből még megtarta:
 S ezt tékozolni másra nem akarta. —
 Megindult és ment tompa búja mellett,
 Mely árny képében őt folyvást kísérté.
 Midőn kifáradt már a bujdosásban:
 25 Csöndes vidékbe megpihenni tére
 Egy idegen nép távol országában.
 És gondolá azt is, hogy őt halála,
 Ha egy helyen lesz, hamarabb találja;
 S ha ráhull a halál fehér virága,
 30 Beteljesülve minden kívánsága.
 Ezt várta ő a csendes zárt vidéken,
 Hová fáradtan megpihenni tére,

- S hol élt egy lányka olyan ifjuszépen,
 Hogy a vidéknek vált bámult diszére.
- 35 De ő a lányka szépségét nem látta,
 Semmit sem látott, csak romját honának;
 Nem látta, hogy rá gyakran szállt a lányka
 Tekintetének csillagos világa,
 S tekintetei mi lángolóak valának!
- 40 Így a leányka napjai folyának,
 S arcára halvány liljomot füstének
 Gyötrelmei a szólni nem merésnek;
 Mert mit mondhatna a fényes lovagnak,
 Mit mondhat ő, ki, bár eléggé gazdag,
- 45 De pórszülőknek egyszerű magzatja? —
 És a vidéket még egy ifju lakja;
 Szegény fiú, a legszegényebb szolga,
 Tengődve éli nyomorú világát,
 Kit tán megölne sok fárasztó dolga,
- 50 Ha nem láthatná néha a leánykát;
 A titkon bámult lányka láthatása
 Fogó erője meghozó varázsa.
 Fél rágondolni, hogy kérjen szerelmet
 A pór, de gazdag szülők gyermekétől,
- 55 Ó, akinek ha jut száraz kenyérből
 Egy-két nagyobb falat, sorsán örülhet.
 S ő mégis boldog, és azzal beéri,
 Hogy a leánykát messziről kíséri.

II

- És a lovagnak kondult a nagy óra,
 60 Mely e világból őt egy másba vitte,
 Ahol bitor kény mennykövit nem szórja
 Az ártatlanság népének fölötte.
 Letették őt az anyaföld ölébe;
 Követ nem tettek a halom fölébe,
- 65 Mely pajzsa lett az élet búja ellen...
 Miért is volna kő? a lányka szíve,
 Halála által kő lett, érzéketlen;
 S ha nincsen érzés a szív birtokában,
 Az ember mit keressen a világban?
- 70 Nem volt a lányka sem sokáig földi,
 Lefekvék, honnan senki fel nem költi.
 És a szegény, az árva, árva szolga,
 Tüntén egyetlen gyönyörűségének,
 Az élet terhét hogy viselte volna?
- 75 Végét vetette terhes életének.

III

Az éjszakának sírnyitó felében
Fölkél a szolga, és a helyre mégyen,
Hová temették a kedves leánykát;
Akarja látni élte szép bálványát.
80 De a leánnyal nincs találkozása,
Mert a leány a sírból szinte eljár,
Hogy a lovagnak szellemét meglássa,
S ott vár, ott vár, de szinte hasztalan vár;
Mert a lovag száll messze, messze tájra,
85 Elszáll megnézni: rab-e még hazája?

(Pest, 1845. szeptember 10—24. között.)

ISMERJETEK MEG!

Ismerjete meg végre: ki vagyok?
Álarc alatt volt mostanáig képem.
De már meguntam én álarcomat,
És azt most ünnepélyesen letépem!

5 Olvastátok vidám dalaimat?
Azt gondoljátok, hogy lelkemből írom?
Oh, dalaimban a kedv, nevetés,
Csak olyan ez, mint a virág a síron.

Kivül a síron nyílik a virág,
10 S belül a sírban féreg és halott van;
Igy írtam én enyelgő dalokat,
Mig lelkem haldokolt a fájdalomban.

De többé nem leszek komédiás,
Ki víg pofákat vág a közönségnek,
15 És odabenn a színfalak között
Arcán kinszenvedés könyűi égnek! —

Oh nem, ez mégsem szép határozat!...
Muljék oly gyorsan, amily gyorsan támadt.
Szenvedjen bár szívem: a víg dalok
20 Ne szűnjenek meg... hátha általok
Kissé vidítom szomorú hazámat.

(Pest, 1845. szeptember 10—24. között.)

A HŰTELEN BARÁTOKHOZ

Derék fiúk, mint hagyogatnak el!...
Eredjetek csak isten hírvél;
Hagyjátok itt a fát, ti levelek,
A fát, e szívet, melyen függtetek.
5 Az őszi szél, mely titeket lefű,
Majd elmulik, nem lesz örökkorú;
S ha eljövend ismét a kikelet,
Fog kapni a fa új leveleket.
De tudjátok: többé ki nem virul
10 Az a levél, mely fájáról lehull.

(Pest, 1845. szeptember 10—24. között.)

VIRÁGOSKERT A KÖLTŐ SZÍVE...

Virágoskert a költő szíve,
De másnak termi a virágokat;
Mig ezeket szétosztogatja,
Önnön magának csak tövis marad.
5 És pillangó a költő lelke;
Szegény pillangó! neki megesett:
Addig bolyong a puszta kertben,
Mig összetépik őt a tövisek.
S a puszta kert s tépett pillangó
10 Eszébe sem jut senkinek talán,
Midőn élvezettel mereng a
Szegény költő martirkoszoruján.

(Pest, 1845. szeptember 10—24. között.)

IFJUSÁG

Mondják hidegnyugalmasan
Az öregek:
Szilaj, bolond fiú vagyok,
Csendesb legyek.
5 Vénység az életnek viszhangja csak,
E tompa hangok meg nem bántanak.

Szilaj vagyok, igaz; s bolond?
Az is lehet.
Az ész tanácsra nem hívom,
10 Csak a szívet.
No de fejemnek is hasznát veszem:
Reá bokrétás kalpagom teszem.

S a szív nem rossz tanácsadó,
Higyétek el.
15 Az ésnél gyakran messzebb lát
Sejtelmivel.
Az ifju szíve lánglobogva ég;
Világít ez, midőn sötét az ég.

S szolgál a szív nemcsak vezér-
20 Szövétnékül.
Balsors telében életünk
Gyakorta hűl,
S az ész miatt akár megfagyhatnánk,
De szívünkben fölmelegít a láng.

25 És ne higyétek, csendes öregek,
Hogy tán megárt,
Ha túllobogja is a fiatal
Tűz a határt;
Föl szoktak gyújtani egész mezőt,
30 S lesz égés által ez gyümölcsözőbb.

(Pest, 1845. szeptember 10—24. között.)

BÚM ÉS ÖRÖMEM

Nincsen oly bú,
Mint az én búm.
Oh ha én busúlok!
Keblem egy oroszlánbarlang,
5 S szívem benne bárány;
Szaggatják az éhes oroszlánok
Fogaikkal körmeikkel.
Vérét isszák,
Csontját rágják
10 És velőjét szíják
E szegény báránynak az
Éhes oroszlánok. — —
Olyan öröm sincs,
Milyen az én örömem.
15 Oh mikor én örülök!
Keblem egy édeni kert
S rózsza e kertbe' szívem.
Napsugarakkal,
Tarka lepékkel
20 Játszik e rózsza,
S zeng körülötte
A csalogány.
És jön egy angyal,
És leszakítja e rózsát,
25 S illeti csókkal,
S keblire tűzi,
S véle az égbe röpül!

(Pest, 1845. szeptember 10—24. között.)

VISEGRÁD TÁJÁN

Ki mondja meg?... Visegrád táján
A bágyadt alkony
Nem Zách Klárának megtört szellem?

Ki mondja meg?... Visegrád táján
3 A vad, sötét éj
Nem Zách Bódognak bosszus szelleme?

(Pest, 1845. szeptember 15—24. között.)

SORSHUZÁS ELŐTT

Kétszázezer forint! reá
Gondolni is alig merek.
Nagyúr leszek, mennykő nagyúr,
Föltéve persze: ha nyerek.

- 5 Vajon hová teszem e pénzt?
Mindenh'á, csak ládámba nem!
Meg nem penészedik az én
Ládámban, hiszem istenem.

- Amint nyerek: elnyargalok
15 Tóth Gáspárhoz nagy hirtelen,
És e jó urnál eddigi
Kontóm szépen lekvittelem;

- Aztán (most már készpénzemért!)
Jó téli öltönyt varratok;
15 Mert közel a tél, s mostani
Ruhámban meg is fagyhatok.

- Mily jólesik majd: ha fogat
Vicsorgat énram a hideg,
Hahá! mily jólesik: fűgét
20 Mutatni őkegyelminek.

Ugy ám, de hátha nem nyerünk?...
Ha nem nyerünk: isten veled,
Jó téli öltöny! — de se baj,
Megszoktam már a hideget.

(Pest, 1845. szeptember 10—24. között.)

M. E. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

- Legboldogabb perc életünkben az,
(Még nem próbáltam, ámde úgy hiszem)
Ha kedvesünkkel oltárhoz megyünk.
S neked maholnap e sorsod leszen.
5 Megállitnám, ha volnék József,
Megállitnám itt a napot, időt,
Hogy mindörökké oly boldog lehess,
Minő ekkor lész az oltár előtt.

(Pest, 1845. szeptember 10—24. között.)

ÉN ÉS A NAP

Bámulja sok oly epedőleg a holdat,
Ezt a megtestesült sohajt.
Miattam akár kimaradjon örökre,
Nem csüggök én merengve rajt.

5 Megtestesülése te érzeteimnek,
Magas, fényes, hő napsugár!
Te vagy szívem öröme, gyönyörüsége,
Érted szemem, lelkem sovár.

Egymás szeretői vagyunk mi a nappal;
10 Mi hűséges két szerető!
Ki mondja meg: én melegülök-e tőle?
Vagy szívemtől melegszik ő?

És hogyha siromba leüzni fog a sors,
Csak azt az egyet fájlalom,
15 Hogy majd szeretőmet a földnek alatta,
A szép napot, nem láthatom.

De szabad a holtnak egy óra naponként,
S én arra kérem istenem:
Éjfél idején legyen zárva koporsóm,
20 S nyíljon meg az délben nekem!

(Pest, 1845. szeptember 10—24. között.)

A ZSIVÁNYSÁG VÉGE

Hej zshiványság, derék szép zshiványság!
A te véged hatalmas mulatság;
Lesz belőled, úgy hord a szerencse,
Száraz fának száradó gyümölcse.

5 Hogy kimulj, szikrát sem fáradsz magad;
Kitekeri a hóhér a nyakad.
Hogy pedig ne láthasd szégyenedet,
Kivájják a varjak szemeidet.

És mig tested a táncot úgy járja,
10 Amint szól a szelek muzsikája:
Mélys gében a sátán házának
Lelkeddél az ördögök labdázna.

(Pest, 1845. szeptember 10—24. között.)

EGY FIATAL IRÓHOZ

Üdvezellek, ifju pályatárs,
Pályatársam s szeretett barátom!
Egykor én terólad jósolék,
S jóslatom most teljessedni látom.

5 Láttam egykor egy kis felleget,
S megmondtam, hogy ebből fergeteg lesz.
E kicsiny felhőcske te valál,
És most villámterhesen közelgesz.

Jőj és ontsd lelked villámait,
10 S lángjaikkal gyujtsd föl a világot;
Rendüljön meg a föld, amidőn
Mennydörgő jelszódat elkiáltod.

Hogyha majd villámlasz s mennydörögsz,
Jőnek ellened zuduló hangok;
15 Mert ha nagy az égiháború,
Félre szokták verni a harangot.

De azért dúl a vihar tovább
Minden félrevert harang dacára.
Igy barátom, te se hajts ama
20 Jajveszéklő emberek szavára.

Ekkép kellett volna nekem is
Tenni sokszor ostromolt pályámon.
Én e tehetetlen hangokat
Figyelemre méltatám. Sajnálom.

25 Eh, megtörtént, mit sajnálkozom?
Hadd szorítsam jobbod, ifju bajnok,
Én, ki ilyen rokonszellemű
Pályatárs után már rég sohajtok.

Fölléptél. Ez engem megújít,
30 Hogy a sorompók közt ketten állunk.
Most, barátom, küzdjünk, hadd legyen
Győzelmünk vagy vitéz halálunk!

(Pest, 1845. szeptember 10—24. között.)

ALKU

Juhászlegény, szegény juhászlegény!
Tele pénzzel ez a kövér erszény;
Megveszem a szegénységet tőled,
De rá'dásul add a szeretődöt.

- 5 „Ha ez a pénz volna csak foglaló,
S még százennyi lenne borraavaló,
S id'adnák a világot rá'dásnak,
Szeretőmet mégsem adnám másnak!”

(Szalkszentmárton, 1845. szeptember 25—26.)

A SZERETŐM NYALKA GYEREK...

A szeretőm nyalka gyerek,
Alája termett a nyereg.
Ha viszi a paripája,
Gyönyörűség nézni rája.

- 5 Gyakran látogat meg engem,
Most is amott jön a lelkem;
Ugy megvágat paripája,
A négy körmét majd elhányja.

- Öregbiró lyánya, szivem,
10 Mit kukucsálsz olyan igen?
Mit lesed a szeretőmet?
Ugysem szeret ám ő téged. —

- Szállj le, kincsem, a nyeregből,
Vedd ki lábad a kengyelből,
15 Ereszd meg a terhelődöt,
Öleld meg a szeretődöt.

- Istenem, be ver a szived,
Mert itt van az enyim mellett.
Szived az én kincsesládám,
20 Három faluért sem adnám.

Mulattató, neveltető,
Ha összejön két szerető;
Elbeszélnek végtelenül,
Magok sem tudják, hogy mirül.

25 Jaj de mi zaj van odakint?
Hát biz ott a lovad nyerit.
Hogy elfeledkeztünk róla!
Isten bűnünkül ne rója.

Jól tartottad a lovadat,
30 De már föl is kantároztad.
Még egy csókot, itt az orcám,
Isten hozzád, kedves rózsám!

Kedves rózsám, isten hozzád.
Adjon isten arany zablát,
35 Arany zablát a lovadnak,
Aranyos kedvet magadnak!

(Dunaföldvár, 1845. szeptember 25—26.)

S. K. EMLÉKKÖNYVÉBE

Vén épület már a világ,
Le, alacsonyra süllyedett.
Ha egyenest jársz: beütöd
A gerendában fejedet.
5 Hajolj meg, ha a fejtörő
Gerenda ellenedre van...
Én inkább betöröm fejem,
Semhogy meghajtsam derekam!

(Borjád, 1845. szeptember 26—október 7. között.)

S. ZS. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

Méhek s virágok kertednek lakói.
Méhes, virágos kert legyen szived:
Ha nyílik benne szerelem virága,
A barátságnak méhét is bevedd;
5 Mert jól tudod: szép a virág; azonban
Tavasszal él csak, és ez oly rövid,
Míg a szerény méh munkálódásából
Megédesítéd téli napjaid.
Ha e tanácsom nem lesz sikeretlen:
10 Engedd, hogy én is méh legyek szivedben.

(Borjád, 1845. szeptember 26—október 7. között.)

A NÉGYÖKRÖS SZEKÉR

Nem Pesten történt, amit hallotok.
Ott ily regényes dolgok nem történnek.
A társaságnak úri tagjai
Szekérre ültek és azon menének.
5 Szekéren mentek, de ökörszekéren.
Két pár ökör tevé a fogatot.
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

Világos éj volt. A hold fenn vala;
10 Halványan járt a megszakadt felhőkben,
Miként a bús hölgy, aki férjinek
Sírholmát keresi a temetőben.
Kalmár szellő járt a szomszéd mezőkön,
S vett a füvektől édes illatot.
15 Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

A társaságban én is ott valék,
S valék szomszédja épen Erzsikének,
A társaságnak többi tagjai
20 Beszélgetének s énekelgetének.
Én ábrándoztam s szóltam Erzsikéhez:
„Ne válasszunk magunknak csillagot?”
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

25 „Ne válasszunk magunknak csillagot?”
Szólék én ábrándozva Erzsikéhez,
„A csillag vissza fog vezetni majd
A mult időknek boldog emlékéhez,
Ha elszakaszt a sors egymástul minket.”
30 S választottunk magunknak csillagot.
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

(Borjád, 1845. szeptember 26—október 7. között.)

SZERELEM ÁTKA

Te vitéz Barangó, hova oly vágtatva?
Mért öltöztél fényes hadi páncélodba?
Mért fényesebb szemed fényes páncélodnál
S kezekben villogó kardod acélánál?

- 5 Vitéz Barangónak leszen útja hosszú,
Azért megy sebesen, mint halálos bosszu,
De nem bosszu űzi, hanem a szerelem,
Azért a tündöklő szikra szemeiben.

- Szép szeretője van vitéz Barangónak,
10 Híják szeretőjét a szép Ildikónak.
Ildikónak arca szép, mint az ég boltja;
Szeme, mint a nap, a csillagot kioltja.

- Barangó szerette őt véghetetlenül,
Föl is szólította: menjen hozzá nejlül.
15 Ildikó felele: „Kezem neked adom,
Hogyha teljesíted három kíváнатom.

- Hozz nekem az égből szivárványdarabot,
Menyasszonyi ruhát majd abból varratok;
Hozz nekem rózsákat a hajnal kertébül
20 Koszorúnak főmre nászi ékességül;

Végső kívánságom a göncölszekere,
Ezen üljek, hogyha megyünk esketőre.
Ha teljesíted e három kívánságot,
Férjem leszel, veled élek házasságot.”

- 25 Im ezek valának Ildikó szavai.
Barangó alighogy hallá kimondani,
Paripáján termett s gyorsan elrobogott,
S hozott először is szivárványdarabot.

- Azután berontott a hajnal kertébe,
30 És a legvirítóbb rózsákat letépte.
Sok bajába került mindezt végbevenni,
De vitézségének nem állt gátul semmi.

- Most megyen harmadszor, a göncölszekerért.
Magára öltötte minden jó fegyverét;
35 Ha szép szóval meg nem kapja, amit akar,
Erőszakkal vívja ki a fegyveres kar.

Szép Tündérorszáiban éktelen sok a kincs,
Hanem hát a göncölszekérnek párja nincs;
Őriztetik is ám a fenevadakkal,
40 Meredő körmökkel, tátongó szájakkal.

Barangó odaér, kéri a szekeret;
De mihelyest kérő beszéde megeredt,
Végét nem is várva, nekirohantanak
Dühös méreggel az őrző fenevadak.

45 Esztendeig harcolt Barangó hős keze,
Míg elhullt a szekér egész őrizete,
Míg kivívta a nagy és véres diadalt,
Amelybe maga is majd hogy bele nem halt.

Ekkoron Barangó nem is tett egyebet,
50 Az istálóból négy tátost kivezetett.
A legszebb négy tátost vezette ki onnan,
S befogta őket a szekérbe legottan.

A gyémántos gyeplőt ragadta kezébe,
Csillagsugárostort a másik kezébe,
55 Saját paripáját saraglyához köté,
Ugy hajtott serényen szeretője felé.

Szeretője addig, szép Ildikó, mit tett?
Gondolta Barangó: búsan várja őtet.
Gondolta Barangó: „szivem Ildikója,
60 Ne marjon a bánat fulánkos kigyója!

Ne marjon a bánat fulánkos kigyója,
Közeledem immár, szivem Ildikója!
Közeledem hozzád szép göncöl szekérén,
És boldog vagyok, mert kezéd megnyerem én.”

65 Ne félj, jó Barangó, Ildikó nem búsul!
Vigad ő más karján kicsiny magzatostul,
Van már kis magzata, van már férje neki,
Jősz-e te vagy nem jősz? nem igen keresi.

Feledte Ildikó régen ígéretét,
70 A jött-ment Kevének adta szivét, kezét.
Keve bírja mostan azt a boldogságot,
Melyért kezéd fáradt és szived sovárgott.

Ildikó most is ott ül Keve ölében,
Egymást csókolgatják, ölelgetik épen.
75 Amint ezt meglátja jó Barangó vitéz,
Nincs ereje szólni, csak merőn áll és néz.

De föllázad a vér félholt nyugalmából,
Barangónak összeszorult szive tágul,
Eszeveszett harag fut égő agyába,
80 Kirántja szablyáját és megindul lába.

A két szeretőnek borsózott a háta,
Mikor a vitézt így közeledni látta,
Egymás kebeléről gyorsan fölriadnak,
Megszökni előle a szilaj haragnak.

85 Hős Barangó erre kardját elvetette,
És ily szókat ejtett nagy gúnnyal nevetve:
„Nem érdemlitek meg, hogy ezen kar által
Ismerkedjete meg a méltó halállal!

Nem fogja szívetek kardom hegye érni,
90 Te szószegő asszony, te csábító férfi!
De ami átka van a széles világnak,
Ha isten meghallgat, mind reátok szállnak.

Mindkettőtök élte legyen halhatatlan,
Hogy szenvedhessetek örökös kinokban.
95 Éljetek, míg eljön az üstökös csillag,
Melytől a rengő föld sarkai bomolnak.

Kivánom: váljatok kővé mind a ketten,
Szívetek a kintól hogy meg ne repedjen.
Te csábító férfi, amint most kebled ég;
100 Azt olyan mértékben örök lángok egyék.

S te szószegő asszony, bűnbánó könnyeid
Szünetlen folyjanak a világ végeig,
És a patakba, mely szemeidből ered,
Könnyed patakjába fuladjon gyermeked.

105 S az én életem is legyen halhatatlan,
Hogy kinaitokat váltig kacaghassam!”
Barangó vitéz az átkot így végezte,
Meghallgatta isten s beteljesítette.

Kősziklákká váltak Ildikó és Keve.
110 Csábító Kevéből tűzokádó leve,
Hányja magából a tüzet szakadatlan,
Mai nap is hányja s jajgat a kinokban.

És amely Ildikó volt egykor, a hegyből
Kiapadhatatlan két forrás buzog föl,
115 E forrásokba fult be kicsiny magzata,
Kit isten a völgyben fává változtata.

Barangóból pedig sötét fergeteg lett,
Mely ottan borong a két átkos hegy felett.
Mig Ildikó sír és míg Keve lángol s nyög,
120 Reájok Barangó rettentőn mennydörög.

(Borjád, 1845. szeptember 26—október 7. között.)

A MAGYAR NEMES

Őseimnek véres kardja
Fogason függ, rozsdá marja,
Rozsdá marja, nem ragyog.
Én magyar nemes vagyok!

5 Munkátlanság csak az élet.
Van életem, mert henyélek.
A paraszté a dolog.
Én magyar nemes vagyok!

Jól készítsd, paraszt, az utat,
10 Mert hisz a te lovad vontat.
Csak nem járhatok gyalog.
Én magyar nemes vagyok!

Tán a tudománynak éljek?
A tudósok mind szegények.
15 Nem irok, nem olvasok.
Én magyar nemes vagyok!

Van, igaz, egy tudományom,
Ebben párom ritkán látom:
Enni, inni jól tudok.
20 Én magyar nemes vagyok!

Milyen jó, hogy nem adózok.
Gazdaságom van, de nem sok,
S van adósságom, de sok.
Én magyar nemes vagyok!

25 Mit törődöm a hazával?
A hazának száz bajával?
Majd elmúlnak a bajok.
Én magyar nemes vagyok!

Ősi joggal, ősi házban
30 Éltetmet ha elpipáztam:
Mennybe visznek angyalok.
Én magyar nemes vagyok!

(Borjád, 1845. szeptember 26—október 7. között.)

GYERMEKKORI BARÁTNÉMHOZ

Te vagy? valóban te vagy az?
Vagy e látmány csak képzelet?
Csak képzetemnek tündér délibábja,
Amelyben lelkem újra látja
5 Szép arcod s boldog gyermekségemet?

Te vagy valóban! ennyire
Csalódás nem megy, nem mehet;
Ismérem én jól e szemek sugárát,
Amellyel glóriába zárád
10 Hajdanta boldog gyermekségemet.

A kisleányból hajadon,
A kisleányból ifju lett;
Jött az idő, mely soha meg nem állott,
S miként a szélvész a virágot,
15 Elvitte boldog gyermekségemet.

Azóta tiszta látköröm
Oly gyakran elsötétedett,
S az éjszakában, mely sírként fedett el,
Csak egy csillag volt, a könny, mellyel
20 Sirattam boldog gyermekségemet.

Viszontlátásunk ünnepén
Ölelj meg, lánykám, engemet;
Hagyd elfeledni kínos ifjuságom,
Hagyd karjaidban újra látnom
25 Ragyogni boldog gyermekségemet!

(Borjád, 1845. szeptember 26—október 7. között.)

A KÖLTŐ S A SZŐLŐVESSZŐ

Semmi vágyam, semmi kedvem
A borostyánkoszorúhoz!
Magyarország szép leányi,
Szőlővessző-koszorúval
5 Koszorúzzatok meg engem,
Mert a szőlővessző és a
Költő sorsa oly hasonló.
Költő és a szőlővessző
A világnak adja lelkét.
10 Szőlővessző lelke a bor,
A költőnek lelke a dal.
Lelkünket ha általadtuk
Borban, dalban a világnak:
Elhervadunk, elenyészünk.
15 És midőn már elenyéztünk:
Lelkeink, a bor s dal mellett
Vígad a világ! — — —

(Borjád, 1845. szeptember 26—október 7. között.)

A CSÁRDA ROMJAI

- Te vagy, oh szép alföld végtelen rónája,
Lelkem legkedvesebb mulatótanyája.
Az a görbe felföld hegy- és völgyeivel
Könyv, melynek számtalan lapját forgatni kell,
5 De te, alföldem, hol hegy után hegy nem kél,
Olyan vagy, mint a nyílt, a fölbontott levél,
Amelyet egyszerre általolvashatok;
S vannak beléd írva szép, nagy gondolatok.
Mint sajnálom én, hogy egész életemet
10 Itt kinn a pusztákon töltenem nem lehet!
Itt szeretnék élni a puszták közepin,
Mint Arábiában a szabad beduin.
Pusztá, pusztá, te vagy a szabadság képe,
És, szabadság, te vagy lelkem istensége!
15 Szabadság, istenem, még csak azért élek,
Csak azért, hogy egykor érted haljak én meg,
S síromnál, ha érted onthatom véretem,
Meg fogom áldani átkos életemet.
De mi ez? ... sír ... halál ... hova nem vetődtem!
20 Nem csoda különben, mert rom van előttem.
Nem váromladék ez. Csárdának romjai.
Hanem hiszen azt az idő nem keresi:
Mely'k milyen épület? vár-e avvagy csárda?
Ennek is, annak is reálép falára;
25 S hova az idő lép, omlik, ha kő, ha vas,
És neki semmi nem alacsony, nem magas. —
Hogy van, hogy e csárda kövekből épüle?
Holott kőtermésnek nyoma sincs körüle.
Itt régente falu avvagy város állott,
30 Míg nem nyögte hazánk a török rabságot;
(Szegény Magyarország, szegény édes honom,
Be sokféle bilincs volt már lábaidon!)
E hajdani várost földülta az ozmán,
Kő kövön nem maradt, csak az isten házán.
35 A templom maradt meg — de ez is betegen —
Hogy a pusztulásnak gyászolója legyen.
És gyászolt a templom több hosszú századot,
Míg végre bujában össze nem roskadott.
Hogy haszna ne vesszen széthullott kövének,
40 Belőle e helyen csárdát építének.
Az isten házából csárda! ... és miért ne?
Ott léleknek: testnek szolgált itt enyhére.
És nem úgy részünk-e a test, mint a lélek?
Egyenlőn kedveznünk kell mind a kettőnek.

- 45 Az isten házából csárda!... és miért ne?
Itt és ott élhetünk az isten kedvére;
S láttam én csárdákban tisztább szíveket már,
Mint kit naponként lát térdelni az oltár. —
Csárda, eldölt csárda, még mikor tebenned
- 50 Utasok vigadtak, utasok pihentek!
Fölépít tégedet újra képzeletem,
S vendégidet színről-színre szemlélhetem:
Itt görcsös botjával egy vándorlólegény,
Ott zsiros subában egy pár szegénylegény,
- 55 Itt hosszú szakállal egy üveges zsidó,
Amott egy drótostót s több ilyen borozó.
Hát a szép csaplárné fiatalságával?
Mostan ölelkezik egy hamis deákkal,
Kinek a bor kissé megzavart a fejét,
- 60 De a szép menyecske még jobban a szívét.
S hol a vén csaplár, hogy ezért föl nem pattan?
Kinn a kazal végén álmodik nyugodtan...
Kazal végén akkor, most már lenn a sírban,
És a szép fiatal menyecske is ott van,
- 65 És a hamis deák s mind, kik itt boroztak.
Ők valamennyien már rég porladoznak.
A csárda is vénült, vénült és roskadott,
Leüté fejről a szél a kalapot,
A födelet... ekkép áll hajadon fölvel,
- 70 Mintha urával beszélne, az idővel,
S kérné alázattal, hogy kissé kimélje;
Hanem sikertelen esdeklő beszédje.
Düledez, düledez; félig ismerni csak:
Melyik volt az ajtó, melyik volt az ablak.
- 75 Még áll s emelkedik az éghez kéménye,
Mint a haldoklónak utósó reménye.
Pincéje beomlott, a kút is mellette,
Honnan az ostorfát valaki elvitte;
Csak az ágas és a gém van meg épségben,
- 80 Egy mogorva sas ül a gém tetejében.
Legmagasabb hely a pusztán e gém vége,
Azért ült föl a sas ennek tetejébe.
Fönn ül és merően maga elé bámul,
Mintha gondolkodnék a mulandóságrul.
- 85 Fölötte lángol a nap, az égnek ifja,
Lángol, mert kebelét a szerelem vívja;
Szeretője, aki epedve néz rája,
Délibáb, a puszták szép tündérléánya.
- (Szalkszentmárton, 1845. október 8—16. között.)

VÁLTOZÁS

Nem úgy van, amint volt. A földön
Minden mindegyre változik.
Multam s jelenkorom két testvér,
S egymást tán meg sem ismerik.

5 A tenyeremben hordtam egykor
Szívem, barátsággal tele;
Nem volt szükség, hogy kérjék tőlem:
Magam kínáltam mást vele.

Mostan ha kérik szívemet sem
10 Adom, nem adom senkinek.
Azt hazudom, ha jönnek hozzám:
„Nincsen szívem, eredjetek!”

Egykor ha szerelemre gyúltam:
Plátói szerelem vala.
15 Oly szentül hittem, hogy minden lány
A mennyországnak anyala.

Azt hittem! . . . most tudom, hogy inkább
Ördög, mint angyal a leány;
S nem sírok, ha nem kellek egynek,
20 Akad helyette akarhány.

A hazaszeretet napom volt,
Mely melegíté lelkemet;
S mi mostan? holdvilág, mely sárga
Hideg sugárt arcomra vet.

25 Egykor ha a világ megbántott,
Kiváncozám a sírba le;
Most, épen mert bánt, élni vágyok,
Dacolni van kedvem vele.

Agyag voltam, hig, engedékeny,
30 Egy ujjal is átszúrható;
Márvány vagyok . . . ki rám lő: rólam
Rá visszapattan a golyó.

Fehér bor, szőke lyány, fényes nap
Hatottak egykor lelkemig;
35 Vörös bor, barna lyány, sötét éj,
Kedvem most bennetek telik!

(Szalkszentmárton, 1845. október 8—16. között.)

HEGYEN ÜLÖK ...

Hegyen ülök, búsan nézek le róla,
Mint a boglya tetejéről a gólya.
Lenn a völgyben lassu patak tévedez,
Az én fáradt életemnek képe ez.

5 Elfárasztott engemet a szenvedés.
Be sok búm volt, örömem meg be kevés!
Bánatomból egy nagy árvíz lehetne,
Örömem kis sziget lenne csak benne.

Fenn a hegyen, lenn a völgyben zúg a szél,
10 Közelget az időjárás ősz felé;
Ősszel szép csak a természet énnem,
A haldokló természetet szeretem.

Tarka madár nem fütyörész az ágon,
Sárgapiros levél csörög a fákon,
15 Innen-onnan lehull a fák levele ...
Bárcsak én is lehullanék övele!

Holtom után vajjon mi lesz belőlem?
Vadfa lenni szeretnék az erdőben;
Ott lenne az én számomra jó tanya,
20 Egész világ engem ott nem bántana.

Szeretném, ha vadfa lennék erdőben,
Még inkább: ha tűzvész lenne belőlem;
Elégetném ezt az egész világot,
Mely engemet mindörökké csak bántott.

(Pest, 1845. október 16—november 25. között.)

MEGPENDÍTEM . . .

Megpendítem hónapok multával
Még egyszer szerelmi lantomat;
Még ez egyszer, egyszer és utószor,
Mert ezentúl hangot ő nem ad.

5 Nem pazarlom én többé leányra
Dalaimat, érzeményimet.
Érzéketlen bábak a leányok,
Szívet és dalt nem érdemlenek.

Nem beszél vak indulat belőlem;
10 Csendes elmém higgadt szózata.
Megszűnt már a vész, mely nem viszonzott
Szerelmem kínjából támada.

Tiszta szemmel nézek a jövőbe,
Nem lebeg rajt szenvedély köde,
15 Mely előlem annyi szép virányt, de
Annyi puszta tájt is elfőde.

Tiszta szemmel nézek a jövőbe,
Jaj de mit lát, mit lát ott szemem?
Azt, hogy nincs már semmi szépet látnom . . .
20 Nincs barátság, nincs ott szerelem!

Egyedül, e roppant nagy világtól
Elhagyatva, szeretetlenül,
Máriusként, aki száműzötteen
Egy országnak omladékin ül!

25 Nem lehet, hogy én még ne szeressek,
És hogy engem ne szeressenek!
Bármily hideg a világ: szívem még
Nem fagyott meg, szívem még meleg.

Lesz leány még, kell leánynak lenni,
30 Aki éreztesse majd velem,
Hogy áldás az átkos élet, melyben
Van egy percnyi boldog szerelem!

(Pest, 1845. okt. 16.—nov. 25. között.)

LEHEL

Melyik szerelmes nem választ magának
A számtalan közül egy csillagot?
És melyik költő nem választ magának
A számtalan közül egy bajnokot?...
5 Ezt Toldy Miklós, azt Kont leikesíti;
Ki a vitéz, ki engem föltüzel?
Ki e vitéz?... a kürtharsogtatással
Országokat reszkettető Lehel!

Ez volt a hős, ez volt a kürt!... e hősnek
10 Halála egy nagy égzengés vala;
Kilencszáz év mult, és ez égzengésre
Most kél a viszhang: lantomnak dala.
Ti jászok és ti kúnok, hallgassátok,
Mert, úgy hiszem, legjobban érdekel
15 Titeket, ő, a kürtharsogtatással
Országokat reszkettető Lehel.

Mi a legjobb köszörűkő? a bosszu;
Ez fente meg a magyar kardokat.
Mi a leggyorsabb fergeteg? a bosszu;
20 Ez hordja mostan a magyarokat.
Éles kardokkal, szélvészrohanással
A németek földére érnek el;
Elől száguld a kürtharsogtatással
Országokat reszkettető Lehel.

25 Hiába fented kardodat, magyarság!
Felsőbb hatalom esküdt ellened.
Harcod koporsó, óriás koporsó,
Amelybe dicsőséged temeted.
Nagy lakomája volt ez a halálnak,
30 S kit el nem költe: mint rab vesztetel.
Ezek között a kürtharsogtatással
Országokat reszkettető Lehel.

„Akasztófára!” dörg a német császár,
„Akasztófára e zsványokat!
35 Haha, hittétek-e ti száraz fák, hogy
Teremni fogtok még virágokat?
Lám, kivirúltok újlag. — Mivelhogy
A vezér elsőséget érdemel:
Előre hát, te kürtharsogtatással
40 Országokat reszkettető Lehel!”

Kilépe a hős: „Isten néki, császár,
Függjek koszoruként ez oszlopon. —
Német vagy, nem t'om: lesz-e emberséged?
Meghallgatod-e végkiváнатom?

- 45 Szeretnék egyszer még kürtömbbe fujni,
Vén bajtársamtól hadd bucsúzzak el!“
Ekkép beszélt a kúrtharsogtatással
Országokat reszkettető Lehel.

- Megkapta kürtjét s úgy megfujta a hős,
50 Hogy a császár megsiketült bele,
Megsiketült és eldőlt... innenonnan
Kilencszáz éve, s még föl sem kele.
Nem is kel ő fel többé. — Jászberényben
Még megvan a kürt csorba élivel,
55 Mit megcsorbított a császár fején a
Győzöttek is még győzelmes Lehel.

(Pest, 1845. október 16—november 25. között.)

ÖRÖK ÖLELKEZÉS

A téren kettős sírhalom van,
Fölöttök egy-egy zöld bokor;
Egymásra hajlanak, miként ha
Két szerető szív összeforr.

- 5 Igen, két szerető szív szálla
Pihenni e két domb alá,
Midőn a háborgó életnek
Kemény harcát kiharcolá.

- Egymás mellé temetteték a
10 Hú szeretők itt magokat,
Hogy egyesülve legyenek, mint
A földön, úgy a föld alatt.

- És egyesülve maradának.
Mely a sírhalmokon növe,
15 A két ölelkező bokorfa
A két szerelmes szelleme.

(Pest, 1845. október 16—november 25. között.)

FORRÁS ÉS FOLYAM

Szelíd a forrás habja s dalai
Beillenének csengetyű szavának.
Ilyen szelídek és csengők valának
Ifjúságomnak első hangjai.

5 Akkor kedélyem a forrás vala,
Mosolygó tükre a szép mennyországnak.
Nap, csillagok s hold beleláthatának.
Szivem volt a forrás vig, fris hala.

De a kis forrás most már nagy folyam,
10 Csengő szavát s nyugalját elvesztette,
Vészek kergetnek vészeket fölötte,
S belé a mennynek nézni hasztalan.

Ne nézz beléje, oh menny, hasztalan!
Magad most benne ugysem láthatod meg,
15 Mert az csatáitól a fergetegnek
Mind fenekiglen fölforgatva van.

És mit jelent e vérfolt a vizen,
E vérfolt a haboknak közepette? ...
Horgát a vad világ beléd ütötte,
20 Te vérzel, árva hal, szegény szivem!

(Pest, 1845. október 16—november 25. között.)

A JEGYGYÜRŰ

„Isméred e gyűrűt?
Aranymives barátom!”
— „Ismérem jól, uram,
E gyűrűt én csináltam;

5 Azt is tudom, kinek
Számára készíttetted.
Az szép leányka volt,
És aztán hitvesed lett.”

— „Igen, szép leányka volt,
10 És aztán hitvesem lett.
De megszegé hitét
S mással kötött szerelmet.

E gyűrű rossz helyen
Volt ujján; visszavettem.
15 Legdrágább kincsem ez,
Jobb helyre kell hát tennem.

Ezennel önts golyót
E gyűrűből barátom!...
...Fegyverbe töltöm azt,
20 S szívem, beléd bocsátom."

(Pest, 1845. okt. 16—nov. 25. között.)

JÓKAY MÓRHOZ

Miért szeretsz te engemet,
Kit annyian gyűlölnek?
S én, aki annyit gyűlölök,
Téged miért szeretlek?
5 Szeretlek téged, oh barátom...
Nem, nem barátom!... megbocsáss,
Hogy e gúnynévvel illették;
Mert a jelenkor gyermekének
E szó „barát” csak gúnyolás.

10 Percenként jobban-jobban el-
Sötétül láthatárom,
De én éltemnek éjjelét
Nem rettegem, sőt várom...
Hisz annál fényesebb a csillag,
15 Minél sötétebb az éjszaka.
Tudom, mert a szív mondja nékem:
Te lesz sötét, kietlen éjem
Hamvadhatatlan csillaga.

Nem hiszek én már senkinek,
20 Nincs senkiben bizalmam,
Mert életemben sokszor, ah,
Oly sokszor megcsalattam.
Bizalmam várát fölgyújtották,
Ledöntötték az emberek;

25 Romjai között egy ép oszlop van:
Te állasz ott... csak te... magadban...
Téged le nem dönthetnek.

Szentül hiszem, ha a világ
Elfordul is szivemtől,
30 Ha a világnak ajakán
Rám átkok átka zendül:
A te ajkadról akkor is még
Reám csak áldás lebben el...
Ha az egész világ egy kéz lesz,
35 Mely eltaszít, miként dögvészeszt:
Kezed még akkor is ölel.

Tudom, hogy így tesz a világ,
Hogy így fog tenni vélem.
Fejemre köveket hajít,
40 Míg éltetemet leélem.
S hóhéraim, ha halva fekszem,
Agyonveretve, egykoron:
Koporsómhoz majd odalépnek,
S melyet elébb megkövezének,
45 Babérrel fődik homlokom.

Oh e babér, amellyel a
Világ magát gunyolja,
Ez a babér, ez a babér
Velőm égetni fogja.
50 De nem soká tart égetése...
Te, lelkem megmaradt fele,
Hozzám te szinte eljövendesz,
És koszorúmra könnyet ejtesz,
S eloltod lángjait vele.

(Pest, 1845. október 16—november 25. között.)

REMÉNY

Mi a remény? ... förtelmes kéjleány,
Ki minden embert egyaránt ölel.
Ha rápazarlod legszebb kincsedet,
Az ifjúságot: akkor elhagy, el!

(Pest, 1845. október 16—november 25. között.)

A HAZÁRÓL

Lement a nap. De csillagok
Nem jöttek. Sötét az ég.
Közel s távolban semmi fény nincs,
Csak mécsvilágom s honszerelmem ég.

- 5 Szép csillag a honszeretet,
Gyönyörűségesen ragyog.
Szegény hazám, szegény hazám te,
Neked kevés van ilyen csillagod.

- Mécsemnek lángja mint lobog!
10 Mitől lobog? mi lengeti?
Éjfél ütött. Ti lengtek itten
Mécsem körül, ti népem ősei!

- Mintha nap volna mindenik,
Oly tündöklők e szellemek,
15 Tündöklők, mert hisz a dicsőség
Sugármezébe öltözködtének.

- Ne nézz ősidre, oh magyar,
Ki most sötétségben vagy itt,
Ne nézz ősidre, e napokra . . .
20 Szemeid gyöngék . . . a napfény megvakít.

Hazám dicső nagy ősei,
Ti földetrázó viharok!
Ti egykoron a porba omlott
Európa homlokán tomboltatok.

- 25 Oh nagy volt hajdan a magyar,
Nagy volt hatalma, birtoka;
Magyar tenger vizében hűnyt el
Éjszak, kelet s dél hullócsillaga.

- Csakhogy rég volt, midőn magyar
30 Fejekre termett a babér;
A képzelet sebes szárnyú sas,
Elfárad mégis, mire odaér.

- Oly rég elhervadt a babér
A magyaroknak homlokán,
35 Hazám, oly rég voltál te nagy, hogy
Nagyságod híre csak mese talán.

Már rég nem sírtam, s íme most
Pillámon egy könny rengedez.
Magyar nép, vajjon hajnalodnak
40 Vagy alkonyodnak harmatcseppje ez?

Magyar dicsőség, mi valál?
Hullócsillag? mely tündökölt,
Aztán lehullott a magasból
És mindörökre elnyelé a föld.

45 Vagy üstökös vagy, oh magyar
Dicsőség! mely jött s távozik,
Hogy századok multával újra
Lássák fényét a népek s rettegjék?

(Pest, 1845. október 16—november 25. között.)

A SIVATAG KORONÁJA

Olyan, mint vén királynak
Feje, a sivatag;
Hajszálai, a fűvek,
Csak gyéren inganak.

5 E vén királyi fön egy
Nagy tölgy a korona.
Ha megszólamlanék, sok
Századról szólana.

Megszólamlott végtére.
10 Kóbor felhő jöve;
Elfáradott, s leszálla
Pihenni fölibe.

Ez kérte, mondaná el
Élettörténetét,
15 És a felhőnek a tölgy
Következőt beszélt:

* * *

- „Távol világ regényes bércein
Virágozának boldog őseim.
Anyám — közel hozzá az égi bolt —
- 20 A vadonerdő legszebb fája volt.
A fergeteg beléje szeretett,
S mivel szerelme célt nem érhetett:
Anyámra — oh mi aljaslelkűség! —
Szegény anyámra bosszút esküvék.
- 25 És teljesíté. Ottan függtem én
Testvéreimmal szűlőnk kebelén;
Letépe minket és szétkergetett
A bosszujában rémes fergeteg.
Idáig úzótt engem haraga,
- 30 E sivatag magába fogada,
Felnőttem itten és sok századot
Láttam már, amint jött és távozott.
Ah, mily unalmas hosszú életem!
Csak szomorúság széttekintenem;
- 35 Bármerre nézek: látnom nem lehet
Szegény anyámat és testvérimet.
Koronként jönnek hozzám emberek,
Javokra vagyok, amint lehetek.
Ki nyáron jó, midőn nap égeti,
- 40 Szolgállok hűvös sátorúl neki;
Ha jönnek erre tél-idő alatt,
Adok tüzelni száraz ágakat,
S akit kétségbecjte a világ,
Jön s fölakasztja énreám magát. —
- 45 S ezzel végeztem. Eddig terjede
Hosszú éltem rövid története.
Éltemnek is bár vége volna már!
A fergeteg, mely ide-ide jár,
A fergeteg, e régi ellenem,
- 50 Nem győzhetett meg, nem bírt énvelem.
S a hőst, ki annyi századéven át
Oly bátran, olyan rendületlen állt,
E hőst mi fogja most eldönteni?
Önnön keblének hitvány férgei!
- 55 Oh isten, isten, aki alkotál,
Hát nincs számomra nemesebb halál?”

* * *

Im ezt beszélte a tölgy.
Fönn ült a tölgytetőn
A felleg, s a beszédet
60 Hallgatta részvevőn.

Részvétből, szánalomból
Villámot vett elé,
Az árva tölgyre sujtá
S azt porrá égeté.

(Pest, 1845. október 16—november 25. között.)

HOGY VAN, HOGY AZT A SOK GAZEMBERT...

Hogy van, hogy azt a sok gazembert
Egytől-egyig föl nem kötik?...
Tán csak azért, mert annyi fája
Nincs a világnak, hogy reája
5 Akasztathatnék mindenik.

Oh mennyi, mennyi a gazember
E földön!... én megesküszöm:
Ha mind esőcseppé változnék,
Negyven nap, negyven éjjel esnék,
15 Támadna egy új vízözön.

(Pest, 1845. október 16—november 25. között.)

A GYŰLDEI IFJAKHOZ

A honnak egy igaz zászlója van,
Ezt mi álljuk körül,
S ti elhagytátok a hon zászlóját?
Elhagyhatátok, oh ifjak, hitetlenül?
5 (Szégyen, gyalázat! hát az oroszlán
Rókák fészkébe tér?...)
Silány rongyot hogy cserélhettetek
A haza szentséges, dicső zászlójáért!

Higyétek el, hogy róka-fészek az,
10 Hová beléptetek,
Ha rá más bizonyosság nem volna is,
Elég az, hogy papok tanyáznak köztetek.

Pap és ravaszság, pap és árulás,
Pap és minden rossz... egy!
15 Ott a gonoszság, ott van a pokol,
A kárhozat, hová ily férfi-szoknya megy.

Okos volt, aki öltöztetjüket
Barnának rendelé,
Fehér ruhát azért nem hordanak,
20 Mert azt sötét lelkök befeketítené.

Mint öltöztetjök, lelkök oly setét,
Ők éjszakának gyermeki;
Azért látjátok őket mindenütt
A szabadság, e napfény ellen küzdeni.

25 Hol a szabadság, ott van a haza,
S ti elválhattatok
E két szentségtől és olyan korán!
Mert hisz fiatalok vagytok, fiatalok.

Nem jó idők!... a féreg eddig a
30 Vén fákat rágta csak,
Ti ifjak vagytok, ifjú csemeték
És a férgek máris belétek hulltanak.

A férges fát mi várja? rothadás!
Ti hát rothadjatok...
35 Minket levágnak s tűzre tesznek tán,
De lelkünk lesz a láng, mely égbeszállni fog.

(Pest, 1845. október 16—november 25. között.)

ÁLMOSS VAGYOK ÉS MÉGSEM ALHATOM...

- Álmos vagyok és mégsem alhatom;
 Ébren vagyok és mégis álmodom.
 Gyertyám pislog komorhomályosan,
 Mint a lidérc, mely temetőbe' van;
 5 S ki nem merem kezemet nyújtani:
 Elvenni hamvát vagy eloltani.
 Ágyamban fekszem mozdulatlanul.
 Elöttem el rém rém után vonul.
 Hiába hűnyom be szemeimet,
 10 Látom még akkor is e rémeket.
 És milyen rémek, milyen alakok!
 Arcmról hideg izzadás csorog.
 Ott mély árokban egy koldús halott,
 Fölkél és rágja a koldúsbót.
 15 Kemény. Beléje törnek fogai,
 Látom szájából a vért omlani.
 Itt egy öreg cigány, a derezsen,
 Útik, verik kinoskeservesen,
 Vernek le róla húsdarabokat;
 20 Fájdalmában, mint a kutya, ugat.
 Hát az mi ott? torony vagy óriás?
 S mit mivel? kútat vagy sirgödröt ás?
 Nem sír lesz az, nem. Kút; mert ott hever
 Mellette a nagy százakós veder;
 25 Most leereszti a roppant vedert...
 Nem víz, de vér, mit e kútból kimert.
 Itt egy ifjú, ki lenyakaztaték,
 Viszi fejét, markolva üstökét,
 S szólván: „nem én, de te vagy a zsvány!”
 30 Bedobja azt a bíró ablakán.
 Ott akasztófa, rajta csecsemő;
 A csecsemőnek anyja odajő,
 Megfogja lábát, s húzza, húzza le,
 S körültáncolja a bitót vele.
 35 Itt egy leány, két béka ül szemén,
 Nyúzott patkány van orrának helyén,
 Hosszú férgékből vannak fürtei,
 S őt félkigyó-félemler öleli. — —
 Ily szörnyeket lát lázas képzetem.
 40 Elkergetném s el nem kergethetem.
 Mindenki alszik, csak magam vagyok
 Nem alvó. Csend van, csak fogam vacog.

(Pest 1845. október 16 — november 25 között.)

ÁLMAIM

Irtóztatók koronként álmaim.
Az éjjel is szörnyűket álmodám.
Alighogy eltűnt egyik álmképem,
Másik mereszte vad szemet reám.

5 Láttam biborban a bűn hőseit,
Tiprott crény volt lábok zsámolya.
Fehérpirosra volt e zsámoly festve:
Szeméből könny, szivéből vér folya.

Láttam kiszáradt sárga arcokat,
10 Sárgák valának, mint az éji hold,
Igen bizony, mert minden arc az éhség
Éjének egy-egy holdvilága volt.

Láttam mellettök fényes arcokat,
Miken a jóllét napja ragyoga;
15 Bokáikon arany sarkantyu... sárga,
Mint amaz éhezők arcúlata.

Láttam halotti ágyon férfiút,
Szívének táján mély seb tátogott.
Saját magzatja ölte meg. De nője
20 Siratja tán a bús áldozatot?

Mit? nője? nője nem siratja őt!
Mig egy szobában a férj álmodik
Halotti ágyon, más szobában a nő
Uj szeretőjével bujálkodik.

25 S midőn sírban volt már a férfiú,
Eljöttek éjjel az atyafiak,
Feltörték sírja ajtaját, s halotti
Ruhája kincsén megosztoztanak.

Láttam veszendő, dúlt országokat,
30 Hol kész halál volt a polgárerény,
Hol éj közølge... már pirult az alkony
Hóhérok honfivéres fegyverén.

Láttam ledöntött, rab országokat,
Hol nem hallatszott a rabok jaja,
35 Mert jajgatásukat fölülhaladta
A zsarnokhatalom gúnykacaja.

Im, ilyek éji látományaim.
De nem csodálkozom, hogy ilyenek;
Mert, amiket szemlélek álmaimban,
40 Történnek egyre és történtenek.

Meddig tart még ez iszonyú világ?
Miért nem jössz, te rontó égitest,
Te üstökös, mely arra rendeltettél,
Hogy tengelyéből a földet kivesd!

(Pest, 1845. október 16—november 25. között.)

PUSZTAI TALÁLKOZÁS

Sík a puszta, mint a pihenő tó.
Közepén megy gazdag úri hintó.
Megy a hintó mégpedig vágatva,
Mintha villám volna belefogva.
5 Van beléje fogva négy paripa.
Az út olyan, mint a pallós szoba.
De a jó út s jó lovak dacára
Most a hintó hirtelen megáll,
Elvágták-e a négy há mistrángot?
10 Vagy a kerék mély kátyúba vágott?
Sem az egyik, sem a másik biz a!
Hanem ott termett a puszták fia,
Ottan termett a puszták királya,
A haramja; egy nagyot kiálta,
15 S pisztolyt vett ki a nyeregkápából.
Azért áll a hintó és nem mozdul.
A haramja gyöngé sikoltást hall,
Azt gondolja, hogy talán madárdal,
És körülnéz és be a hintóba,
20 Hát ott van a madár, aki szóla;
Szép kis madár, gyönyörű menyecske,
Talán nem is él, csak úgy van festve.
„Könyörülj!” szól, s tovább esdekelne,
De elvette hangját ijedelme.
25 A haramja lelkesen néz rája,
S ilyen nyájas szókra nyílik szája:
„Ne rettegjen, tekintetes asszony!
Nem gátolom, hogy tovább utazzon.

- De mielőtt innen odább menne,
 30 Kérem szépen, nézzen a szemembe!”
 És az asszony félénk bátorsággal
 Farkasszemet néz a haramjával,
 Ki közelebb lépett, és megint kért:
 „Tegyen meg még egyet a kedvemért;
 35 Engedje megfognom szép kacsóját...
 Megengedi? megengedi tehát?
 Oh köszönöm, köszönöm!... de hátha
 Volna még egy esdeklésem hátra?
 Egyetlen egy... azután utazzon...
 40 Csókoljon meg, tekintetes asszony! —
 Arca pirul... harag ez vagy szegény?
 Oh akármilyen, csak harag ne legyen;
 Ne váljunk el haragban egymástól,
 Inkább lemondok e kívánságról.
 45 A csók úgyis, ha erőtetve jó,
 Olyan, mint a korán szedett szőlő.
 Teens asszony, isten áldja meg hát!
 Felejtse el a szegény haramját,
 Aki, aki...” itt megszakadt szava,
 50 De érezte sarkantyúját lova,
 Egyet ugrott és vágatni kezdett,
 Meg sem állott, amíg este nem lett.

(Pest, 1845. október 16—november 25. között.)

SZEMERE PÁLHOZ

- Sok van, miben büszkélkednem lehet,
 De büszkeségem mindenekfelett,
 Hogy, mint barátod, úgy állok szivednél,
 Bár korra nézve nagyapám lehetnél.
 5 Tiszteltelek, mint tisztelőd menék
 Hozzád. Te szóltál, hogy ez nem elég,
 Engem ne tisztelj, engemet szeress!
 Mostan szeretlek és tisztellek téged;
 Mind a kettőre vagy te érdemes.
 10 Mig tiszteletre indít öregséged,
 Szeretnem kell ifjúi szívedet...

Mert nyom nélkül haladt el e felett
 Esztendeidnek terhe, sokasága.
 Hervadhatatlan kebled e virága.
 15 Öreg barátom fiatal sziveddel!
 Fa vagy te, melynek elhullt levele,
 Amelyet már a téli hó lepett el,
 De rajta vígan zeng a cinege.
 S bár késő este van már életedben,
 20 Szemed még most is tisztán s messze lát:
 Megismeréd a felhők madarát,
 Kit fényes nappal sem láttak meg többen.
 Magamról szólok. — Hah, mig annyian
 Vetnek reám lenéző szemeket,
 25 Kezedben a borostyán lombja van,
 Megkoszorúzni véle fejemet.
 Tedd föl fejemre, tedd e koszorút!
 Ha most nem érdemelném is, talán
 Megérdemelni fogom ezután.
 30 Előttem még olyan hosszú az út,
 S a boldogságról már végkép lemondék,
 Ugysem találنام meg, hát életem
 Keresésére nem vesztegetem;
 Szivemnek csak egy óhajta van még...
 35 Erre törekszem, ez amit kívánok:
 Büszkén nevezzen a haza fiának! —
 Elérem-e e nagy célt? féluton
 Nem roskadok-e össze? nem tudom.
 Tán egy bevégezetlen épület
 40 Lesz életem munkája, meglehet,
 Amely ha készen volna, beleszállna
 A hír, a feledés örök királya,
 Mig így elkezdve, féligmeddig készen
 Csak rövid emlék szűk tanyája lészen.
 45 De ha erőm vágyamnál nem kisebb,
 Ha ezt a hosszú pályát megfutandom,
 S egy nemzet fogja megtapsolni lantom:
 Nem lesz előttem e taps kedvesebb,
 Mint az volt, mellyel pályám kezdetén
 50 Egymagad által üdvzeltetém,
 És mint szivednek dobbanása volt,
 Midőn szivemre először hajolt.

(Szalkszentmárton, 1845. november 25—december 31. között.)

TÉLI ÉJ

Vad téli éj. Sűrű hópelyhek esnek.
Szélvész ragadja. S hátha nem hópelyhek?
Talán egy őrült gondolatjai?
Vagy összetépett lelkem rongyai.

5 Közelg az éjféli. Fennvirasztva várom.
Akkor kísértet látogat meg, három;
Szent háromság, mely egykor vezetett:
A hit, a remény és a szeretet.

Nem élnek többé. Meggyilkoltatának.
10 De éjfélenként sírjokból kiszállnak,
S felém lebegnek halvány képeik,
S a régi szép időt emlegetik. —

Szétszaggatá a felleget a szélvész.
Tekintetem a csillagok közé vész.
15 Olyan sötétpiroslók fényeik,
Mikéntha vércsepp volna mindegyik.

S ki mondja meg: nem vércsepp-e a csillag?
Hisz itt a földön oly sokat gyilkolnak.
Ábelszívek fölfeccsent vére ez,
20 Mit a zsvány föld csillagnak nevez. —

Vesztett szélvész, te még mindegyre tombolsz,
A fellegekbe és hajamba markolsz;
Ki akarod tán tépni fűrtimet?
Ah, tépd ki inkább, tépd ki szívemet!

25 Hogy dobog e szív! — szinte félek tőle, —
Ugy, mint a kő, mely várromokról dől le,
Vagy mint a koporsónak födele,
Ha a halottat szögezik bele.

Koporsó vagy, koporsó vagy te keblem,
30 Amelybe szívem élve eltemettem.
Oh szív, te élő eltemettetett!
Ki írhatná le gyötrelmeidet?

Megszűnt a vész, a hold is fön az égen.
Már béke és fény lebeg a vidéken.
35 Hazamehetek hát s lefekhetem,
Mert béke és fény nem való nekem.

(Szalkszentmárton, 1845. november 25—december 31. között.)

JEGYZETEK

ELŐSZÓ A JEGYZETEKHEZ

Nincs magyar költő, akinek költeményei annyi kiadásban jelentek volna meg, mint Petőfi Sándoré. Művei hiteles szövegének kialakulása és a szövegtörténet terén mégis sok volt a hiányosság és tévedés.

Ha valamikor, ma valóban szükségünk van műveinek kritikai kiadására. Hiszen Petőfi a »legelevenebb összekötő kapocs« népi demokráciánk törekvései és multunk haladó hagyományai között. Ő a lobogónk a szocializmus építéséért folyó munkánkban és harcunkban.

Ma megvan hozzá a lehetőségünk is, hogy az *igazi*, a *teljes* Petőfit, a költő-forradalmárt végre minden magyar dolgozó megismerje. A szocializmus útján haladó népünk tervgazdálkodásának sikerei megteremtették a lehetőséget arra, hogy haladó nagy magyar költőink és íróink életművét teljes, elvszerű kritikai kiadásokban tegye közzé az újjáalakult Magyar Tudományos Akadémia.

A kritikai kiadás főként tudományos célokat szolgál, de tekintettel van az olvasók és érdeklődők széles rétegére. A Magyar Tudományos Akadémia tudatában van annak, hogy nagy költőink igazi arcának megismertetése nemcsak tudományos, hanem politikai tett is. Értékes támogatást jelent dolgozóinknak a szocializmus építésében, az igazi hazaság élesztésében, a kapitalista-polgári ideológiák és az imperialista háborús uszítás elleni küzdelemben. Ezen az úton első lépés Petőfi Sándor összes műveinek ez a kritikai kiadása.

A kritikai kiadás elkészítésére már korábban, 1947-ben kaptam megbízást az Országos Széchenyi Könyvtártól s a szövegek egy részének átvizsgálását és a kritikai apparátus összeállítását még 1948-ban elvégeztem. De a terv akkor nem valósulhatott meg. Amikor az újjáalakult Magyar Tudományos Akadémia elhatározta, hogy kötelességének tekinti a magyar klasszikusok tudományos, teljes kiadásainak gondozását, a Petőfi-kiadást tűzte ki első feladatul s a félbemaradt munka befejezésére szólított fel. A kiadás sajtó alá rendezése már azoknak a szabályoknak alapján történt, amelyeket a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Bizottsága a kritikai kiadások szövegére és jegyzeteire nézve állapított meg.

Kiadványunk magába foglalja Petőfi összes fellelhető írásait. Az irodalmi anyagot műfajok szerint csoportosítva közöljük. Az első három kötet a lírai és elbeszélő költeményeket tartalmazza, a továbbiak pedig sorrendben a drámai műveket, prózai elbeszéléseket, egyéb prózai műveket (útleírásokat, cikkeket, naplókat, feljegyzéseket) és végül a levelezést.

Az alábbiakban a szerkesztés általános elvi kérdéseinek körvonalazása mellett, elsősorban a költeményeket tartalmazó első három kötet rendjének szempontjait ismertetjük.

A szövegközlés alapjául a költő életében megjelent verseknél az általa átnézett utolsó kiadásokat tekintettük. Ezzel kapcsolatban álljon itt néhány szó a Petőfi-versek kiadásának történetéről.

Petőfi költeményei az egykorú folyóiratokban 1842 óta jelentek meg. (Eddig legteljesebb összeállításuk *Endrődi Sándor: Petőfi napjai a magyar irodalomban. 1842—1849. Budapest, 1911. Petőfi-Könyvtár XXIX—XXX. kötet.*) Önálló verskötetei 1844-től kezdve egymásutánban követték egymást. Az első, amely 1844 októberében könyvpiacra került, *A helység kalapácsa* volt (*A helység kalapácsa. Irta Petőfi Sándor. Budán a magyar kir. egyetem betűivel. 1844. 68 [4] l.*), noha kisebb költeményeinek első füzeté, amelyet Vörösmarty ajánlatára a Nemzeti Kör előfizetés útján adott ki (*Versek. Irta Petőfi Sándor. 1842—1844. Budán, A magyar kir. egyetem betűivel. 1844. 192 l.*), már jóval előbb nyomtatás alatt állott, de csak egy-két héttel *A helység kalapácsa* után hagyta el a sajtót. A *Versek* első füzetét követte 1845 március elején a *János vitéz* első kiadása. (*János vitéz. Irta: Petőfi Sándor. Kiadta Vahot Imre. 1845. IV, 114 l.* Az 1846-ban megjelent második kiadása valójában címlapkiadás, mert Vahot Imre a műből egyszerre ezer példányt nyomtatott, amelyből ötszázat bocsátott ki 1845 márciusában, ötszázat pedig félretett, s csak címlapot készítettett hozzá későbbben „Második, olcsóbb kiadás.” jelzéssel és 1846-os évszámmal.) Alig egy-két héttel utóbb, 1845 március 20-án pedig már megjelent a *Cipruslombok Etelke sírjáról* című kis versciklusa (*Czipruslombok Etelke sírjáról. Irta Petőfi Sándor. Pest. Beimel József betűi. 1845. 63 [1] l.*), majd ugyanezen év október 20—23 között a *Szerelem gyöngyei* című füzeté (*Szerelem gyöngyei. Irta Petőfi Sándor. Pest, 1845. Nyomatott Landerer és Heckenastnál. 70 l.*) s november 13-a táján a *Versek* második kötete (*Versek. Irta Petőfi Sándor. 1844—1845. Pest. Beimel József betűi. 1845. 188 [4] l.*) 1846 április 23-án került ki a sajtó alól a *Felhők* című gyűjteménye (*Felhők. Irta Petőfi Sándor. 1846. 70 [2] l.*), amellyel apróbb verses kötetecinek sora le is zárul.

1846 végéig írt költeményeit, egy kötetbe összegyűjtve a költővel történt megállapodás szerint, Emich Gusztáv adta ki 1847 márciusában (*Petőfi összes költeményei egy kötetben. Pest, Emich Gusztáv sajtója. 1847. [6] 537 [7] l., 1 t.*). Emich büszkén hirdette, hogy a versek olyan díszes köntösben jelennek meg, amilyenben magyar író művei még

nem láttak napvilágot. S valóban, a finom velinpapírra nyomtatott nagy nyolcadrés alakú kötet, amelyet a költőnek Barabás Miklós által rajzolt acélmetszetű arcképe díszít, a negyvenes évek magyar könyvnyomtatásának egyik legremekebb alkotása volt.

Összes költeményei-nek második, kisalakú, ú. n. zsebkiadása két kötetben, 1848 január 31-én jelent meg. (*Petőfi Sándor összes költeményei. 1842—1846. I. kötet: 1842—1844. II. kötet: 1845—1846. Második kiadás. Pest, 1848. Emich Gusztáv sajtója. I. kötet: [6] 390 [4] l., 1 t., II. kötet: [4] 369 [7] l.*) Még ugyanebben az évben e kétkötetes zsebkiadásból készült egy harmadik kiadás is, ennek címlapján azonban éppúgy „Második kiadás.” van, mint az előbbin. Ez az általunk „harmadik”-nak nevezett kiadás nem tekinthető egyszerűen az előbbi új lenyomatának. Tüzetes vizsgálat alapján megállapítható, hogy itt teljesen új szedésről van szó. A versek címének és szövegének betűtípusa ugyan a „második” és az általunk „harmadik”-nak nevezett kiadásban is azonos (ugyanezzel a típussal nyomtatták egyébként az első kiadást is), de a két szöveg helyesírásában rengeteg eltérést találtunk. Ami pedig döntő e kérdésben: a sajtóhibák mind a két szövegben különböznek. Vannak igen könnyen észrevehető külső eltéréseik is. A „harmadik”-nak tekinthető kiadásban a költő arcképe feltűnően sötét tónusú, a címlap közepén lévő apró záródísz pedig két egyszerű kigyóvonalból áll, míg az eredeti második kiadásban komplikáltabb rajzú arabeszk. Az elbeszélő költemények címe alatt feltüntetett évszámokat, a versek végén pedig a szerzés helyét jelölő, zárójelbe tett helyneveket a „harmadik” kiadásban más, gömbölyűbb típussal szedték, s eltérő a két kiadásban az előfejek betűfajtája is.

Az *Összes költemények*-nek Petőfi életében megjelent valójában három kiadása közül a legmondosabb kétségtelenül az 1847. évi első. Sajtóhibák, a versmérték szempontjából sem indokolható helyesírásbeli következetlenségek ugyan ebben is vannak, de még mindig hívebben tükrözi Petőfi szándékát, a prozódiai követelményeket is mérlegelő írásmódját, mint az 1848. évi két zsebkiadás. Kritikai kiadásunkban éppen ezért 1846 végéig írt versei alapszövegének *Összes költeményei* 1847. évi első kiadását tekintettük.

Az 1848. évi zsebkiadás korábbi szedésében az 1847. évinek egynémely hibáját kijavították ugyan, s az is nyilvánvaló, hogy Petőfi a szedést átnézte, mert az efféle változtatások, mint a *Vándorelet* című költemény utolsó sorában, ahol az 1847. évi kiadásban *fumigálnak* olvasható, az 1848. éviben pedig *farba rúgnak*, csak a szerzőtől eredhetnek, mégis emennek hibásabb és gondatlanabb a szövege. Az 1848. évi általunk „harmadik”-nak nevezett zsebkiadás szedését, amely bizonyára már a márciusi napok utáni mozgalmasabb időszakban készült, úgy tűnik, Petőfi talán nem is látta, vagy csak igen futólag pillantott bele. Tele van sajtóhibákkal és olyan indokolatlan, helyesírási és központosásbeli változtatásokkal, amelyek igen gyakran a

versformát is eltorzítják s amelyek egyáltalán nem Petőfire, hanem a nyomdai korrektor önkényes beavatkozására vallanak. Az alapul vett 1847. évi első kiadás szövegét természetesen az 1848. évi zsebkiadások szerint mindenkor kiigazítottuk, ha a későbbi eltérés a költő szándékos változtatásának s nem nyomdai pontatlanságnak látszott.

Petőfi *Összes költeményei*-nek előbb említett három kiadásával meg is szakad azoknak a verses köteteknek a sora, amelyeket a költő még maga rendezett sajtó alá.

1847 elejétől haláláig írt költeményei Petőfi életében már csak folyóiratokban, újságokban és rölapokon jelent meg.

1847 június 26-án Emich Gusztávval kötött szerződésében ugyanis kötelezettséget vállalt arra, hogy 1847 eleje óta írt és később irandó költeményeit apróbb kötetekben ki nem adja, hanem azokat összegyűjti, míg az 1847 évi *Összes költeményei*-nek megfelelő, körülbelül harmincöt ív terjedelmű kötet ki nem telik belőlük. Verseinek ez újabb gyűjteményét aztán Emichnek kell eladnia, s az kétezer pengőforintot tartozik fizetni értük.

A szerződés értelmében Petőfi össze is írta az Emich által kiadandó kötet számára újabb szerzeményeit, de azok már csak jóval halála után jelenhettek meg, hiányosan és alaposan megcsonkítva *Petőfi Sándor újabb költeményei* címen.

Az *Újabb költemények*-et Emich még 1851-ben kétféle kiadásban kinyomatta: az *Összes költemények* 1847. évi kiadásához hasonló egykötetes nagy nyolcadrét alakban és kétkötetes zsebkiadás formájában. Annak ellenére, hogy mindkét kiadásból kihagyták az összes forradalmi költeményeket, több más verset pedig erősen megcsonkítva nyomattak ki, az osztrák elnyomó hatalom rettegett Petőfinek a nevétől is, és a két kiadást, még mielőtt forgalomba kerülhetett volna, elkoboztatta. Az *Újabb költemények* végül is csak 1858-ban jelenhettek meg. (*Petőfi Sándor újabb költeményei. 1847—1849. Pest. Emich Gusztáv sajtálja. 1858. I. kötet: 284, IV l., II. kötet: 288, IV l.*) Ez a kiadás még az 1851. évi elkoboztnál is hiányosabb és csonkább volt.

1851-ben Petőfi forradalmi verseiből harmincegy megjelent a Lipcsében szerkesztett *Hangok a multból* című antológiában.

Idehaza 1874-ig Petőfi versei továbbra is két részre szakítva jelentek meg. *Összes költeményei*-ből még két kiadás: 1862-ben és 1872-ben. Mindkettőn tévedésből „Harmadik kiadás” van, noha valóban már a negyedik és ötödik volt. Az *Újabb költemények*-ből még három kiadás jelent meg: a második 1861-ben, a harmadik 1871-ben és negyedik 1873-ban. Az utolsó kettő valamivel teljesebb ugyan, mint a korábbiak, de még mindig sok verset mellőz.

A Petőfi-kiadások történetében az 1874. év hoz némi változást. Ebben az évben készült el az a díszes kiállítású kötet, amely az addig kétféle szakított Petőfi-költeményeket végre egyesítette magában. Sőt az ifjúkori versekből is csaknem valamennyi eladdig ismertté váltat

közölte. E kötetet röviden „díszkiadás” néven szokták emlegetni. Teljes címe: *Petőfi Sándor költeményei. Hiteles kéziratok alapján megigazított s hazai művészek rajzaival díszített első teljes kiadás. Budapest. Az Athenaeum R.-társulat tulajdona. 1874. V [1] 758 [2] l., 1 t.* Szerkesztője eredetileg Greguss Ágost volt, de mivel Gregusst megtámadták, mert a sajtótövényre hivatkozva politikai okokból Petőfinek hét költeményét ki akarta hagyni, további nyolcat pedig csak többé-kevésbé megcsonkítva akart közölni, a szerkesztést tőle Gyulai Pál vette át. Négy költeményt azonban még Gyulai is mellőzött, négyet pedig kihagyásokkal tett közzé. Így hát a díszkiadás sem volt éppen teljesnek mondható. Sőt éppen ez vetkőztette ki leginkább a költeményeket eredeti formájukból, és szövegűség tekintetében is a legmegbízhatatlanabb valamennyi Petőfi-kiadás között.

Csak 1890-ben jelent meg Havas Adolf szerkesztésében az az „új népies kiadás” amely Petőfi addig ismertté vált valamennyi költeményét közölte. Ugyanő rendezte sajtó alá hat kötetben 1892—1896 között *Petőfi Sándor összes művei* címen, azt az egyetlen jegyzetes kiadást, amely Petőfi minden írását magába foglalja.

1894 óta valamennyi Petőfi-kiadás végeredményben a Havas-féle *Összes művek*-re vezethető vissza; mindegyik abból merített, hasonló elvek szerint készült, helyenként természetesen kiegészítve az időközben ismeretessé vált újabb versekkel.

A Havas-féle kiadásnak a maga idején megvolt a jelentősége. Legfőbb érdeme, hogy a Petőfi-kiadásokat kivezette abból az anarchiából, amelybe a díszkiadás sodorta azokat. Van azonban sok tárgyi hibája és fogyatékosága is. Szövegvariánsai például igen hiányosak és gyakran megbízhatatlanok.

Mindezeket a Petőfi halála óta megjelent kiadásokat általában nem is tekinthetjük forrásértékű kiadványoknak, minden lehető esetben tehát csakis az eredeti kéziratokból és kiadásokból merítettünk.

Éppen ezért 1847 elejétől haláláig írt költeményei alapszövegéül Petőfi eredeti kéziratok születtek. Külön füzetbe gyűjtötte össze 1847-ben írt kisebb költeményeit (leírását ld. II. köt. rövidítések jegyzéke: PE. 11. sz.) és külön-külön füzetbe írta le az ugyanezen évből való *Szécsi Mária*-t (ld. u. o. PE. 7. sz.) és *Bolond Istók*-ot (ld. u. o. PE. 5. sz.). Ugyancsak külön-külön füzet tartalmazza az 1848-ban szerzett kisebb költeményeket (ld. III. köt. rövidítések jegyzéke: PE. 8. sz.) és az ugyanebben az évben írt *Az apostol*-t (ld. u. o. PE. 10. sz.). 1849-ből csak egy füzet maradt fenn, amelybe az ez évben írt kisebb költeményeit jegyezte be (ld. u. o. PE. 12. sz.). Az itt említett kéziratok születtek fennmaradt költeményeinek mintegy a fele megjelent az egykorú folyóiratokban, újságokban, rölapokon stb. A végleges szöveg kialakulása szempontjából természetesen az ezekben található eltéréseket is figyelembe vettük.

A fentebb ismertetett kiadásokba és kéziratos füzetekbe Petőfi nem minden versét vette fel. Vannak egyes kisebb költeményei, amelyek csak más eredeti kéziratos forrásokból ismeretesek. Vannak olyanok is, amelyek csak egykorú időszaki vagy alkalmi kiadványokban maradtak fenn, sőt olyanok is, amelyeket soha ki nem adott, eredeti kéziratuk sincs meg, csak idegen kéz másolata őrizte meg számunkra. E két utóbbi csoportba tartozókat, ha szöveghűségük nem is minden tekintetben kétségtelen, kritikai kiadásunkban mégis a hitelesen Petőfi-versek közé soroltuk minden olyan esetben, amikor a történeti adatokból kellően bizonyítva láttuk, hogy Petőfi szerzeményei.

Kiadványunkban a műfaji csoportokon belül a szövegeket keletkezésük időrendjében közöltük. A költemények közül csak a Petőfi által ki nem adott ifjúkori verseit, a töredékeket és néhány kétes hitelű költeményt választottunk el; ezeket a III. kötet függelékében tettük közzé. Az ifjúkori versek felső határát Petőfi diákéveinek végével (1842 augusztus) zártuk le. Diákori szerzeményei közül csak azokat iktattuk költeményeinek főrészébe, amelyeket a költő gyűjteményeibe maga is felvett. A későbben írt, de gyűjteményeiből akár a cenzura beavatkozása, akár a cenzurára való számítás, akár elvi vagy személyi okok miatt kihagyott, valamint a kiadói jog elvesztése folytán mellőzött költeményeket viszont kivétel nélkül időrendjüknek megfelelően a főrészbe soroltuk be.

A költemények keletkezési rendjének megállapítása nem volt mindig könnyű feladat. Petőfi ugyan gyűjteményes kiadásaiban évek szerint csoportosította verseit és csaknem valamennyi alá odaírta a szerzés helyét is, de már az egyes éveken belül — legalább is 1846-ig — a költeményeket nem keletkezésük szoros egymásutánjában közölte. Szerette a fontosabbakat egy-egy éven belül arányosan elosztani, itt-ott egész népdalcsoportokat közbeiktatni, vagy az azonos ihletforrásból fakadt verseket egyesíteni. A Petőfi által feltüntetett helynevek általában segítettek az időrend kibogozásában, minthogy a költő elég sokat járt-kelt szerte az országban, s így az életrajzi adatok ismeretében, ha nem is mindig napokra, de többnyire hónapokra szólóan meg lehetett határozni a költemények keletkezésének rendjét. Csak hosszabb egyhelyben tartózkodásai idején írt verseinek egymásutánját nehéz olykor helyesen megállapítani. S ehhez, sajnos, egyes költeményeinek a különböző folyóiratokban való megjelenési ideje sem ad mindig biztos fogódzót.

Kiadásunkban minden költemény után mi is jeleztük dőlt betűvel szedve, keletkezésének helyét, évét és legalább a hónapját, de néha közelebbi, napokra szóló adatait is. A keletkezésben a helynév és az évszám általában Petőfi saját adata, míg a hónapok és napok többnyire utólagos irodalomtörténeti kutatások eredményei. A versekhez fűzött jegyzeteinkben a keletkezés adatainak külön magyarázatára csak akkor térünk ki, ha az előbb említettől eltérő módon kellett azokat meg-

határoznunk (pl. ha a helynevet vagy évszámot Petőfi saját maga nem tüntette fel). A költemények időrendjének megállapításához Ferenczi Zoltánnak a *Petőfi Múzeum* című folyóiratban 1888—1895-ig megjelent cikkeit, Havas Adolfnak idézett jegyzetes Petőfi-kiadását, Ferenczi Zoltánnak *Petőfi életrajza* (Budapest, 1896, I—III. köt.) című munkáját, Endrődi Sándornak már szintén említett *Petőfi napjai* című bibliográfiáját és Voinovich Gézának 1921-ben a Franklin Társulatnál megjelent Petőfi-kiadását is felhasználtuk.

A költemények közlésében az időrendhez csak abban az esetben nem ragaszkodtunk szorosan, ha a költő által megkomponált versciklust kellett beiktatnunk. (*Cipruslombok, Szerelem gyöngyei, Felhők.*) Ezek egységét meghagytuk s a ciklusokba rendezett versek egymásutánján sem változtattunk. A ciklusokat befejezésük időpontjának megfelelően soroltuk a költemények közé. A kialakulásuk ideje közben írt, de oda nem tartozó verseket, a ciklusok előtt, illetőleg azok után helyeztük el.

A szövegeket olvashatóságuk megkönnyítése és félreértések elkerülése végett általában mai helyesírással közöltük. De megtartottuk az eredeti írásmódot minden olyan esetben, amikor az a költő nyelvének a mai köznyelvtől eltérő hangállapotát fejezi ki (pl. *álmat* és nem *álmoi*, *rossz* és nem *rossz* stb.). Ugyanígy megtartottuk az eredeti helyesírást akkor, ha tájnyelvi sajátosságok (pl. *röpül* és nem *rópül*, *becsületes* és nem *becsületes*, *megtanúl* és nem *megtanul*, *irgalmatlanul* és nem *irgalmatlanul*, *utósó* és nem *utolsó*, *alunni* és nem *aludni*, *lyány* és nem *lány* stb.) vagy ha a versmérték megkívánta (pl. jambikus helyzetben *lúgyél* és nem *higgyél*, *sohaj* és nem *sóhaj*, *írás* és nem *írás*, *vajjon* és nem *vajjon* stb.).

A költeményekhez írt jegyzeteinkben nem térhettünk ki részletesen arra, hogy Petőfi helyesírása miben különbözik kiadásunkétól, mert ez jegyzeteink terjedelmét rendkívül felduzzasztotta volna, s így szövegváltozataink feltüntetése háromnegyedrészen egyéb sem lenne, mint helyesírási eltérések jegyzéke.

Petőfi helyesírása egyébként lényegesen alig különbözik a mai-tól. A *c-t* *cz*-vel írja, az *ily*, *oly*, *mely* névmásokat *-lly*-nal, az *sz-szel* vagy *d*-vel bővülő *v-töví* igék multidejű alakjait részben két *-tt*-vel (pl. *alutt*, *nyugott* stb.). Egyes esetekben fonetikusan ír (pl. *mingyárt*), máskor viszont szóelemző írásmódot alkalmaz ott, ahol ma a fonetikus alak a szabályos (pl. *küzködik*).

Legtöbb eltérés a szavak egybeírásában található. Petőfi még külön írja az összetett névmásokat (pl. *te benned*, *a ki*, *a mely*, *a miben* stb.), összetett kötőszókat (pl. *még is*, *a midőn*, *úgy sem*, *mi közben* stb.), részben az összetett mellékneveket (pl. *nemes keblű* stb.), sőt az egy fogalmat kifejező jelzős összetételeket is (pl. *más világ*, *jó barát* stb.). Az igekötőknek is csak egy részét érzi szorosan összetartozónak az igével. Következtesen egybeírja az *át*-, *be*-, *el*-, *föl*-, *ki*-, *le*-, *meg*-,

össze-, szét-, vissza- stb. gyakran előforduló igekötőket, de már ingadozik a bele-, rá-, red- egybeírásában s általában különírja az ide-, neki-, oda-, túl-, végig- stb. ritkábban használt igekötőket.

A pusztán helyesírásbeli módosításokon kívül — s e tekintetben is csak a fentebb leírt keretek között — a költemények szövegén önkényesen semmit sem változtattunk. Az olyan szövegek végleges alakját, amelyeknek több hiteles változata (pl. eredeti kézírata és a szerző által ellenőrzött több kiadása) maradt, mindig szövegösszehasonlítás révén állapítottuk meg. A cenzura törléseit sohasem vettük figyelembe, vemindig a cenzurázatlan szöveget tekintettük véglegesnek. Az alapul vett szövegben netán előforduló hibákat a többi egykorú forrás nyomán kiigazítottuk. Ehhez mindenkor felhasználtuk a vers valamennyi hozzáférhető eredeti kéziratát és Petőfi életében megjelent valamennyi nyomtatott változatát. Hogy az eredeti kéziratok és egykorú kiadások szövege, valamint az általunk közölt szöveg miben tér el egymástól, az a versekhez írt jegyzetekből ellenőrizhető. Természetesen a kiadások nyilvánvaló sajtóhibáit nem tekintettük szövegváltozatoknak, s így azokat a jegyzetekben sem tüntettük fel. Ha azonban olyan sajtóhibát vagy elírást kellett kiigazítanunk, amelyet más egykorú forrás bizonyossága hiányában saját magunk javítottunk ki, az ilyenekről a jegyzetekben mindig beszámoltunk.

Az egyes költeményekhez írt jegyzeteinkben közvetlenül a cím után, szükség szerint a vers szövegére vonatkozó általános tudnivalókat közöltük. Ezt követőleg, ha a versnek eredeti kézírata fennmaradt, feltüntetjük a kézirat őrzésének helyét (birtokosát), s amennyiben volt, kéziratári jelzetét is. Az egyes versekhez fűzött jegyzetekben csak az egy, vagy legfeljebb néhány költeményt tartalmazó kéziratokat írtuk le. A terjedelmesebb, sok verset tartalmazó kéziratfüzetek leírását kötetenként a rövidítések jegyzékében, kéziratári jelzetük alatt találhatja meg az olvasó. Ha egy költeménynek több eredeti kézírata maradt fenn, azokat megszámoztuk (K1., K2. stb.), és mindegyiket külön-külön leírtuk. A kézírra vonatkozó adatok után időrendben a vers Petőfi életében megjelent valamennyi kiadását soroltuk fel. Petőfi halála után megjelent kiadásokra nem tértünk ki, csak az esetben, ha valamely vers azokban látott először napvilágot. A kiadásokra vonatkozó megjegyzéseinket követőleg a vers címének és szövegének változatait írtuk le. Jegyzeteinkben általában csak a költő eredeti (autográf) kézíratainak és a költemények Petőfi életében megjelent kiadásainak eltéréseire voltunk tekintettel. A kétségtelen sajtóhibák kivételével minden eltérést — még a központosásbelieket is — felvettünk a jegyzetekbe. A Petőfi halála után megjelent kiadások variánsaira azonban csak akkor tértünk ki, ha a versnek sem eredeti kézírata, sem egykorú kiadása nem volt ismeretes. A költemény keltezését illető esetleges magyarázatainkat az egyes jegyzetek végén közöltük.

A jegyzetek megszerkesztésében igyekeztünk a lehető leggazdaságosabban eljárni, hogy a folytonosan ismétlődő, hosszadalmas adatfelsorolásokat és utalásokat elkerüljük, illetőleg minél rövidebb formában közöljük. Éppen ezért a források gyakran ismétlődő adatait rövidítésekkel jelöltük; ezeknek feloldását külön jegyzékben a kötetek végén soroltuk fel. Hogy a jegyzetekben a tájékozódást megkönnyítsük s az adatok minél egyszerűbben fellelhetők legyenek, vastagabb betűvel emeltük ki: a kéziratra **K**, a megjelenésre **M**, a verscímre **C**, és a szöveg egyes soraira: pl. 4 vonatkozó adatok jelzését. A jegyzetek szövegében a saját magyarázatainkat dőlt betűvel, az idézett szövegrészeket pedig álló betűvel szedettük. Az idézett szövegrészeket a jegyzetekben mindig az eredeti helyesírás szerint közöltük, mert a variánsok hű jelzése csak így volt lehetséges.

A **C** után a vers címének, illetőleg a vastagon szedett versorszám után a verssor szövegének általában csak azt a részét vagy szavát jegyeztük ki, amelyben az eltérés található. Írásjelbeli különbség esetén az előtte álló szót mindig kiírtuk. Hogy a jegyzetekben közölt szövegrész miben tér el más források szövegétől, azt csak kivételesen indokolt esetekben magyaráztuk meg. A figyelmes olvasó amúgyis könnyen észreveszi az eltérést, és csak fölösleges tehernek érezné az ismétlődő, körülményes magyarázgatást. A jegyzetekben közölt eltérő szövegrész után kerek zárójelben dőltbetűs szedéssel jeleztük azoknak a forrásoknak a rövidítését, amelyekben az eltérés előfordul: pl. a *Félre mostan, félre a fejemről* . . . kezdetű vers jegyzetében: **25** A *K*-ban a visszatérünk-et visszatérek-ből javította a szerző. leánytól, (ÖK 2—3.) Itt tehát arra hívtuk fel a figyelmet, hogy a kéziratban Petőfi változtatott az eredeti fogalmazáson, másrészt pedig arra utaltunk, hogy a leánytól után csak az *Összes köllemények* második és harmadik kiadásában van vessző, a többi forrásban nincs. Ha ugyanannak a forrásnak egymásután több verssorában találtunk variánsokat, a forrásjelölő rövidítést csak egyszer írtuk ki, a variáns-sorozat végén pl. **4** borozó című vers jegyzetében: **5** ámultok, **8** mindene? **10** világ, **12** Fúriái (*Ath.*). Ez tehát azt jelenti, hogy valamennyi eltérés az *Athenaeum* című folyóiratban fordul elő. Ha viszont valamely forrásnak ugyanabban a verssorában egymástól távol két vagy több eltérés volt, helykímélésből nem az egész sort írtuk ki, hanem minden eltérő szövegrész után megismételtük ugyanazt a forrásjelölő rövidítést. Olyankor ha ugyanabban a verssorban különböző források eltéréseire kellett figyelmeztetnünk, először a verssorban előbb álló szövegrész variánsát tüntettük fel, a különböző források azonos szövegrészre vonatkozó változatait pedig a források időrendjében közöltük pl. a *Vándorélet* című vers jegyzetében: **58** S elfelednek (*AV.*) S fümigálnak (*Vr.*, *ÖK.*) bajt! (*AV.*). Vagyis a későbbi *S farba rugnak* helyett a vers első megjelenési helyén az *Aradi Vészlapok*-ban *S elfelednek*, a *Versek* 1844. évi kiadásában és *Petőfi összes kölleményei*-nek 1847. évi első kiadásában

pedig *S fumigálnak* olvasható; a sor utolsó szava után pedig az *Aradi Vészlapok*-ban nem pont, hanem felkiáltójel van.

Az egyes kötetek jegyzetei csak szövegkritikai vonatkozásúak. Petőfi műveinek történetével kapcsolatos jegyzeteket és legszükségesebb magyarázatokat e kiadás végén külön kötetben tesszük közzé.

Kritikai kiadásunk szerkesztését, jegyzeteink összeállítását irányításommal munkaközösségben végeztük. A munkaközösség tagjai: Kiss József és V. Nyilassy Vilma voltak.

Budapest, 1951. január.

Varjas Béla

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

- Ath.* : Athenaeum. (Folyóirat.)
AV. : Aradi Vészlapok. Kiadta Császár Ferencz. Pesten. 1844.
Cz. : Czipruslombok Etelke sírjáról. Irta Petőfi Sándor. Pest, 1845.
 Beimel József betűi.
DK. : Petőfi Sándor költeményei. Hiteles kéziratok alapján megigazított
 s hazai művészek rajzaival díszített első teljes kiadás. Budapest,
 1874. Az Athenaeum R.-társulat tulajdona.
Életk. : Életképek. (Folyóirat.)
HK. : A helység kalapácsa. Irta Petőfi Sándor. Budán, 1844. A magyar
 kir. egyetem betűivel.
Hond. : Honderű. (Folyóirat.)
HP. : Petőfi Sándor összes művei. Végleges, teljes kiadás. Életrajzi
 bevezetéssel ellátta Jókai Mór. Eredeti kéziratok és kiadások
 alapján rendezte, jegyzetekkel és variánsokkal kísérte Havas
 Adolf. Budapest, 1892—1896. Az Athenaeum R.-társulat tulaj-
 dona. 1—6. kötet.
ITK. : Irodalomtörténeti Közlemények. (Folyóirat.)
JV. : János vitéz. Irta Petőfi Sándor. Pest, 1845. Kiadta Vahot Imre.
K. : Kézirat.
M. Életk. : Magyar Életképek. (Folyóirat.)
MT. : Márczius Tizenötödike. (Hírlap.)
OSzK. : Országos Széchényi Könyvtár. Budapest, VIII. Múzeum-körút
 14-16.
ÖK1. : Petőfi Sándor összes költeményei egy kötetben. Pest, 1847.
 Emich Gusztáv sajátja.
ÖK2. : Petőfi Sándor összes költeményei. 1842—1846. I. k.: 1842—1844.
 II. k.: 1845—1846. Második kiadás. Pest, 1848.
 Emich Gusztáv sajátja.
ÖK3. : Petőfi Sándor összes költeményei. 1842—1846. I. k.: 1842—1844.
 II. k. Második kiadás. Pest, 1848. Emich
 Gusztáv sajátja. (Új szedés!)
PDL. : Pesti Divatlap. (Folyóirat.)
PE. 91. sz. : Czipruslombok Etelke sírjáról. Irta Petőfi Sándor. 1845. c. nagy
 negyedrért alakú autográf kéziratot fűzet az Országos Széchényi
 Könyvtár kéziratárának Petőfi-Ereklyetárában. 1—31. l.
PE. 93. sz. : Petőfi 1845-ben írt kisebb költeményeinek nagy negyedrért alakú
 autográf kéziratot fűzete az Országos Széchényi Könyvtár

kézirattárának Petőfi-Ereklyetárában. Címlapja nincs. Előzőklapján ez a szöveg olvasható: „1845. (Folytatás.)“ 3—110. ll. A füzetből hiányzik az 1—2., 19—20., 25—26., 64—66. lap.

PH.: Petőfi-Ház. Petőfi Múzeum. Budapest, VI. Bajza-utca 39.

PM.: Petőfi Múzeum. (Folyóirat.)

PVM.: Petőfi Sándor vegyes művei. 1838—1849. Kiadta Gyulai Pál. Pest, 1863. Pfeifer Ferdinánd sajátja. I-III. kötet.

RPDL.: Regélő Pesti Divatlap. (Folyóirat.)

SzGy.: Szerellem gyöngyei. Irta Petőfi Sándor. Pest, 1845. Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

Szivárvány.: Szivárvány. Album a miskolczi tűzvész emlékéül. Pesten, 1844.

Vas. Ujs.: Vasárnapi Ujság. (Folyóirat.)

V1.: Versek. Irta Petőfi Sándor. 1842—1844. Budán, a magyar kir. egyetem betűivel. 1844.

V2.: Versek. Irta Petőfi Sándor. 1844—1845. Pest. Beimel József betűi. 1845.

Zsebk.: Zsebkönyv. Nemzeti Színházi Zsebkönyv 1845-ik évre. Kiadták Gilyén, Gönczy, Réty. Pesten, 1844.

SZÖVEGKRITIKAI JEGYZETEK

A borozó. *Petőfi első nyomtatásban megjelent verse.* **M:** Ath. 1842. évf. I. 966. hasáb. Petrovics Sándor névaláírással. — **V1.**, **ÖK1**—3. — 5 ámultok, 8 mindene? **10** világ, **12** Fúriái (*Ath.*) **16** lányok, (*Ath.*, **ÖK3.**) **18** jó, **19** dölök (*Ath.*)

Két vándor. **M:** **V1.**, **ÖK1**—3. — **1** kül (**ÖK3.**)

Mi haszna, hogy a csoroszlya . . . **K:** OSzK. — PE. 83. sz. *Petőfinek 1843. március 14-én Kecskemétről Bajzához írt levele mellett egy félkönyi összehajtott levél négy lapján a következő versek olvashatók:* Az első dal. Népdalok. (I. Hortobágyi kocsmárosné . . . II. Jön az ősz, megy a gólya már . . . III. Kakasszóra hajnal ébred . . . IV. Mi haszna, hogy a csoroszlya . . . kezdetűek), a Pál-napkor és a Vadonban címűek. Az utolsó alatt Petőfi Sándor névaláírás. Az *Ath.*-ban megjelenteket Bajza tintával vagy ceruzával áthúzta. Későbbi kéz pedig ceruzával följük írta: Megjelent. — **M:** *Ath.* 1843. évf. I. 383. l., **V1.**, **ÖK1**—3. — **C:** A *K*-ban Népdalok gyűjtőcímen a IV., az *Ath.*-ban ugyanezen gyűjtőcímen a II., a *V1*-ben pedig az I. szám alatt található. — **2** fölhasogatja, **6** szívembe (*Ath.*) **7** csoroszlya (*K.*) **8** keresztül hasogatta. (*K.*, *Ath.*) keresztülhasogatta. (**ÖK2**—3.) **9** hasogatta! (*K.*) **10** rajta; (*K.*, *Ath.*) **12** Ugy (*V1.*, **ÖK1**—3.)

A Dunán. **M:** *Ath.* 1843. évf. I., 94. l., **V1.**, **ÖK1**—3. — *Az Ath.*-ban két négy soros szakaszra osztva jelent meg, a *V1*-től kezdve azonban négy kétsoros szakaszra bontva. — **5** hajó, (**ÖK2**—3.) **6** ujra (*Ath.*, **V1.**, **ÖK2.**) **8** balzam (*Ath.*)

Járnak, kelnek sokan szőlő erdőben . . . **M:** **V1.**, **ÖK1**—3. — **C:** Népdalok II. (*V1.*) erdőben; **9** erdőben, (**ÖK3.**)

K . . . Vilmos barátomhoz. **K:** OSzK. — PE. 83. sz. *A Bajzához írt levelek mellett a versnek csak a 41—44. sora maradt fenn egy negyedkönyi kékes levélén, amelyen még a Könyeim című költemény olvasható. A négy soros töredék alatt: Petőfi Sándor aláírás. A verset a költő Kupis Vilmoshoz írta, akivel együtt katonáskodott.* — **M:** *Ath.* 1843. évf. I. 181. l., **V1.**, **ÖK1**—3. — **C:** Emlékezés. **K. . . . Vilmoshoz.** (*Ath.*) Katona barátomhoz. (*V1.*) **5** bár a' villámöntő (*Ath.*) **17** nekem **28** Neked (*V1.*, **ÖK1**—3.) **40** Mellyben ajkunk' csókja ismét összeforr. (*Ath.*) **4** hol ajkunk csókja ismét összeforr. (*V1.*) **41** A *K*-ban a 'S él szavak előtt két áthúzott betű van: El

Hortobágyi kocsmárosné . . . K: OSzK. — PE. 83. sz. *Ld. a Mi haszna, hogy a csoroszlya . . . c. vershez írt jegyzetet a 379. lapon.* — **M:** Ath. 1843. évf. I. 383. l., VI., ÖK1—3. — **C:** A *K*-ban és az *Ath*-ban Nép dalok gyűjtőcímen az I., a VI-ben a III. szám alatt található. — 1 angyalom, (*Ath.*) 3 van (*VI.*, ÖK1.) 5 fűtyürésznek a' szelek; (*K.*) szelek. (ÖK2—3.) 6 testem' megveszi a' nagy hideg. (*K.*) hideg; (*Ath.*, VI.) 7 kocsmárosné, violám, 8 kőkény szemem' (*K.*, *Ath.*) 10 Savanyú mint az éretlen vad alma; (*Ath.*) vadalma; (*K.*) 11 szaporán (*Ath.*) 12 megédesül (ÖK2—3.) 13 Szép menyecske, savanyú bor, (*K.*, *Ath.*) 14 tántorog . . . 15 kocsmárosné, (*Ath.*) édesem, *K.*, *Ath.*) 16 míg (*VI.*, ÖK1.) 17 Hejh (*K.*, *Ath.*) keble; (ÖK3.) 18 még egy kicsit felette; (*K.*, *Ath.*)

Harámban. M: Ath. 1842. évf. II. 430. hasáb, VI., ÖK1—3. — Az első Petőfi Sándor névaldattással megjelent költemény. — 2 lengő 5 a' jegenyék' 6 utolszor (*Ath.*) pihenék (ÖK2—3.) 7 légen ált 9 'S midőn 10 Kezet szorítva, búcsút mondtam én, 18 Holott könyűimből sok elfolya, 19 Mert olly rögzös, mert olly 26 Mellyektől e' szív 29 bölcsöd' 30 Az álom első mézét szítam én: (*Ath.*) izlelém: (ÖK1—2.) izlelém; (ÖK3.) — Csak a keltezés éve származik Petőfítől.

A bujdosó. M: Ath. 1842. évf. II. 532—4. hasáb. — Petőfi e versét gyűjteményes kiadásaiba nem vette fel. A költemény egyébként egy korábbi Zivatar c. (ld. e kiadás III. kötetében) versének átdolgozása. A keltezés adatai nem Petőfítől valók, de minthogy A bujdosó 1842. dec. 4-én jelent meg az *Ath*-ban, legkésőbb ez év októberében, talán dunavecsei tartózkodása idején készülhetett.

Furcsa történet. M: VI., ÖK1—3. — 1 magára . . . (*VI.*) 3 Fiatal is (*VI.*, ÖK1—3.) 4 kertbe. « (*VI.*, ÖK1.) 10 túllépte . . . « (ÖK3.) 16 Fiatal is (*VI.*, ÖK1—3.) 18 elmaradt (ÖK3.) 24 Fiatal is (*VI.*, ÖK1—3.)

Felköszöntés. K: OSzK. — PE. 178. sz. Petőfi Szeberényi Lajoshoz 1842. nov. 2-án Pápáról kelt levelének 3. és 4. lapján. — **M:** Ath. 1843. évf. II. 275—6. l., VI., ÖK1—3. — **C:** Az utolsó éj ** n. 2 Lángérőjű, vad hatalmu bort, (*K.*) lángulámu (ÖK3.) 6 előmbe (*K.*, *Ath.*) 7 Nézzén rám a sivatag homokja, (*K.*) 9 a' csont (*Ath.*) A *K*-ban az is költőszó hiányzik. 10 A kéj szót a szerző vérből javította. (*K.*) 11 Idv (*K.*, *Ath.*, VI., ÖK1.) tenéked, mámorok homálya! 12 Idv, (*K.*) Idv (*Ath.*, VI., ÖK1.) tenéked, mámor anyja, bor! (*K.*) 13 . . . Hah 14 talán? — 15 belé, (*Ath.*) 16 ásitoz (*K.*) 17 ajkam: (*K.*, *Ath.*) 18 Éljen, éljen a nemes barát, (*K.*) barát! (*Ath.*) 19 Ki midőn (ÖK1—3.) 20 Szép hűséggel nyujtá jobb karát. (*K.*, *Ath.*) jobb karát; (*VI.*, ÖK1—3.) 21 Éljen a sors égi rendelése, (*K.*) a' világ' folyása [!] (*Ath.*) 22 És az élet és e szép világ (*K.*) És az élet és a' szép világ! (*Ath.*) 24 ád. (*K.*) ád! (*Ath.*) 25 szív (*K.*, VI., ÖK1.) 26 remény! (*K.*, *Ath.*) 27 a menny, a gyehenna. minden, (*K.*) ó gyehenna, minden, (*Ath.*) 28 éljen! . . . (*K.*) oh, (*Ath.*) én!! (*K.*)

Vadonban. K: OSzK. — PE. 83. sz. *Ld. a Mi haszna, hogy a csoroszlya . . . c. vershez írt jegyzetet a 379. lapon.* **M:** Ath. 1843. évf. I. 285. l., VI., ÖK1—3. — 2 jobb- (*K.*, ÖK2—3.) jobb (*Ath.*) 3 tévedeznek, (*K.*, *Ath.*) 5 A' mennytetőn (*K.*) felettem (*K.*, *Ath.*) 6 csillagok; (*K.*) csillagok: (*Ath.*) 10 lány szem (*Ath.*) vala; (*K.*) 11 sugarának, (*K.*, ÖK2—3.)

Első szerepem. M: Ath. 1843. évf. I. 524. l., VI., ÖK1—3. — **C:** Az első szerep. (*Ath.*) 6 szívemből (*VI.*, ÖK1—2.) neveték: (ÖK3.)

Disznótorban. M: Ath. 1843. évf. II. 83. l., V1., ÖK1—3. — 1 fülek, 2 Figyelem!... (Ath.) 9 nyuljon, (V1., ÖK1—3.) 13 Mint ez eszemadta 14 Sültre szánk: (Ath.) — A keltezés hónapját és napját Szuper Károly naplójából idézi Ferenczi (Petőfi életrajza. Bp. 1896. I. 273. l.).

Pálnapkor. K: OSzK. — PE. 83. sz. Ld. a Mi haszna, hogy a csoroszlya... c. vershez írt jegyzetet a 379. lapon. — M: V1., ÖK1—3. — C: Pálnapkor. 2 Középe; 7 Így 11 fázunk, (K.) 12 Ide be. (V1., ÖK1—3.) 14 tűz; 15 És a' kancsó kottyogása 23 vesszük; jó (K.)

Dinomdánom. M: V1., ÖK1—3. — C: Dinomdánom. (ÖK3.) 4 út? (ÖK1—3.) 7 szívet (ÖK2—3.)

Üresen áll már a kancsó... M: Játékszini Emlény, melyet honunk nagylelkű fiainak és leányainak tisztlettel ajánl Fehérváry K. Antal... 1847. Nagyváradon... 20—21. l. (Ld. Bártfai Szabó László: Ismeretlen versek Petőfőtől és Tompától. ITK. 1920. évf. 200—8. l.) A Játékszini Emlény Bortal címen két verset közöl. Az elsőnek (Kiért üritsem e' pohárt...) szerzőjét nem tünteti fel. A másodiknak, az Üresen áll már a kancsó... kezdetűnek nincs külön címe, de az előző bortalról a MÁS jelzés választja el. E második vers alatt Petőfi neve olvasható. A Kiért üritsem e' pohárt... kezdetű versnek (ld. e kiadás III. kötetének Függelékében) aligha lehet Petőfi a szerzője. Az Üresen áll már a kancsó... kezdetű azonban Petőfi bortalának véljük. Noha 1847-ben jelent meg a Játékszini Emlényben, a vers semmiképpen sem lehet ez évből való. Petőfi 1847-ben nem írt efféle bortalokat, de az 1842—44. évek között több hasonló is akad. Fehérváry K. Antallal pedig 1843-ban Petőfi együtt színeszkedett Kecskeméten (ld. Ferenczi Zoltán: Petőfi életrajza. Bp. 1896. I. 292. l.). Nem lehetetlen, hogy Fehérváry még ekkor másolta le Petőfinek ezt a versét, vagy talán a költő maga ajándékozta meg annak kéziratával. Ezért helyeztük az 1843. évi versek közé. Költeményeinek gyűjteményes kiadásaiba Petőfi nem vette fel.

Farkaskaland. Eredeti kézírata megvolt a nagykőrösi Arany János-gimnázium könyvtárában. A gimnázium igazgatóságának közlése szerint a második világháború óta a kézirat nem került elő. — M: V1., ÖK1—3. — 3 határ; 4 jár, 6 beszélj: (V1., ÖK1.) 3 idvezeltenek. (ÖK1.) 16 utazó (ÖK2—3) urfi 18 urfinak, (ÖK2—3.) — A nagykőrösi gimnázium egykori kéziratán, amely Nagy Zsuzsika hagyatékából került a gimnázium birtokába (ld. a Zsuzsikához (Ne hozd, ne hozd azt a bort, kislány!) c. vershez írt jegyzet a 388. lapon) a Farkaskaland keltezése Gödöllő, 1843. volt. Petőfi Összes költeményeinek kiadásaiban Kecskemétről keltezi.

Könyeim. K: OSzK. — PE. 83. sz. Ld. a K... Vilmos barátomhoz c. vers jegyzetét a 379. lapon. A Könyeim Petőfi életében nem jelent meg nyomtatásban. M: PVM. III. 240—2. l. — Keltezése csak hozzávetőleges. Stílusát tekintve lehetne a vers 1841—42-ből való, de legkésőbb 1843 elején kellett készülnie, mert 1843. március 14-én Kecskemétről írt levelében Petőfi arra kéri Bajzát, hogy a Könyeim és Ujság (ez utóbbit ld. e kiadás III. kötetének Függelékében) c. verseit, amelyek még nem jelentek meg, örökre hagyja ki az Ath.-ból.

Haláltrágy. M: Ath. 1843. évf. II. 35. l., V1., ÖK1—3. — 1 nekem sírt és koporsót 2 alatt, 5 kebel! 6 felett, 7 lángcsapású 10 fölél, 12 rendelé?

13 Vagy, ha száll **c'** vágyak' szárnya; 14 toll, 16 honol? (*Ath.*, VI.) honol! (*ÖK1.*) 17 nekem (VI., *ÖK1*—3.) idyben (*Ath.*, VI.) 18 kebel? (VI., *ÖK1*—3.) 19 lakóul (*Ath.*) 20 el. (VI., *ÖK1*—3.) 21 e' kéjben (*Ath.*) ha kéjben (*ÖK2*—3.) 25 nekem sírt és koporsót (*Ath.*)

Az első dal. K: OSzK. — PE. 92. sz. és PE. 83. sz. Két változatban maradt fenn. K1: (PE. 92. sz.) Petőfi 1843. március 5-én Kecskemétről Szeberényi Lajoshoz írt levelének 4. lapján. K2: (PE. 83. sz.) Petőfinek ugyancsak Kecskemétről 1843. március 14-én Bajzához írt levele mellett, az *Ath.*, illetve a *Hond.* számára beküldött versek között. Ld. a Mi haszna, hogy a csoroszlya... c. vershez írt jegyzetet a 379. lapon. — E kiadásban a K2 szövegét közöljük, mint amelyet a költő kiadásra szánt. Petőfi életében a költemény nem jelent meg. — M: PVM. III. 235—8. l. — 3 hazám! 12 el; 14 ök. 15 menniök.... 18 templomáb [!] lép: 20 Fejben, (K1.) ép. 31 Mint, 32 út. 34 szent; 37 Tehát érzelmeink (K1.) 42 A K1-ben a Hogy után a hitv betűket Petőfi áthúzta; először nyilván hitványt akart írni, 44 kalászkodat. (K1.) A K2-ben a kalászkodat szó l-jét j-ből javította a szerző. 47 magas (K1.) — A vers kellezése a fentebb említett levelek adatai alapján történt.

Jövendölés. K: OSzK. — PE. 92. sz. A költő Szeberényi Lajoshoz 1843. március 5-én írt levelének 3. és 4. lapján. — M: Szivárvány. 151—2. l., VI., *ÖK1*—3. — C: Az álom. Románc. (K.) Álom. 2 fösti (Szivárvány) 7 át-röpültem (Szivárvány, *ÖK2*—3.) 10 fénye, örvendezz! (K.) örvendezz, (Szivárvány) 11 isten; 12 képe ez.' (K.) 13 gyermek; (Szivárvány) lángra gyújtá 14 Forró keblét az ifjukor; 15 ír a szívnek, (K.) szívnek, (*ÖK3.*) 21 röpült (Szivárvány, *ÖK2*—3.) 23 költőnek (*ÖK1.*) sugarából (K., Szivárvány) 25 méze! (K.) méze, 28 Éltébül (Szivárvány) A 29—32. sor a K-ban még nincs meg. 29 Gyeheña (Szivárvány) 30 martalék, 34 gyermeke; (K.) 35 bus (VI., *ÖK1*—3.) 37 »Halál! (Szivárvány) karombul, 38 fiút; (Szivárvány) 40 hazud...« (K., VI.) hazud?« 41 hazudnak; — 43 költő fiadnak (Szivárvány) költő fiadnak, (VI., *ÖK1*—3.) 44 Soká... soká... örökkön (K.) él!« (K., Szivárvány)

Jön az ősz... K: OSzK. — PE. 83. sz. Ld. a Mi haszna, hogy a csoroszlya... c. vershez írt jegyzetet a 379. lapon. Petőfi életében e költemény nem jelent meg. — M: PVM. III. 238—9. l. — C: Népdalok. II. (K.) 19 A K-ban a Hejh-t más szóból javította a szerző. — A vers kellezése a Bajzához írt levél adatai alapján történt.

Kakaszsóra hajnal ébred... K: OSzK. — PE. 83. sz. Ld. a Mi haszna, hogy a csoroszlya... c. vershez írt jegyzetet a 379. lapon. Petőfi életében e vers nem jelent meg. — M: PVM. III. 239—40. l. — C: Népdalok. III. (K.) 10 A K-ban a filemile szót fülemile-ből javította a szerző. — A vers kellezése a Bajzához írt levél adatai alapján történt.

Lopott ló. Kézirata megvolt a nagykőrösi Arany János-gimnázium könyvtárban. A gimnázium igazgatóságának értesítése szerint a második világháború alatt a kéziratnak nyoma veszett. — M: Szivárvány. 173—4. l., Pönögei Kis Pál álnéven jelent meg. — VI., *ÖK1*—3. — 1 porszem, 7 Pusztárul (Szivárvány) 9 nycitő (*ÖK3.*) 18 úgy (Szivárvány) 21 Enyém (Szivárvány, VI.) 24 el!« 26 A legény: (Szivárvány) 27 Ó kegyelme (VI., *ÖK1*—3.) 28 Tova mén. (Szivárvány) 34 Gazd' uram; (VI., *ÖK1*—3.) 37 birt (*ÖK2*—3.) 38 kebel: 40 el!« (Szivárvány)

Emlény. M: Rózsaszínű papírosra nyomatott verses röplap. A nyomdai előállítás helye és ideje nincs feltüntetve. A vers szövege alatt Petőfi neve olvasható. A röplapot a költő Kecskeméten (1843 márciusában) mint színlapkihordó osztogatta. Egyetlen fennmaradt példánya a PH-ban. Verseinek gyűjteményes kiadásaiba Petőfi nem vette fel. — Először 1897-ben a Magyar Salon (26. köt. 451—6. l.) c. folyóirat ismertetle. Keltezésére vonatkozólag ld. Endrődi Sándor: *Petőfi napjai a magyar irodalomban.* Bp. 1911. 3. l.

Víz és bor. M: RPDl. 1843. évf. I. 1388. l. — *Petőfi e versét egyik gyűjteményes kiadásába sem vette fel. Keltezését hozzávetőlegesen a vers megjelenése alapján határoztuk meg.*

Én. M: RPDl. 1843. évf. I. 1841. l., V1., ÖK1—3. — 1 kertje, 5 ur ha pártom? fogja, 7 mélye, 9 Lángokat; 11 oltárul (RPDl.) 13 építék (ÖK3.) 14 Tűröm, 16 holnap, 17 elkap. (RPDl.) elkap — (V1., ÖK1—2.) 18 Jellemképe (RPDl., V1., ÖK1—2.) 21 Egyenes, (RPDl.) Egyenes; (V1., ÖK1—2.) 25 földébe (RPDl., V1.)

Az utósó alamizsna. M: M. Életk. 1843. évf. II. 270—2. l., V1., ÖK1—3. — C: Az utósó alamizsna. (Románcz.) 2 született 3 ók. (M. Életk.) 5 virult, (M. Életk., ÖK2—3.) 6 Sátorában sok megnyugodott. 10 sors-harag, — 11 hitlenül, 12 hú, 13 hová lett? 20 Elszenderült 26 mene, (M. Életk.) 27 Tudá, az ember szív (ÖK3.) 28 lágyit (M. Életk., ÖK2—3.) 30 Melly földeríté 31 Elandalitó (M. Életk.) hurjain (V1., ÖK1—3.) 32 ujra zengett. 34 meg. 35 im 37 története; 38 költőből 41 ujjabb 43 ószül! 6 meg; (M. Életk.) fűrtjeit (V1.) 45 »Egy két garast, egy két (V1., ÖK1—3.) 46 így esedeze, 47 'S miként a' szélringatta ág, 49 'S a 50 embere, 53 ujra (M. Életk.) 54 »Egy két (V1., ÖK1—3.) »Megállj!... 58 éjfelen. 60 Lantod csudálja a' jelen. 61 tehát; cserélj bibort 62 'S bársonyt e' koldúsrongy helyett, 64 Király-asztalnál lesz 65 ,Oh, szép beszéd — oh, köszönet!... 69 borostyán ah, 71 gallyak (M. Életk.) 72 fogamzanak. (ÖK3.) 73 egy két (V1., ÖK1—3.) 74 hálászózatom! 75 asztalos: (M. Életk.)

Szeget szeggel. M: Ath. 1843. évf. II. 422—4. l., V1., ÖK1—3. — 7 pogányul (V1., ÖK1—3.) 9 kertet, (Ath.) 15 schogy sem (ÖK2—3.) 17 palánkon, — 21 Nem 24 Hadd el hadd. 29 Nesze! 31 És csak a' manó tudná, hogy (Ath.) 42 Egyedül; 44 Hegedült, — 45 Hegedült (Ath., ÖK2—3.) 46 Középen; 48 én. — 54 ám; 59 észre: 60 dolog! — 62 Megleli: 66 jobb! 68 lop: 76 szítán! 79 dézsavizzel 80 nyakát. (Ath.)

Barátimhoz. M: V1., ÖK1—3. — 5 miért (ÖK3.) 18 Jöttem, (ÖK2—3.) ugy-e bár? 23 majd mint a pelyhet (ÖK2—3.) 39 innepeljük (V1.)

Az én mátkám. M: V1., ÖK1—3. — 16 frigybe (V1., ÖK1.)

Távolból. M: Ath. 1843. évf. I. 522. l., V1., ÖK1—3. — 9 Kinok (ÖK3.) 13—14 Az Ath.-ban ez a két sor fel van cserélve. 19 'S csak, (Ath.) lépünk: (V1., ÖK1.) 22 Biztatott 23 e' világot 25... Ismerősök szép hazámba (Ath.) 28 Utazástok (ÖK2—3.) 30 szerencse!... 31 élek. (Ath.)

Ki vagyok én? nem mondom meg... M: Ath. 1843. évf. II. 165—6. l. (Pönögei Kis Pál *álneven*), V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. I. (Ath.) Népdalok. II. (V1.) meg;... (ÖK2—3.) 1 én 2 megmondom, (Ath.) ismernek; 6 verekednem, 9 mostan, 10 teli van, 11 is; (Ath.)

Lóggal égő teremtetette... M: Ath. 1843. évf. II. 166. l. (Pönögei Kis Pál *álneven*), V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. III. (Ath., V1.) teremtetette!... (ÖK3.) 2 szívembé. 6 keveredem. 8 teli 9 Ejh, 10 tetszik 12 csillapul (Ath.)

Szemrehányás. M: V1., ÖK1—3. — 26 keresztet... (ÖK3.)

Érik a gabona... M: Ath. 1843. évf. II. 166. l. (Pönögei Kis Pál *álneven*), V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. II. (Ath.) Népdalok. I. (V1.)

Befordúltam a konyhára... M: Ath. 1843. évf. II. 167. l. (Pönögei Kis Pál *álneven*), V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. IV. (Ath., V1.) 1 Befordultam a konyhára. (Ath.) konyhára;... (ÖK3.) 2 pipára — 3 Azaz, 9 rakott, 10 rakta! 16 szívem (Ath.)

Hej nekem hát vigasztalást mi sem ad... M: Ath. 1843. évf. II. 167. l. (Pönögei Kis Pál *álneven*), V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. V. (Ath.) Népdalok. XII. (V1.) ad?... (ÖK3.) 1 vigasztalást misem (V1.) 3 borral; (Ath.) 5 Ugy sem (Ath.) énnekem, (Ath.) 7 életre, — 8 kedve. 12 szomorúság 13 Én nálam az ilyen 14 remélhet; (Ath.)

L.....né. A vers Lendvay Mártonné Hivatal Anikóról, a Nemzeti Színház tagjáról szól. — M: V1., ÖK1—3. — 14 idvességet 15 idvességből (V1.)

Kördal. M: V1., ÖK1—3. — 4 tiz, husz (V1.) tiz-husz (ÖK2—3.)

Merengés. M: Ath. 1843. évf. II. 353—4. l. (Pönögei Kis Pál *álneven*), V1., ÖK1—3. — C: Petőfi Sándorhoz. (Ath.) 4 terhétől (ÖK2—3.) 5 is; (Ath.) 7 vigan (ÖK3.) 9 Hát ha (Ath.) 14 búbáját, (ÖK3.) 18 borostyángaly (V1., ÖK1—3.) 21... Hisz' 28 sarkantyúszeged!« 31 szíved' bibéjét! (Ath.) bibéjét, (ÖK3.) 32 Tudom (ÖK2—3.) 34 »Szép (Ath.) hír, (V1.) 43 Ugy (ÖK1—3.) 48 nekem.« (Ath.)

Temetőben. M: V1., ÖK1—3. — 10 örülni 13 szív (ÖK2—3.) 15 Ákác-
czai (ÖK1—3.) 20 sirbul (ÖK2—3.)

Kis furulyám szomorúfűz őga... M: Életk. 1844. évf. I. 81—2. l. V1., ÖK1—3. — C: Népdalok III. (Életk.) Népdalok. X. (V1.) 1 szomorú-
fűz, 2 fája: 3 sirhalomról 5 csillagom, 6 láthatom! 7 világom? 8 kívánságom?
14 Addig addig (Életk.) Addig, addig (V1., ÖK1.) 15 Mig 16 röppen. (Életk.)

A szerelem, a szerel-m... M: Életk. 1844. évf. I. 80. l. V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. II. (Életk.) Népdalok. V. (V1.) 1 A' szerelem a' sze-
relem! 2 verem, 7 Rá-rámennek a' vetésre, 8 Hejh, 9 Teli 13 Édes szülem,
édes apám, 14 Ne bizzatok semmit reám; 15 hibázok 16 csinálók? (Életk.)

Matildhoz. M: V1., ÖK1—3. — 11 tán: (V1., ÖK1.) 13 Oh szerelmem, (ÖK3.) — A kelzés helye és éve Petőfiől való, aligha lehet azonban Havasnak (HP. II. 469—70. l.) igaza, hogy a vers 1843 októberében készült, amikor Komlósy színtársulatánál Petőfi egy hetet Debrecenben töltött, mert Bajzának 1843. nov. 28-án azt írja, hogy amióta Pestől eljött, mindössze két verset írt, a Kisfurulyám és A szerelem, a szerelem, kezdetű, Petőfi szavában pedig nincs okunk kételkedni. Ezt és a következő verset is tehát csak Székelyhídról való visszatérése után (1843 november-decemberében) írhatta Debrecenben.

Megúnt rabság. M: V1., ÖK1—3. — Ld. még az előző vershez írt jegyzetet. — 36 dij (ÖK1.)

Élő halott. M: V1., ÖK1—3. — 12 szeretek, (V1., ÖK1.) 16 Mind mind (ÖK2—3.)

A virágnak megtiltani nem lehet... M: Éltk. 1844. évf. I. 80—1. l., V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. I. (Éltk.) Népdalok. VI. (V1.) 2 nyíljon, 3 lány, 5 szeretlek, 6 lelkednek, 7 szeliden, 9 szivemben, 10 szeretsz-e 13 Jaj, 17 reám 18 bus 19 szivem (Éltk.)

Nem megyek én innen sehova... M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. VII. (V1.) 3 Hátha (V1., ÖK1)

Síkos a hó, szalad a szán... M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. VIII. (V1.) Síkos 1 Sikos (ÖK3.) szán... (V1.)

Temetésre szól az ének... M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. XI. (V1.)

Honfidal. Eredeti kézírata, melyet Vasvári Pál ajándékozott Ráth Károlynénak, ismeretlen helyre került. — M: Hond. 1844. évf. II. 78. l., V1., ÖK1—3. — 1 Tiéd vagyok, tiéd, 7 kell — (Hond.) 11 honra! 12 rája. — (Hond., V1.) 18 híven! 23 életedre, (Hond.) 29 csepig (Hond., V1.) 31 könyeim (Hond.)

Elmondanám... M: V1., ÖK1—3. — C: Elmondanám:... 3 bírok; (ÖK3.)

A dal. M: V1., ÖK1—3. — 7 dalaimra (ÖK2—3.)

Füty. M: V1., ÖK1—3.

Végző...-hoz. K: PH. — Egy negyedréta lakú erősen sárgult levél mindkét lapján. Aláírva: Petőfi Sándor. Alatta záróvonal s a szerző által az olvashatatlanságig áthuzogatott két sor írás. A költeményt Pákh Alberthez írta a költő. — M: Éltk. 1844. évf. I. 372—3. l., V1., ÖK1—3. — C: Végző. — ***-hoz. — (K.) Az Éltk.-ben a cím alatt ez a jelmondat: Menjünk tova, Szívünk ketté szakadt. Vörösmarty. 2 bár szívem (K.) szivem (Éltk.) megmarád: (K.) 3 veled! (K., Éltk.) 12 ütött! 14 ás; 17 megnyílt (Éltk.) 18 Hanyatt-homlok (K.) 19 remény! (K., Éltk.) 21 csak, 22 legyen (Éltk.) 24 hulljanak? — (K.) hulljanak? (Éltk.) 25 mellem 28 Ugy is, (K.) A hallnád szóban az n-t a-ból javította a szerző. 29 fájdalmát 33 frigyemet; (K.) frigyemet; (Éltk.) frigye-

met. (ÖK3.) 36 szertezuzott (Életk.) lánc-szemet... 37 lánc-szem (K.) 43 veled, te elpártolt (Életk.) 46 multakért (ÖK3.)

A nemes. M: V1., ÖK1—3. — 1 Derezsre (V1.) 5 ellenszegülve! (ÖK3.) 11 derezsre: (V1.)

Halvány katona. M: PDL. 1844. évf. II. 40. l., V1., ÖK1—3. — 4 színében. 11 Mért hogy (ÖK3.) 13 ugy is 15 freccscent 16 vérétől! (PDL.)

Szomjas ember tünődése. M: Életk. 1844. évf. I. 460. l., V1., ÖK1—3. — 1 Ejnye (ÖK3.) 7 meggyúl, 9 Hm! 11 Boreső... 12 Volna! 13 Volt 17 korcsmából 18 emberségem. 22 Zalogul majd azt teszsem be — 25 Jaj, de hisz már sirba 26 hitestársam; 29 Oh, 31 Köny 34 bocsá, (Életk.)

Ivás közben. Eredeti kézírata állítólag megvolt Somogyi József birtokában. (Ld. Magyar Újság, 1871. január 1.) — M: RPDl. 1844. évf. I. 502—3. hasáb, V1., ÖK1—3. — 4 Működik! 5 meg fe... felelek kétannynak, (RPDL.) kétannynak; (ÖK3.) 9 thermopüléi 12 Lex-Rex-Xerxes' (RPDL.) 13 Sehogy se (ÖK2—3.) 14 Magamat... 19 hogy' mikép 23 Ugy biz, a ki fölmarkolta! (RPDL.) 30 degradáltak (ÖK2—3.) 31 Tyhú! 38 Adjatok — 41 czibál; 44 Ejh, 48 bort, — (RPDL.) megyen, 51 Kerekem, 53 Feneken; (RPDL.) Feneken, (ÖK2—3.) 56... Hol is hagytam?... tudj' a' gólya... 58 utósó, 60 mondtam — a malomról? — én bizon, 64 malomkő, — 66 hát — 67 Álmodozzuk folytatását, (RPDL.)

Boldogtalan voltam... M: V1., ÖK1—3.

Nem ver meg engem az isten. M: V1., ÖK1—3. **C:** Népdalok. X. (V1.)

Hírös város az aafödön Kerskemét... M: V1., ÖK1—3. — **C:** Népdalok. III. (V1.) 18 szörint (ÖK3.)

Tél végén. M: V1., ÖK1—3. — 5 a mig (ÖK2—3.)

De már nem tudom, mit csináljak... M: PDL. 1844. évf. I. 396. hasáb, V1., ÖK1—3. — **C:** Népdal. (PDL.) Népdalok. V. (V1.) 6 Tiszát; 7 Duna — (PDL.)

Keresztúton állók... M: V1., ÖK1—3. — 4 nyugotnak. 6 nekem: (V1.) nekem. (ÖK1.) — Petőfi 1843-ban írt versei közé sorolja, de ha valóban Miskolcon írta, akkor csak 1844. február végén készülhetett, amikor Debrecenből Tokaj, Miskolc, Eger érintésével Pestre gyalogolt.

Eger mellett. M: V1., ÖK1—3.

Egyi hangok. M: Életk. 1844. évf. II. 241—2. l., V1., ÖK1—3. — 3 csudálni, 4 így 9 melegben; 10 Környekéz 17 volna, 18 felett; 19 kikelve, 23 Melegitné 26 hír (Életk.) 29 Ozmánvérrrel (Életk., V1.) 31 víz

(ÖK2—3.) 33 Elvirult (Életh., ÖK2—3.) 35 Hosszu, (Életh., VI.) 41 Eh, 43 háborítsák (Életh.) 47 gyenge 48 Embere! 49 bujával! 52—54 Uj 57 észre! (Életh.)

Javulási szándék. M: PDL. 1844. évf. I. 176. hasáb, V1., ÖK1—3. — 2 napod. (PDL.) 3 elvisz; (ÖK2—3.) 4 így 7 látsz? — 9 Fiú! (PDL.) valahára; 10 életedet 13 borocská... 14 elég; 16 feleség... 17 beszéltem!... 19 feleség! (PDL.) bor! 20 még. 24 Végig-rohanni az életuton! — (PDL.)

Gyöngé vagyok... M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. III. (VI.)

Vírit a kikirics... M: AV. 294—5. I. — *Petőfi e versét egyik gyűjteményes költébe sem vette fel.* — C: Népdalok. II. (AV.) — *Keltezését hozzávetőlegesen a vers megjelenése alapján határoztuk meg.*

Mi nagyobb a nagy Szentgellérthegynél... M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. V. (VI.) Szentgellérthegynél? (ÖK3.)

Betegségemben. M: V1., ÖK1—3. — 6 szeleberdinek! (VI.)

Vándorélet. (Barabás rajzához.) M: AV. 46—7. I., V1., ÖK1—3. — C: Vándor élet. *Jelmondat:* Szabad az életünk, Adót nem fizetünk, Lakunk az égi bolt; stb. Szigligeti. (AV.) Vándorélet. (Képhez.) (VI.) Vándorélet. (Barabás rajzára.) (ÖK3.) — *Az AV-ban a 37—44. és 55—58. sor nem külön szakasz. A VI-ben az egész költemény egyetlen szakaszból áll.* — 1 Kleofas!... 2 karván! 4 oláh cigány. 5 Avagy (AV.) utazási 8 sorban erdővég alatt; 9 vén 11 legény! 17erő, 19 nehezüil, 20 Dade (AV.) egyedül: (AV., ÖK2—3.) 24 éneket — 25 legkényelmesebb... 27 sipítnak, 28 isten 30 a tüzes fiúk. 31 megettök asszony, férfi, lány, 32 után; 33 Ki csihol, 34 fölleg, 35 rág s fojtja a tüdőt; 36 főtt? 38 hetvenkedik; 39 Boldogulni 41 rosziúl; 46 végeig; 47 retteget; 48 azt 50 tul emberségtelen; 51 akad, 53 lábszáruk 55 ur 58 S elfelednek (AV.) S fumigálnak (VI., ÖK1.) bajt! (AV.)

Szerelem- és pipadal. M: AV. 404—5. I., V1., ÖK1—3. — *Az AV-beli ellérések Császár Ferenc »javításai«.* — C: Dal a szivarról. 1 Szeretlek én, te jó növény, 2 Mellyből szivarom készíték: 6 dohányt — 7 szivar és leány (AV.) pipa (VI.) 10 födele, 12 Csillagtűzben 15 őket, (AV.)

Fülbement terr. M: AV. 390. I., V1., ÖK1—3. — C: Hiu terv, 1 uton hazafelé (AV.) úton — (ÖK3.) 2 gondolkozám: 9 És szállt fejembe 10 gondolat; 13 toppanék — 14 Röpült felém anyám, 15 És csüggtem ajkán... szótlantul, (AV.) csüggtem (VI., ÖK1.) 16 Miként gyümölcs (AV.)

Egy estém otthon. M: RPDl. 1844. évf. I. 632—3. hasáb, V1., ÖK1—3. — 3 egyszer! (RPDL.) egyszer... (ÖK3.) 6 már; 7 Ugy 8 Hja! (RPDL.) 10 jött — 16 szüntetek. 21 koplaltál; 22 szined. — 26 hallgatám: (ÖK3.) 27 De, 28 Világosíthatám. (RPDL.) 31 S nagyon nagyon (ÖK1—3.) 32 megnevelteti; 33 Ámbár nem 34 van, — 39 Kevés hajsza (RPDL.) 40 tudományokért. — 42 kiürült, 44 nyugodni (RPDL., VI., ÖK1.) 50 Kérdezgetésinek. 51 nékem (RPDL.)

Irtóztató csalódás. A Nemzeti Kör, amely Vörösmarty javaslatára Petőfi első verskötetének (V1.) kiadását támogatta, a kiadandó költemények bírálójul Vörösmartyt, Vachot Sándort és Szigligetit jelölte ki, akik 15 verset, nagyobb részt borsdalokat kivétettek a kötetből. 1844. április 28-án Tárkányi Bélához írt levelében Petőfi némi bosszankodással említi a bírálóknak ezt az ítéletét. Erre vonatkozik az Irtóztató csalódás c. verse is, amelyben azonban már humorba olvad bosszankodása. — M: PDL. 1844. évf. I. 235. hasáb. Petőfi e versét gyűjteményes kötetéibe nem vette fel. Keltetését hozzávetőlegesen a költemény megjelenése alapján határoztuk meg.

Fürdik a holdvilág az ég tengerében... M: PDL. 1844. évf. I. 267. hasáb, V1., ÖK1—3. — C: Néprománcz. (PDL.) Néprománczok. I. (V1.) 2 középeben; (PDL., V1.) 3 Sűrű 6 dolgokra? 7 akartad — 8 szavadat! 12 utasok 14 hagnám de most már nem lehet! (PDL.)

A csaplárné a betyárt szerette... M: V1., ÖK1—3. — C: Néprománczok. II. (V1.) 6 elverte; (ÖK3.) 8 javába. (ÖK1—3.) 10 leült, ültében 13 került, (ÖK2—3.)

Magány. M: V1., ÖK1—3. — 10 hiúzzsemek (V1.)

Ebéd után. M: V1., ÖK1—3.

Álmodom-e? M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. I. (V1.)

Zsuzsikához. (Ne hozd, ne hozd azt a bort, kisleány!) 1844 tavaszán Petőfi Dunavécsein Nagy Páléknál lakott, minthogy a szülői házában nem volt megfelelő szoba a számára. Ezt a versét, valamint az Éjjel (ld. a 389. lapon) és a másik, Zsuzsikához c. versét (ld. a 389. l.) is házigazdája leányához, Nagy Zsuzsikához írta. Mindkét Zsuzsikához c. vers eredeti kézírata az ő hagyatékából került később a nagykőrösi Arany János-gimnázium könyvtárába. A gimnázium igazgatóságától nyert felvilágosítás szerint a kéziratok a második világháború idején eltűntek. — M: PDL. 1844. évf. II. 42. l., (Pönögei Kis Pál álnéven), V1., ÖK1—3. — 2 vagyok... 4 Fölfordította eszemet — 5 Nem ihatom, nem kell, sok a mi sok! (PDL.) 8 Ugy (PDL., ÖK3.) poharat! (PDL.) 9 csep (V1., ÖK1.) marad; 10 elnyelem! (PDL.)

Gazdálkodási nézeteim. M: Életk. 1844. évf. II. 480. l., V1., ÖK1—3. — C: nézetim. (Életk.) 1 Jertek (ÖK2—3.) forintom; 3 gondom — 6 egyem! 7 terített 9 Ez, a mi búban engem 16 izzad — 17 pénz, hogy csak 21 multat könnyen buslakodva 27 most, 28 sirom (Életk.) nyugalom (ÖK2—3.) 29 indulva (V1., ÖK1.) hogy csak legyen, (Életk.) 31 néhány 33 jövőnk, (Életk., V1., ÖK1.) 34 zsebemet. 35 legyen; 36 egyem! (Életk.)

Hattyudalféle. M: Életk. 1844. évf. II. 46—7. l. Az Életk.-ben a cím alatt jelmondat: A' halál — — — — innen-onnan Lekaszál: Vörösmarty. — V1., ÖK1—3. — 2 szorul... majd megfulok... 3 rág. 14 vigadás 17 fájdalomakat 19 ujra (Életk.) világ, 21 fiuk 26 társaim! 29 tudjátok! 30 vig 31 Jertek, (Életk.) 32 sirom (ÖK2—3.) körül: (Életk.) 33 Vigan (ÖK2—3.) 34 dalait, 35 mult idők emlékeül. (Életk.)

Sírom. M: V1., ÖK1—3. — 7 sírom (ÖK2—3.)

Éjjel. K: PH. — *Egy nyolcadrétnyi kékes levél előlapján. Alatta P. S. monogramm. A lap alján a következő megjegyzés: Petőfi Sándor [!] bátyám saját kézzel írt költeménye. Petőfi István Felegyhaza, [!] octb 13. 847. Az utolsó a javítva. — Ld. még a Zsuzsikához c. (Ne hozd, ne hozd...) vershez írt jegyzetet (388. l.)* — M: V1., ÖK1—3. — C: Zsuzsikához. 4 küldi rám. 7 aztat hiszed, 9 ágába 10 néztelek; (K.) néztelek, (ÖK2—3.) 14 én kis Zsuzsikám; 16 megpillantanám! (K.)

Zsuzsikához. (Kicsinke szóke kis leányka...) Eredeti kézirata megvolt a nagykőrösi ref. Arany János-gimnázium könyvtárában. A gimnázium igazgatóságának értesítése szerint a kézirat a második világháború óta nem került elő. Ld. még a Zsuzsikához (Ne hozd, ne hozd azt a bort, kisleány!) c. vershez írt jegyzetet a 388. lapon. E költemény Petőfi életében nem jelent meg. — M: Függelenség. 1879. december 14-én kiadott 1. mutatványszámában. — A verset a HP (III. köt. 519. l.) alapján közöljük. A Függelenség-ben közzétett szöveg nemcsak a hosszú és rövid hangzók jelölésében és a központozásban, hanem egy helyütt szavaiban is eltér a Havas-féle kiadásától. A 31. sort a Függelenség ugyanis Lefekszel és megmelegítéd szövegezésben közli. Általában a Havas által közzétett szöveg a jobb s alighanem hitebb is, bár az eredeti kézirat hiányában nem dönthető el, hogy mennyiben „javított” Havas a versen. — Keltezését az életrajzi adatok alapján határoztuk meg.

Vizen. M: V1., ÖK1—3. — 9 Apám: (ÖK3.)

A faluban utcahosszat... M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. IX. (V1.)

Poharamhoz. M: PDI. 1844. évf. I. 235. hasáb (Pönögei Kis Pál álnéven), V1., ÖK1—3.

Deákpályám. M: V1., ÖK1—3. — 13 plánc (ÖK2—3.) 18 fine (V1., ÖK1.)

Az én torkom álló malom... M: Életk. 1844. évf. II. 607. l., V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. I. (Életk.) Népdalok. II. (V1.) 1 malom, 2 Csak úgy öröl, ha locsolom, 3 szívem a mónárja. 6 rokka, 10 zúgjon — locsolgatom. 11 zúgjon! (Életk.)

Te szivemnek szép gyönyörűsége... M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. IV. (V1.) gyönyörűsége... (ÖK1—2.) 8 előtt, (ÖK2—3.)

Meredek a pincegáldor... M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. VII. (V1.) 4 Terhem (V1., ÖK1.)

Katona barátomhoz. Ld. a K... Vilmos [barátomhoz c. vers jegyzetét a 379. lapon. — M: V1., ÖK1—3. — 2 panorámája: (V1.) 8 fölött 25 szivedben (ÖK3.)

Árvalányhaj a süregem lokrétojaj... M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. I. (V1.)

Mi foly ott a mezőn ... M: AV. 294. 1., V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. I. (AV.) Népdalok. IV. (V1.) mezőn? (ÖK3.) 2 Patakvíznek gyöngye: 4 bubánat könye 6 A patak mentében 7 rózsa nyílik 9 könyed 11 konytól (AV.)

Elvennélek én, csak adnának ... M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. VI. (V1.) adnának, 8 szégyen! (ÖK3.)

Nem nézek én, minek néznék? az égre ... M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. VIII. (V1.) égre; (ÖK3.)

Mondom, ne ingerkedjetelek velem ... M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. VI. (V1.) 11 szépséged! (ÖK2—3.)

Es a világ amilyen nagy ... M: Életk. 1844. évf. II. 608. 1., V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. II. (Életk.) Népdalok. XI. (V1.) 2 Te galambom olly kicsiny vagy, 4 adnának. 6 Teljesteli sötétséggel. 8 hasadna. 10 lelketem 11 úgy se (Életk.)

Színbírálat. M: V1., ÖK1—3.

Kerényi Frigyeshez. M: PDL. 1844. évf. I. 43. 1., V1., ÖK1—3. — A VI-ben a vers szakaszok helyett bekezdésekre osztva jelent meg. — C: Levél. — Kerényi Frigyeshez. — Pest, jun. 25. 1844. (PDL.) Levél. Kerényi Frigyeshez. Pest, jun. 25. 1844. (V1.) 10 bíáltam veled! 11 Komlóban ... 12 napot! (PDL.) 15 — — Nos (V1.) hál istennek! — (PDL.) 16 legény, (ÖK3.) 19 kibékült; 25 színpadon 26 Kin (PDL.) hirben ... 28 Boruljon (PDL.) 29 — — Mint (V1.) hete. 34 búcsuzni 35 felém! 44 lenne bár eszünk. (PDL.) 45 — Egyébiránt (V1.) telék, (ÖK2—3.) 46 elég, (ÖK3.) 49 A pénz! (PDL.) bökkenő, (ÖK3.) 56 gondolkozom. 58 nem, 61 Veled, (PDL.) 63 — — Ti (V1.) 65 üt, (PDL.) — A keltezés minden adata Petőfitől való.

István öcsémhez. M: V1., ÖK1—3. — C: Levél. István öcsémhez. (V1.) A VI-ben a vers bekezdésekre van osztva. 5 az est (V1., ÖK3.) 7 — — És (V1.) 12 emberekben! (ÖK3.) 13 becsületes (ÖK2—3.) igaz: (V1., ÖK1—2.) 30 Oh (ÖK2—3.) 32 nincsen rá szó, nincsen fogalom; (V1., ÖK1.) 33 veszteség; (ÖK2—3.) 35 — — E (V1.)

Kis menyecske, szép kis menyecske ... M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. IX. (V1.)

Hej Büngözzadi Bandi ... M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. VIII. (V1.) 6 csábitottad (ÖK2—3.)

Bucsa a színészettől. M: PDL. 1844. évf. I. 298—9. hasáb., V1., ÖK1—3. — C: A PDL-ban a cím alatt ez áll: — Junius végén 1844. — 5 Thalía (V1.) 6 leszek ... 10 — Ki (PDL.) jól — (PDL.) jól. (ÖK3.) 13 színpadról, 14 Szivem (PDL.) beteg ... (PDL.) 18 tövise (ÖK2—3.) 22 emlékeztetek ... (PDL.) 27 untató, (PDL., ÖK2—3.) 30 ülhetek ... (PDL.) 31 veled (V1., ÖK1.) 34 megbékülve (PDL.) 35 száműztelek; (ÖK3.) 36 Légy, 37 ujra (PDL.) — A keltezés minden adata Petőfitől való.

A csavargó. M: PDL. 1845. évf. I. 399. l., V2., ÖK1—3. — 4 fenn 9 Benézek 12 Bort, 14 élelmény! 19 hivatalhoz 23 ujra (PDL.)

Pusztán születtem... M: V1., ÖK1—3. — C: Népdalok. VII. (V1.)

Megy a juhász számáron... M: PDL. 1844. évf. I. 200. hasáb., V1., ÖK1—3. — C: Néprománcz. (PDL.) Néprománczok. III. (V1.) 6 nyája; (PDL.)

Vizet iszom. M: V1., ÖK1—3. — 31 mesét; (ÖK3.)

Carmen lugubre. M: V1., ÖK1—3. — 8 itéletnapig: (V1.) itéletnapig; (ÖK2—3.) 10 alá, (V1.) 19 engem; (ÖK3.)

Első szerelmem. A vers Neumann Klárika, Petőfi aszódai iskolatársának Neumann Károlynak hugára vonatkozik. M: V1., ÖK1—3. — 3 méh (ÖK2—3.) 11 lyánkától (ÖK3.) 24 idvek idve (V1., ÖK1.) üdvek üdve (ÖK3.) 26 innepélyesen, (V1., ÖK1.) 31 hold! (V1.)

Ambrus gazda. M: PDL. 1844. évf. II. 4—5. l., V1., ÖK1—3. — A VI-ben az 1—8. sor egy szakasz. — 3 Megharagított 11 ülne (PDL.) 14 Mig (V1., ÖK1—3.) kiálta; 17 Á de íme ujra 23 nyelve; (PDL.) 42 hírt (ÖK1.)

Asz alföld. M: Hond. 1844. évf. II. 215. l., V1., ÖK1—3. — 1 Karpatoknak (Hond., V1., ÖK1—3.) 5 vidékin, 6 világom! 7 szabadult (Hond.) 18 dobognak; (V1.) 19 hallik, (Hond., V1.) 20 ostoruknak. 25 nádasokból 27 utra 37 árvalányhaj, (Hond.) 39 tövihez (ÖK2—3.) 47 boruljon 48 sír (Hond.)

Kedves rendégek. M: PDL. 1844. évf. I. 73. hasáb, V1., ÖK1—3. — A PDL-ban az 5—26. sor egy szakaszban; a VI-ben szakaszok helyett négy bekezdésre oszlik a vers. — 1 O (PDL., V1.) 5 Dicső (PDL.) — — Pompás 9 — — Jelen (V1.) 12 ember (V1., ÖK1.) 13 S mi (PDL., V1.) 18 úgy (PDL.) képzelet. — 19 személy; 21 ablakán; 22 Kártigám. — 23 kisasszony? Oh (PDL.) kellemes, 25 társalog: (ÖK3.) 72 — — Vigan (V1.) Vigan (ÖK2—3.)

A boldog pestiek. M: PDL. 1844. évf. I. 108. hasáb, V1., ÖK1—3. — 14 remeg. — 18 epikúri 21 Mig 22 Vigan 25 színház, 30 semminek — (PDL.) 31 Mig (ÖK3.) csődöt (PDL.)

Színházban. M: PDL. 1844. évf. I. 142. hasáb., V2. — Petőfi e versét összes költeményeinek egyik kiadásába sem vette fel. — C: Színházban. (Elegia.) (PDL.) 19 Úgy (V2.) — Keltetését a vers megjelenése és az életrajzi adatok alapján határoztuk meg.

Szobámban. M: Életk. 1844. évf. II. 835—6. l., V2., ÖK1—3. — 2 bakancsos köpönyeg; (Életk.) bakancsos-köpönyeg; (V2.) 3 kiderüljön, (ÖK2—3.) 7 volna, 10 suhogását 13 — Sokon 14 rosztat! 24 elrepül. 26 hű igaz barátja van; 32 alatt. 33 tul 36 kenyerét. 37 könyűvel 41 barátom — a'

költészet; (Életk.) költészet, (ÖK3.) 42 Ez volt mindenkor én velem. (Életk.) 43 közt, 44 szinpadon 46 Tulélik-e 47 felettem, 48 befogad? — — 49 derül; 50 mezőn... 51 hát! (Életk.)

Est. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 260—1. l., V2., ÖK1—3. — *A PDL-ban négy szakaszra oszlik a vers: a 9., 21. és 45. sorral új szakasz kezdődik. A V2-ben a 9. sorral nem két szakaszra, hanem két bekezdésre tagolódik. — 24 rakott, (PDL.) 36 nyil (ÖK3.) 38 Vigboldogan (PDL., ÖK2—3.) 43 eljőve, 44 hive? (PDL.) 46 boldogok! (V2.)*

A régi jó Gradányi. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 167. l., V2., ÖK1—3. 2 megnyílt 4 nekem 10 Fogyasztják a tollat 11 ugy, mint hajdanában, 17 csúfság. 18 hívság, 21 beszélni, (PDL.) 23 ujra (V2., ÖK1—3.)

As utánzókhöz. M: V2., ÖK1—3. — 1 gondoljátok! (ÖK3.) 3 költés, (V2.) 3 utra (V2., ÖK1—2.) 9 erőd, (V2.)

Élet, halál. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 390. l., *A PDL. Epigrammok c. alatt a következő hat verset közli: 1. Halálom. 2. Szemfájásomkor. 3. Élet, halál. 4. A sorshoz. 5. Furfangos borivó. 6. Verscim. — V2., ÖK1—3. — A V2-ben a 2. és a 4. sor bekezdéssel indul. — C: Epigrammok. 3. Élet, halál. — 3 bor s leányért éljen, (PDL.)*

Egy telem Debrecenben. M: Életk. 1845. évf. I. 403—4. l., V2., ÖK1—3. — *Az Életk.-ben és a V2-ben nem szakaszokra, hanem bekezdésekre oszlik a vers. — 1 Hejh (Életk., V2., ÖK1—2.) 3 tebenned; 6 emlékezem. 10 istenek; 15 fűtő-szalmám, 20 odaki! (Életk.) 21 derék! (ÖK3.) 28 Míg (Életk.) engedett. — (Életk.) 29 inségben (Életk., ÖK2—3.) 30 még nagyobb (Életk.)*

Hozzá. M: PDL. 1844. évf. 138. l., V2., ÖK1—3. — 5 Oh (ÖK2—3.) 7 liljomát, (PDL., ÖK2—3.) 8 hó szívem 19 És most, 20 menjünk; (PDL.)

Egressy Gáborhoz. K: Erdélyi Múzeum Egyesület. (Kolozsvári egyetemi könyvtár.) *A kézirathoz e kiadás készítésekor hozzáférni nem tudunk. — M: PDL. 1844. évf. I. 366—7. hasáb, V2., ÖK1—3. — 4 Művészetednek 6 nádsipomat; 8 szivbül ömlő, (PDL.) szivbül ömlő (V2.) 9 kor. 13 balszerencse; (PDL.) 15 föltámadását (ÖK3.) 17 színész 21 fővenyébe (PDL.) 36 sikerülés (ÖK2—3.) 38 fest — 42 szenvedélylyel 44 szerteszélylyel? 46 vagyunk; 50 zsibbadásnak súlya 56 mindnyájunknak (PDL.)*

Eszrével terem a fán a meggy... M: PDL. 1844. évf. I. 324. hasáb, V1., ÖK1—3. — *C: Népdal. (PDL.) Népdalok. X. 4 Egy. (VI.) 14 Kér; 19 bírok 22 Néz, 25 ízben 27 istenem, 28 Volt! 30 El. (PDL.)*

A helység kalapácsa. M: Petőfi Sándor: A helység kalapácsa. Budán 1844. A magyar kir. egyetem betűivel. 68. l. — *Megelőzőleg a PDL. 1844. évf. II. 21. lapján (okt. 13.) a költemény 680—754. sorát mutatványként közölte. Petőfi e művét Összes költeményei-be nem vehette fel, mert Geibel Károly, a HK. kiadója nem engedte át a kiadás jogát. — 303 mély titku alakkal (HK.) 680 — — A széles 683 isten, 700 keresztül, 712 nemnek 721 fúrja 754 földet stb. stb. (PDL.)*

889 Lelki irányt, (*A HK kétségtelen sajtóhibáját a későbbi kiadások értelmezése szerint javítottuk.*) — *A kelletés hozzávetőleges.*

Szülőimhez. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 47. l., V2., ÖK1—3. — 5 teljesedni 6 kívánnak, 13 Meghíhatja 19 kell 32 csinálom; (*PDL.*) 34 ujságokba; (*PDL., ÖK2.*) 37 kaphatok, (*PDL.*) 41 Igy (*V2., ÖK1—3.*) 43 szüleim, (*PDL.*) 44 csak. (*ÖK3.*)

Tompa Mihályhoz. M: Életk. 1814. évf. II. 344—5. l., V2., ÖK1—3. — **C:** Felelet Tompa Miskának. (*Életk.*) 3 forrásnál, — 6 — Ne hidd, hogy hízlegéskép beszélem; — (*Életk.*) 13 is (*ÖK3.*) 14 istenéhez: 17 mai! 19 össze... fenn az égben, 20 sir 21 barátom! 23 meglátom; — (*Életk.*) meglátom: (*ÖK2—3.*) 26 időket, 27 szenvedtem... 28 majd egykor 31 keresztülvihette, (*Életk.*) 32 bírta (*Életk., V2., ÖK1.*) sirba (*Életk.*) — *A 32. sor után az Életk.-ben a következő szakasz áll, melyet a költő verseinek valamennyi gyűjteményes kiadásából kihagyott:*

A' mi csak fájhat érző kebelnek,
Mind az érintette már lelkemet;
'S túrtém nyomort, hideget, meleget,
Ugy, hogy annak szó nem is felel meg.

33 már jobb 39 vagy... (*Életk.*) 43 neked! (*ÖK3.*)

Éjszakáim. M: PDL., 1845. évf. I. 11., l., V2., ÖK1—3. — *A 23—24. sor a PDL.-ban külön szakasz; a V2.-ben új bekezdés.* — 2 tiszta kék. 4 sűrűn 11 irgalmatlanul; 15 tentába mártom tollamat... 16 Vagy is 24 teszek! (*PDL.*)

Furfangos borivó. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 391. l., V2., ÖK1—3. — **C:** Epigrammok. 5. Furfangos borivó. (*PDL.*) *A PDL.-ban a vers egyetlen szakasz.* — 1 szeretem; 2 nehezen. (*PDL.*) 4 oka, foka. (*PDL., V2.*) 5 zsarnoksziv!« — ezt gondolom; 8 feneketlenül! (*PDL.*)

Takarékoság. M: PDL. 1844. évf. II. 72. l., V2., ÖK1—3. — 1 csavarjuk; (*PDL.*) 4 háborút (*ÖK3.*) 6 kell; (*PDL.*) 7 jobbra, balra, (*PDL., V2.*) 11 Barátim, 12 otthonn munka vár — 13 többi!... szóval: 14 lesznek: 17 Hejh! 20 Hegyen, völgyön (*PDL.*)

Pintyúrfi. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 293. l., V2., ÖK1—3. — 4 kegyes (*ÖK2.*) 11 se (*PDL.*) volt, 20 még se 22 ismerősihez. 23 egy egy (*PDL.*) onnan — 29 eredeti! 31 elkéregeti, 32 Csak hogy (*PDL.*) 46 tetőtől (*ÖK2—3.*)

Szemfájásomkor. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 390. l., V2., ÖK1—3. — **C:** Epigrammok. 2. Szemfájásomkor. (*PDL.*) 4 látok (*ÖK2—3.*) pipafüstöt (*PDL.*)

Ha. M: V2., ÖK1—3. — 2 jobbra, balra (*V2.*) 5 egy vagy két 23 legény! (*ÖK2—3.*)

Szerelem vándorai. M: V2., ÖK1—3. — 3 hűséges (ÖK2—3.)
6 magamban! (ÖK3.) 9 A sor végén hiányzik az a névelő (ÖK2—3.)

Halálom. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 390. 1., V2., ÖK1—3. —
C: Epigrammok. 1. Halálom. 2 lesznek (PDL.)

Mi lelt? M: V2., ÖK1—3. — C: Mi lelt. (V2., ÖK 1—3.)

Igyunk! M: PDL. 1845. évf. II—IV. 331. 1., V2., ÖK1—3. —
7 övé lesz e 9 az (PDL.) 10 van. (ÖK 2.) 13 A 13. és 14. sort a PDL., valamint
a kiadások hibásan közlik, mert a csak szócskát a 14. sor első szavának vették, holott az a
13. sor utolsó szava. E tévedést Petőfi úgy látszik maga sem vette észre, noha így a 13. sor
2. üteme egy szótaggal rövidebb lett, a 14. sor pedig egy szótaggal hosszabb.

Dáridó után. M: V2., ÖK1—3. — 15 letéphetetlenül, (ÖK2—3.)

Verseim. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 391. 1., V2., ÖK1—3. — C:
Epigrammok. 6. Verseim. (PDL.) — A PDL.-ban a vers egyetlen szakaszából áll. —
3 majd: (PDL.)

Színészdal. M: Nemzeti Színházi Zsebkönyv. 1845-ik évre. Kiadták
Gilyén, Gönczy, Réty. Pesten 1844. IV—LVI. 1. — Petőfi e versét költeményeinek
egyik gyűjteményes kiadásába sem vette fel. — 2 korona. 3 művésztünk (Zsebk.)
— A vers kellezését megjelene és az életrajzi adatok alapján határoztuk meg.

Levél egy színész barátomhoz. M: Nemzeti Színházi Zsebkönyv
1845-ik évre. Pesten, 1844. 75. 1., V2., ÖK1—3. — 7 Magyar hazánkban
19 vig 21 Ekép 25 szinpad (Zsebk.) 27 tünődém (Zsebk., V2.) 32 színész. —
34 Elizeus profetával 35 volt — 39 papja? ... Kérdelem — (Zsebk.) vagyok. 40
,Még eddig nem!‘ 41 fölse ...! ,Az sem mondhatom.‘ (Zsebk.) 45 idvezelni
(V2., ÖK1.) 47 önhez 48 ugy-e (Zsebk.) művészetet? (V2., ÖK1.) 59 Elutasítani:
63 ebédután (Zsebk.) 64 innepélyesen (V2., ÖK1.) 65 kutatva, 66 Valék:
67 peleskei 71 velök, — 72 közt; 76 tudja manó, 84 színészek 85 művészet
87 haladunk!« 88 ez meg így 89 pártolunk. « 92 míg 98 minélelőbb 99 Aképen

A tintásüveg. M: Nemzeti Színházi Zsebkönyv 1845-ik évre. Pesten,
1844. 86. 1., V2., ÖK1—3. — C: tentás üveg. 3 szinlapot. 8 tentáért 10 tentás
üveget 15 vig (Zsebk.) vig, (V2., ÖK1.) 23 tenta; folyta (Zsebk.) megmaradt,
(ÖK3.) 24 elbusul — 30 így 31 birok,« 34 Addig hordta, 35 míg (Zsebk.)
(Zsebk.)

A naphoz. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 358. 1., V2., ÖK1—3.
— 3 az: 3 kap; 10 megmondtam (PDL.) mibe?! (PDL., ÖK3.) 14 tán? 15
S azt is tudja: 16 szobám, (PDL.) szobám: (V2.) tudná! sz' 22 uram! (PDL.)

A nap házasélete. M: PDL. 1844. évf. II. 100. 1., V2., ÖK1—3. —
3 Hanem szegény fején (PDL.) 9 meg. (ÖK3.) 11 Melly a szivből a bánatot
kiszórja. (PDL.) szivből (ÖK2—3.) 14 segíteni! (PDL.) 17 láthatár; (PDL.,
V2.) láthatár, (ÖK2—3.) 18 Ekkor, 23 Bujába. 25 kezd: (PDL.)

A leánykákhoz. M: PDL. 1844. évf. II. 54. 1., V2., ÖK1—3. — 12 Szívem (ÖK3.) 15 felbőszült (PDL., ÖK2—3.) 33 jöltevd (PDL.) 34 nekem: (ÖK3.) 35 Gyakorta 37 Nem egyszer voltam úgy, 41 fekünném (PDL.)

Sorány ősz. M: V2., ÖK1—3. — 10 tetején: (ÖK2—3.)

Legenda. A költeményt 1844. októberében Dömök Eleknek írt levele hátlapján küldte meg Petőfi. A levél hollétééről nincs tudomásunk, de megjelent a Bihar c. lapban, majd az Ellenőr-ben (1878. évf. 18. sz.) is. A vers a költő eredeti kéziratában nem maradt fenn s Petőfi életében nyomtatásban sem jelent meg. — M: Először Jókai Mór tette közzé az Üstökös-ben (1873. évf. 61—62. 1.), egy év múlva pedig a DK-ba is felvették, de az előbbtitől eléggé eltérő változatban. Ma már nehezen dönthető el, hogy a DK szövege — amelyet az irodalomtörténet véglegesnek fogadott el — az Üstökös-ben megjelentnek „javított” változata-e, vagy pedig más, előtünk ismeretlen kéziratos variáns volt az alapja. Ez utóbbi feltevés a szövegek összehasonlításából, valamint abból is, hogy a költemény kéziratok másolataiban igen elterjedt volt (néhol A pap címen), legalább is valószínűnek látszik. E kiadásban a DK-beli szöveget közöljük, mint amely valamennyi között a legjobb. A költeménynek három kézirat másolatáról tudunk. Az 1. változat Sáni Lászlóné Könyves Tóth Janka birtokában volt, aki azt még 1846. táján Debrecenben Emődy Dánieltől kapta. Hogy később hová került, arról nincs tudomásunk. Ez a változat 1890-ben a PM. III. évf. 328—340. hasábjain jelent meg. A 2. változat Hajós Kálmán ajándékából a Borsod—Miskolci Múzeum tulajdonában van. Ez a nyolcadrét alakú levél mindkét lapjára írónnal feljegyzett, kétségtelenül erősen romlott és rövidített szöveg, alighanem szintén az 1840-es évek végétől való. Nyomtatásban, nyilván szabadszájú kifejezései miatt, sohasem jelent meg. A 3. változat a PH. birtokában van, negyedrét alakú kékes papírra írva, Jókainak sajátkezű bevezető sorainál, amelyeknek kíséretében a vers az Üstökös-ben megjelent. Ez a változat közel áll a Sáni Lászlóné tulajdonában volt 1. változathoz, lejegyzésének időpontja azonban 1873-nál aligha lehet sokkal korábbi. Jókai lényegesen „javítva”, a kézirat szöveg egyes kifejezéseit is megváltoztatva adta ki az Üstökös-ben. — A költemény keltezése csak hozzávetőleges, mert Petőfinék Dömök Elekhez írt levelén nincs dátum. De a levélben említi, hogy A helység kalapácsa „ki van nyomva s a jövő héten kapható lesz”. A Legenda-ról pedig elöljáróban ennyit mond a levélben: „Tegnap írtam egy verset, a tulsó lapon olvasható, ha akarod.” A helység kalapácsa 1844. október 27-én került könyvárusi forgalomba, a Legenda-t és a levelet tehát október 20—27. között írhatta Petőfi.

Védegyleti dal. Az 1840-es évek elején a gyarmati sorban sínylődő Magyarország több városában Védegylet-ek alakultak a hazai ipar felkarolására. Az egyletek tagjai arra kötelezték magukat, hogy bizonyos árucikkekből csak hazai gyártmányt vásárolnak. Különösen Kossuth volt buzgó propagálója a mozgalomnak, amelyet az 1843—44. évi országgyűlés idején országossá fejleszteni igyekezett. — M: PDL. 1844. évf. II. 181. 1. — Petőfi e versét gyűjteményes kiadásaiába nem vette fel. Keltezés a megjelenés adatai alapján határoztuk meg.

Volnék bár... A költemény eredeti kézírata, Egy szőke hölgyhöz cím alatt, megvolt Neumann Károly versgyűjteményes könyvében (ld. Vas. Ujs. 1880. évf. 34. sz.) A gyűjteményes kötet ismeretlen helyre került. — M: PDL. 1844. évf. II. 147. 1., V2., ÖK1—3. — C: Szerellem gyötrelme. (Egy szőke hölgyhöz.) I. (PDL.) Szerellem gyötrelme. I. (V2.) 1 sivatag, 3 madár, ember 4 ismernélek! 8 ismernélek! 12 ismernélek! 13 holdvilágos éjeken 16 ismernélek! (PDL.) 18 kinnak

(ÖK3.) 20 ismernének! (PDL.) 22 idvességnék (PDL., V2., ÖK1.) 23 nekem: 24 ismernének! (PDL.)

Szivem, te árva rabmadár! M: V2., ÖK1—3. — C: Szerelmem gyötrelme. II. (V2.) A vers a V2-ben egy szakaszból áll, de a 7. sor új bekezdéssel kezdődik. — 3 odabenn. (ÖK3.)

Csokonai. M: PDL. 1844. évf. II. 166. l., V2., ÖK1—3. — 5 »ihatnám, pajtás!« (PDL.) így (PDL., ÖK2—3.) 7 ihatol; 9 pinczében — 13 »Iholni, 14 kikap, (PDL.) 15 »Szaladj, (ÖK2—3.) 19 téve tenyerét a pap, 20 csap. (PDL.) 23 pokolba (PDL., V2., ÖK1—2.) lehet az a 26 hordót 27 s fölmén (PDL.) 33 Zeget, zugot (PDL., V2.) 34 áll; 35 így 37 volt, 38 italt. 41 papot (PDL.)

Batthyányi és Károlyi grófnék. 1844. november 15-én a pesti ifjúság éjjelizenével tisztelte meg Batthyányi Lajosné Zichy Antóniát és Károlyi Györgyné Zichy Karolinát, akik a hazai ipar felkarolására alakított Védegylet-et lelkesen támogatták. Ennek az eseménynek a hatása alatt írta Petőfi e versét, melyet azonban összes költeményeinek kiadásába nem vett fel. — M: PDL. 1844. évf. II. 115. l., V2. — 6 feletti! 7 kebelből: 9 tündér virágot, 11 hajója! 13 látomány: 21 zenéjét; 30 testvér csillagok! 31 Sugárotokon (PDL.)

Mért nem születtem ezer év előtt? M: PDL. 1845. évf. I. 31. l., V2., ÖK1—3. — C: előtt, (PDL.) 7 zúgási (ÖK2—3.) 11 sirt 12 viharába, (PDL.) 13 diadalt 14 Vitézeimnek 15 kihalt, 16 helyébe. — 20 Sinlődik (PDL.)

Az én szerelmem... M: PDL. 1844. évf. II. 147. l., V2., ÖK1—3. — C: Szerelmem gyötrelme. (Egy szöke hölgyhöz.) II. (PDL.) Szerelmem gyötrelme. III. (V2.) 4 fölett. (ÖK3.) 8 vizbe 10 Mit, kert gyanánt, 11 mint anya 12 szül: 13 vadon. (PDL.) 14 benne, mint haramja, (PDL., V2.) 15 tör, (ÖK2—3.) kétségbesés (V2., ÖK2—3.) vagyon; (PDL.)

Szemek, mindenható szemek! M: PDL. 1845. évf. I. 45. l., V2., ÖK1—3. — C: Szerelmem gyötrelme. (Egy szöke hölgyhöz.) III. (PDL.) Szerelmem gyötrelme. IV. (V2.) 4 Megöltök... 8 mosolygjakot, mosolygjakot — (PDL.)

Szerelmem zúgó tenger... M: V2., ÖK1—3. — C: Szerelmem gyötrelme. V. (V2.) 2 zúgása (ÖK2—3.) 9 Szelid (ÖK3.)

Élet, halál! nekem már mindegy. M: V2., ÖK1—3. — C: Szerelmem gyötrelme. VI. (V2.)

A borhoz. M: V2., ÖK1—3. — A költemény a V2-ben szakaszok helyett bekezdésekre oszlik. — 27 gunymosolyt, (V2.)

A külföld magyarjaihoz. K: PH. — Egy nyolcadrét alakú levél két lapján. Aláírva: Petőfi. Alatta a következő jegyzet: Petőfi saját kézírata, 1845-ből, midőn jelenműve [!] a censor által visszavetett; s emlékül megtartám mint a Pesti divatlap [!] akkori segédszerkesztője Kolmár József. Az akkori szó a sor fölé van írva, alatta áthúzva: mel. — M: V2., ÖK1—3. — 1 Ti kelések (K., V2.) 5 lángom, (K.) 14 A K-ban az e-t a-ból javította a szerző. 19 sir: 22 Koldúsbot 26 számúziket: 27 sir, (K.)

V. Ferdinándhoz. *E költeményt Neumann Károly versgyűjteményes füzetébe 1844-ben Petőfi sajátkezűleg írta be; a gyűjteményes kötet ismeretlen helyre került. Petőfi e versét sohasem adta ki, a cenzúra sem engedélyezte volna, de utóbb meg már Petőfi republikánus, forradalmi politikai felfogásával sem egyezett. — M: Vas. Ujs. 1880. évf. 588. l. — A vers keltezését az életrajzi adatok alapján határoztuk meg.*

János vitéz. **M:** Petőfi Sándor: János vitéz. [Pest] 1845, Kiadta Vahot Imre. IV., 113. l. — *Megelőzőleg a Pesti Divatlap 1845. évf. I. 283—4. lapján mutatóványként a IV. fejezetet közölte: Mutatóvány Petőfi, „János vitéz” című népmeséjéből. címen. — A költemény önálló füzetben megjelent. ú. n. második olcsóbb kiadás-a (1846.) nem egyéb egyszerű címlapkiadásnál, amit nemcsak a két kiadás azonos betűtípusa és szedése, hanem azonos sajtóhibái is elárulnak. — ÖK1—3. — Az első kiadás Vahot Imre alábbi bevezető soráival látott napvilágot: Előbeszéd. Ezen költemény kiadását több okból vállalam el. Első az: mert meg valék győződve jelességéről; második az: mert a génialis ifju költőt, a mennyire tőlem telhetett, munkájához méltólag akarám díjazni; a harmadik ok az: mert rám nézve sokkal jobb, ha ezen műből bejöhethő nyereség az én tárczámba szivárog, mint ha, kivált német, könyvkereskedő huzná azt.*

De mindenesetre legtöbbet nyereud e költeményben irodalmunk, s ezen szellemi nyereség háttérbe szorítja az anyagit. Midőn a költő felolvasá előttünk János vitéz című népmeséjét, Vörösmarty oda nyilatkozik: hogy ezen mű bármely irodalomnak díszére válnék. Igaza van a nagy költőnek. Illy, minden tekintetben jeles költői népmesét kivált a magyar irodalom nem mutathat elő. Mert lehet-e, főleg fejlődő irodalomra nézve nagyobb becsű kincs, mint az, mellyben nemzetiségünk legtisztább forrása, a népi elem, s az annyira sajátos és eredeti népköltészet a műveltebb költői szellem által némileg nemesítve tűnik fel? És János vitéz szerzője melly derekasan fejté meg ez oly szép, mint nehéz feladatot! Ő hatalmas teremőerejével visszaidézi, föleleveníti emlékezetünkben a kedves gyermekkort, midőn a köznépből származott cselédség ajkairól oly sovárogova lestük el, s oly mondhatlan gyönyörrel hallgatók a tündéries, kalandoros, csodás népmesék bűvös titkait! Az illy nyers előadás kielégíti a köznépet és a gyermeket, de a műveltebb csztály meglelt embereinek oly hangon, oly modorban kell előadni a mesét, mint Petőfi előadá e szép költeményben, mellynek kétszeres érdeme az, hogy nem csak a művelt olvasó magosabb igényeit elégíti ki, de könnyen érthető, népies előadásánál fogva a köznépek is gyönyörködtető olvasmányul szolgálhat. Bch kevés magyar költő tudja pedig illy kettős hatásra pöngetni lantját! A nagyobb rész csak egy pár száz úri ember számára ír, mélyen, homályosan, cikornyásan, érthetlennül, s többször idegen irányban és szólásmódokkal; korunkban igen kevés az oly költő, ki az egészséges gondolkodású és érzésű nép sajátos nyelvét, jellemét hiven felfogva, azt a költészet tündérhonában természetes, ép színekkel visszatűntetné, hogy benne az annyi inség- és nyomorral küzdő szegény köznép is vigaszt, nyihet és örömet, nemesebb szellemi élvezetet találja. Leginkább illy szempontból kell megítélni Petőfi ezen költeményét is, melly mind költőiség, mind népiesség tekintetében irodalmunk legnagyobb becsű kincsei közé sorozható. A költő pedig leginkább ezen művének alkotása után érezheté azt büszke öntudattal: miszerint ő nem csak egy kis finnyás, nagyrésziut beteges izlésű úri töredékecske, hanem az egész erőteljes magyar nép költőjévé avatatott fel jó génusza által.

És hogy a mese kalandoros, merényes hőseit, a derék János vitézt köznépek is megismerhesse, az első kiadás elköltével gondoskodni fogok jövő évre második olcsóbb kiadásról is. Pest, télhó végén 1845. Vahot Imre kiadó.

— 2 juhászbojtárra, (ÖK2—3.) 3 dolog, (JV., ÖK1—3.) 17 Kis lyánynak (JV.)
 23 vízben (ÖK3.) 51 Dúlt, fúlt (JV., ÖK1.) 64 el — —« (JV.) el ...«
 75 Ugy is (ÖK2—3.) 77 Meg van (ÖK2—3.) 84 imitt amott (JV.) 87 fele?
 (JV., ÖK1.) 89 Akárhova (ÖK1.) 99 gazda. (JV., ÖK1.) 111 megböszül: 112
 keresztül. (ÖK2—3.) 127 verje? 128 fölnevelte. (JV., ÖK1—2.) 131 Jobbra
 is (JV., ÖK1—3.) 149 Iluskám, 151 megrémített; (ÖK3.) 152 beszédet.«
 (PDL., JV.) 158 Rá borult (PDL., ÖK3.) 161 hát (PDL.) rózsám (ÖK3.) 165
 kell, 172 letörölte (PDL.) 174 ugy is (ÖK3.) volt: (PDL., JV.) 182 sohajtni;
 183 hasították, 184 röpültek, (PDL.) 190 fekütt (ÖK2.) 207 utójára — (JV.,
 ÖK1.) 208 birta (ÖK3.) 215 bele mártá (JV., ÖK1., ÖK3.) 221 oda vitte
 (ÖK1—3.) 230 istennilya, (JV.) 235 Nagy szórú (JV., ÖK1—2.) 237 a milly
 hamar (JV.) 256 világit 266 tréfa dolog; 267 szive, 269 uristen (ÖK3.)
 278 színben: (ÖK2—3.) 280 ijedt (ÖK2.) 289 nyugottan (JV., ÖK1—2.)
 315 jobbra 322 neked 325 építették (ÖK2—3.) 330 vegyem (ÖK3.) 353
 túljára, (JV.) 363 így 377 szeretném (ÖK2—3.) 381 ismertem, 393 rugott
 (ÖK3.) 402 ő neki; (ÖK2—3.) 404 akad (ÖK3.) 411 »Hogymikép (JV., ÖK1.)
 412 emberhussal (JV., ÖK1—2.) 420 módra (JV.) ő vele. (ÖK2—3.) 429
 megteszem.« 431 irta (ÖK3.) 438 e seregnek (ÖK2—3.) 440 Rozmarinfar-
 erdők (ÖK3.) 456 felnyulnak (ÖK2—3.) 461 Enni, (JV.) 471 leszalad
 (ÖK2—3.) 479 szünni (ÖK3.) 482 Kanaán, (ÖK2—3.) 501 ezt (JV.) 530
 harczol, (ÖK3.) 531 bölcs eszü (ÖK2—3.) 539 tova úzzük (JV., ÖK1—2.)
 545 követ (ÖK2.) 547 Aczelak (JV., ÖK2.) 551 szive (ÖK2—3.) 559
 rendbe szedett (JV., ÖK1.) 562 rendzavarás: 563 verítéket, (ÖK3.) 565
 csinálom adta! (JV.) 595 fujta (ÖK2—3.) 597 nemes lelkü 598 nézz, (ÖK3.)
 603 hírül 609 szabadtóm! 611 Háládatosságból 613 víz (ÖK2—3.) 615
 lecsillapítá (ÖK3.) 618 édes atyádhhoz, 647 Készítsen (ÖK2—3.) 651
 »Elkészítettem (JV., ÖK1.) 655 hivatták 657 kegyetlenül 664 fontosságu
 686 kívának 691 szíves (ÖK2—3.) 703 bízatta (JV., ÖK1.) 719 ez (JV.,
 ÖK1.) otthonn (JV., ÖK1.) 722 avval (JV.) 726 Kendnek 727 fölcso-
 porodik (JV., ÖK1.) 728 kendnek (JV.) 734 örömeiben; (JV., ÖK1.) 758
 Bele fektettük (JV., ÖK1—2.) 761 szívem (ÖK2—3.) 770 összeházasítlak:
 (ÖK2.) 772 gyerekek.« (ÖK3.) 780 annak előtte. (JV., ÖK1.) 794 birhatom
 795 birni 797 könyhullatás, (ÖK2—3.) 815 maradjanak: (ÖK3.) 820 ült.
 821 oda, (ÖK2—3.) 837 Gazd' uram (ÖK1—3.) velem, (ÖK3.) 838 mind
 azt (JV., ÖK1., ÖK3.) 848 alja; 851 idő, 852 szülő-földéről (JV., ÖK1.)
 854 hirt 855 hirt (ÖK2—3.) 860 fölgeteg (JV.) 863 erőmegfeszítés, 865 el-
 borul, (ÖK3.) 868 porra (JV., ÖK1—2.) 869 diribje, darabja 870 holt
 testeket (JV.) 883 Mignem (ÖK3.) 884 rá lépett (ÖK1—3.) 892 eszibe.
 898 birt 902 Egyszer (ÖK2—3.) 913 kincseket, (JV., ÖK1.) 920 lakósága.
 (JV.) 921 szüretremenőkre; 947 menyecske: 958 keserü (ÖK2—3.) 968 ért?«
 (ÖK3.) 974 törté (JV., ÖK1.) 985 szíves (ÖK3.) 986 sirjához 988 borult
 a kedves sirhalomra. (ÖK2—3.) 993 verőfénye; 994 helyébe; (JV., ÖK1.)
 997 sirhalom (ÖK3.) 999 Leszakította 1001 porából (JV., ÖK1.) nőtél (JV.)
 1007 Másik meg kardja (JV., ÖK1.) hüvelybe, (JV., ÖK1.) 1012 szólítá (JV.)
 1014 kinozásban (ÖK3.) 1019 hát, (JV.) 1023 eltűnt, (JV., ÖK1.) 1024
 szemepillájára.) 1029 látott: (ÖK3.) 1035 imezeket (JV.) 1042 uton (JV.,
 ÖK1.) vajon (ÖK1—3.) 1045 uton 1072 felkapta, (JV., ÖK1.) szédült. (ÖK3.)
 1105 nélkül. 1106 sötétül. (JV., ÖK1.) 1111 lehet. (ÖK3.) 1128 porra (JV.,
 ÖK1—2.) 1132 eledelt. (ÖK3.) 1146 kilocsant, (JV., ÖK1.) kilocsant,
 (ÖK2—3.) 1147 kőszikla-ebédre.« (JV., ÖK1—3.) 1156 vagyunk.« (JV.,
 ÖK1—2.) 1165 énnkem, (ÖK1.) 1192 ideje, a hogy (JV., ÖK1.) ideje a hogy

(ÖK2—3.) 1193 gyűlését (JV., ÖK1—2.) 1205 hemzsegett, (ÖK3.) 1211 boszorkánytanya, (ÖK2.) 1213 nyult (ÖK2—3.) 1218 boszorkány nép (JV., ÖK1.) 1221 sipjával (JV., ÖK1—2.) 1262 szive (ÖK3.) 1266 sirjáról (ÖK2—3.) 1268 elmerült 1277 alutt 1278 temetőbe. 1279 temetőhely: 1284 sirok (JV., ÖK1.) 1288 énekszóra (JV., ÖK1—2.) 1295 utána; 1299 füvetet, (JV., ÖK1.) 1303 Gyönyörűséges (ÖK2—3.) 1311 ugy látszott, (JV.) 1319 hálót (ÖK2.) 1322 Átszállit-e (ÖK3.) 1324 vészem, «1325 nekem» (ÖK2—3.) 1333 operenciás?« (JV., ÖK1—2.) 1335 így (JV., ÖK1.) 1337 sipját. (JV., ÖK1—2.) sipnak (ÖK2.) 1356 tul (ÖK3.) 1381 neki gyürkőzik; (JV., ÖK1—2.) 1392 Hat ökröt elnyelve, (JV.) 1396 hát (ÖK3.) 1399 ez (JV., ÖK1—2.) 1405 került (JV., ÖK1.) 1406 oldalába, (ÖK2—3.) 1408 Tündérszörnyöt. 1411 lenyugovása. (ÖK3.) 1422 keresztülhúzzák (JV., ÖK1.) 1140 körültekinteni. (JV., ÖK1—2.) 1455 sirján (ÖK3.)

A természet vadvirága. M: PDL. 1844. évf. II. 192. l., V2., ÖK1—3.
C: A természet vadvirága. (Dardanus-féle kritikussaimhoz). (PDL.) 2 Engemet? (PDL.) ebek; (ÖK3.) 5 Nyírbáljatok (PDL.) 12 engedett; 19 gyenge (PDL.) 22 Idvezelve (PDL., V2., ÖK1.) 27 munka, 29 ha van 31 tövises 32 én! (PDL.)

Pál mester. M: Életk. 1845. évf. I. 237. l., V2., ÖK1—3. — 1 gondolkodott, (Életk.) 3 kalapot. 6 életem — 7 Elkergetem, 9 gondolkodott, 12 »Hejh, 15 elpusztúl, (Életk.) 16 ugy (V2., ÖK1—3.) 17 így (ÖK1—3.) gondolkodott, 22 sokam... ezt 23 adom, (Életk.) 24 ugy (ÖK1—3.) 25 így (Életk., ÖK3.) gondolkodott 29 oda van, (Életk.) 30 legyenek? (ÖK2—3.) 32 ugy (V2., ÖK1—3.)

Esik, esik, esik... M: Életk. 1845. évf. I. 314. l., V2., ÖK1—3.
C: Nép dalok. I. 10 megett... (Életk.)

Gyere, lovam... M: Életk. 1845. évf. I. 314. l., V2., ÖK1—3. —
C: Nép dalok. II. 1 nyergem; 5 siet — 6 minket, 7 lovam! (Életk.)

A hegyoldalt venyigesor takarja... M: Életk. 1845. évf. I. 315. l. — Petőfi e dalt egyik versgyűjteményébe sem vette fel. — 7 elittam (Életk.) — A vers együtt jelent meg az Életk.-ben az Esik, esik, esik... és a Gyere lovam... kezdetűekkel, amelyeket Petőfi 1844-ből kellez, így feltehető, hogy ez a népdala is még 1844-ből való.

János gazda. M: V2., ÖK1—3. — 16 azért (ÖK2—3.)

Az öregúr. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 71. l., V2., ÖK1—3. —
 1 öreg urnak (ÖK2—3.) 11 Nyugottan, (PDL.) hiven (ÖK3.) 13 Mig (PDL.)

Szerelem, szerelem... M: PDL. 1845. évf. II—IV. 103. l., V2., ÖK1—3. — **C:** Nép dalok. II. 4 Kegyetlenül 5 szívemben 6 utolsó, (PDL.) 12 iratok; (ÖK2—3.) 15 Itt 16 rózsája. (PDL., V2., ÖK1.)

Fényes csillag... M: PDL. 1845. évf. II—IV. 331. l., V2., ÖK1—3.
C: Nép dalok. III. 2 oda fenn? 7 Sugáromnál (PDL.)

Boldog éjjel ... M: PDL. 1845. évf. II—IV. 102. 1., V2., ÖK1—3.
— **C:** Népdalok. I. 2 egymással. (PDL.) 7 én belőlem, (ÖK3.)

Szerelem és bor. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 135. 1., V2., ÖK1—3.
— 9 szürni, 12 Időjártával 15 lugosba (PDL.) 19 képe! (ÖK3.) 20 cserébe; (PDL.)

Mit szól a bölcs? M: PDL. 1845. évf. II—IV. 229. 1., V2., ÖK1—3.
— **C:** bölcs. 3 törödvé, 9 selyemkalap, 13 könyvből (PDL.) »barát«, 17 nyílt őszinteség. (PDL.) 21 ut, (PDL., V2., ÖK1.) 25 Igaz-mondás (V2., ÖK1.)

Katona vagyok én... M: PDL. 1845. évf. II—IV. 331. 1., V2., ÖK1—3. — **C:** Népdalok. I. 1 katona; 3 vittem; (PDL.) 5 hűségem, (PDL., V2., ÖK1.) 7 jutalom, (PDL.)

Nem tesz föl a lány magában egrebet... M: PDL. 1845. évf. II—IV. 331. 1., V2., ÖK1—3. — **C:** Népdalok. II. (PDL.) 1 fel 4 Míg (V2., ÖK1—3.)

Részegség a hazáért. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 358. 1., V2., ÖK1—3. — 1 Fiuk 11 ha (PDL.) vagyok, 12 csakugyan: 15 józanán! (PDL.)

Lant és kard. M: V2., ÖK1—3.

A királyok ellen. M: Márczius Tizenötödike, 1848. évf. 771. 1. — *A cím alatt e jegyzet:* (E verset még 1844-ben irtam; nem szükség megmagyaráznom, miért hevert mindeddig íróasztalomban, annak is a fencén.) *Petőfi* tehát maga állítja, hogy e költemény 1844-ben készült. Talán az 1843-44. évi eredménytelenül szétosztott országgyűlés váltotta ki belőle s így a vers 1844. év vége felé keletkezhetett.

Rabházának fia. M: V2., ÖK1—3. — 4 kelle. (ÖK3.) 5 Megtettetted (V2., ÖK1—3.)

Etelkéhez. E verset Csapó Etelkéhez, Vachot Sándorné Csapó Mária hugához írta Petőfi. M: V2., ÖK1—3. — 1 Láttad-e (ÖK3.)

Ca. E. hiszasszony emlékkönyvébe. K: OSzK. — PE. 90. sz. Egy emlékkönyvből kivágott nyolcadrényi levélén. Aláírva: Petőfi Sándor. *E Csapó Etelkéhez írt emléksorok a kéziratban nincsenek keltezve.* — **M:** V2., ÖK1—3. — **C:** A K-on címe nincs. — Etelke emlékkönyvébe. (V2.) 1 bütük, (K.) 4 egy egy (K., V2.)

V. S.-né emlékkönyvébe. K: OSzK. — PE. 90. sz. *Vachot Sándornéhoz írt sorok, egy emlékkönyvből kivágott levélén. A keltezést csak évszám jelezte, melyet azonban Vachot Sándorné kicstpett a papírból. Aláírás: Petőfi Sándor.* — **M:** V2., ÖK1—3. — **C:** A K-on címe nincs. — 1 férjedet! 2 kívánnám, (V2., ÖK1—3.) 3 legalább; 5 jó — (K.)

Buccú 1844-től. M: Életk. 1845. évf. I. 145—6. 1., V2., ÖK1—3. — *Az Életk.-ben minden szakasz 2., 4., 6. és 7. sora bekezdéssel indul.* — 1 ássa, — 4 sir-

ban 5 haldokló! 7 oda írni 11 én, 13 Jutalmául 14 hir (Életh.) vetett; 15 irlak 19 megvénült év! (Életh.) 22 félép (V2.) 23 irlak 25 Oh, 30 neked; 31 irlak 35 te, 37 Te, 38 tett... 39 irlak (Életh.)

A magyar nemzet. Petőfi életében csak a PDL-ban jelent meg; a gyűjtőményes kiadásokból a cenzor hagyatta ki (ld. Zilahy Károly: Petőfi Sándor életrajza. 73. l.) — M: PDL. 1845. évf. I. 201. l.

Két testvér. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 710. l., V2., ÖK1—3. 2 becsületes (PDL.) fiú, 3 fű; (ÖK2—3.) 10 más formán 11 fölveszen 12 És miként 13 epedek (PDL.) 26 fületlen (ÖK3.) 27 nyiló 32 feledtető 34 komor (PDL.) 39 vigasztal (ÖK3.) 44 komor (PDL.)

Apám mestersége s az enyém. M: V2., ÖK1—3. — 1 bízattál (ÖK2—3.) 4 író (ÖK3.) 7 az egyre (ÖK2—3.)

Hull a levél a virágról... M: V2., ÖK1—3. — 4 hozzád (ÖK2—3.) 17 mink (V2.) 19 hozzád (ÖK2—3.)

Elmondom, mit eddig... Ezzel a költeménnyel kezdődik a Czipruslombok Etelke sírjáról c. 34 darabból álló versciklus, amelyben Petőfi ifjúkori szerelmének, a korán elhunyt Csapó Etelkének emlékét örökítette meg. A költeménysorozat 1845. március 20-a táján külön füzetben is megjelent. A ciklus Petőfi sajátkezű másolatában is fennmaradt, amelyet Vachot Sándorné, Csapó Etelke nővére számára állított össze. Az egyes költemények mind ebben, mind a nyomtatott füzetben külön cím nélkül, csak római számmal vannak jelölve. A kéziratban és a nyomtatott füzetben a költemények sorrendje csak részben egyezik. A Függ már a lant... c. vers a kéziratból hiányzik. A nyomtatott füzet megjelenése után Petőfi még két utóbb írt költeményt, a Mi bűvösbajos hang... és a Messze vándoroltam... kezdetűket is Czipruslombok Etelke sírjáról címen I. és II. sorszámozással adta ki a PDL-ban. E két vers kézírata megvan a PE. 93. számú, 1845-ben írt költeményeit tartalmazó füzetben is A jó öreg kocsmáros c. vers után, ugyancsak Czipruslombok Etelke sírjáról címen, de XXXIV. és XXXV. sorszámozással. Ld. a Mi bűvösbajos hang... és a Messze vándoroltam... c. vers jegyzetét a 406. és 408. lapon. — K: OSzK. — PE. 91. sz. 3. l. M: Cz., ÖK1—3. — C: I. (K., Cz.) Elmondom mit (ÖK2—3.) 4 habokban; 7 érezék, 31 akkor a nap 35 S c (K.) 36 kinom (ÖK2—3.) lett. (Cz.) 37 mindent (ÖK2—3.) 41 idvességemnek (K., Cz., ÖK1.) 45 felelnél! (K.)

Mit nem tettem volna érted... Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét ugyanezen a lapon. — K: OSzK. — PE. 91. sz. 5. l. M: Cz., ÖK1—3. — C: II. (K., Cz.)

Hová levél?... Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét ugyanezen a lapon. — K: OSzK. — PE. 91. sz. 5-6. l. M: PDL. 1845. évf. I. 144. l. A PDL-ban Czipruslombok Etelke sírjáról c. alatt már korábban megjelent négy költemény (ld. a 402. lapon a Jaj, be bús ez a harangszól c. vers jegyzetét.) A PDL. előbb idézett helyén ugyancsak Czipruslombok Etelke sírjáról c. alatt V. sorszámmal a Hová levél?... VI. sorszámmal a Be szomorú az élet énnekem... kezdetű verset közli. — Cz., ÖK1—3. — C: III. (K., Cz.) V. (PDL.) 1 A K-ban a kérdőjelet a szerző vesszőből javította. levél (PDL.) 2 hajnalcsillaga? (K., PDL.) 8 sírhalmad (ÖK2—3.) 11 szől, (PDL.) 17 álmaidból (PDL., Cz.) adják, (PDL.)

adják? (Cz., ÖK1.) 22 velem (PDL.) velem... (ÖK1.) 23 ... Vagy (PDL.)
éj, (K., PDL, Cz.)

Zárjátok be már azt a koporsót. *Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon. — K: OSzK. — PE. 91. sz. 7. l. — M: Cz., ÖK1—3. — C: IV. (K., Cz.) 4 képe. (ÖK2—3.)*

Jaj, be bús ez a harangszó! *Ld. az Elmondom, mit eddig... és a Hová levél? ... c. vers jegyzetét a 401. lapon. K: OSzK. — PE. 91. sz. 7-8. l. — M: PDL. 1845. évf. I. 73—4. l. A PDL. idézett helyén Czipruslombok Etelke sírjáról. († jan. 7kén 1845). c. alatt sorszámozva négy költemény jelent meg: I. Jaj, be bús ez a harangszó... II. Amott fönn egy csillag ragyog... III. Én vagyok itt... IV. Hol vagy, te régi kedvem? kezdetűek. A főcímhez csillag alatt a lap alján a következő jegyzet járul: Mutatvány illy czimű, egy kötetre menendő költeményeimből. P. — Cz., ÖK1—3. — C: V. (K., Cz.) I. (PDL.) 1 harangszó... (PDL.) 3 Kedves (K.) 5 koporsod... (PDL.) 12 Vigasztalj (ÖK2.)*

Ha ébren meg nem látogatsz... *Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon. — K: OSzK. — PE. 91. sz. 8-9. l. — M: Cz., ÖK1—3. — C: VI. (K., Cz.) 6 beszéltünk, (K.) 10 futottál, 16 megnyílt 21 is, (K.)*

Te voltál egyetlen virágom... *Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon. — K: OSzK. — PE. 91. sz. 10. l. — M: Cz., ÖK1—3. — C: VII. (K., Cz.) virágom (ÖK3.)*

Amott fönn egy csillag ragyog... *Ld. az Elmondom, mit eddig... és a Jaj, be bús ez a harangszó! c. vers jegyzetét a 401. és 402. lapon. K: OSzK. — PE. 91. sz. 10. l. M: PDL. 1845. évf. I. 73. l., Cz., ÖK1—3. — C: VIII. (K., Cz.) II. (PDL.) 1 ragyog, 8 S menj föl hozzá — 11 Mert (K.)*

Én vagyok itt... *Ld. az Elmondom, mit eddig... és a Jaj, be bús ez a harangszó! c. vers jegyzetét a 401. és 402. lapon. K: OSzK. — PE. 91. sz. 11. l. M: PDL. 1845. évf. I. 73. l., Cz., ÖK1—3. — C: IX. (K., Cz.) III. (PDL.) 9 fáradatlanul — 10 A végtelent szót mindent-ből javította a szerző. (K.) keresztülnyargalák... (PDL.) 13 kergeté, (ÖK3.) 17 szivemen (PDL, ÖK2—3.) talált! 18 nekem... (PDL.)*

Nem háborítom-e nyugalmad... *Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon. K: OSzK. — PE. 91. sz. 13. l. M: Cz., ÖK1—3. — C: XI. (K.) X. (Cz.) háborítom-e 1 háborítom-e (ÖK3.) 4 halvány arczu (ÖK2—3.) szenvedéssel, 7 lépék; (K.)*

Természet! még te is gúnyolódol? *Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon. K: OSzK. — PE. 91. sz. 12. l. M: Cz., ÖK1—3. — C: X. (K.) XI. (Cz.) 1 gúnyolódol? 6 Szentgellérthegyen; 8 legyen! (K.) 19 szívem (ÖK2—3.) 20 vetkezett. (K.) 23 részvéte; (ÖK3.)*

Miért tekintessz be szobámba? *Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon. K: OSzK. — PE. 91. sz. 13. l. M: Cz., ÖK1—3. — C: XII. (K., Cz.) 3 úgy (Cz., ÖK1—3.) 10 csatát; 13 volt; — (K.) 17 mint, (Cz., ÖK1—3.) 19 szótlanságom: — (K.)*

Láttam két hosszú nap... *Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 14—6. l. **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XIII. (K., Cz.) 10 Oltárom! homlokod, (K.) 16 kizárt; 21 is... 24 zuhant — (K.) 32 Tündökletes (ÖK1.) 34 keresem! (K.)

Hol vagy, te régi kedvem? *Ld. az Elmondom, mit eddig... és a Jaj, be bús ez a harangszó! c. vers jegyzetét a 401. és 402. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 16. l. **M:** PDL. 1845. évf. I. 74. l., Cz., ÖK1—3. — **C:** XIV. (K., Cz.) IV. (PDL.) te, régi (ÖK3.) 1 vagy, te (PDL.) 2 pajkos (K.) fiú!... (PDL.) 3 lánytestvéred, (ÖK3.) 5 szívem; (K.) 7 rohanva (ÖK2—3.) 8 át; 12 ketté törtött. (K., PDL.)

Le az égről hull a csillag... *Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 17. l. **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XV. (K., Cz.)

Mi volna különös azon... *Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 17. l. **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XVI. (K., Cz.)

Ó, a kedres drága kisleány... *Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 18—9. l. **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XVIII. (K.) XVII. (Cz.) Ó (ÖK1—2.) 8 itéletnapig. 13 csendes (ÖK2—3.) 18 fol 20 metszené! (K.) 23 remete; (K.)

Alltam sírhalma mellett... *Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 19. l. **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XIX. (K.) XVIII. (Cz.) 4 szegzett szemmel... 5 parton, (K.)

Hazugság, amit! *Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 17. l. **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XVII. (K.) XIX. (Cz.) 2 fájdalom; (K., Cz.) 6 dől; (K.)

Barátim, csak vigasztalóssal... *Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 19—20. l. **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XX. (K., Cz.) 4 örököltm. 5 szívem; — 6 Mert e szív 8 búbanat; — 10 sem; (K.)

Jőj, tavasz jőj! *Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 20—1. l. **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XXI. (K., Cz.) 3 ifju 4 meglátogatnom, (K.) 9 kilépe (K., Cz.) 10 Csillaglányos (ÖK3.) 13 Mig (Cz., ÖK1—3.) mint (ÖK3.) virágod, (K.) 15 a mig (ÖK3.) 17 lehetetlenség-e, 18 vége? 20 fejére.« — (K.)

Be szomorú az élet énnekem... *Ld. az Elmondom, mit eddig... és a Jaj, be bús ez a harangszó! c. vers jegyzetét a 401. és 402. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 29. l. **M:** PDL. 1845. évf. I. 144. l., Cz., ÖK1—3. — **C:** XXXI. (K.) XXII. (Cz.) VI. (PDL.) 2 kedvesem; (PDL.) 5 Egy egy (PDL., Cz.) 9 mélyen; (K., PDL.) 12 beléje lépjen (PDL.) 13 csöndes, (Cz., ÖK1.) 19 céltalan; (K.) 22 engemet, (PDL.) 24 remények? (K., PDL.)

Panaszkodám hát? ... *Ld. az Elmondom, mit eddig ... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 21—2. l. **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XXII. (K.) XXIII. (Cz.) 4 **Panaszkodik.** Szégyen, 8 kell; egyik (K.) 10 **Elmondhattam?** (Cz., ÖK1.) Elmondhattam, mi az? (K.) 16 **Panaszkodik.** Szégyen, 17 **panaszkodom.** (K.) 18 **keblem;** (ÖK1.)

Hatalmas orros az idő ... *Ld. az Elmondom, mit eddig ... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 23—4. l. **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XXIV. (K., Cz.) 1 **előbb utóbb** (ÖK3.) 16 **Remény vagy** (K.) 18 **Vágy,** **kivánságtalan,** (K., Cz., ÖK1.) 29 **álmaink?** 30 **egymásnak;** (K.)

Játexlik öreg földünk ... *Ld. az Elmondom, mit eddig ... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 26. l. **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XXVII. (K.) XXV. (Cz.) **földünk,** (ÖK2.) 9 **A szerző először gyönyörűt írt; majd áthúzta és fölébe írta:** jó kedvű (K.) 10 **Jöttén,** (ÖK1—3.) **leментén:** (K., Cz., ÖK1.)

Kéket mutatnak még ... *Ld. az Elmondom, mit eddig ... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 24—5. l. **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XXV. (K.) XXVI. (Cz.)

Ha életében ... *Ld. az Elmondom, mit eddig ... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 25. l. **M:** PDL 1845. évf. I. 363. l. **A PDL.** Czippuslombok **Etelke** sírjáról *c. alatt* I. sorszámmal **Ha** életében ... II. sorszámmal **A** Függ már a lant ... **kezdett verset közli.** A főcímhez csillag alatt a lap alján a következő jegyzet járul: **A** még ezen héten megjelenendő hasonczimű versfüzetből a szerző 50 példány árát az árvai és szepesei [!] éhezők számára szándékozik ajándékozni, és így a szép és jó irányú könyvecske kétszeres érdekek bíránd olvasóink előtt. — **A szerk.** — Cz., ÖK1—3. — **C:** XXVI. (K.) XXVII. (Cz.) I. (PDL.)

E szobában küszködött ... *Ld. az Elmondom, mit eddig ... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 28. l. **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XXX. (K.) XXVIII. (Cz.) 7 **tengerével;** — 8 **Szenvedésem** (K.)

A hó, aholt föld téli szemfedője. *Ld. az Elmondom, mit eddig ... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 26—7. l. **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XXVIII. (K.) XXIX. (Cz.) 5 **Ez a sor az ÖK3-ban hiányzik.** 7 **Le komoran** 8 **Néz** (K.) 16 **Síró** (ÖK3.)

Midőn nagyon bánt ... *Ld. az Elmondom, mit eddig ... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 27. l. **A K-ban az utolsó két sor nem külön szakasz.** **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XXIX. (K.) XXX. (Cz.) 4 **Nap-hosszat** 12 **éjjelen;** (K.) 13 **sírhalmam** (Cz.) 16 **lecsendesül.** — 18 **kedves édesem!** (K.)

Tizenkettőt ütött az óra ... *Ld. az Elmondom, mit eddig ... c. vers jegyzetét a 401. lapon.* **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 30. l. **M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XXXII. (K.) XXXI. (Cz.) 6 **vártalak!** 10 **hintse!** (K.) 12 **A lányka után a szerző vesszőt tett, majd kihúzta.** (K.) 16 **dolog,** (K.) **dolog;** (Cz.) 22 **megtaláltad!** ... 23 **O** 24 **találtam** (K.) 25 **életed;** (K., Cz., ÖK1.)

Anyám, anyám... Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon. **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 22. **I. M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XXXIII. (K.) XXXII. (Cz.) 1 o 3 reményed? 4 beváltana. (K.) 6 reményeket: (ÖK1.)

Hlába váriak hát... Ld. az Elmondom, mit eddig... c. vers jegyzetét a 401. lapon. **K:** OSzK. — **PE.** 91. sz. 31. **I. M:** Cz., ÖK1—3. — **C:** XXXIII. (K., Cz.) 5 csendes (ÖK2—3.) 6 éjfél, 7 veled? 12 kedves, (K.)

Függ már a lant... Ld. az Elmondom, mit eddig... és a Ha életben... c. vers jegyzetét a 401. és 404. lapon. **M:** PDL 1845. évf. I. 363. l., Cz., ÖK1—3. — **C:** II. (PDL) XXXIV. (Cz.) 3 Keservem 5 megérintetlenül; (PDL.) 8 Egy egy (Cz.)

Vahot Sándorhoz. **M:** PDL 1845. évf. I. 153—4. l., V2., ÖK1—3. — 5 adománya: 10 nép, 18 lantja! 19 fájt, 20 Látni, 23 Vakmerően nem fel 24 újjal; (PDL.) A 24. sor után a PDL-ban még e 3 sor olvasható:

Fájt, midőn megláttam
Bús tapasztalásom
Holdvilága mellett,

25 Hogy (PDL.) 27 szívének (ÖK3.) 38 E sor után a PDL-ban még egy sor következik, amelyet Petőfi a későbbi kiadásokból kihagyott: Édes érzetemben 50 s a (PDL.) 52 síralma (ÖK3.)

A világ én én. **M:** PDL 1845. évf. I. 185. l., V2., ÖK1—3. — **C:** A PDL-ban a címhez csillag alatt a következő megjegyzés járul: Ezen derék verset ajánlom N. úr és minden ellenségem figyelmébe. Mintha a szívemből szakította volna azt ki költője. A szerk. — N. úr alighanem Nádaskay Lajos, a Honderű szerkesztője. — I utálatomnak (ÖK3.) 8 teremthetett! (PDL.) 9 és szívem (ÖK2—3.) 10 köte; 12 gyermeke. 13 érdemlesz 14 utálatot; (PDL.) 15 Szolgazsarnok vagy! (ÖK3.) 27 utat 29 fölemelned: (PDL.)

Költő lenni vagy nem lenni. **M:** PDL 1845. évf. II—IV. 421—2. l., V2., ÖK1—3. — 2 fogantatám. (ÖK3.) 5 O (PDL.) 6 szív (PDL., V2., ÖK1—2.) 8 Irgalomtalan (ÖK3.) 11 szálaid, bár millyetén (PDL.) 14 keresztül-szóték, fonták (PDL., V2., ÖK1.) 15 összenőtenek 16 kitépem; 19 a kiontott, elfolyt 27 csöndes 28 vág; (PDL.) 29 hirem, (ÖK3.) nevem... (PDL.) 44 vérivel, (ÖK3.), 45 bánom, 48 Míg (PDL.) csepvérem (V2., ÖK1.)

Elfojtott könnyek. **M:** V2., ÖK1—3.

Hír. **M:** PDL 1845. évf. II—IV. 931. l., V2., ÖK1—3. — 2 irigye. (PDL.) 5 hír (PDL., ÖK3.) 11 O szép, o (PDL.)

Téli világ. **M:** PDL 1845. évf. I. 298. l., V2., ÖK1—3. — 8 hasfi, (PDL.) 13—18 E hat sor a PDL-ban hiányzik. 31 cigány? (PDL.)

A toronyban deket harangoznak... **M:** V2., ÖK1—3. — **C:** harangoznak. (ÖK2—3.) 7 kiürítem, (V2., ÖK1—2.)

Igy is jó. **M:** V2., ÖK1—3. — **C:** Így (F2., ÖK1—2.)

Gyors a madár, gyors a szélvész... M: PDL. 1845. évf. I. 336. l., V2., ÖK1—3. — C: Néprománcz. (PDL.) 2 villám, 4 ám. (PDL.) 16 derecsen. (V2.)

Piroslik a kecskerágó... M: PDL. 1845. évf. II—IV. 435. l., V2., ÖK1—3. — C: Néprománcz. (PDL.) 2 mellett; 5 vízbe (ÖK3.) 7 Tudod-e (ÖK2—3.) 10 legények... (PDL.)

Kicsapott a folyó... M: V2., ÖK1—3. — C: folyó. (ÖK2.) 5 árviz (V2.)

Pest. M: V2., ÖK1—3. — 3 fogom, (ÖK2—3.) 18 kifőstve (V2.)

Orbán. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 646. l., V2., ÖK1—3. — 3 pirult (PDL.)

A sorshoz. Ld. az Élet, halál c. vers jegyzetét a 392. lapon. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 390. l., V2., ÖK1—3. — C: Epigrammok. 4. A sorshoz. (PDL.) 4 adósságotat! (PDL.)

A nap. M: V2., ÖK1—3. — 5 óriás fiú 7 nyugaton, — (ÖK3.)

Mulatság közben. M: V2., ÖK1—3. — 10 benünket (ÖK1—3.) 13 hír: (ÖK3.)

Rosz verseimről. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 674. l., V2., ÖK1—3. — 1 írni (ÖK1—3.) 5 Valóban. Már 6 irok: (PDL.)

Azokhoz az én jó pesti pajtásaimhoz. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 27. l., V2., ÖK1—3. — C: pesti jó (PDL.) A PDL-ban a cím alatt: (Tavaszhó 1. 1845.) 1 megnyilt! 4 ajkaival... 5 lett? (PDL.) oh (ÖK3.) 8 ut, 10 fecske... nyomodba se 11 világba!... — 13 ugy (PDL.) 14 Úgy (ÖK2—3.) 17 barátja; 18 pusztá, 19 Pajtásim! értetek a bű, 20 titeket: (PDL.) 23 időben (ÖK1.) 25 cimboranép, vigalomra! 26 vigalom, 27 kiürült 29 Hogy — majd ha jön a sor kézszerítésre — (PDL.)

Mi kék az ég! M: PDL. 1845. évf. II—IV. 199. l. A PDL. Tavasz címen két verset közöl sorszámozva: I. Mi kék az ég! II. Ki a szabadba! kezdetül. V2., ÖK1—3. — C: Tavasz. I. (PDL., V2.) 6 pacsirta (PDL., ÖK3.) 15 szűk (V2.) 16 faragok. (PDL.)

Ki a szabadba! Ld. az előző vershez írt jegyzetet. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 199—200. l., V2., ÖK1—3. — C: Tavasz. II. (PDL., V2.)

Magyarország. M: V2., ÖK1—3. — 5 egy felől (V2.)

Mi bűvösbájós hang... Ld. az Elmondom, mit eddig... és a Messze vándoroltam... c. vers jegyzetét a 401. és 408. lapon. K: OSzK. — PE. 93. sz. 6. l. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 613. l. A PDL. Czipruslombok Etelke sírjáról címen két verset közöl sorszámozva: I. Mi bűvösbájós hang... II. Messze vándoroltam... kezdetül. — ÖK1—3. — C: Czipruslombok Etelke sírjáró.

XXXIV. (K.) Czipruslombok Etelke sírjáról. I. (PDL.) *A vers két négysoros szakaszra bontva jelent meg a PDL-ban.* hang? (ÖK3.) — 2 csendült (K., PDL.) innepest (K.) innep-est harangja, 4 vonja? (PDL.) 7 volt, (K., PDL.)

Felsülés. K: OSzK. — PE. 93. sz. 37—38. I. **M:** ÖK1—3. — 11 Csak-hogy (ÖK1.) 15 így (ÖK2—3.) 20 víhassam 21 De, (K.)

Az erdei lak. (Költői verseny Kerényi és Tompával.) **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 485—7. I., V2., ÖK1—3. — **C:** *A cím alatt:* Költői verseny. (PDL.) *A PDL-ban a címhez csillag alatt a következő jegyzet olvasható:* Eperjes mellett van egy erdei házacska. Ennek környékén járva mind a hárman: elhatároztuk, nem szorosan ezt fösteni le, csak körülbelül olyanforma tájképet adni. K., P., T. — 9 óz: 13 viráglánykákhoz (V2.) 15 szerelmet... hejh, 16 Vizbehullás 18 szellő (PDL.) 23 Kikerült (PDL., ÖK3.) 26 lépvesszőre; 29 úrkény, (ÖK3.)

Van a nagy alföldön csárda sok... **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 678. I. *A PDL. Népdalok címen három verset közöl sorszámozva:* I. Van a nagy alföldön csárda sok... II. Piroslik már a fákon a levél... III. Paripámnak az ő színe fakó... kezdetűt. — V2., ÖK1—3. — **C:** Népdalok. I. (PDL.) — *A PDL-ban és a V2-ben az egész vers egyetlen szakasz.* — 1 Van a nagy Alföldön csárda, sok; (PDL.) 6 szesz; 8 ivó kalapja (PDL., V2.)

Paripámnak az ő színe fakó... *Ld. az előző vershez írt jegyzetet.* **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 679. I., V2., ÖK1—3. — **C:** Népdalok. III. (PDL.) színe (ÖK2—3.) 1 színe (ÖK3.) 7 kovács-hoz (V2.) 8 vigy (ÖK3.) 12 szemétől! (PDL.)

Fresco-ritornell. **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 932. I., V2., ÖK1—3. — 1 megkukkantottalak, 5 harap. 6 meggyujthatatlan. (PDL.)

Egy asszonyi állathoz. **K:** OSzK. — PE. 93. sz. 39—40. I. **M:** ÖK1—3. 1 egymást, (K.) 23 vagy (ÖK1—3.) 29 vala. (ÖK3.)

A. B. emléklönyvébe. *Adorján Boldizsár-hoz írt sorok. Adorján ezidőben maga is írogatott költeményeket, novellákat, de néhány év múlva teljesen elhallgatott (ld erre vonatkozólag Petőfi-nak Adorján Boldizsár-hoz c. versét e kiadás III. kötetében).* — **K:** OSzK. — *Két változata maradt fenn.* K1: Fol. Hung. 1028. sz. *Adorján Boldizsár emléklönyve I. lapján.* — K2: PE. 93. sz. 52. I. — **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 1122. I., ÖK1—3. — **C:** *A K1-ben nincs címe.* Emléksorok. IV. A. B.-nak. (PDL.) 1 mostanában; (K1.) 3 pénz: (K2., PDL., ÖK1.) 4 A költő, mondják (PDL.) 6 Világtalléron... nem! királyi kép sem, 7 csengő 8 anyagnak. (K1.).

P....y Vilma kisasszonyhoz. *A vers Plachy Vilma-hoz szól, Steller Antal eszenci ügyvéd menyasszonyához.* — **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 452—3. I., V2., ÖK1—3. — 12 levél, (ÖK3.) 14 érzeménytül: (PDL.) érzeménytül (ÖK3.) 16 elkerül. 17 szerencse, 26 testvéremül fogadtalak, (PDL.) Édes testvéremül (V2., ÖK1—3.) 31 lyánka, (ÖK3.) teljesítsd (PDL.)

A varróleány. *A verset Weisz Rozáliához, Kemény Gábor nőgrádi szolgabíró későbbi feleségéhez írta.* — **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 516—7. I., V2.,

ÖK1—3. — 2 Az az, (PDL.) 3 fenhangon (ÖK2—3.) 11 A míg (PDL.) 14 szemfényét (ÖK1.) 16 varróleány. 17 azon kívül, 22 hajtánám, (PDL.)

Messze vándoroltam... *Ld. az Elmondom, mit eddig ... és a Mi bűvös-bájós hang ... i. versét a 401. és 406. lapon.* K: OSzK. — PE. 93. sz. 14—15. l. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 613. l., ÖK1—3. — C: Czipruslombok Etelke sírjáról. XXXV. (K.) Czipruslombok Etelke sírjáról. II. (PDL.) — 1 elhúnyt (PDL.) lelkem! 2 jártam, keltem, 3 fátyol, (K., PDL.) 4 sírodnak (K., ÖK1.) halmától. 5 hozzád... csókot 6 idvezletül... (PDL.) üdvezletül; (K.) 7 módjára... 9 ujjaim... (PDL.) hajaddal... 11 suttogást... (PDL.) ajkadét... (PDL.) 13 csöndes (K.) 14 gondolván; 15 kebelem... fáj-dalmam 17 mult; halálot; (PDL.) Halálot; (K.) 18 kettétört; (PDL.) 19 köszírt (ÖK1.) 20 végén, a kék messzeségben. 21 váltig... (PDL.) 23 szive-men 24 Sírodnak (ÖK1.) Sírod sárga fáján (PDL.)

Szerelemlvág. M: V2., ÖK1—3. — 12 szelid (ÖK3.)

Egy szép hölgy emléke. M: V2., ÖK1—3. — 16 szívvel (ÖK3.)

Rég veri már a magyart a teremtó... M: V2., ÖK1—3.

Liliom Peti. M: PDL. 1845. évf. I. 109. l., V2., ÖK1—3. — C: Nép-románcz. (1844.) (PDL.) Liliom (ÖK3.) *A vers a PDL.-ban öt kétsoros szakaszra van törölve.* — 1 Liliom (PDL., ÖK3.) 2 legény; 5 megült 6 hátán, 10 meg, 13 A hol 18 kötele; 19 Mért?... (PDL.)

Holdrellagos éj. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 582—3. l., V2., ÖK1—3. — 2 sűgarak; 5 vándor... 8 Holdon, 26 bánom, (PDL., 27 csak-hogy (V2., ÖK1—3.)

Fekete kenyér. M: V2., ÖK1—3.

Bűcsü Kunszentmiklóstól. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 561—2. l., V2., ÖK1—3. — C: Bűcsü Kunszentmiklóstól. (PDL.) Kun-Szentmiklóstól. (ÖK1—2.) Kún-Szentmiklóstól. (ÖK3.) 2 Virradóra. (V2.) 3 Kivigadtunk, (PDL., V2.) 5 Hejh 6 ára, 16 búcsúzásra! 26 Megtelése, 31 ered, 33 Szent-Miklósnak 49 újra (PDL.) 51 a barátság (ÖK2—3.) 52 Innepénck? 53 Innep (PDL., V2.) e barátság (ÖK2—3.) 54 innepje, (PDL., V2.) ünnepe (ÖK3.) 57 vigadtunk (PDL., V2.) 62 miveltünk! (PDL.) 65 Ez a magyar mulatsága. (PDL., V2., ÖK1.) 68 lába; 72 mozgása. 73 Hanem, 76 béke! (PDL.) 84 volna. (V2.) 86 kimondom! 87 szóltok? 89 Szent-Miklós-nak (PDL.) 90 rozsája... (ÖK3.)

A Honderűhöz. A Honderű-ben 1845. július 29-én Petrichevich Horváth Lázár igen nyers és méltatlan támadást intézett Petőfi ellen, amikor ismertté vált, hogy a Nemzeti Színház Petőfi Zöld Marci c. színművét nem fogadta el. A sértő cikkre a költő augusztus 7-én e verssel válaszolt. — M: PDL. 1845. évf. II—IV. 594. l. A PDL.-ban a vershez csillag alatt a következő jegyzet olvasható: A Honderű engem legközelebb többek közti arrogantiával vádol; bizony, ha csak olly parányi arrogancia volna is bennem, mint benne jóra valóság, ő rája nem is hederítenék, nem hogy még megénekelném. Petőfi. — E versét a költő egyik gyűjteményes kiadásába sem vette fel.

Képzetem. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 999. 1., V2., ÖK1—3. — 5 Lenn 8 sülyvedve, 11 tenger, 15 Felszáll, s a légben 16 Pacsirta (PDL.) Pacsirta. (V2.) 22 el; 26 sokáig: 23 boltjáig. 44 Mindenhatósága — — — (PDL.)

Gyalázatos világ M: V2., ÖK1—3. — 17 kigyók (V2.) 19 kigyó-fajzatok! (ÖK3.)

Egy hajfürthöz. M: V2., ÖK1—3. — 2 hajfürtot (ÖK1.) 9 O 20 sirból 23 utószor (ÖK3.)

Szép vidéknek szépsége leánya... Ezzel a költeménnyel kezdődik a Szerellem gyöngyei című, 39 darabból álló versciklus, amelyet Petőfi Mednyánszky Bertához írt. A költeménysorozat 1845 októberében öndálló füzetben is megjelent Szerellem Gyöngyei Bertának. ajánlással. Az egyes verseknek e füzetben külön címük nincs, csak római számmal vannak jelölve. Kéziratban a ciklusnak csak néhány darabja maradt fenn. A versciklus megjelenése után Petőfi még egy utóbb írt költeményét, a Megpenditem, hónapok multával... kezdetű is Szerellem Gyöngyei. (Vége.) címen adta ki a PDL-ban. Ld. a Megpenditem... kezdetű vers jegyzetét a 419. lapon. K: PH. Fogalmazvány egy levélen, melynek előlapján idegen kéz keresztbe írta: Egy roppant irodalmi jelességgel akart meglepni Aláírva: Schlejersvits. — M: PDL. 1845. évf. II—IV. 751. SzGy., ÖK1—3. — C: A K-ban címe nincs, helyén * * * áll. — M. B. kisasszonyhoz. (G.....n.) I. (PDL.) I. (SzGy.) 1 A K-ban eredetileg Szép hazámnak volt; Petőfi a hazámnak szót áthúzta és föléje írta: vidéknek 2 szemed... (K., PDL.) 5 írtam 6 láttam már (K.) 7 hazugság; (PDL.) 8 Mig 10 áhitattal, (K.) 11 Az Áhitattal i-je fölé Petőfi a K-ban először vesszőt tett, majd áthúzta és pontot írt fölébe. 12 feszületen... 13 lehetnél! (PDL.) 15 függnél; (K.) 16 keblemet. (PDL.) 22 A K-ban A költőt mind, s volt eredetileg, majd a mind, s szavakat Petőfi áthúzta és föléjük írta: s tán (K.) költőt... (PDL.) ez: (PDL., SzGy., ÖK1.) 25 S így (PDL.) 27 A K-ban először leánykák, -at írt Petőfi, majd kijavította leányok, -ra 28 méltán: (PDL.) csillagjai! (PDL.) 29 vagy; (K., PDL.) 30 A K-ban eredetileg a sor Te magasban és én olly alant! volt, de ezt Petőfi kihúzta s alája írta: Tölem senki nem tilthatja meg; majd kijavította az elejét S tölem -re, a végén pedig a pontosvesszőt vesszőre. 31 A keblemre m-jét d-ből javította a szerző. tűzhetlek 32 kísérjelek! (K.) 34 A K-ban a vándorútamon után Petőfi előbb pontosvesszőt írt, majd a vesszőt áthúzta. 35 A melegíthetsz szó h-ja a K-ban át van húzogatva. 36 A K-ban Legalább nézz szavak közé a hát szócskát írta a sor fölé Petőfi, majd áthúzta és a csillagom. elé a szép szót szúrta be.

Megteremtéd lelhem új világát... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét ezen a lapon. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 773. 1., SzGy., ÖK1—3. — C: M. B. kisasszonyhoz. G.....ón. II. (PDL.) II. (SzGy.) 1 új 6 szerethesselek! 10 harag; 11 mindenséggel, 24 megfeszítettetett. (PDL.)

Éj van... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét ezen a lapon. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 774. 1., SzGy., ÖK1—3. — C: M. B. kisasszonyhoz. G.....ón. III. (PDL.) III. (SzGy.) 4 Gyöngy galambom! 5 álmok 7 álmod (PDL.) királyság, 11 álmok 12 Gazdagítsam (PDL.)

Félre mostan... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét ezen a lapon. M: SzGy., ÖK1—3. — C: IV. (SzGy.) 3 Czimerem (SzGy.)

Ablakodból ivogya... *Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon.* **M:** SzGy., ÖK1—3. — **C:** V. (SzGy.)

Nála voltam... *Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon.* **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 805. l., SzGy., ÖK1—3. — **C:** M. B. kisasszonyhoz. IV. (PDL.) VI. (SzGy.) 2 voltam. Ismét 3 Szédülök. 5 Oh 9 Lyánka, 10 bírni tégedet; 14 tegyek, (PDL.) megnyerhesselek? 17 De, (PDL.) lyánka, 20 hazát. (PDL.)

Vasárnap volt. *Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon.* **K:** PH. Fogalmazvány egy negyedrét alakú levélén, melynek hátlapján a Félre mostan, félre a fejemről... kezdetű vers áll. — **M:** SzGy., ÖK1—3. — **C:** IX. (K.) VII. (SzGy.) 1 Szép vasárnap volt. El nem felejttem *A K-ban eredetileg így hangzott a sor, de a Szép és El szót a költő áthúzta és a vasárnap és nem szavak v-jét, ill. n-jét nagy kezdőbetűkre javította* a sor végére az én el szavakat írta. 4 *A K-ban a sor először így kezdődött:* A nap olly jó kedve majd az olly-t törölte, a kedve szó utolsó betűjét pedig áthúzta a költő s hozzáírta a -vel ragot. 5 midőn 6 oh 7 leányka. 8 kevés. (K.) 10 *A van szót a K-ban Petőfi utólag a sor fölé írta.* 14 el. 17 *A mig élek, (K.) 19 A K-ban eredetileg Most merészen harczolok, volt a sor első fele, de a harczolok, -ot Petőfi áthúzta és állók ki-t írt fölébe.* 23 *A Szánakozva szót a K-ban Petőfi Szánakozon-ból javította.* 24 *A K-ban eredetileg a sor Szánakozva, e szavakkal indult, majd e két szót a költő kihúzta és fölébe írta az E tündér virág szavakat.*

Drága orvos úr... *Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon.* **M:** SzGy., ÖK1—3. — **C:** VIII. (SzGy.) 1 ur!« (SzGy., ÖK1—2.) 4 gyógyítsa 10 lesettett; (ÖK2—3.) 19 Szóla; (ÖK3.)

Hol van oly nagy pusztaság... *Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon.* **M:** SzGy., ÖK1—3. — **C:** IX. (SzGy.) pusztaság. (ÖK1—2.) 10 óriás (SzGy.)

Sírba tették... *Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon.* **M:** SzGy., ÖK1—3. — **C:** X. (SzGy.) 1 szeretőmet, (ÖK2—3.)

Nő szerelmem... *Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon.* **K:** PH. Fogalmazvány egy levélén, melynek hátlapja hivatalos vonalazott nyomtatvány s felső jobb sarkában a következő aláírások olvashatók: Bajkay Endre, Virrau János, Lukl Ferencz, Kronperger Antal, Várady Antal jegyző. — **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 806. l., SzGy., ÖK1—3. — **C:** A K-ban VII. sorszáma volt, de Petőfi áthúzta. — M. B. kisasszonyhoz. V. (PDL.) XI. (SzGy.) 2 árada; 5 a szörnyek (K.) 9 *A K-ban Petőfi az És mi e szavakat leírva az e-t k-ra javította s a sort így olytatta: költi bennem e vihart? ... Majd a költi szóban az ő-t e-re javította, a bennem szót kihúzta és a sor végéhez odairta: az eszme: 10 A K-ban e sor eredetileg: Ha te, lyánka, nem léssz szeretőm! volt. Majd a lyánka szóból a -ka szótagot Petőfi kihúzta, a léssz-t pedig lennél-re javította. — lyánka (PDL.) 11 sötétség, (K., PDL.) 13 A K-ban Oh az ilyen percért szavakkal kezdődött a sor, majd az ilyen szó két utolsó betűjét, a percért szó végéről pedig az -ért ragot Petőfi kihúzta és a helyett szót írta föléje. Oh (PDL.) 14 rám... — (K.) rám!... (PDL.) 15 csendesül, (K.) 19 A sor első fogalmazása a K-ban: S ott remény zöld erdejében járok; majd a remény szót előbb reményem-re javította és kihúzta a zöld*

jelzőt, végül pedig a reményem szót remények-re írta át Pectőfi. 20 Oh (K., PDL.) 22 ül (K.) egy (PDL., SzGy.) 23 S, lyányka, én (K.) lyánkám, (PDL.) 24 veled. (K., PDL.)

Meg ne ítélj... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. M: SzGy., ÖK1—3. — C: XII. (SzGy.) ítélj. (ÖK2.) ítélj... 1 ítélj (ÖK3.) 8 csónakoscsalád (SzGy.) 19 egykor mint szivárványt (ÖK3.).

Voltak sokkal jelesebbek... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. M: SzGy., ÖK1—3. — C: XIII. (SzGy.) 14 Szent 15 mennyből (SzGy.)

Vadonerdő a világ... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. M: SzGy., ÖK1—3. — C: XIV. (SzGy.) 6 Ágak, bogak 9 Vajon (ÖK1—3.)

Nincs jogom, hogy... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. M: SzGy., ÖK1—3. — C: XV. (SzGy.)

Száz alakba... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. M: SzGy., ÖK1—3. — C: XVI. (SzGy.) 3 vagy, 9 vagy, 19 gyöngül; (ÖK3.)

Megvallom, hogy... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. M: SzGy., ÖK1—3. — C: XVII. (SzGy.)

Álmaimban gyakran... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. M: SzGy., ÖK1—3. — XVIII. (SzGy.) 22 ítéletkor (SzGy.)

Szerelemnek lobogója... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. K: PH. Fogalmazvány egy levélén, melynek előlapján a Sohasem volt az szerelmes... kezdetű költemény első négy szakasza, hátlapján az utóbbi befejező két szakasza és az Amióta szerelembe estem... kezdetű vers áll. M: SzGy., ÖK1—3. — C: A K-ban címe nincs, első szakasza felett ez a sor áll áthúzva: Amióta szerelembe estem. (K.) XIX. (SzGy.) 1 szívem, (ÖK3.) 3 harc, 9 vínak (K.) A K-ban a sor végén tudhatom, hogy állt, majd a hogy kötőszót még-re javította a költő.

Alacsony kis ház... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. M: SzGy., ÖK1—3. — C: XX. (SzGy.) 3 oda!... (SzGy.) 15 hüvös (ÖK3.) 17 lejjesz, (SzGy., ÖK1.) 22 virágokat, (ÖK2—3.) 25 Kell-e (ÖK3.)

Mihelyest meglátalak... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. M: SzGy., ÖK1—3. — C: XXI. (SzGy.)

Lyányka, mikor... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. M: SzGy., ÖK1—3. — C: XXII. (SzGy.) 12 szívem (ÖK3.)

A világtól elvonulva... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. M: SzGy., ÖK1—3. — C: XXIII. (SzGy.) 4 szép (ÖK3.)

Amióta szerelembe... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. K: PH. Ld. a Szerelemnek lobogója... c. vers jegyzetét e lapon. M:

SzGy., ÖK1—3. — C: A K-ban nincs címe. — XXIV. (SzGy.) — A szakaszok sorrendje a K-ban 1, 4, 3, 5, 2, végleges sorrendjüket számozás tünteti fel. — 2 A K-ban a sor első fogalmazása: Igazán, egész bolond vagyok! Az egész bolond szavakat Petőfi áthúzta és föléjük írta előbb: holt, féleszű majd a holt-at hogy-ra javította. 6 Tölem józanab 10 van; (K.) 11 A K-ban Petőfi a hozott szót hozta-ból javította. 12 Első fogalmazása a K-ban. A ki meg jön: éljen boldogan! Majd az A-t S-re javította Petőfi s közbeszúrta: annak, a szavakat. Áthúzta a meg szócskát és jó-re javította a jön-t, az éljen szó utolsó két betűjét pedig törölte. 13 A sor a K-ban eredetileg így kezdődött: A porzóba mártom ezt Petőfi áthúzta és alája írta a végleges szöveget. 15 A K-ban a szerző S még ez-ből javította a S mind ez-t. 16 teszem. 18 sebe; (K.) 19 Első fogalmazása a K-ban: Érted kaptam ezt, leánya; érted. Az érted. szót Petőfi előbb és így-re javította, majd ezt is áthúzta és leánya, . . . illő-t írt helyette. 20 Első szava a K-ban az Illő volt, melyet Petőfi áthúzott és Volna-t írt föléje. be. (K.)

Sohasem volt az szerelmes . . . Ld. a Szép vidéknek . . . kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. **K:** PH. Ld. a Szerelemnek lobogója . . . c. vers jegyzetét 411. **M:** SzGy., ÖK1—3. — C: XXV. (SzGy.) szerelmes. (ÖK1—2.) 2 hgy: rabság a szerelem; 8 átröpüljem (K.) 12 A K-ban a Lángrozsáit, szót Szép virágit, -ből javította Petőfi. 13 A K-ban az ez-t az-ból javította a szerző. 15 Szálllok, (K.) A K-ban a pillanatban első szótágját Petőfi egy-ből javította. 16 mennyet . . . poklot, (K.) 17 időköz; 18 fölkerekedik: (ÖK3.) 24 A K-ban eredetileg Percz alatt én, volt. Ezt Petőfi áthúzta és föléje írta az Egy perczben szavakat.

A bokrétát, melyet . . . Ld. a Szép vidéknek . . . kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. **M:** SzGy., ÖK1—3. — C: XXVI. (SzGy.) 4 Lyánka, (ÖK3.)

Fa leszek, ha . . . Ld. a Szép vidéknek . . . kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. **M:** SzGy., ÖK1—3. — C: XXVII. (SzGy.)

Ősz reggel járok . . . Ld. a Szép vidéknek . . . c. vers jegyzetét a 409. lapon. **M:** SzGy., ÖK1—3. — C: XXVIII. (SzGy.) 2 szerteszt: 3 Sűrű (SzGy.)

Héborúral álmodám . . . Ld. a Szép vidéknek . . . kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. **K:** PH. Fogalmazvány egy levélen, melynek előlapján e költemény után az Elnémult a vész . . . kezdetű vers három első szakasza áll, hátlapján pedig ugyanaz folytatódik. — **M:** SzGy., ÖK1—3. — C: A K-ban nincs címe. — XXIX. (SzGy.) 3 jelül, (K.) 6 csep (K., SzGy.) volt; (K.) 7 Az eredeti szöveg a K-ban rózsakoszorúja, volt, Petőfi áthúzta a rózsá-t és föléje írta a drága jelzőt. 9 Az ez névmás z-je a K-ban áthúzva. 14 Menni el s meghalni, (K.) vég . . . 15 rá kerülne (K.)

Életem most . . . Ld. a Szép vidéknek . . . kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. **M:** SzGy., ÖK1—3. — C: XXX. (SzGy.) 11 tengerekre, (ÖK3.)

A letarlott . . . Ld. a Szép vidéknek . . . kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. **M:** SzGy., ÖK1—3. — C: XXXI. (SzGy.) 6 szomorú 7 leánya (ÖK3.)

Ha az isten . . . Ld. a Szép vidéknek . . . kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. **M:** SzGy., ÖK1—3. — C: XXXII. (SzGy.) 5 szelid, (SzGy.)

Elnémult a fergeteg ... *Ld. a Szép vidéknek ... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon.* **K:** PH. *Ld. a Háborúval álmodám ... c. vers jegyzetét a 12. l.* **M:** SzGy., ÖK1—3. — **C:** A *K*-ban nincs címe. — XXXIII. (SzGy.) *A K-ban a vers első két sorát Petőfi háromszor is leírta:*

1. fogalmazás: Elnémult a vész harmóniátlan
Hárfájának zordon éneke
2. fogalmazás: Elnémult a vész hárfája, megszünt
A harmóniátlan hangzavar

E két fogalmazását azonban áthúzta és újra kezdte a verset, első két sorát az első fogalmazás szerint megismételve. 1 Elnémult a vész harmóniátlan 2 éneke; 5 szelíd 6 Itt, ott (K.) 10 Napsugári (ÖK1—3.) 11 Délibábok tengerén lebegnek, 12 Mint szigetek, a távol tanyák. (K.) 12 E sor alatt a K-ban ↑↑ utal a vers folytatására, amely a következő lapon áll három áthúzott szakasz után. E három áthúzott szakasz a levél hátlapján tulajdonképpen a 13—24. sor első fogalmazása:

Áttekintek a végtelen rónán,
És tekintek múlt időmön át,
S újra érzem múlt időmnek minden
Örömét és minden bánatát.

Szívem olyan tele érzélemmel,
Csak alig, hogy elviselhetem.
Érzelmim közt a legkeserűbb és
A legédesebb a szerelem.

Szívem így, megtelve érzélemmel,
Egy pohár, a melly csordultig áll;
Míg ki nem fut: bár csak kiüritné
Akar a lyány, akar a halál!

A második kihúzott szakasz első sorát a költő javíttotta; eredetileg Keblem olyan telve érzeménynyel, volt, majd Keblem úgy megtelve érzeménynyel, végül kihúzta az első három szót és föléjük írta: Szívem olyan tele az érzeménynyel-t pedig érzélemmel-re javíttotta. A harmadik szakasz első szava is eredetileg Keblem volt, amelyet kihúzott és föléje írta a Szívem szót. A három kitörölt szakasz után két kereszttel utalva a költemény elejére (az előző lapon), folytatódik a vers. 14 Rónaság az, (K.) 20 bírja E szó után a K-ban pontosvesszőt tett a szerző, majd kihúzta. 24 A ki után Petőfi vesszőt tett a K-ban, melyet később áthúzott. halál. (K.)

Arcképpemmel ... *Ld. a Szép vidéknek ... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon.* **M:** SzGy., ÖK1—3. — **C:** XXXIV. (SzGy.)

Aeragy én már soha ... *Ld. a Szép vidéknek ... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon.* **K:** PH. *Fogalmazvány ugyanazon a levélen, amelyen az Oh mi szép... és a Millyen furcsa álman... c. vers fogalmazványa van. (Ezekhez írt jegyzetét ld. a 414. lapon.)* **M:** SzGy., ÖK1—3. — **C:** XXXV. (SzGy.) *3 A K-ban Petőfi először leány, -t ír, majd leányka, -ra javíttotta 5 kinzasz, 7 előttem: (K.) 12 Első fogalmazása a K-ban: Megfogtad szívemet, leányka, majd az első két szót áthúzta a költő és fölébe írta: Szívemet megvesztegetted, a leányka szót*

pedig lányka-ra javította. 13 hogyha regtől estig (K.) 14 Első fogalmazása a K-ban: Gyötretém is szörnyű kínpadon: majd az első szót Petőfi átírta Gyötörtetem-re. Az is után egy a-t szűrt közbe, a szörnyű jelzőt pedig kihúzta. 16 többé (SzGy., ÖK1.) 17 galamb, 23 kétségbesésnek (SzGy., ÖK1—3.)

Ast hívém, hogy... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. M: SzGy., ÖK1—3. — C: XXXVI. (SzGy.) 20 Számüzött (SzGy.)

Messze estem... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. M: SzGy., ÖK1—3. — C: XXXVII. (SzGy.)

Milyen furcsa álmam... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. K: PH. Fogalmazvány ugyanannak a levélnek az előlapján, melyen az Oh mi szép... és az Avvagy én már... c. vers fogalmazványa van. (Ezekhez írt jegyzetét ld. ezen és 413. lapon.) M: SzGy., ÖK1—3. — C: A K-ban nincs címe. — XXXVIII. (SzGy.) 1 A K-ban eredeti fogalmazása: Milyen furcsát álmodám az éjjel: majd a furcsát szóban a vesszőt és a t-t áthúzta, az álmodám szót álмам-ra javította és a sor fölé a volt szót írta a szerző. 2 Lyánka, (ÖK3.) 3 minden (ÖK2.) kifolyt, (K.) 4 A K-ban a csep szóban az e-t a-ból javította Petőfi. 5 A semmit után felkiáltójel volt a K-ban, ezt Petőfi áthúzta és vesszőt írt utána. 6 szerelem... 8 gyötreme. (K.)

Félre mostan... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. K: PH. Fogalmazvány ugyanazon levél hátlapján, melyen a Vasárnap volt... fogalmazványa van, ld. a 410. lapon. — M: SzGy., ÖK1—3. — C: A K-ban nincs címe. — XXXIX. (SzGy.) 1 A K-ban első fogalmazása: Félre még most, félre még fejemről, majd a két még szócskát kihúzta, a most-ot mostan-ra javította és a kihúzott második még fölé az a névelőt írta a szerző. 3 jókedv! te könnyű csákó, mellyen 4 Tarka, pajos 5 lándzsa, (K.) 7 Első fogalmazása a K-ban: Jöszte, jó kedv, te virágbokrétá, majd a Jöszte, igealakot Jer-re javította Petőfi, a virágbokrétá elé pedig beszúrta a szép jelzőt. 9 Félre, (K.) 10 A sor első fele a K-ban eredetileg: Min a szegény szív volt, melyből az első három szót kihúzta Petőfi és fölébe írta: A mellyen a szavakat. martyrkodik... 14 innepet 16 innepeltetett. (K.) 17 Első fogalmazása a K-ban: Húzd keresztül fényes szívárványod volt, majd a Húzd keresztül-t törölte és fölébe írta a Jöszte, jókedv, s szavakat; a szívárványod szó után tett vesszőt pedig áthúzta a költő. 18 Húzd keresztül a nagy égvén, (K.) 19 A sor első fele a K-ban eredetileg S kezd rá, jókedv, volt, melyet Petőfi kihúzott és fölébe írta a Jöszte, s kezd el szavakat. 20 szívem!... (K.) 21 A jókedv szó után eredetileg a K-ban vessző volt, mely azonban a következő barátom szó első betűjének szárába bele van vonva. 22 tartunk (K.) innepet? (K.) 25 A K-ban a visszatérünk-et visszatérck-ből javította a szerző. leánytól, (ÖK2—3.) 26 Első fogalmazása a K-ban: S szerelmét magammal nem hozom: volt, majd Petőfi a S-t És-re javította, a szerelmét magammal szavakat pedig áthúzta és fölébe írta a szerelmet tőle nem szavakat. A nem szócska így tévedésből kétszer áll a sorban. Végül a hozom: igealakot hozunk:-ra javította. 27 útra (K.) — A vers utolsó két szakasza a K-ban a lap szélén keresztbe írva áll. — 30 fog; (K., SzGy.) 31 A K-ban a kihamvadt szó d-je tt-ből van javítva. 32 Épen most, hogy kell, (K.) 34 sikra (SzGy., ÖK1—2.) áll!... 35 Vigalomra hát... 36 csatába... (K.) halál! (K.)

Oh mi szép... K: PH. — Fogalmazvány egy negyedréti alakú levélén, amelyen még a Milyen furcsa álmam... és a hátlapján az Avvagy én már... kezdetű

vers olvasható. (Ld. ez utóbbiakhoz írt jegyzetet a 414. és 413. lapon.) Petőfi életében e verse nem jelent meg. — **M:** Petőfi Társaság Lapja. 1877. évf. I. 353. l. — **C:** A K-ban nincs címe. **1** A K-ban a sor eleje eredetileg Véghetetlen szép volt, de Petőfi a Véghetetlen szót dthúzta és az Oh mi szavakat írta föléje. **2** A K-ban a sor eredetileg Oh a boldog szavakkal kezdődött, amelyeket Petőfi dthúzott és föléjük írta: Irigylendő **7** A K-ban a sor eredetileg Add nekem e sorsot, óh teremtőm! volt. A nekem és az óh szavakat, valamint a sorsot, után a vesszőt Petőfi törölte, és a teremtőm elé az én nekem, szövegrészt iktatta be. **9** A K-ban a sor eleje eredetileg Véghetetlen szép volt, de Petőfi a Véghetetlen szót dthúzta és az Oh mi szavakat írta föléje. **10** A K-ban a sor eredetileg Oh a boldog szavakkal kezdődött, amelyeket Petőfi dthúzott és föléjük írta: Irigylendő **11** A K-ban a sor első szava Nem volt, amelyet Petőfi dthúzott és föléje írta: Mit **15** A K-ban a sor eredetileg Add nekem e sorsot, óh teremtőm! volt. Petőfi a nekem és az óh szavakat törölte és a sorsot, szó után az én nekem, szövegrészt iktatta be.

Falun. M: V2., ÖK1—3. — **1** alkonyon (ÖK3.) **3** búcsusugara **4** fösti (V2.) **5** tájt. (ÖK1.) **17** vitéz; **28** hir **32** élnem, (ÖK3.) **37** szőlőmből (ÖK1.) **41** újjai (ÖK3.)

A jó öreg kocmáros. K: OSzK. — PE. 93. sz. 10—12 l. **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 1073. l., ÖK1—3. — **C:** kocsmáros (ÖK2—3.) **6** Csöndes (K.), a szerző Csöndes-ből javította. **7** kocsmáros; **12** várnak engem (K.) **14** feleségével. (K., PDL.) **15** összekoczczan: (PDL.) békül; **16** kezével. **17** letűnt (K.) eltűnt időkről, (PDL.) **18** valának; (ÖK3.) **22** el. (K., PDL.) **23** kocsmáros; (K.) **26** nyugodalmat (PDL.) **30** kel. (K., PDL.) **31** kocsmárost; **33** sorsa, (K.) **35** »Ugy (ÖK1—3.) ugy,« (PDL.) **36** szélén vannak« (ÖK3.) vannak;« (K.) **37** borúlok (PDL.) **39** kocsmáros, (K.) — A keltezés hónapmegjelölése is Petőfiktől származik.

Imádságom. M: PDL. 1846. évf. I. 264. l., ÖK1—3. — ? alaptalan, (ÖK3.) **3** tőle, (s ebben igazsága van), **5** hát, (PDL.) **8** engem (ÖK3.) **9** hó! **13** kérelem. **16** engem **20** paripát, **21** Nem, **22** hogyha **24** engem (PDL.)

Piroslik már a fákra a levél... M: PDL. 1845. évf. II—IV. 678—9. l., V2., ÖK1—3. — **C:** Népdalok. II. **2** őszi szél; **3** deres — (PDL.) **6** tál; (PDL., ÖK3.) **7** bor, tele tál: (PDL.) bor, tele tál, (V2.) tál; (ÖK3.) **8** Lágypárnás ágyban fekszik, benne hál. **10** rabbilincs, (PDL.)

Felhő és csillag. K: OSzK. — PE. 93. sz. 29. l. **M:** PDL. 1846. évf. I. 324. l., ÖK1—3. — **2** ború; **6** sirva **7** örömkönyeknek (PDL.) **8** Csepjeit, (K., PDL., ÖK3.)

Császár Ferenc öngyűségéhez. Császár Ferenc az Életk. társaságában az Irodalmi Őr-ben 1845. augusztus 16-án és szeptember 6-án Petőfi műveiről egy ostoba, kioktató hangú bírálatot tett közzé. Petőfi e versét nem sokkal a cikk megjelenése után írhatta, amidőn Szalkszentmártonból Pestre visszatért, de ki nem nyomatta. Eredeti kéziratát — amely ismeretlen helyről csak 1940-ben került elő — antikvárkereskedőtől vásárolta az OSzK. — **K: OSzK. — PE. 222. sz. Fogalmazvány egy kéthesszínű féltü alakú papíron, melynek előlapján kezdte el Petőfi a verset, de erre csak a címet és egy szakaszt írt le:**

CSÁSZÁR FERENCZ Ó NAGYSÁGÁHOZ.

Ejnye, Császár Ferencz uram!
Mint hogy ön már nagyságos lett,
Azt hiszi: hogy ezért önnek
Minden szabad? mindent tehet?

A 3. sorban a hogy: után két betű: on át van húzva. A lap szélén néhány Császár Ferencz, Kubek Ignác, Lilly Kubek névaláíráspróba, egyébként e lap üres. A hát-lapon Petőfi újra kezdte a vers fogalmazását. A címet is újra leírta, a tíz szakaszból álló vers végére pedig odajegyezte a nevet: Petőfi Sándor. — M: PVM. III. 254. l. — Pákh Albert közlése nyomán csonkán kiadott szöveg. Pákh (vagy a PMV kiadója, Gyulai Pál?) nemcsak eredeti címét változtatta meg a versnek, hanem három szakaszt kihagyott belőle s egyébként is erősen „javított” a szövegen. Így a vers Egy kritikushoz címen vált ismeretessé s eddig valamennyi Petőfi-kiadás ezen a címen és a Pákh-féle csonka szövegezésben közölte. — 1 ur! (K.) 7 A K-ban az önre szót önnek-ből javította a szerző. 12 A K-ban első fogalmazása S így nem is rejciálhat. volt. Az is-t Petőfi áthúzta a S-t pedig És-re javította. 16 A K-ban a sor eleje eredetileg Van egy, melly volt, de Petőfi az egy után a vesszőt és a melly szót törölte. 17 ur! (K.) 23 A K-ban a sor első fele eredetileg Azt hiszi: hogy volt, de a szerző a hogy kötőszót törölte. 25 ur! 28 Spongia 29 spongia 31 Akármikép (K.) 35 A K-ban a sor eredeti fogalmazása Még mindig eszembe jutott volt. Ezt Petőfi áthúzta és utánaírta: Tudja: mi jutott eszembe? 37 A K-ban a sor eredetileg Nagyságos úr! az szavakkal kezdődött, de a szerző a sor elé beszúrta a Drága, tisztelt jelzőket, a Nagyságos szó kezdőbetűjét kis n-re javította, az az névelőt pedig törölte.

Az utósó ember. K: OSzK. — PE. 93. sz. 16—18. l. M: PDL. 1846. évf. I. 403. l., ÖK1—3. — 2 föld, (K., PDL.) 7 sugára, 8 éjnek, (PDL.) 9 fősti. 10 hallgatás! — (K., PDL.) 14 Behűnyt (K.) szemü (PDL.) lakóit, (ÖK3.) 15 behűnyvák (K.) 17 gyűlölségnek (K., PDL.) 18 undorítón 20 bordélyháznak 21 irigység, (PDL.) elbizottság; (ÖK3.) 23 szemek (PDL.) 24 szív (ÖK1—2.) 26 bűnök (PDL.) 27 lángolással, (ÖK3.) 29 becsületesorás 30 honarulás (PDL.) szörny; 31 követte: (K., PDL.) 32 lelkiismeret 34 ujjabb (PDL.) 37 Hülve (ÖK1—3.) 38 élő, 42 Halál(PDL.) 44 voltam. (ÖK3.)

Három szív története. K: OSzK. — PE. 93. sz. 5—9. l. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 1273. l., ÖK1—3. — C: szív (PDL.) 3 lett; (ÖK3.) 10 megmaradt, 17 csepig (PDL.) 20 megtarta, (K., PDL.) 29 virága: (PDL.) 30 kívánsága (PDL., ÖK1—3.) 31 csöndes, (K.) 32 tére. (ÖK2—3.) 33 lyánka 35 lyánka (PDL.) 36 honnak; 37 e lyánka (ÖK3.) lyánka (PDL.) 41 liljomot (K.) festének (K., PDL.) 45 egyszerű (PDL., ÖK3.) 47 fiu, 48 nyomoru 51 lyánka (PDL.) 54 szülők 57 boldog (K.) 65 ellen, — 66 lyánka (PDL.) 67 által, (ÖK1—3.) 68 szív (ÖK3.) birtokában; 70 lyánka (PDL.) 71 föl 73 Tüntén (K.) 76 sirnyító (ÖK1—3.) 77 szolga 78 leánykát. (K.) leánykát... (PDL.) 83 szinte (ÖK3.)

Ismerjatek meg! K: OSzK. — PE. 93. sz. 27—28. l. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 1045. l., ÖK1—3. — C: meg... (ÖK3.) 2 képem; 3 megúntam (PDL.) 4 innepélyesen (K., PDL.) 6 gondoljátok: (PDL.) 8 siron! 9 Kivül (PDL., ÖK3.) 10 belül (PDL.) van. 13 komédiás; 14 vig 16 égne. — 17 határozat! 18 Műljék (PDL.) támadt; (PDL.) 19 szívem: (ÖK3.) vig (PDL., ÖK3.)

A hűtelen barátokhoz. K: OSzK. — PE. 93. sz. 30. I. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 1046. I., ÖK1—3. — C: hűtelen (ÖK3.) 2 hírvél, 6 örökkorú, (PDL.) 3 uj (K.) 10 lehull! (PDL.)

Virágoskert a költő szíve ... K: OSzK. — PE. 93. sz. 47. I. M: ÖK1—3. — 4 tövis (ÖK3.) 12 mártírkoszoruján. (K.)

Ifjuság. K: OSzK. — PE. 93. sz. 21—22. I. M: Életk. 1847. évf. I. 236. I., ÖK1—3. — 4 Csöndesb (K.), a szerző Csöndesb-ből javította. legyek!... 13 szív 14 el; 17 ég, 19 szív (Életk.) 20 Szövétnekül: 25 csöndes (K.) 27 tullobogja 30 gyümölcsözöbb! (Életk.)

Bűm és örömem. K: OSzK. — PE. 93. sz. 33—34. I. M: PDL. 1846. évf. I. 324. I., ÖK1—3. — 3 Oh, (K., PDL.) 5 szívem (PDL.) 7 Fogaikkal, (K., PDL.) 13 sincs; (ÖK3.) 14 örömem; (K., PDL.) 15 Oh, (PDL.) 16 kert, (K., PDL.) 17 kertbe, szívem, (ÖK3.) 24 a rózsát, 27 röpül. (PDL.)

Visegrád táján. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 941. I., V2. — E versét Petőfi Összes költeményei-nek egyik kiadásába sem vette fel. A PDL-ban a vers három szakaszból áll, a V2-ből azonban az első szakaszt Petőfi már kihagyta. A hiányzó első szakasz:

Ki mondja meg: Visegrád táján
A déli napfény
Nem a nagy Mátyás hősi szelleme?

1 meg: 4 meg: 5 A zordon éjféli 6 boszus (PDL.) — A vers keletkezésének időpontja bizonytalan; lehet, hogy még 1845 februárjában Pesten készült, amint Ferenczi Zoltán gondolja. (PM. VII. 28—31. I.)

Sorshuzás előtt. K: OSzK. — PE. 93. sz. 49—50. I. — M: PDL. 1845. évf. II—IV. 956. I. — Petőfi e versét egyik gyűjteményes kiadásában sem vette fel. — 1 forint! . . . 3 Nagyur (PDL.) nagyur, 12 lequittlelem 13 Aztán — most már kész pénzemért! — 14 varratok, 18 hideg, — 23 öltöny! . . . (PDL.) — Keletkezését az 1845-ben írt versek kéziratában elfoglalt helye és a megjelenés adatai alapján határoztuk meg.

M. E. kisasszony emlékkönyvébe. Malonnyai Emmának írt sorok. K: OSzK. — PE. 93. sz. 53. I. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 1122. I., ÖK1—3. — C: Emléksorok. II. M. E. kisasszonynak. 2 ám de (PDL.) úgy (K.) hiszem, (K., PDL.) 5 Megállitnám, (ÖK3.) A ha szócska után a K-ban két áthúzott betű áll: lo 6 Megállitnám (ÖK3.) napot . . . (K., PDL.) 8 léssz, (PDL.)

Én és a nap. K: OSzK. — PE. 93. sz. 31—32. I. M: PDL. 1846. évf. I. 443. I., ÖK1—3. — 2 megtestesült (ÖK1.) 12 szívemtől 16 napot 17 napoként; 20 nyiljon (PDL.)

A sziványaág rége. K: OSzK. — PE. 93. sz. 55. I. M: ÖK1—3. — 2 multság; (ÖK2—3.) 5 magad: 7 szégyenedet: (K.)

Egy fiatal tróhoz. A költemény Jókai Mórhoz szól. K: OSzK. — PE. 93. sz. 35—36. I. M: ÖK1—3. — 1 Idvezellek (K., ÖK1.) 7 kicsiny (ÖK3.) 23 Én a (ÖK2—3.) 31 küzdjünk! (K.)

Alkuv. K: OSzK. — PE. 93. sz. 48. l. **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 1319. l., ÖK1—3. — **2** erszény: (ÖK2—3.) **4** rádásul **6** száz-ennyi **7** idadnak (K., PDL.) rádásnak: **8** másnak. (K., PDL.)

A szeretőm nyalka gyerek ... K: OSzK. — PE. 93. sz. 23—24. l. **M:** PDL. 1846. évf. I. 104. l., ÖK1—3. — **4** Gyönyörűség (PDL.) **13** kincsem (ÖK2—3.) nyeregből; **18** mellett, (ÖK3.) **25** Jaj, (PDL.) **26** nyerít. **28** bűnünkül (K.) bűnünkül **33** hozzád! (PDL.)

S. K. emlékkönyvébe. Sass Károlyhoz, Petőfi iskolatársának, Sass Istvánnak öccséhez írt sorok. K: OSzK. — PE. 93. sz. 54. l. **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 1122. l., ÖK1—3. — **C:** Emléksorok. I. S. K.-nak. (PDL.) **2** Le (PDL.) súlyedett; **4** fejedet, **7** betöröm a (K.) **8** derekam. (PDL.)

S. Zs. kisasszony emlékkönyvébe. Sass Zsuzsihoz, Petőfi iskolatársának, Sass Istvánnak hugához írt sorok. — K: OSzK. — PE. 93. sz. 51. l. **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 1122. l., ÖK1—3. — **C:** Emléksorok. III. S. Zs. kisasszonynak. **2** szived. **4** bevedd, **5** Tudod jól, hogy szép a virág ... (PDL.) virág, (K.) **7** Míg (K., PDL.)

4 négyékrős szekér. K: OSzK. — PE. 93. sz. 41—42. l. **M:** ÖK1—3. — **11** egy bús **18** Erzsikének. **21** ábrándoztam, **28** múlt **29** egymástól (K.)

Szerелеm átka. K: OSzK. — PE. 93. sz. 72—78. l. **M:** ÖK1—3. **4** aczclánál? (ÖK3.) **5** utja **10** Hivják **11** A K-ban Petőfi először égi-t írt, majd az i-t áthúzta. szép (ÖK2—3.) **13** véghetetlenül, (K., ÖK3.) **14** szólította: (ÖK3.) nejl. **17** égről **19** kertjéből **21** gönczöl szekere, **27** elrobogott **29** kertjébe, **31** került, (K.) **32** áll (ÖK3.) **33** harmadszor **50** kivezetett, **59** »Szívem (K.) **65** búsul, (K., ÖK1.) **66** magzatostul; **72** Mellyért te szenvedtél annyi fáradtságot. (K.) **89** szívetek (ÖK1—3.) **90** csábító (K., ÖK3.) **93** Mind kettőtök **98** Szívetek (K.) kintől, (ÖK3.) **99** csábító (K., ÖK3.) **102** Szüntelen (ÖK2—3.) **110** Csábító (K., ÖK2—3.) **113** hegyből (ÖK1.) **115** fült (K.)

A magyar nemes. K: OSzK. — PE. 93. sz. 43—44. l. **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 1165. l., ÖK1—3. — **C:** Én magyar nemes vagyok ... (K.) Én magyar nemes vagyok. (PDL.) **2** marja; **5** élet, **6** henyélek; **9** útát! **11** yalog? (PDL.) **25** törődjem (K., PDL.) hazával, (PDL.) **27** A Majd-ot a K-ban Én magyar-ból javította a szerző. elmúlnak (K., PDL.) **30** elpipáztam, (K.)

Gyermekkori barátémhoz. Hittig Amáliához szól, akivel Petőfi 13 év után Borjádón találkozott. K: OSzK. — PE. 93. sz. 20—21. l. **M:** PDL. 1846. évf. I. 145. l., ÖK1—3. — **12** fiúból (PDL.) **19** volt: (K.) volt; (PDL.) **21** innepén (K., PDL.)

A költő s a szőlőressző. K: OSzK. — PE. 93. sz. 56. l. **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 1318. l., ÖK1—3. — **5** engem; (PDL.) **16** mellett, (K.) **17** Vigad (PDL.)

A csárda romjai. K: OSzK. — PE. 93. sz. 85—88. l. **M:** Életk. 1847. évf. I. 141. l., ÖK1—3. — **2** mulató tanyája. **4** kell; (Életk.) **6** nyílt, (K.) **7** általolvashatok. **8** gondolatok! **10** e' pusztákon **13** puszta! **14** istensége,

15 Szabadság! Istenem, 17 siromnál, 18 életemet!... (Életk.) 20 különben; (K.) 21 Nem váromladék — csárdának romjai, 22 keresi, 23 épület: (Életk.) 24 falára, (Életk.) 25 kő (ÖK1.) 26 alacsony (ÖK1—3.) 27 épüle, 28 körül? (Életk.) 29 régenten (K.) Itt hajdanta 30 Míg (Életk.) rabságot. 34 Isten házán; 35 meg, (Életk.) betegen, (Életk.) 38 Míg (K.) bújában 41 Isten 42 enyhére; 44 Egyiránt 45 Isten 46 Isten kedvére. 47 sziveket 48 oltár. 49 eldölt (Életk.) 50 Útasok (K.) útasok (K.) 51 Fölepit 52 színről színre 60 még inkább 62 nyugottan — (Életk.) nyugottan... (ÖK2.) nyugodtan... (ÖK3.) 63 sirban, (Életk.) 64 szép, (K.) 65 deák, (Életk.) boroztak, 69 fődelet; 70 beszélne (Életk.) 71 kimélje. (K.) 73 dúledez, (Életk.) csak, 74 ablak? 80 ül (Életk.) 82 ült (K.) tejébe; (K.) 83 ül (Életk.) 84 gondolkoznék (K.) 86 vivja; 87 rája: 88 D é l i b á b, (Életk.) tündérleánya! (Életk.)

Változás. K: OSzK. — PE. 93. sz. 89—90. I. M: PDL. 1846. évf. II. 523. l., ÖK1—3. — 6 Szívem, 9 szivemet (PDL.) szivemet, (K.) 10 Adom; (ÖK1.) Adom. Nem 12 credjete. 13 Egykor, (K., PDL.) gyultam: 14 Plátói (PDL.) 18 angyal, (K., PDL.) 19 sirok, (PDL.) 23 sárga, (K., PDL.) 25 Egykor, (PDL.) megbántott: 27 vágyok... (K., PDL.) 30 átszurható; (PDL.) 31 A K-ban a sor eleje eredetileg Már vagyok... volt, Petőfi utóbb Márvány-ra javította. 34 lelkemig. (PDL.) 36 telik. (K., PDL.)

Hegyen ülök... K: OSzK. — PE. 93. sz. 57—58. I. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 847. l., ÖK1—3. — C: ülök... (PDL.) ülök. (ÖK2—3.) 7 árvíz 10 felé. 14 fákon; (PDL.) 15 Innenonnan (K., PDL.) levele, 18 erdőben, (PDL.) 22 inkább! (ÖK2—3.)

Megpenditem... Ld. a Szép vidéknek... kezdetű vers jegyzetét a 409. lapon. K: OSzK. — PE. 93. sz. 79—80. I. M: PDL. 1846. évf. I. 365. l., ÖK1—3. — C: Szerelem gyöngyei. XL. (K.) Szerelem gyöngyei. (Vége.) (PDL.) 1 Megpenditem, (K.) Megpenditem, (PDL.) multával, (PDL.) 2 lantomat. (K., PDL.) 3 A K-ban előbb Petőfi egy és utószor-t írt, utóbb más tollal kijavította egyszer-re. 6 érzeményeim (ÖK1.) 7 bábok (PDL.) 10 szózata, (ÖK1.) 11 Megszűnt (PDL., ÖK3.) 12 kinjából (ÖK1.) kinjából (ÖK2—3.) 21 Egyedül, (ÖK2—3.) 22 szeretetlenül, 23 Máriusként (K., PDL.) 24 ül! (K., PDL., ÖK2—3.) 26 szerccsenek. (K., PDL., ÖK1.) 27 szívem (K., PDL.) 28 szivem (PDL.)

Lehel. K: OSzK. — PE. 93. sz. 59—61. I. — A költemény Petőfi életében nem jelent meg. — M: Fővárosi Lapok. 1883. évf. 276. sz. — Keltezését az 1845-ben írt versek kéziratában elfoglalt helye szerint határoztuk meg.

Örök állekezés. K: OSzK. — PE. 93. sz. 62. I. M: ÖK1—3.

Forrás és folyam. K: OSzK. — PE. 93. sz. 63—64. I. M: ÖK1—3. — 1 habja, 6 tükre (K.) menyországnak, (ÖK1—2.) 7 csillag és hold (K.) bele láthatának. 14 úgy sem (K.)

A jegygyűrű. K: OSzK. — PE. 93. sz. 67—68. I. M: ÖK1—3. — 4 csináltam. 5 tudom: (K.) 6 készítettet? (ÖK1—3.)

Jókay Márhoz. K: OSzK. — PE. 93. sz. 81—88. l. **M:** PDL. 1845. évf. II—IV. 1233. l., ÖK1—3. — 10 jobban jobban 11 láthatárom; (K., PDL.) 25 van, (ÖK2—3.) 34 egy (ÖK1.) 38 így (PDL.) 40 Mig (K.) 41 S e hóhérok, (PDL.) 52 A K-ban először: könyvet ejtesz-t írt Petőfi, majd áthúzza és fölébe írta: eljövendesz, 53 öntesz, (K., PDL.)

Remény. K: OSzK. — PE. 93. sz. 84. l. **M:** ÖK1—3. —

A hazáról. K: Két változatban maradt fenn: K1.: PH. Fogalmazvány, mely eredetileg három részből állhatott, ma már csak a II. és III. számmal jelzett van meg belőle. Az 1. és 2. lapon a II. rész olvasható, mely a vers 21. sorával kezdődik s a 36. sorig tart. A III. rész a 3. lapon van. — K2.: OSzK. — PE. 93. sz. 69—71. l. **M:** PDL. 1846. évf. I. 61—2. l., ÖK1—3. — 6 Gyönyörűségesen (K2.) 12 ősei. (K2., PDL.) 14 szellemek; (PDL.) 20 megvakít. (ÖK1—3.) 21 dicső, (K1., PDL.) 25 Oh, 27 hunyt (PDL.) 30 A K2-ben sor elején két betű: Ma áthúzza. babér. (K1—2., PDL.) 31 Sebes madár a képzelet, de (K1.) 34 A magyaroknak szoban az o-t n-ből javította Petőfi. (K1.) 35 Hazám (K2.) 36 talán. — (K1.) 37 A K1-ben Petőfi ezt a sort elkezdte, de csak az első szót írta le: Mar [!] s aztán a lap közepére a II. részt befejező záróvonalat írt. A következő (3.) lapon a költemény a 37. sortól III. jelzés alatt folytatódik. ime (PDL.) 38 Szemem könyűje pergedez. (K1.) köny (PDL.) 40 A K1-ben e sor után Petőfi a következő két szakaszt írta (a K1. 21—28. sora):

Oh, hogy csak könnyet onthatok,
Csak gyáva könnyet a honért!
Miért nem hi, miért nem int hát,
Hogy kebelemből ontsak érte vért?

Meghalni érted, oh hazám,
Habár rettentő kínpadon,
Kétszer, háromszor halni meg bár,
De érted halni: szent ohajtatom!

(A K1. 21. sorában az O-t A-ból javította a költő.) A költemény az első fogalmazásban e két szakasszal végződött, mert a K1. 28. sora alatt a III. rész befejezését jelző záróvonallal van. A K1. 4. lapján azonban még egy szakasz áll:

A nemzetek mind zajlanak
Európa hangos színpadán;
S milly csendes a magyar! hazánkat
Ők hírből sem ismerik talán.

E szakasz 3. sorában a milly névmást alighanem mindig-ből javította a költő; a magyar szó után pedig előbb vesszőt tett, majd áthúzza s felkiáltójelet írt helyébe. — A költeményt — úgy látszik — félretette, majd később újra elővette s átírta a végét. A fentebbi három utolsó szakaszt áthúzza és más tollal, sötétebb tintával, sietős, kapkodó írással (ékezeteket a jött szótól kezdve nem rakott) a költemény ma ismert két befejező szakaszát írta utána. 41 A K1-ben Petőfi a valál után előbb vesszőt tett, majd kérdőjelre javította. 43 magasból, (K1.) 44 föld; (PDL.) 45 vagy (K1.) 46 Dicsőség, (PDL.) jött, 48 népek, s rettegjék!? (PDL.)

A siratag koronája. K: OSzK. — PE. 93. sz. 91—94. l. M: ÖK1—3. — 6 korona, (ÖK2—3.) 26 Testvéreinkkel (K.) 31 itten, (K.) századot, 35 Bár merre (ÖK1—3.) 37 emberek. 42 ágakat; 43 kétségbe ejtett 58 Fenn (K.)

Hogy ran, hogy azt a sok gazembert... K: OSzK. — PE. 93. sz. 95. l. M: ÖK1—3.

Álmos vagyok és mégsem alhatom... K: OSzK. — PE. 93. sz. 109—110. l. — E költemény Petőfi életében nem jelent meg, alighanem a cenzúra miatt. — M: Fővárosi Lapok. 1883. évf. 276. sz. — Keltetését az 1845-ben írt versek kéziratában elfoglalt helye szerint határoztuk meg.

A gyűldei ifjakhoz. A főúri és papi befolyás alatt álló „Gyűlde“ (egy-
sület) reakciós ifjaihoz címzett költemény klérusellenes vonatkozásai miatt a költő életében s halála után is évtizedekig nem jelenhetett meg. Kéziratban azonban (néhol A pecsovincs ifjakhoz címen is) éppúgy el volt terjedve, mint a Legenda c. verse (ld. a 395. lapon). A költemény hiteles szövegének a nem autográf kézirat tekinthető, mely volt tulajdonosa, Körödy Károly szerint Szatmárban, egy társaságban, Petőfi tollbamondása alapján készült s melyet ugyanakkor a költő aláírt. (Ld. Koszorú 1881. évf. 1. l.). Ez a kézirat a PH tulajdonában van. A negyedréti alakú levél két lapján a szöveget kétségtelenül idegen kéz másolta, az aldirás azonban hitelesen Petőfié. A központosásbeli apróbb hanyagságok kijavításával kiadásunkban ezt a szöveget közöltük. A többi fennmaradt változat lényeges eltérést nem tartalmaz. A versnek még két nem autográf másolatáról van tudomásunk. Az egyik Timár Károly vizaknai földbirtokos tulajdonában volt. Ez a PM. 1880. évf. 101. hasábján jelent meg. A másik Gardi József birtokából 1948-ban került Makón a Csanádvármegyei Múzeumba (ld. Csanád-megye c. lap 1948. október 3. sz. 3. l.). — M: Üstökös. 1867. évf. 321. l. Csonkán, a 3—6. versszak kihagyásával közli; forrását nem jelöli meg. Teljes szövegét Halasi Aladár tette először közzé a Petőfi Társaság Lapja 1877. évf. II. 392. lapján, de kézíratos forrását ő sem említi. — A „Gyűlde“ 1845. november 1-én tartotta első közgyűlését; valószínű, hogy a vers is ez időből való.

Álmaim. K: OSzK. — PE. 93. sz. 99—101. l. M: PDL. 1845. évf. II—IV. 1205. l., ÖK1—3. — 5 bíborban 8 köny, 9 kiszáradt, (PDL.) 14 ragyoga. (K.) 15 sarkantyú... (PDL.) 18 Szívenc (K., PDL.) 19 meg... de (PDL.) 21 Mit, (K., PDL.) siratja (ÖK1.) őt!... (PDL.) 23 ágyon: (K., PDL.) 25 már sirban volt (PDL.) 27 sirja (ÖK3.) 29 dult (ÖK2—3.) 32 honfivérés (PDL.) 33—36 E szakasz helyén a PDL-ban *** áll. A cenzúra e szakaszt törölte. 36 gúnykaczaja. — (K.) 37 látományaim, (K., PDL.) 42 jösz (ÖK1.) jösz? te rontó égi test, (PDL.)

Pusztai találkozás. K: OSzK. — PE. 93. sz. 96—98. l. M: ÖK1—3. — 3 hintó, 8 megáll. 16 hintó, 19 körülnéz, 29 menne: (K.) 32 A K-ban Petőfi a Farkasszemet néz-t áthúzta és más tollal elébe írta: Tekintetet vált 42 légyen. (K.) 44 Az c mutatónévmas a K-ban a-ból javítva. 49 A ki, ki... (ÖK1.) 50 sarkantyuját (K.) — A K-ban az 52. sor után még e 6 sor áll:

Késő este egy csárdába lépe
A haramja. Mélyen volt fejébe
Nyomva pörge karimás kalapja;
Azt tüzesen az asztalra csapta,
És a kocsmárosra rá kiáltott:
»Bort, kocsmáros, bort, a ki megáldott!«

Szemere Pálhoz. K: OSzK. — PE. 93. sz. 102—104. I. M: PDL. 1846. évf. I. 26. l., ÖK1—3. — 3 ugy (K., PDL.) 5 Tisztellek; (PDL.) 6 hogy: (K., PDL.) elég; (PDL.) 8 téged. (K., PDL.) 10 indít (K.) 11 szivedet... 15 barátom, (PDL.) 23 is... (K., PDL.) 31 lemondék; 32 (Ugy sem 33 vesztegetem) (PDL.) 34 még, (K., PDL.) 36 e haza (PDL.) 37 fél uton (K., PDL.) 42 hir, 43 így (PDL.) 47 *A K-ban a nemzet szó 2. szótagját utólag szúrta a szövegbe; a lantom szót lántom-ból javította a szerző. 49 A K-ban az az mutatószó azt-ból van javítva.* 50 idvezeltetém, 51 volt (K., PDL., ÖK1.)

Téli éj. M: PDL. 1846. évf. I. 13. l., ÖK1—3. — 2 És ha nem 4 rongyai? 7 hajdan vezetett: 19 fölfreccsent (PDL.) 21 tombolsz. (ÖK3.) tombolsz? 24 Hah, 25 tőle — 29 te, 30 A melybe élő szívem eltemettem. 32 gyötrelmeidet? — 34 vidéken, 35 hát, (PDL.)

TARTALOMJEGYZÉK

(A verscím után az első hasáb lapszámai a költemény szövegére, a második hasáb lapszámai pedig a jegyzetre utalnak.)

A. B. emlékkönyvébe	280	407
A bokrétát, melyet	308	412
A boldog pestiek	109	391
A borhoz	178	396
A borozó	7	379
A bujdosó	14	380
A csaplárné a betyárt szerette	81	388
A csárda romjai	343	418
A csavargó	101	391
A dal	59	385
A Dunán	9	379
A faluban utcahosszat	88	389
A gyúldei ifjakhoz	356	421
A hazáról	353	420
A hegyoldalt venyigesor takarja	225	399
A helység kalapácsa	120	392
A hó, a holt föld téli szemfedője	258	404
A Honderühöz	289	408
A hűtlen barátokhoz	328	417
A jeggyűrű	350	419
A jó öreg kocsmáros	320	415
A királyok ellen	231	400
A költő s a szőlővessző	342	418
A külföld magyarjaihoz	179	396
A leánykákhoz	166	395
A letarlott	311	412
A magyar nemes	340	418
A magyar nemzet	237	401
A nap	271	406
A nap házasságlete	165	394
A naphoz	164	394
A négyökrös szekér	330	418
A nemes	61	386
A régi jó Gvadányi	113	392
A sivatag koronája	354	421
A sorshoz	271	406
A szerelem, a szerelem	48	384

A szeretőm nyalka gyerek	334	418
A természet vadvirága	222	399
A tintásüveg	163	394
A toronyban delet harangoznak	268	405
A varróleány	281	407
A világ és én	264	405
A világtól elvonulva	306	411
A virágnak megtiltani nem lehet	51	385
A zsványság vége	332	417
Ablakodból hogyyha	295	410
Alacsony kis ház	304	411
Alku	334	418
Áltam sírhalma mellett	251	403
Álmaim	359	421
Álmaimban gyakran	303	411
Álmodom-e?	83	388
Álmos vagyok és mégsem alhatom	358	421
Ambrus gazda	106	391
Amióta szerelembe	307	411
Amott fönn egy csillag ragyog	245	402
Anyám, anyám	260	405
Apám mestersége s az enyém	239	401
Arcképpemmel	313	413
Árványhaj a süvegem bokrétája	93	389
Avvagy én már soha	314	413
Az alföld	107	391
Az első dal	26	382
Az én mátkám	39	383
Az én szerelmem	175	396
Az én torkom álló malom	90	389
Az erdei lak	276	407
Az öregúr	226	399
Az utánczókhöz	114	392
Az utósó alamizsna	34	383
Az utósó ember	324	416
Azokhoz az én jó pesti pajtásaimhoz	273	406
Azt hívém,hogy	315	414
Barátim, csak vigasztalással	252	403
Barátimhoz	33	383
Batthyányi és Károlyi grófnék	173	396
Bc szomorú az élet énnekem	253	403
Befordúltam a konyhára	43	384
Betegségemben	74	387
Boldog éjjel	227	400
Boldogtalan voltam	66	386
Bucsu a színészettől	100	390
Búcsu 1844-től	234	400
Bucsu Kunszentmiklóstól	287	408
Búm és örömem	330	417

Carmen lugubre	104	391
Cs. E. kisasszony emlékkönyvébe	233	400
Császár Ferenc őnagyságához	322	415
Csokonai	172	396
Dáridó után	159	394
De már nem tudom, mit csináljak	68	386
Deákpályám	89	389
Dinomdánom	22	381
Disznótorban	18	381
Drága orvos úr	297	410
E szobában küszködött	257	404
Ebéd után	82	388
Eger mellett	69	386
Egressy Gáborhoz	117	392
Egri hangok	70	386
Egy asszonyi állathoz	279	407
Egy estém otthon	78	387
Egy fiatal íróhoz	333	417
Egy hajfürthöz	292	409
Egy szép hölgy emléke	283	408
Egy telem Debrecenben	115	392
Éj van	294	409
Éjjel	86	389
Éjszakáim	153	393
Élet, halál	115	392
Élet, halál! nekem már mindegy	177	396
Életem most	310	412
Elfojtott könnyek	266	405
Elmondanám	58	385
Elmondom, mit eddig	240	401
Elnémult a fergeteg	313	413
Élő halott	51	385
Első szerelmem	105	391
Első szerepem	17	380
Elvinnék én, csak adnának	94	390
Emlény	31	383
Én	33	383
Én és a nap	332	417
Én vagyok itt	246	402
Érik a gabona	43	384
Esik, esik, esik	224	399
Est	112	392
Etelkéhez	233	400
Ez a világ amilyen nagy	95	390
Ezrivel terem a fán a meggy	119	392
Fa leszek, ha	309	412
Falun	318	415

Farkaskaland	23	381
Fekete kenyér	286	408
Felhő és csillag	322	415
Felköszöntés	16	380
Félre mostan, félre a fejemről	317	414
Félre mostan, hagyjatok magamra	295	409
Felsülés	275	407
Fényes csillag	227	399
Forrás és folyam	350	419
Fresco-ritornell	278	407
Furcsa történet	15	380
Furfangos borivó	153	393
Függ már a lant	261	405
Fürdik a holdvilág	80	388
Füstbement terv	77	387
Füty	59	385
Gazdálkodási nézeteim	84	388
Gyalázatos világ	291	409
Gyere, lovam	224	399
Gyermekkori barátnémhoz	341	418
Gyors a madár, gyors a szélvész	269	406
Gyöngé vagyok	73	387
Ha	156	393
Ha az isten	312	412
Ha ébren meg nem látogatsz	244	402
Ha életében	257	404
Háborúval álmodám	310	412
Halálom	157	394
Halálvágy	25	381
Halvány katona	62	386
Három szív története	325	416
Hatalmas orvos az idő	255	404
Hattyudalféle	85	388
Hazámban	13	380
Hazugság, amit	252	403
Hegyen ülök	346	419
Hej Büngözsdí Bandi	100	390
Hej nekem hát vigasztalást mi sem ad	44	384
Hiába várlak hát	260	405
Hír	266	405
Hírös város az aafödön Kecskemét	67	386
Hogy van, hogy azt a sok gazembert	356	421
Hol vagy, te régi kedvem	250	403
Hol van oly nagy pusztaság	298	410
Holdvilágos éj	285	408
Honfidal	57	385
Hortobágyi kocsmárosné	12	380
Hová levél?	242	

Hozzá	116	392
Hull a levél a virágról	240	401
Ifjúság	329	417
Igy is jó	268	405
Igyunk!	158	394
Imádságom	321	415
Irtóztató csalódás	79	388
Ismerjetelek meg!	327	416
István öcsémhez	98	390
Ivás közben	64	386
Jaj, de bús ez a harangszó!	243	402
János gazda	225	399
János vitéz	181	397
Járnak, kelnek sokan zöld erdőben	10	379
Játszik öreg földünk	256	404
Javulási szándék	72	387
Jókay Mórhoz	351	420
Jőj, tavasz, jőj	253	403
Jön az ősz	29	382
Jövendölés	28	382
K... Vilmos barátomhoz	10	379
Kakasszóra hajnal ébred	30	382
Katona barátomhoz	92	389
Katona vagyok én	230	400
Kedves vendégek	108	391
Kéket mutatnak még	256	404
Képzetem	290	409
Kerényi Frigyeshez	96	390
Keresztúton állok	69	386
Két testvér	238	401
Két vándor	8	379
Ki a szabadba!	274	406
Ki vagyok én? nem mondom meg	41	384
Kicsapott a folyó	270	406
Kis furulyám szomorúfűz ága	48	384
Kis menyecske, szép kis menyecske	99	390
Költő lenni vagy nem lenni	265	405
Könycim	24	381
Kördal	45	384
L.....né	44	384
Lánggal égő teremtetten	41	384
Lant és kard	231	400
Láttam két hosszú nap	249	403
Le az égről hull a csillag	250	403
Legenda	168	395
Lehel	348	419

Levél egy színész barátomhoz	161	394
Liliom Peti	285	408
Lopott ló	30	382
Lyányka, mikor	306	411
M. E. kisasszony emlékkönyvébe	331	417
Magány	81	388
Magyarország	275	406
Matildhoz	49	385
Meg ne ítélj	299	411
Megpendítem	347	419
Megteremtéd lelkem új világát	294	409
Megúnt rabság	49	385
Megvallom, hogy	302	411
Megy a juhász számaron	102	391
Meredek a pincegádor	91	389
Merengés	45	384
Mért nem születtem ezer év előtt	174	396
Messze estem	316	414
Messze vándoroltam	282	408
Mi bűvösbájos hang	275	406
Mi foly ott a mezőn	93	390
Mi haszna, hogy a csoroszlya	9	379
Mi kék az ég	274	406
Mi lelt?	157	394
Mi nagyobb a nagy Szentgellérhegynél	74	387
Mi volna különös azon	250	403
Midőn nagyon bánt	258	404
Miért tekintesz be szobámba?	248	402
Mihelyest meglátalak	305	411
Milyen furcsa álmam	316	414
Mit nem tettem volna érted	242	401
Mit szól a bölcs?	229	400
Mondom, ne ingerkedjetelek velem	95	390
Mulatság közben	272	406
Nála voltam	296	410
Nem háborítom-e nyugalmaid	246	402
Nem megyek én innen sehova	52	385
Nem nézek én, minek néznék az égre	94	390
Nem tesz föl a lány magában egyebet	230	400
Nem ver meg engem az isten	66	386
Nincs jogom, hogy	301	411
Nő szerelmem	299	410
Oh mi szép	318	414
Orbán	271	406
Ő, a kedves drága kisleány	251	403
Örök ölckezés	349	419
Őszi reggel járok	309	412

V. Ferdinándhoz	180	397
P.....y Vilma kisasszonyhoz	280	407
Pál meszer	223	399
Pálnapkor	21	381
Panaszkodám hát?	254	404
Paripámnak az ő színe fakó	278	407
Pest	270	406
Pinty úrfi	154	393
Piroslik a kecskerágó	269	406
Piroslik már a fákon a levél	322	415
Poharamhoz	89	389
Pusztai találkozás	360	421
Pusztán születtem	102	391
Rabhazának fia	232	400
Rég veri már a magyart a teremtó	284	408
Remény	352	420
Részség a hazáért	230	400
Rosz verseimről	272	406
S. K. emlékkönyvébe	335	418
S. Zs. kisasszony emlékkönyvébe	335	418
Síkos a hó, szalad a szán	53	385
Sírba tették	298	410
Sirom	86	389
Sohasem volt az szerelmes	307	412
Sorshuzás előtt	331	417
Sovány ősz	167	395
Száz alakba	302	411
Szeget szeggel	36	383
Szemek, mindenható szemek!	176	396
Szemere Pálhoz	361	422
Szemfájásomkor	156	393
Szemrehányás	42	384
Szép vidéknek szépséges leánya	293	409
Szeralem átka	337	418
Szeralem és bor	228	400
Szeralem és pipadal	77	387
Szeralem, szeralem	226	399
Szeralem vándorai	157	394
Szeralemnek lobogója	304	411
Szeralemvágy	283	408
Szerelmem zúgó tenger	176	396
Színbirálat	96	390
Színészdal	160	394
Színházban	110	391
Szívem, te árva rabmadár!	171	396
Szobánban	110	391
Szomjas ember tünődése	62	386

Szülőimhez	150	393
Takarékosság	154	393
Távolból	40	383
Te szívemnek szép gyönyörűsége	91	389
Te voltál egyetlen virágom	245	402
Tél végén	68	386
Téli éj	363	422
Téli világ	267	405
Temetésre szól az ének	53	385
Temetőben	47	384
Természet! még te is gúnyolódol?	247	402
Tizenkettőt ütött az óra	259	404
Tompá Mihályhoz	151	393
Üresen áll már a kancsó	22	381
V. S.-né emlékkönyvébe	233	400
Vadonban	17	380
Vadonerdő a világ	301	411
Vahot Sándorhoz	262	405
Változás	345	419
Van a nagy alföldön csárda sok	277	407
Vándorélet	75	387
Vasárnap volt	296	410
Védegyleti dal	169	395
Végző ***-hoz	60	385
Verseim	159	394
Virágoskert a költő szíve	328	417
Virít a kikirics	73	387
Visegrád táján	330	417
Víz és bor	32	382
Vizen	88	389
Vizet iszom	103	391
Volnék bár	170	395
Voltak sokkal jelesebbek	300	411
Zárjátok be már azt a koporsót	243	402
Zsuzsikához. (Kicsinke szőke kis leánya)	87	389
Zsuzsikához. (Ne hozd, ne hozd azt a bort, kisleány!)	83	388

JEGYZETEK

Előszó a jegyzetekhez	367
Rövidítések jegyzéke	377
Szövegkritikai jegyzetek	379
Tartalomjegyzék	423

